

TIGHT BINGING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202007

UNIVERSAL
LIBRARY

UNIVERSITY LIBRARY

Call No. K 349.546 Accession No. K 5022

Author S 53 V
శామరాజు

Title ఎరకు చిహ్న సంగ్రహం

This book should be returned on or before the date
last marked below.

ಈ ಮಾಲೆಯ ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಎಂ.ಎ.,

Lecturer in Kannada

First Grade College, MYSORE

ಎಚ್.ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ರಾವ್, ಎಂ.ಎ.,

Head of the Department of Kannada,

Sarada Vilas College, MYSORE.

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೫೧

Checked 196೪

ಬೆಲೆ : ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ — ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ

ಕೃತಿಕೋ — ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳೂ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಸೇರಿವೆ,

ಅಚ್ಚಿಟ್ಟವರು :

ಪಿ.ಆರ್. ಸೀತಾರಾಂ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.,

ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಘವ ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಗದುಗಿನ ಭಾರತ ಅಥವಾ ನಾರಣಪ್ಪನುಭಾರತ ಬೃಹತ್ತು ಮಹತ್ತುಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಪಮವಾದ ಗ್ರಂಥ. ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಮನೆಯಬೇಕಾದುದೇ. ಆದರೆ ಅದರ ಬೃಹತ್ತನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟಿ ಐದು ಶತಮಾನಗಳ ಮೇಲಾಗಿದೆ. ಅಂದಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಜನರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಜಗಜಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಬೃಹತ್ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಈಗ ಮೊದಲು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಕೈಗೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥಾಸರಣಿ ಕೆಡದಂತೆ, ಒಟ್ಟುಕಥೆಯು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ, ಪಾತ್ರನಿರೂಪಣಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬಾರದಂತೆ, ಅವಶ್ಯವಾದ ವರ್ಣನೆಯ ಮತ್ತು ವಿವರಣೆಯ ಸಾರ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದಂತೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕವಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಲೋಕಬರದಂತೆ ಈ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಗುರಿ. ಈ 'ವಿರಾಟ ಪರ್ವ ಸಂಗ್ರಹ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವೆವೆಂಬ ಭರವಸೆ ನಮಗಿದೆ.

ನಾವು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಭಾರತ ಸಂಗ್ರಹ 'ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಗದುಗಿನ ಭಾರತ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಗ್ರಂಥ. ಅವರು ಅದನ್ನು

ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾರತದ ಹಲವಾರು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು; ಭಾರತದ ಕೈ ಬರಹದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅವರು ತಯಾರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೈ ಬರಹದ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪರ್ವಗಳು — ಆದಿ, ಅರಣ್ಯ, ವಿರಾಟ, ಉದ್ಯೋಗ—ಈಗ ದೊರೆತಿವೆ. ಸಭಾ ಪರ್ವದ ಪ್ರತಿ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಡಿಸಿರುವ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಕಾಲದ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅನವಶ್ಯಕವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಹಿಂದಿನ ಸಂಗ್ರಹಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಗಾರದ ಕೆ. ಎಂ. ನೆಯ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಪಾಠವನ್ನಾಗಿ ಆಂಗೀಕರಿಸಿದೆ.

ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಗಾರದ ಕನ್ನಡಶಾಖೆಯವರು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಭಾರತವನ್ನು ಪರ್ವಪರ್ವವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಪರ್ವವನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಆ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಟಪರ್ವ ಐದನೆಯ ಸಂಪುಟವಾಗಿ ೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ಆರು ಓಲೆಯಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇದು ಪರಿಷ್ಕೃತವಾಗಿ ಮುದ್ರಿ

ತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಗ್ರಂಥಪರಿಷ್ಕರಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದ ಪಾಠಗಳಿಗೂ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತೋರಬಹುದು. ನಾವು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಪಾಠಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ತೋರಿಸಲು ಮೂರು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

(i) ಪಾಂಡವರು ವಿರಾಟನಗರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊಣಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದು ಬನ್ನಿಯ ಮರದಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ಧರ್ಮರಾಜನು 'ಈ ಅಜ್ಞಾತ ವಾಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಮನಿಗೆ ಈ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಡಿ: ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಡಿ' ಎಂದು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಕೋಪಗೊಂಡ ಭೀಮನು

ಸುರನಿಕರ ಕಾದಿರಲಿ ಮೇಣೀ

ಧರಣಿ ಕೊಡೆನೆಂದಿರಲಿ ಹಸ್ತಿನ

ಪುರಿಗೆ ದಾಳಿಯನಿಡುವೆನಮರರ ಮೋಷಿಗಳ ತಿವಿದು

ಉರುತರಾಸ್ತ್ರವನೊಯ್ದೆ

ನೆಂದು ಆಬ್ಬರಿಸಿದನು. ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಶಕ್ರನಪುರಿಗೆ ದಾಳಿಯನಿಟ್ಟು ದಿವಿಜರ ಮೋಷಿಗಳ ತಿವಿದು' ಎಂದಿದೆ. ಧರ್ಮರಾಜನು ಬೇಡಿದ್ದು ಅಸ್ತದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಯುಧಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕರು ಅವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಕ್ರನಪುರಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕಾದುದು ಸಹಜವೇ. ಅಮರಾವತಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಡುವ ಭೀಮನಿಗೆ ಹಸ್ತಿನಪುರಿ ಯಾವ ಲೆಕ್ಕ? ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲಿನ ಪಾಠವನ್ನೇ

ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

(ii) ವಿರಾಟನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ರಾಜನ ಬಳಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಆ ಬಳಿಕ,

ಹೋದುವಿತ್ತಲು ಕೆಲವುದಿನ ತನ

ಗಾದ ಸಾಹಾಯ್ಯದಲಿ ರಿಪುಬಲ

ಭೇದಿ ಮಾರುತಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಮತ್ಸ್ಯಪುರವರನ||

ಈ ಪದ್ಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಎರಡು ಅಂಶಗಳಿವೆ. 'ತನಗಾದ ಸಾಹಾಯ್ಯದಲಿ' ಎಂದರೇನೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಡನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವೇ? ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಪಾಠವಿದೆ. ಆದರೆ ಜಾಜೂರಿನ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 'ತನಗಾದ ಬಾಣಸ ವೇಷದಲಿ ರಿಪುಭೇದಿ ಮಾರುತಿ' ಎಂದಿದೆ. ಇದು ತಿದ್ದಿದ ಪಾಠವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅರ್ಥಸಾಮಂಜಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯವಾಗುತ್ತಲೇ ವಿರಾಟನು 'ಏನು ಪರಿಣತಿ ನಿನಗೆ' ಎಂದು ಭೀಮನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಮತ್ಸ್ಯಪುರವರನ' ಎಂಬುದಕ್ಕೂ 'ಏನು ಪರಿಣತಿ ನಿನಗೆ' ಎಂಬ ವಿರಾಟನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಬಹು ಅಂತರ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟು ಅಂತರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ಬಂದು ಕಂಡನು ಮತ್ಸ್ಯಭೂಪತಿಯ' ಎಂಬ ಪಾಠದಿಂದ ಈ ಅಂತರ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?

(iii) ಸುರಪನರಸಿಯ ಶಾವದಲಿ ಸಿತತುರಗ 'ನೆಚ್ಚಿ ವೆಣ್ಣಾ'ಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಅರೆವೆಣ್ಣಾ'ಗುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೇ? ವಿರಾಟ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅನುಸಮಿತಭುಜ

ಸತ್ವರು 'ವೈಮುಘಿ' ಇದ್ದರಂತೆ! ಪಾಂಡವರ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ 'ವೈಮುಘಿ' ಎಂಬ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ವೈಗುಘಿ' ಎಂಬ ಪಾಠ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೂ ಉಚಿತವೂ ಆಗಿದೆ.

ಸಂಗ್ರಹದ ಪಾಠವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸರಿನೋಡಿದವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಇನ್ನಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಲೋಪದೋಷಗಳುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆವು. ಮುದ್ರಣದಿಂದ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆವು ನೇರ್ಪಡುತ್ತ ಹೋಗುವವೆಂಬ ಭರವಸೆ ನಮಗುಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮಹಾಜನರೂ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳೂ, ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ನಮ್ಮ ಇತರ ಭಾರತಸಂಗ್ರಹಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ಆದರಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೂ ತೋರಿಸುವರೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇವೆ.

ಶಾರದಾ ಮಂದಿರ
೧೪೦೬, ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಪುರ,
ಮೈಸೂರು.

}

ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯ
ಎಚ್. ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್
ಸಂಪಾದಕರು

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪೀಠಿಕೆ

i

ವಿರಾಟಪರ್ವ ಸಂಗ್ರಹ

೧	ಮಂಗಳಾಚರಣೆ	೧
೨	ಅನಿಬರಿಗಾಯ್ತು ನಿರ್ವಾಹ	೩
೩	ಕೀಚಕರಾಯ ವಂಶಾರಣ್ಯವನು ಸವರಿದನು	೧೦
೪	ದಾಳಿಯಿಟ್ಟನು ತೆಂಕದಿಕ್ಕಿನಲಿ	೩೭
೫	ಪಾರ್ಥ ವೈದೋರಿದನು ಪರಬಲಕೆ	೪೮
೬	ಕೌರವರಾಯನು ಜಯಿಸಿದನು	೬೬
೭	ಪರಮಯತಿ ಕಾಯಿದನು ಕೈಯಲಿ ತುಂಬಿ ರಕುತವನು	೮೧
೮	ರಂಜಿಸಿದುದಭಿಮನ್ಯುವಿನ ವೈವಾಹ	೯೦

ಶಬ್ದಕೋಶ

೧೦೩

ಪೀಠಿಕೆ

---

೧. ಕವಿಚರಿತ್ರೆ

ಮಹಾಕವಿ ನಾರಣಪ್ಪನ ಕಾಲ, ಮತಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದು, ವಿಪುಲವಾದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಚರ್ಚೆಯ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಬಹುಜನ ಸಮ್ಮತವಾದ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ನಾವೂ ಶರಣು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

ನಾರಣಪ್ಪನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೆಂದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಅವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.* ಅವರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣಗಳು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಇಷ್ಟು—

೧. ಗದುಗಿನ ವೀರನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೩೯ರ ಶಾಸನ ಒಂದರಲ್ಲಿ 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ರಚಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟ ಇತರ ಪರ್ವಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣರಾಯ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦೯-೧೫೭೯)ನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತಾನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿ ತನ್ನ ಶಾಂತಿಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಾರಣಪ್ಪನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦೦ಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನವನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

---

*ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ: ಕಾಲವಿಚಾರ.

೨. ನಾರಣಪ್ಪ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ 'ಮಹೇಶ್ವರ ಜೈನ ಭೈರವ ಬುದ್ಧ ಲಿಂಗಿಗಳು' ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. 'ಲಿಂಗಿ' ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಿರುವುದು ಬಸವೇಶ್ವರನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಲಿಂಗವಂತರಾದ ವೀರಶೈವರನ್ನೇ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳದಡ್ಡಿ, ಬಲ್ಲಾಳನಾಥ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕವಿ ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಹೊಯ್ಸಳರ ವೀರ ಬಲ್ಲಾಳನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕವಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ರಿಂದ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು.

೩. ನಾರಣಪ್ಪ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ರಿಂದ ೧೫೦೦ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಇದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು, ಆತನ ಕಾವ್ಯದ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು.

(ಅ) ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮರಾಠೀ ಭಾಷೆಯ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗ ಪ್ರಥಮೈಕ ವಚನದಲ್ಲಿ ಆಕಾರಾಂತವಾಗಿರತಕ್ಕ ನಾಮವಾಚಕಗಳು ಉಕಾರಾಂತವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವ, ಅಚ್ಚ ಮರಾಠೀ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಇಡೀ ಷಟ್ಪದಿಯೇ ಭೀಷ್ಮಪರ್ವದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಧಿ ೭೦ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯಾದ ರೂಪ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೦೦ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ' ಎಂಬ ಮರಾಠೀ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಉಕಾರಾಂತ ಪ್ರಯೋಗ ಉಪ್ಪವಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಣಪ್ಪ ೧೨೦೦ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

(ಆ) ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತುರುಕರು, ಸಾಹಣ ಸಮುದ್ರ, ಹಸಣ, ತೆಂಕಣಚೇದಿ, ಸಮುದ್ರ ಹೋಸಲ-

ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರು ವ್ಯವಹೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತುಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಣರೆಂದಿರುವವರು ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವ ವಂಶದ ಅರಸರಾದ ಸೇಉಣರೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ವಂಶ ನಾಶವಾದದ್ದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೧೮ರಲ್ಲಿ. ಸಮುದ್ರಹೋಸಲ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರನ್ನು; ದ್ವಾರಸಮುದ್ರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೧೮ರಲ್ಲಿ ತುರುಕರ ಕೊಳ್ಳಿಗೆ ಈಡಾಯಿತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೨೭ರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಯಿತು. ನಾರಣಪ್ಪ ಈ ಅರಸುಗಳನ್ನು ಕಂಡೋ ಕೇಳಿಯೋ ಇರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಆ ಕಾಲದ ಹಿಂಚುಮುಂಚಿನವನಾಗಿರಬೇಕು.

(ಇ) ತುರುಷ್ಕ ಅಥವಾ ತುರುಕ ದೊರೆಯನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಕರಸಿ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಣಿ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ವ್ಯಂಗವಾಗಿ ಕೂಡ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ ಈತನು ತುರುಕರ ಹಾವಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೋಕುವ ಮುನ್ನವೇ ಇದ್ದವನಾಗಿರಬೇಕು.

(ಈ) ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೩ರಲ್ಲಿ ಗದುಗು ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕೈತಪ್ಪಿ ಸೇಉಣರ ವಶವಾಯಿತು. ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಮರಾಠೀ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ೧೨೧೩ಕ್ಕೆ ಈಚೆಯಲ್ಲೇ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ತಾನು ಸೇಉಣರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರಿಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಆತನ ನಾಡು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕೈತಪ್ಪಿ ಇನ್ನೂ ಬಹುಕಾಲವಾಗಿದ್ದಿರಲಾರದು; ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ೧೦—೨೦ ವರ್ಷಗಳಾಗಿರಬಹುದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಣಪ್ಪ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೩೦—೩೫ ರೊಳಗೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಮಹಾಕವಿಯೊಬ್ಬನು ತಮ್ಮವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯೇ ಸರಿ. ನಾರಣಪ್ಪ ವೀರಶೈವನೆಂದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು — ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರ್ತನೆಂದು, ವೈಷ್ಣವನೆಂದು, ಭಾಗವತ ಪಂಥದವನೆಂದು — ವಾದಮಾಡುವುದುಂಟು. ಇದ್ದುದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಸಾಧುವಾದುದಾದರೂ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹುರಿಗೊಂಡು, ಕದನಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವುದು ಅಷ್ಟು ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲ. ನಾರಣಪ್ಪನಂತಹ ಮಹಾಕವಿ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನವನೆಂಬ ದೊಡ್ಡತನವೇ ನಮಗೆ ಸಾಲದೆ ? ಎಲ್ಲಿಡೆಯಿಂದಲೂ ಆಹಾರವನ್ನು ಹೀರಿ ಗಗನ ಚುಂಬಿತವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಭವ್ಯವೃಕ್ಷದಂತೆ ಕವಿ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಹೀರಿ, ತನ್ನ ಸಾರಸ್ವತ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತೊಳಗಿಬೆಳಗುವವನು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಧರ್ಮಗಳು ಸಮನ್ವಯಗೊಂಡಿವೆ. ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಶಿವನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವಿದೆ, ಕರ್ಮಮಾರ್ಗವಿದೆ; ದ್ವೈತವಿದೆ, ಆದ್ವೈತವಿದೆ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎಳೆದು, ಜಾತಿಮತಗಳ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದು, ಇದಮಿತ್ಥಂ ಎಂದು ಊಹೆಯಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸ. ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾಗಮ ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ಕವಿಯ ಹುಟ್ಟಿದೂರು ಕೋಳಿವಾಡವೆಂಬ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮ. ಆ ಊರು ಆತನ ವಂಶದವರಿಗೆ ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈತನು ಗದುಗಿನ ವೀರನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವಾದ ಕನ್ನಡಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಹತ್ತು ಪರ್ವಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈತ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ಎಂಟು ಸಹಸ್ರ ಪದ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದುಹೋಗಿದೆ. ನಾರಣಪ್ಪ ಭಾರತವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಐರಾವತವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವನೆಂದು ಕವಿಚರಿತ್ರೆಕಾರರಾದ ದಿವಂಗತ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಹಾಕವಿ ನಾರಣಪ್ಪನನ್ನು ಆತನ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಬಾಯಿಪುಟ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು.

೨. ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲ, ಅದರ ಹಿರಿಮೆ.

ನಾರಣಪ್ಪನ ಕನ್ನಡ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಹಾಭಾರತ. ಇದರ ಕರ್ತೃ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಈತನ ಮತ್ತು ಈತನ ಕಾವ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕವಿಯೊಬ್ಬನು 'ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲವೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ; ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದುದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಪರಮಪೂಜ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ ವಿಸಯಕವಾದ ಅನೇಕ ಕ್ಲಿಷ್ಟಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸದುತ್ತರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಆಧಾರದಂತಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಜನತೆ ಪಂಚಮವೇ

ದವೆಂದು ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಮೇ
ಜಯನಿಗೋ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೋ, ಋಷಿಗಳಿಗೋ ಧರ್ಮ
ವಿಷಯಕವಾದ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಡೆ, ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ
ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆನಡೆದಿದೆ; ರಾಮಹರ್ಷಣಿ, ಸನತ್ಸುಜಾತಾದಿಗಳು
ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಮ
ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ; ಯಕ್ಷ, ನಹುಷ ಮೊದಲಾದವರು ಧರ್ಮದ ಪ್ರೌಢ
ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯದ ನಾಡಿ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ
ಧರ್ಮರಸ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಇದು ಬರಿಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥ
ವಲ್ಲ; ಒಂದು ಇತಿಹಾಸ. ಇದು ಭರತಖಂಡದ ಒಂದು ಕಾಲದ
ನಾಗರಿಕತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸಮಗ್ರ ಜನ
ಜೀವನವನ್ನು ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿ ಕುರುವಂಶ ಅಳಿದುಹೋಗುತ್ತಿ
ದ್ದಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ಕೊಟ್ಟವನು. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
ಮೂಲಪುರುಷನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಆ ವಂಶದ ಮೂರು ತಲೆ
ಮಾರುಗಳ ಬಾಳು ಅಳಿವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡವನು.
ಉತ್ತಮ ಇತಿಹಾಸಕಾರನಂತೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸದಾ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡು, ಯಾವುದೊಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ವಹಿಸದೆ, ಅನುಭವೈಕ
ವೇದ್ಯವಾಗುವದನ್ನು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ; ಹಾಗೆಮಾಡಿ ತನ್ನ
ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ರಾಮಾಯಣದ ಕವಿ ಆದಿ ಕವಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ
ದ್ವರೂ-ಧರ್ಮ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಭಾರತ ಪುರಾಣ
ವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿ, ಅದರ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಆದಿ ಕವಿಯ ಪಟ್ಟ
ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ—ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆ ಕೀರ್ತಿ ಭಾರತಕರ್ತೃ
ವಿಗೇ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಭಾರತವು ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತಲೂ

ಪುರಾತನವಾದುದೆಂದು ಬಹುಜನವಿದ್ದಾಂಸರ ಹೇಳಿಕೆ. ಅಪೌರ
ಷೇಯಗಳೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರಿಟ್ಟು, ಜನರ
ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ವೇದಗಳಂತೆ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಾ ಹತ್ತಾರು
ನೂರಾರು ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ
ಈ ಕಾವ್ಯ. ಗಾಯಕರಾದ ಕವಿಗಳು, ಶ್ರೋತೃಗಳು ತಮ್ಮ ಒಲು
ವಿಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಬೆಳೆದು ಬೆಳೆದು ಒಂದು
ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಯಿತು.

ಬೃಹತ್ತು ಮಹತ್ತುಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತವನ್ನು
ವಿಾರಿರುವ ಕಾವ್ಯ ಇನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉದಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ
ಕಾವ್ಯವಾರಿಧಿಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ, ಪುಟ್ಟ ನೂರಾರು ಕವಿಗಳು
ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುರತ್ನವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.
ಎಷ್ಟು ಮೊಗೆದರೂ ಮುಗಿಯದಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳ
ಗೊಂಡು ಪುಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಅದು. ಹೀಗೆ
ಜನಾನುರಾಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಇದರೊಡನೆ
ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ರಾಮಾಯಣವೊಂದೇ. ಆದರೆ
ರಾಮಾಯಣ, ಧರ್ಮ ಧೇನು ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಕಾಲುಗಳನ್ನು
ಊರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀತಾಯುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ನಮ್ಮ
ಯುಗಕ್ಕೆ ಅದು ಬಹುದೂರ. ಆದರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಆದರ್ಶ
ಚಿತ್ರ 'ದೂರದ ಬೆಟ್ಟ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ನುಣ್ಣಿಗೆ.' ಸುಲಭವಾಗಿ
ಅನುಸರಣ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಾರತದ ವಿಚಾರ ಹಾಗಲ್ಲ.
ಇಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಪಾತ್ರಗಳು ನಮ್ಮ ಸಮಾಪ ಬಂಧುಗಳು.
ಅವರ ಜೀವನ ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಭೂತಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತೆ
ಇದೆ. ಅವರು ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ಗುಣದೋಷಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿ ಸಜೀವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಾಯಣದ

ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಾರತದ ಪಾತ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಸರಣ ಸಾಧ್ಯರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮವರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಿನವರೂ ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತಾ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾದೇಶದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎ. ಆರ್. ಆರೆಂಜ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇಂದಿನ ಅವನತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು, ತಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಭರತ ಖಂಡವೂ ಮಹಾಭಾರತವೂ ಶರಣ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಆತನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಇದು—ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತವು ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕೈಕವೂ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರಿತವಾದುದೂ ಆಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮಹಾಪುರುಷನ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಾದೀತು ! ಅದರ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ ಪರಿಚಯವೇ ಸಾಕು, ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ದಿನದ ಯಾತ್ರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವಪೂರಿತವಾದುದು. ‘ ಇಲಿಯಡ್ ’ ‘ ಒಡಿಸ್ಸಿ ’ ಗಳು ಅದರಲ್ಲಿನ ಉಪಕಥೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಒಂದು ಯುದ್ಧದ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾತ್ರ. ನೂರಾರು ಪಾತ್ರಗಳು ; ಘಟನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಘಟನೆಗಳು ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಾಲದ

ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆ ಕುಂಟುವುದಿಲ್ಲ .....ಅದನ್ನು ಬರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ, ಅದರ ಮಹತ್ತು ಬೃಹತ್ತುಗಳು ಅಸದೃಶ ವಾದುವುಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿನ ಉಸಾಹರಣೆಗಳೂ ಉಸವೇಶ ಗಳೂ ಕಾಲದಷ್ಟು ಅನಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ವಿಶ್ವತೋಮುಖ ವಾಗಿ ಬೆಳೆವಿವೆ. ಈಚಿನ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯಗ್ರಾಢಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಡುಬರದ ವಾಸ್ತವಾನುಭವವು ಭಾರತ ಪಠನ ದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪಠಣದಿಂದ ಮಾನವನು ಸತ್ಯಾನುಭವದಿಂದ ಹೇಗೋ? ಹಾಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. (ಕೂಡಲಿ - ಶೃಂಗರಿ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಶುಕರ ಭಾರತೀಸ್ವಾಮಿಗಳ 'ವೇದವ್ಯಾಸರು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ).

೩ ಕನ್ನಡ ಭಾರತಗಳು-ಪಂಪ-ನಾರಣಪ್ಪ

ಸಾಸ್ಕೃತ ಭಾರತವು ಅನೇಕ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯವಸ್ತು ವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವೇ ಭರತಖಂಡದ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಂತೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರುಣೋದಯವಾಗಿರುವುದೇ ಭಾರತದ ಭಾಸ್ಕರನಿಂದ. ಕನ್ನಡದ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪ ರಚಿಸಿರುವ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಅಥವಾ 'ಪಂಪ ಭಾರತ' ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಗ್ರಂಥ. ಪಂಪನ ತರುವಾಯ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆತನ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ರಚನೆ

ಯಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವ ಕವಿ ನಾರಣಪ್ಪ. ಈತ ವರಕವಿ. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಅದ್ವಿತೀಯರು. ಪಂಪನು ಚಳುಕೈ ವಂಶದ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಾಗಿ, ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ, ಗೆಳೆಯನಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದನು. ಆತ ಬದುಕಿದ್ದು ಭಾರತದ ವೀರಯುಗದಲ್ಲಿ; ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರ ಅಸ್ತಶಸ್ತ್ರಗಳ ಮಾರ್ಮೊಳಗಿನಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷುಭಿತವಾಗಿದ್ದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ. ಪಂಪನಿಗೆ ಕಂಠಹಿಡಿದರೆ ಕಾವ್ಯ, ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದರೆ ಕದನ ಸ್ವಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರರಸ ನೊರೆಗಟ್ಟಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ನಾರಣಪ್ಪನ ಸ್ವಭಾವ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಬೇರೆ ಬಗೆಯವು. ಆತನ ಕಾಲ ಭಕ್ತಿ ಯುಗ. ಅನೇಕ ಶಿವಶರಣರ, ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹ ಉಕ್ಕಿ, ನಾಡಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ನಾರಣಪ್ಪನೋ ಯಾವ ರಾಜನ ಆಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದ ಒಬ್ಬ ಬಡವ. ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಶಾನುಭೋಗನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆತನ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿ ಗದುಗಿನ ವೀರನಾರಾಯಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈತನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಪಂಪ-ನಾರಣಪ್ಪ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಸೊಬಗು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯದು. ಪಂಪ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದುದು ತನ್ನ ದೊರೆಯ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗಾಗಿ; ಆತನ ಆಸ್ಥಾನದ ಕವಿಗಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಾಥವಾಗಿದೆ; ಪಂಡಿತ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆತನ ಕಾವ್ಯ ಸಮತಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪೂರ್ಣಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದುದು. ನಾರಣ

ಪ್ರನ ಕಾವ್ಯ ಹಿಮಾಲಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ
 ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಾ ನದಿಯಂತೆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ, ಪ್ರಪಾತಕ್ಕೆ
 ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ, ಭೋರ್ಗರಿಯುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುವುದು. ಪಂಪ
 ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ಭಂದಸ್ಸು ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಕಡಿ
 ವಾಣವಿಕ್ಕಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾರಣಪ್ರನ ಕವಿತಾ
 ಪಕ್ಷಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಗಿರಿ ವನ ವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗು
 ತ್ತಿದೆ. ಪಂಪನ ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟು, ನಾಗರಿಕತೆ ನಾರಣಪ್ರನಲ್ಲಿ
 ಬರದು. ಈತನ ದೃಷ್ಟಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನೋರಂಜನೆ,
 ಉದ್ಧಾರ. ಇವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಇರುವುದಾದರೆ
 ಕಾವ್ಯ ನಿಯಮಗಳು ಹಾರಿ ಹೋದರೂ ಈತನಿಗೇನು ವ್ಯಥೆ
 ಯಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಪಂಪನಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ನಾಗಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಂಪನಿಗೆ ನಾರಣಪ್ರನಿಗೆ ದೊರೆತ ಜನ
 ಪ್ರಿಯತೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನೀರಿಳಿಯದವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ
 ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಪಂಪಭಾರತದ ಕಡುಬು ಹೇಗೆ ಇಳಿಯುವುದು
 ಸಾಧ್ಯ ?

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹಾ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ
 ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಇವರು ಮೂಲ
 ವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರೀತಿ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮೂಲ, ಸಂಸ್ಕೃತ
 ಭಾರತವೇ ಆದರೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಅದರ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ
 ತೊಡಗಿರುವವರಾದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಲ್ಲಿ
 ಅಜಗಜಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಪಂಪ ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿ
 ದವನು. ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಘಟನೆಗಳು ಆತನ ಅಭಿ
 ರುಚಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು
 ಬರಿಯ ಭಾರತವಲ್ಲ ; ಸಮಸ್ತ ಭಾರತ. ತನ್ನ ರಾಜನಾದ

ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು, ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಅಭೇದ ಭಾವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ತನ್ನ ಪೋಷಕನ ಬಿರುದನ್ನೇ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಎಂದು ಕರೆದ. 'ಪಂಚವಲ್ಲಭೆ' ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಅರ್ಜುನನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನರಕಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮುಡಿಸಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ದೇವಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆದ. ಆತನ ಮಹಿಮೆ ಮಾಯೆಗಳೂ, ಗರಿಮೆ ಹಿರಿಮೆಗಳೂ ಬಂದ ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತೇಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಹೀಗೆ ಆತನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗುವೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಣಗೊಂಡವೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳುವಂತೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಒಲವು ಎತ್ತ ಬಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಇವುಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾರಣಪುನ ನೋಟ ಇದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಆತನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕಥಾನಾಯಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಭಗವಂತನ ಅವತಾರವಾದ ಆತ ಭೂಭಾರ ಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಕಣಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮಾನವನಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆತನು ಭಗವಂತನೆಂಬ ಅರಿವು ಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೂ ಇದೆ. ದುರ್ಯೋಧನನು ಕೂಡ ಆತನು ಭಗವಂತನೆಂದು ಬಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆತನು ಹರಡಿರುವ ಮಾಯಾಜಾಲವನ್ನು ಹರಿಯಲು ಶಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಮ್ಯವಾದ, ಅಪಹಾರ್ಯವಾದ ಲೀಲಾ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಲು,

ಕಪಟನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಕುಣಿಸಿದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಎಲ್ಲರೂ.

‘ ಹತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಕಡೆ ಒಂದು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟು ’ ಎನ್ನುವುದು ಪಂಪನ ಮನೋವೃತ್ತಿ. ಮಾತನಾಡಿದರೆಲ್ಲಿ ಮುತ್ತು ಸುರಿಯುವುದೋ ಎನ್ನುವ ಗಾಂಭೀರ್ಯ. ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂತ್ರದಂತೆ. ಎರಡು ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಅಡಕಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಾರಣಪ್ಪ ಹಾಗಲ್ಲ. ಹಿಗ್ಗಲಿಸುವುದು ಆತನ ಹುಟ್ಟುಗುಣ. ಪಂಪನು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಜರಾಸಂಧವಧೆ ಈತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ೧೨೯ ಪದ್ಯಗಳ ಒಂದು ಸಂಧಿಯಾಗಿ ವಸರಿಸಿದೆ. ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನು ಅಡಕಮಾಡಿದ ಶಿಶುಪಾಲವಧೆಗೆ ನಾರಣಪ್ಪ ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳನ್ನೇ ಮೀಸಲಾಗಿಡುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದುವಾಗ, ಓದುಗರು ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿರಬೇಕು ; ನಿಂತು ನಿಂತು ಕಾವ್ಯರಸವನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕು. ನಾರಣಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಈ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧ ಮೈಮರೆತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕಥಾಸರಣಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ವಾಚಾಳಿಯಾದ ಈತ ಅನೇಕವೇಳೆ ಮೇರೆಮೀರಿ ಮಾತಾಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಇದರಿಂದ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಪ ತರುವುದೂ ಉಂಟು. ಪಂಪ ತನ್ನ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಲಾಘವವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ.

ಪಂಪಕವಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಕವಲುಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು ಪ್ರವಹಿಸಿದ. ‘ ಬೆಳಗುವೆನಿಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕಮನಾ ’

ಎಂದು ಭಾರತವನ್ನೂ, ಧರ್ಮದ್ವಜವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವೆ
ನೆಂದು ' ಆದಿ ಪುರಾಣ ' ವನ್ನೂ ಬರೆದ. ಇದರಿಂದ ಕಾವ್ಯ
ವನ್ನು ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದ ಧರ್ಮ
ದೃಷ್ಟಿ, ದರ್ಶನ ಆತನ ಭಾರತಕ್ಕೆ ದೊರೆಯದಂತಾಯಿತು.
ಆತನ ಕಾವ್ಯಗಂಗೆ ತುಂಬುನೊರೆಯಿಂದ ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಾ
ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮುಳುಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಅಳ ಕಡಿಮೆಯೆಂ
ಬಂತಾಯಿತು. ನಾರಣಪ್ಪ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಒಂದು
ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದ. ಆತನ ಕಾವ್ಯ
ಶಕ್ತಿಯೂ ಧರ್ಮಶಕ್ತಿಯೂ ಹುರಿಗೊಂಡೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ
ದುವು. ಇದರಿಂದ ಆತನ ಕಾವ್ಯ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿ
ನಿಂದ ಬೆಳಗುವಂತಾಯಿತು. ಜೈನಮತದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೌದ್ಧಿಕ
ವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ ಪಂಪನಿಗೆ ಇವ. ಪರಧರ್ಮದ ಕಾವ್ಯವೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿ
ಹುಟ್ಟದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ—ಇದು ಬರಿಯ ಅಲೌಕಿಕಕಾವ್ಯವೆಂದು
ಅಂದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ—ಆತನಿಗಿದ್ದ ಅದ್ಭುತ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ
ಅದೆಂತಹ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಉದಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ! ಬಹುಶಃ ಮಿಲ್ಟನ್,
ಡಾಂಟೆ, ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ವ್ಯಾಸ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳಂತೆ ಆತನೂ
ವಿಶ್ವಸಾಹಿತಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾರಣಪ್ಪ
ನನ್ನು ಪಂಪ ಕವಿಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಸುವಾಗ ಈ ಪ್ರಮುಖ
ವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ನಾರಣಪ್ಪ, ಭಕ್ತಿ
ರಸಾವೇಶದಿಂದ ವೈವರಣೆತು ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಬರೆ
ದಿರುವ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮತ್ತೊಂದು ಕಾವ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

೪. ಇತರ ಭಾರತ ಕರ್ತೃಗಳು

ಪಂಪ-ನಾರಣಪ್ಪ ಈ ದಿವ್ಯ ಕವಿಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಕವಿಗಳೂ ಕನ್ನಡ ಭಾರತದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪನು ತನ್ನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ 'ವ್ಯಾಸಮುನೀಂದ ರುಂದ್ರವಚನಾವೃತ ವಾರ್ಧಿಯನೀಸುವೆ; ಕವಿ ವ್ಯಾಸನೆಂಬ ಗರ್ವಮೆನಗಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದೊಬ್ಬ 'ಕವಿ ವ್ಯಾಸ' ನಿದ್ದನೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಕ್ಕಿ ಮೆಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಭಾರತ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ.

ಪಂಪ ನಾರಣಪ್ಪ-ಇವರ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಇತರ ಭಾರತಗಳು ಮಂಕಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦೦ರಲ್ಲಿ ಚಾಟು ವಿಠಲನಾಥನು ಒಂದು ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಲೋಮ, ಆಸ್ತಿಕ ಪರ್ವಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೦ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ, ಸುಕುಮಾರ ಭಾರತಿ 'ಚಾಮುಣ ಭಾರತ'ವೆಂಬ ಒಂದು ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಶ್ವಾಸಗಳು ಮಾತ್ರ ಅರೆಜೀವದಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ನಾರಣಪ್ಪನು ಬರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟ ಉತ್ತರ ಭಾಗವನ್ನು (ಶಾಂತಿಪರ್ವದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಏಳು ಪರ್ವಗಳನ್ನು) ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಪ್ತನೆಯೆಂತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೫) ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕವಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೦೦) ಭಾರತದ ಸ್ತುತಿಪರ್ವವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಕವಿ(ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೨೩) ಕರ್ಣಪರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳು: ಸೇರಿ ಮೊದಲ ಎಂಟು ಪರ್ವಗಳನ್ನೂ, ಪರಮದೇವ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೭೭೭) ತುರಂಗ ಭಾರತವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು. ಚಿತ್ರಭಾರತ ಮೆಂಬ ಭಾರತವೂ ಕಳೆದ ನಂಜರಾಜನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇರುವ ಭಾರತವೂ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭಾರತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಚಿ ಕೃದೇವರಾಜ ಭಾರತವೆಂಬ ಉತ್ತರಪರ್ವಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಭಾರತವೂ, ಜಕ್ಕಭೂಪಾಲನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೨೦) 'ಭಾರತ ಕಾಥಾಸಂಗ್ರಹ' ವೂ, ಮಧ್ಯ ಗುರು ರಚಿತವಾದ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ವಾದಿ ರಾಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೫೭೦) ಬರೆದಿರುವ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೂ, ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜಒಡೆಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೯೪—೧೮೬೮) ಬರೆದಿರುವ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಭಾರತವು ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಭಾರತ'ವು ಸರ್ವ ಜನಾದರಣೀಯವಾದುದು; ಸುಸ್ಥಿತ ಭಾರತವನ್ನು. ಅದ್ಯಂತವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸತಕ್ಕದು; ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರತಕ್ಕದು. ದೇವ ಶಿಖಾಮಣಿ ಅಳಸಿಂಗಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗದ್ಯ ಭಾರತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತಾವ ಭಾರತವೂ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ವೈದಿಕ ಪಂಥದವರು ಬರೆದಿರುವ ಕಥೆಯನ್ನುಕೆಲವು ಜೈನ ಕವಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೦) ಬರೆದಿರುವ ಭಾರತ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಇದಲ್ಲದೆ 'ಜಿನಭಾರತ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾರತವೂ ಇದೆ.

ಆದರೆ ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಜನಾನುರಾಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಶಕ್ತ ವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧವಾದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ ರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂತಾಗಿವೆ ಯಲ್ಲದೆ, ಕಲಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಆ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅಷ್ಟು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಈಚೆಗೆ ಪ್ರೊ. ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಾರವನ್ನು ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸಿ 'ವಚನ ಭಾರತ' ವೆಂಬ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥ ಇದು. ಒಂದೇ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಭಾರ ತದ ಕಥೆ, ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೊಬಗು, ದರ್ಶನ, ಧರ್ಮ, ನೀತಿ ಇವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ವಿದ್ವತ್ ಪೂರ್ಣವಾದ ಮುನ್ನುಡಿ ಇದೆ.

ಭಾರತದ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರುವ ನೂರಾರು ಕಾವ್ಯಗಳಿವೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಥಾ ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರೆದಿರುವ ಕಾವ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಾರತದ ಕಥೆ ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟು ಬರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುವೂ ಪಂಪ ನಾರಣಪ್ಪ ಇವರ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವವರು.

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಭೀಮ-ದುರ್ಯೋಧನರ ಗದಾಯುದ್ಧ ವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರನ್ನಮಹಾಕವಿಯ 'ಗದಾಯುದ್ಧಂ', ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಷಡಕ್ಷರಿಯ 'ಶಬರಶಂಕರವಿಲಾಸಂ' ಪಾಂಡವರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ 'ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ' ಇವು ಪ್ರೌಢವೂ ಆದರೂ ಜನಪ್ರಿಯವೂ ಆದ ಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ವಿರಾಟಪರ್ವದ ಕಥೆ.

ವನವಾಸದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿಹೋದವು. ಇನ್ನು ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರುಷದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸವೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವಾವುದು ? ಬಡಗಣ ದಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೂ ಕೌರವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ; ಅಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಮೂಡಣ ಅರಸರೊ, ಆ ಕೌರವರ ಗೆಳೆಯರು. ತೆಂಕ ದಿಕ್ಕಿನ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತರು ; ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರೆಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧ ಚಾಡಿ ಕೋರರು ; ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ. ಪಡುವಣ ದೊರೆಗಳು ಕೇವಲ ಅಶಕ್ತರು ; ಅಡಗಿ ಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅದೂ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿರಲು ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವೇ ತೋಚಲೊಲ್ಲದು, ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ. ಆತನು ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಅರ್ಜುನನು ಪಡುವಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಅರಸರು ಅಶಕ್ತರಾದರೂ ಅದೇ ತಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿನ ದೊರೆಯಾದ ವಿರಾಟನಿಗೆ ಕೀಚಕನ ಬೆಂಬಲವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನು ದುರ್ಜಯನಾಗಿದ್ದನು. ಕೌರವರ ಆಟವೇನೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸೂಚನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತು. ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ವಿರಾಟನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೆಣದ ಆಕಾರವಾಗುವಂತೆ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿ,

ವಿರಾಟನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿಯ ಮರವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟರು.

ಮೊದಲು ಧರ್ಮರಾಯನು ಯತಿವೇಷದಿಂದ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಆತನ ತೇಜಃಪುಂಜಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೀದಿಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೊಡಮಟ್ಟರು. ಆತನ ಅಗಮನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವತಃ ವಿರಾಟನೇ ಆತನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡು ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆ ದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಯತಿ ವೇಷಧಾರಿಯು ತಾನು ಪಾಂಡವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದದಾಗಿಯೂ, ಅವರು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಉದರಂಭರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದುದಾಗಿಯೂ, ತನ್ನವೆಸರು ಕಂಕನೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ರಾಜನು ಅದನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಇದಾದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ವಲಲನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ರಾಜನನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. “ನಾನು ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣ; ಮಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಚಯವಿದೆ. ಭೀಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಣಸಿಗನಾಗಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ವಿರಾಟನ ಪಾಕಶಾಲೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದನು. ಅರ್ಜುನನು ಹಿಂದೆ ಉರ್ವಶಿಯು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾಪದಿಂದ ಈಗ ನಪುಂಸಕನಾಗಿ ಬೃಹದ್ದಳೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯವಿದ್ಯಾಗುರುವಾದನು. ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯುವವರಾದರು. ಕಡೆಯದಾಗಿ, ದ್ರೌಪದಿ ಸೈರಂಧ್ರಿ ವೇಷದಿಂದ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಣಿಯಾದ ಸುದೀಪ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಳು. ವಿಧಿಮಹಿಮೆ

ಎಂತಹುದೋ ? ಜಗತ್ತಿನ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಅವನತಮಸ್ತಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಂಡವರು ಈಗ ಯಃಕಷ್ಟಿತ ವಿರಾಟನಲ್ಲಿ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಜೀವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. “ಕಾಲಾಯ ತಸ್ಮೈ ನಮಃ.”

ಪಾಂಡವರ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸುದೇಷ್ಣಾದೇವಿಯು ತಮ್ಮನಾದ ಕೀಚಕನು ಒಮ್ಮೆ ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮನನ್ನು ರಾಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಕಂಡು, ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಆದರೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಳು. ಈ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ, ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೈರಂಧ್ರಿ ವೇಷದ ದ್ರೌಪದಿ ಕಾಣಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯ ಅನುಸಮಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾಟಿಹೋದವು. ಅದರೊಡನೆ ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನ ಮೊನಚಾದ ಬಾಣಗಳು ಆಳವಾಗಿ ನಾಟಿಕೊಂಡವು. ಜಗತ್ತಿನ ಮಾನವವೃಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೆಡಹಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಒಡ್ಡಿದ ಬಲೆಯಂತೆ ಇದ್ದ ಆ ಮೋಹನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೀಚಕನಿಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ನಾಚಿಕೆ ಹೇಚಿಕೆಯೆಂಬುದು ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ತನ್ನ ಘನತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳೊಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನುಂಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಗೆಯ್ಯುವವನಂತೆ ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ರಾಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಕ್ಕಾ ! ನಿನ್ನ ಓಲೆಕಾತಿಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೀರಿಸಿರುವ ಈ ಮನೋಹರಿಯಾರು ? ” ಎಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ರಾಣಿಯು “ಅಯ್ಯಾ, ಈಕೆ

ಗಂಧರ್ವ ರಮಣಿ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ದ್ದಾಳೆ. ಈಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಕೇವಲ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈಕೆಯ ಗಂಡಂದಿರು ಮಹಾಶೂರರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಕೆ ನಿನಗೆ ದಕ್ಕುವಂತಹಳಲ್ಲ.” ಎಂದಳು.

ಸುದೇಷ್ಟಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೇಚಕನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟುಹೋದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಸೈರಂಧ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿ ಬೇರ್ವರಿಯಿತು. ಮನ್ಮಥನ ಕೂರ್ಗಣಿಗಳಿಂದ ಮೈಮಸ್ಸುಗಳೆರಡೂ ಘಾಸಿಯಾಗಿಹೋದವು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿಯಲಾರದೆ ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಅಕ್ಕನ ಅರಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದನು. ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೈರಂಧ್ರಿಯು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕೂಗಿಕರೆಯುತ್ತಾ “ ಸೈರಂಧ್ರಿ, ಮನ್ಮಥನಿಂದಾದ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮದ್ದನ್ನು ಬಲ್ಲವಳು ನೀನೊಬ್ಬಳೇ. ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿಕೋ. ನಿನ್ನ ಚೆಲ್ಲಗಂಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಸಪ್ರಾಣನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು ” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಅವನ ಚರ್ಮಿಯಿಂದಲೇ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಆತನ ಸ್ವಭಾವ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಲಜ್ಜಾ ಹೀನನಾಗಿ ದುರುದುಂಬಿತನದಿಂದ ಅವನಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಕೆಯ ಕೋಪ ಕೆರಳಿತು. “ ದುರಾತ್ಮ, ನಿನ್ನ ವಂಶದ ಬೇರನ್ನೇ ಕೊಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಅತಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆ ? ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಸಕೀರ್ತಿಗೆ ಹೇಸ ಬೇಡವೆ ? ಅದು ಹೋಗಲಿ ; ಹೀಗೆ ಕಾತರದಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ನನ್ನ ಪತಿಗಳಿಂದ ವೃತ್ಯು ಮುಖನಾಗುವುದನ್ನಾದರೂ ಗಮನಿಸಬೇಡವೆ ? ” ಎಂದಳು. ಈ ಬೆದರಿಕೆ ಕೇಚ

ಕನ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ‘ಬಡವರ ಕೋಪ ದವಡೆಗೆ ಮೃತ್ಯು’ ಎಂಬಂತೆ ನಿನ್ನ ಗಂಡಂದಿರ ಕೋಪ ಅವರ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಇಳಿಸಿತು. ಆ ವಿಚಾರ ಈಗ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಾಮನ ಕೂರಲಗು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದೆ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಲೇಬೇಕು. ಸಾಯುವಮುನ್ನ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೆರದೇಸಾಯುವೆನು; ಇದು ನಿಶ್ಚಯ. ಆದರೆ, ನೀನಾಗಿಯೇ ಕೃಪೆಮಾಡಿ ನನ್ನ ಜೀವವನ್ನು ಉಳಿಸಿದರೆ ಉಭಯರಿಗೂ ಕ್ಷೇಮ.” ಎಂದು ಈತನು ಆವಾಚ್ಯನುಡಿಗಳನ್ನು ನುಡಿಯಲು ಅದರಿಂದ ಅಸಹ್ಯಗೊಂಡ ದ್ರೌಪದಿ “ಎಲವೋ, ನಾಯಿ ಸಿಂಹಿಣಿಯನ್ನು ಬಯಸುವುದುಂಟೇ? ಛಿ, ಮೂರ್ಖ ಹೋಗುತ್ತ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ದ್ರೌಪದಿ ನಿವಾರಿಸಿದಷ್ಟು ಕೇಚಕನ ಕಾಮ ಕಳೆಯೇರುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಪಾಪಿಯು ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಸೂರೆಯೋಗಿತ್ತು. ಅವಳ ವಿರಹದಿಂದ ಅವನು ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದನು; ಬುದ್ಧಿ ಕದಡಿಹೋಯಿತು. ಜೋಲು ಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವನ ಹೆಣಮುಸುಡನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆಕೆಗೆ ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥವಾದಂತಾಯಿತು. ಈ ಪಾಪಿ ಆ ಸುಂದರಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನ್ನು ಕೆಣಕಿ ವಂಶ ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಆಕೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗು, ನಿನ್ನ ಮುಖಕಾಂತಿ ಏಕೆ ಕುಂದಿತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣ ಅವನ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಹಾಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೇಚಕನು ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು—“ಅಕ್ಕಾ, ಚೆಲು

ವೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಲುವೆಯಾದ ನಿನ್ನ ಸೈರಂಧ್ರಿ ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮಾರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಅವನ ಉಳಿಗಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ನಾನು ಬದುಕು ವಂತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜೀವದ ಮೇಲೆ ಆಸೆಯಿದ್ದರೆ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು” ಎಂದನು.

ತಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುದೇಷ್ಟೆಗೆ ಮುಂದೋರದಂತಾಯಿತು. ‘ಸೈರಂಧ್ರಿ ಗಂಧರ್ವರ ಪತ್ನಿಯಾದುದರಿಂದ ಅವಳ ಸಹವಾಸ ಕಷ್ಟ’—ಎಂದು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ನೋಡಿದಳು. “ಅವಳ ತೊಡಕೊಂದು ಬೇಡು ನನ್ನ ರಾಣಿವಾಸದ ಯಾವ ರಮಣಿಯನ್ನು ನೀನು ಬಯಸಿದರೂ ತಕ್ಷಣವೇ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅದು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. “ನನ್ನ ಜೀವ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರ ಮಾತು ನನಗೆ ಬೇಡ. ಇತರರ ರೂಪನ್ನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಣಲಾರವು. ಇತರರ ಹೆಸರಿಂದರೇ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಗೆ ದ್ವೇಷ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣುಯೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ.” ಎಂದು ಇವನು ಅತಿ ದೀನನಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ತಮ್ಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುದೇಷ್ಟೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು. ಮೋಹದಿಂದ ತಮ್ಮನನ್ನು ವೈದಡವುತ್ತಾ ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ, ಮರುದಿನ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನ್ನು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಟ್ಟಳು. ಆಕೃತ ಅಭಯವಚನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಕೇಚಕನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಹಗಲು ಕಳೆಯಿತು; ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ದಿಗಂಗನೇ ಇಟ್ಟ ಚಂದನದ ಬೊಟ್ಟಿನಂತೆ ಚಂದ್ರನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದನು. ಕಾಮರೂಪದ ಕೀಚಕನು ವಿರಹ ವೇದನೆಯಿಂದ ತಳಿರ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ, ಕ್ಷಣವೊಂದು ಯುಗವಾಗಿ ಆ ಇರುಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದನು. ಮರುದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸುದೇಷ್ಠೆಯು ಸೈರಂಧ್ರಿಯನ್ನು ಕರಸಿ ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮನೆಯಿಂದ ಮಧುವನ್ನು ತರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯು ಕೀಚಕನ ನೀಚತನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳಾದರೂ ಅವಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮನ್ಮಥನ ಮನೆದಲಗಿನಂತಿದ್ದ ಆ ರಮಣಿ ಕೀಚಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಲಾವಣ್ಯ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಸೌಂದರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಕೀಚಕನು ತಾನು ಧನ್ಯನೆಂದುಕೊಂಡನು. ಬಹಳ ಗೌರವದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡು “ ರಮಣಿ ಬಾ, ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ. ನೀನು ನನ್ನ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಮನ್ಮಥನ ದುರುಳತನಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತೇನೆಯೆ ? ಅವನ ಚಂದ್ರ, ವಸಂತ, ಕೋಗಿಲೆ-ಇವರೆಲ್ಲರ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಅಡಗಿಸುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು ಉಬ್ಬಿ ನುಡಿದನು.

ಕಾಮಿ ಕೀಚಕನ ಕೀಳುನುಡಿಗಳಿಂದ ಕೆರಳಿದ ಆ ಕೋಮಲಿ “ ಎಲವೋ ಪಾಪಿ, ಅನ್ಯಾಯವನ್ನಾಡಿದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಳು ಬಿದ್ದೀತು. ಈ ಬಗೆಯಾದ ನಾಯಿತನವನ್ನು ನಡಸಬಾರದು ” ಎಂದು ಆಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಕೀಚಕನು

ಮುಂಬರಿದು “ನಿನ್ನ ಬಯ್ಯಳಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನೋವಾ
ಗದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.
ದ್ರೌಪದಿ ಒಡನೆಯೆ ಕೆರಳಿದ ಸಿಂಹಣಿಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ಕೈ
ಕೊಸರಿಕೊಂಡು, ಕೈಲಿದ್ದ ಮಧು ಪಾತ್ರವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೊಗೆದು,
ಅವನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟವಳೇ ಒಂದೇ ಉಸರಿಗೆ
ಓಡಿ ವಿರಾಟನ ಸಭೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ಆದರೇನು? ಆ
ಕಾಮುಕ ಅವಳನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದು, ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯನ್ನೂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ “ಎಲೆ ತೊತ್ತಿನ ಮಗಳೆ, ಓಡಿಹೋದರೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು
ವೆನೆಂದುಕೊಂಡೆಯಾ?” ಎಂದು ಅವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಬೈಯುತ್ತಾ,
ಅವಳ ತುರುಬನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ, ಕಾಲಿನಿಂದ ಅವ
ಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದನು. ಇದರಿಂದ ಆ ಸುಕುಮಾರಿಯ ಒಾಯಿ
ಮೂಗುಗಳಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರು ಸುರಿಯಿತು. ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಮುರಿದು
ಬಿದ್ದ ಬಾಳೆಯಂತೆ ಆ ಕೋಮಲೆ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳುತ್ತಾ,
“ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ, ಇದೆಂತಹ ಅನ್ಯಾಯ? ನಾಲ್ಕು ಜನರ
ನಡುವೆ ಬಿದ್ದ ಹಾವು ಕೂಡ ಸಾಯದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಅಂತಹುದರಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಈ ನೀಚನು
ತುಂಬಿದ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟ ಸಂಕಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ
ನಲ್ಲಾ! ಅಬಲೆಯ ಗೋಳನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತಾ
ಯಿತೆ? ಈ ಸಭೆಯೆಂಬುದು ಘೋರಾರಣ್ಯವೇ ಸರಿ. ಪಾಪಿ
ಗಳಾದ ನನ್ನ ಪತಿಗಳಿಗಾದರೂ ನನ್ನ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ ಬಿಸಿ ಹೋಗಿ
ತಾಗಬಾರದೆ?” ಎಂದು ಗೋಳಾಡಿದಳು.

ದ್ರೌಪದಿಯ ಈ ಗೋಳು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರುವೇಷದಿಂದ
ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭೀಮಸೇನನನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು. ಆತನ ಅಂತರಂಗ
ವೆಲ್ಲಾ ಕತಕತ ಕುದಿಯಿತು. ಔಡುಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು ಸಭಾಂಗ

ಣದ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಮರವೊಂದನ್ನು ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ನೋಟದ ಹಿಂದಿದ್ದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಂಕಭಟ್ಟನು “ಅಯ್ಯಾ, ವಲಲ! ಇದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಮರ. ಇದನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಅಡಗೆಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಊರಹೋರಗಿನ ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಣ್ಣನ ಈ ಸಮಾಧಾನದ ನುಡಿಗಳು ಭೀಮನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಾಣುತ್ತಾ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅನಂತರ ಕಂಕಭಟ್ಟನು ಸೈರಂಧ್ರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ಎಲೆ ಬಾಲೆ, ಇದು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮ. ಈ ಕೇಚಕನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ಸಭೆಗಿಲ್ಲ. ಈತ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹೆದರುವವನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಮೌನವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗು. ನಿನ್ನ ಪತಿಗಳೇನೂ ಕಾಪುರಷರಲ್ಲ. ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಪರಮಗುರುವಿನಂತಿರುವ ನೀನು ವೃಥಾ ಪತಿನಿಂದೆಗೆ ತೊಡಗದೆ ಕ್ಷಮಾಶೀಲಳಾಗು. ಅದೇ ಈಗ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮ” ಎಂದನು.

ಕಂಕಭಟ್ಟನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಗೆ ಕಸಿವಿಸಿ ಯಾಯಿತು. ಆಕೆ ಆಕೃಷದಿಂದ “ಅಹುದಹುದು, ಸೈರಣೆಗೂ ಒಂದು ಎಲ್ಲೆಯಿದೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಗಂಗಾದೇವಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುವುದಾದರೂ ಮೂರೇಸಲ ; ನಾಲ್ಕನೆಯಸಲಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ನುಂಗಿಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಅಂತಹುದರಲ್ಲಿ ಮಾನವಶರೀರಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಸಹಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ? ನಿಮ್ಮ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ಪೌರುಷ ಬಂಜೆಯಾಗಿರುವವರ ಮಾತು. ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ಹೊಣೆಯಿಂದ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ

ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ ನಾನರಿಯೆ” ಎಂದಳು. ಸಿಡಿನುದ್ದಿನಂತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮರಾಯನೂ ಕೆರಳಿದನು. “ಆಬ್ಬ! ಈ ಹೆಂಗಸು ಎಂತಹ ಗಟ್ಟಿಗಳು! ಮಹಾರಾಜರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಬಾಯ್ಬಿಡಿಕತನವೇ? ಗರಿತಿಯಾದವಳಿಗೆ ಇದು ಗೌರವವೇ? ಎಂದು ಆತನು ಛೇಗುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಹಿರಿಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಗೋಳುಹೇಳಿಕೊಂಡು ಏನೂ ಹುರುಳುಲವೆಂದುಕೊಂಡಳು, ದ್ರೌಪದಿ. ವಾಯುಪುತ್ರನನ್ನು ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ರಾಜನ ಸಭೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ದ್ರೌಪದಿ ನೇರವಾಗಿ ಸುದೇಷ್ಟೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು. ಆಕೆ ಏನೂ ಅರಿಯದವಳಂತೆ “ಇದೇಕೆನ್ನು ಮುಖ ಬಾಡಿದೆ” ಎಂದು ಬೊಂಕಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆರಳಿದ ದ್ರೌಪದಿ “ಇದೆಂತಹ ಅರಸುತನದ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ನಿಮ್ಮದು? ನೀವು ಮಾಡಿದುದು ನಿಮಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಗಡಸು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆದರಿದ ಸುದೇಷ್ಟೆ “ಅಮ್ಮ, ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನು ತಮ್ಮನಾದರೂ ಪರಸ್ತ್ರೀಕಾಮುಕನಾದ ಪಾಪಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಪರಮ ಶತ್ರು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸಮಾದಾನಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೂ ದ್ರೌಪದಿ ಕಟುವಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು. “ಕೊಲ್ಲಿಸುವ ಕಷ್ಟವಿನ್ನೇಕೆ ತಾಯಿ? ನನ್ನ ಪತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಅವರು ಕೀಚಕರ ವಂಶವನ್ನು ಸವರಿಹಾಕಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮೊದಲೇ ನಿಮಗೆ ಸಾರಿಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.” ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀರಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ದುಸ್ಥಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಒಳಗೊಳಗೇ ಕುದಿದಳು. “ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಹಾಪಾತಕ; ಬಾಳಬದುಕುವುದೆಂದರೆ ನಾಯಕನರಕ. ಆ ಹಿರಿಯಗಂಡನಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಗ್ರಹ ಬಡಿದಿದೆ. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾಜ್ಞೆಯ ಭ್ರಮೆ. ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಕೇವಲ ಅಸಮರ್ಥರು. ಏನಿದ್ದರೂ ಭೀಮಸೇನನೇ ಶರಣ್ಯ. ಗಂಡಂದಿರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮರುಕವುಳ್ಳವನೆಂದರೆ ಆತನೊಬ್ಬನೇ. ಈ ಪಾಪಿ ಕೇಚಕನ ಉಪಟಳವನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದರೆ ಆತನು ಕೆರಳಿದರೂ ಕೆರಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಹುರುಳುಗಾಣದಿದ್ದರೆ ಘೋರ ವಿಷವೇ ನನಗೆ ದಿಕ್ಕು.” ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡ ದ್ರೌಪದಿ, ಆ ದಿನ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಭೀಮನನ್ನು ಆರಸುತ್ತಾ ಅರಮನೆಯ ಪಾಕಶಾಲೆಗೆ ಹೋದಳು. ತನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಗೆ ನಗು ಬಂದಿತು, ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಭೀಮನನ್ನು ಕಂಡು. ಅವನು ಪಾಕವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾರಲ್ಲಿ ಕಲಿತನೋ! ಭೀಮನಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಡಿಗೆಯ ಬಂಟಿನಾಗುವುದೆಂದರೆ ವಿಧಿ ಎಂತಹ ಕಠೋರವಾದುದೋ!

ದ್ರೌಪದಿ ಮಲಗಿದ್ದವನ ಮುಸುಕನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಲಿಸಿ, ಅವನ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದಳು. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಭೀಮನು ತಕ್ಷಣವೇ ಎಚ್ಚತ್ತು. ಇದಿರಿಗೆ ಮ್ಲಾನವದನಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನೋವಲ್ಲಭೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆತನು “ಏಕೆಬಂದೆ ಲತಾಂಗಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ದ್ರೌಪದಿ ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಚಕನಿಂದ ತನಗಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಗಂಡನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾ “ನಿನ್ನಂತಹ ಗಂಡನಿದ್ದೂ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಪರಿಭವವೇ? ಆ ಕೇಚಕ ಬೇರೆ ನನ್ನ ಬೆನ್ನುಬಿಡು

ವಂತಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಹೋಗಿದೆ. ನಾನಂತೂ ಖಂಡಿತ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಬರಬಹುದಾದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಹೊಣೆ” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಭೀಮನಿಗೆ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. “ದ್ರೌಪದಿ, ನಿನಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲ ಗಂಡ; ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಳು. ಆ ಮಹಾರಾಯ ಧರ್ಮರಾಯ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ; ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಅಂದು ದುಶ್ಯಾಸನನ ಕರುಳು ಬಗೆದುಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಹೆಲ್ಲು ಹೆಲ್ಲು ಗಿರಿದು ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಇಂದು ಕೇಚಕ ನಾಯನ್ನು ಒರಸಿಹಾಕೋಣವೆಂದು ಮರದಕಡೆ ನೋಡಿದರೆ ಬೇಡವೆಂದು ನಿವಾರಿಸಿದ. ನೀನೇ ಇದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದೀಯೆ. ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿದನೆಂದು ಲೋಕ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕೇನು? ನನ್ನಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನೇ ಬೇಡಿಕೊ. ನಾನು ಆತನ ಅಜ್ಞೆಯೆಂಬ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದುಹೋಗಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ನಾಲ್ಕೇ ಗಂಡರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ನನ್ನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡು” ಎಂದು ಆತ ಅಕ್ಕಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ.

ಭೀಮಸೇನನ ಮಾತಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿಬಂತು. ಬೆಂಕಿ ತಗುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯಂತೆ ಮವ್ವುಲ ಮರುಗಿ, ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದು ಹೋದಳು. ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪಾಂಚಾಲನರಾಜನ ಮಗಳಾಗಿ. ಕೈಹಿಡಿದುದು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬಲ್ಲ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರನ್ನು. ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆಬಂದುದು ಮಾತ್ರ ವಿರಾಟನ ಮನೆಯ

ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತುರುಬುಕಟ್ಟುವ ಸೇವಾವೃತ್ತಿ. ಐದು ಜನ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಆಳಲಾರದೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ರಾಜ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೌರವನಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದ ತನ್ನನ್ನು ಕೀಚಕನಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರಲ್ಲ ! ದ್ರೌಪದಿ ಭೀಮನಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹಲಬಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ “ಬಲ ಭೀಮನೆ, ನನಗೆ ಸಾಯಲು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಯಷ್ಟೆ, ಆಯಿತು. ಅಣ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ಅಪೋಹ ತರಬೇಡ. ನಾನು ಬಂದು ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದುದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ವಿನೋದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಾನು ಒಬ್ಬಳಿದ್ದೆನೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಸಿಕೋ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಾಲಿಗೆರಗಿದಳು.

ಹೀಗೆ ಸಾವಿಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿ ನಿಂತ ಮಡದಿಯ ದೀನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಭೀಮನಿಗೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತು. ಅವಳ ಮೇಲಿನ ಕರುಣೆಯೇ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ಮಡದಿಯನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರದಕೊನೆಯಿಂದ ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿ, ಕುರುಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚುತ್ತ, ಗಲ್ಲವನ್ನು ಸವರಿದನು. ಆ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಕಾಣುತ್ತಾ ಅವನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ವೈಮರೆತು “ ಎಲೈ ಸುಂದರಿ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಯವನ್ನು ದೂರವಿಡು. ಇಗೋ ಅಣ್ಣಹಾರಿದ ಗೆರೆಯನ್ನು ದಾಟಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಕೀಚಕನ ಹುಟ್ಟಿಡಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿರಾಟನೇನಾದರೂ ಅಡ್ಡಬಂದನೋ ಅವನ ವಂಶವನ್ನೇ ಅಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಗುರುತು ಕೌರವಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಾದರೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಇದು ಅಕಾರ್ಯವೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರ ಮುಸುಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ತೇದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಾರನ್ನೂ ನಾನು ಲಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಅವರು ನನ್ನ ಸೋದರರೇ ಅಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಅಡ್ಡಬಂದರೂ ನಾನು ಲಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹದ ಕೂಸನ್ನು ನರಿ ಕೆಣಕಿದಂತೆ ಈ ನೀಚ ಕೀಚ ಕನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೆಣಕಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಆಯುರ್ಧಾಯ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ. ನನ್ನನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ನನ್ನದು. ನಾಟ್ಯಮಂಟಪವನ್ನು ಸಂಕೇತ ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿ ಆ ನಾಯಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಿಸು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು ಅವನ ಬಸುರನ್ನು ಬಗೆದು ಶಾಕಿನಿಯರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಗಂಡನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ‘ನನ್ನ ಪರಮ ಸುಕೃತದಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ ದೊರೆತೆ’ ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಆಕೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇರುಳು ಕಳೆದು ಬೆಳಗು ಬೆಳಗಾಯಿತು.

ನಿತ್ಯದಂತೆ ಆ ದಿನವೂ ಕೀಚಕನು ಅರಮನೆಗೆ ಗೊರಟವನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವೃಕೋದರವಲ್ಲಭೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಅನುಭವ ಅವನನ್ನು ಕೈ ಮುಂದುಮಾಡದಂತೆ ಹೆದರಿಸಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಸುಂದರಿ, ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಯುಗದಂತೆ ಳು ಕಳೆದು ದಾಯಿತು. ಮನ್ಮಥ ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ಯಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ದಯಾಶಾಲಿನಿಯಾದ ನೀನು ಕೃಪೆ ತೋರಬಾರದೆ?” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ದ್ರೌಪದಿ “ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ. ಪರ

ಸತಿಗೆ ಅಳುಪಿದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥ ಯಮನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಅವೃತ ವಿಷವಾಗುತ್ತದೆ; ಅಲಿಕಲ್ಲು ಬಿಸಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಪಿಯಾದ ಅವನನ್ನು ಹೊರಲು ಭೂಮಾತೆ ಕೂಡ ಹೇಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೇನು? ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ವಿವೇಕವುದಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಕಡೆಗಾಲ ಬಂದಿದೆಯೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನವರಿಗೇ ನಾದರೂ ಗೊತ್ತಾದರೆ ನಿನ್ನ ವಂಶವನ್ನೇ ಸವರಿಹಾಕಿಬಿಡುವರು. ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಇಂದು ಸಂಜೆ ನಾಟ್ಯಶಾಲೆಗೆ ಬಾ. ನಾನು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ದೇವರು ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿ” ಎಂದಳು. ಕಡೆಯ ಆ ಎರಡು ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಚಕನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ತಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನೆಂದುಕೊಂಡನು.

ಹಗಲು ಕಳೆಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಕತ್ತಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿ ಹರಡಿತ್ತು. ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ಕೈಗೀವಿಗೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಕೇಚಕಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭೀಮನನ್ನು ದ್ರೌಪದಿಯು ಸ್ತ್ರೀವೇಷದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ “ಆ ಪಾಪಿಯ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹಣೆಗೆ ತಿಲಕವನ್ನಿಟ್ಟಳು; ‘ಅರಿವಿಜಯಿಯಾಗು’ ಎಂದು ಸೇಸೆಯನ್ನು ತಳೆದಳು. ಅವಳ ಆದರದ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಭೀಮಸೇನನು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ನಡೆತಂದು ನಾಟ್ಯಗೃಹದ ಮಣಿಮಂಚದಮೇಲೆ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದನು.

ಅತ್ತ ಕೇಚಕನು ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ದಿವ್ಯಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಲೆಗೂದಲ

ಗಂಟನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಕೇವಲ ವಯ್ಯಾರ ದಿಂದ ಕೈಲಿದ್ದ ಸುರಗಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ನಾಟ್ಯಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ತಡವರಿಸುತ್ತಾ ಮಂಚದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಯೆಂದೇ ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಆ ಕಾಮಿಯು “ಎಲೈ ಸೈರಂಧ್ರಿ, ಇಗೋ ಈ ಪುಷ್ಪ ತಾಂಬೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ. ನೋಡು, ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ವನೆಂದರೆ ನಾನೇ ಸರಿ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೆ ನನ್ನಂಥ ಚಲುವ ರಾರಿವ್ವಾರೆ?” ಎಂದನು. ಭೀಮನು ಅವನ ಮಾತಿನ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ “ಆಹಾ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸೋಲದ ಪುರುಷರೇ ಇಲ್ಲ ನನಗೆ ಸಮಾನನೆಂದರೆ ನೀನೇ ಸರಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಲಿದು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣುತನವನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವವನಾಗು” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೇಚಕನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಮೂರೇ ಬೆರಳು ಉಳಿದಂತಾಯಿತು. ಮಲಗಿದ್ದ ಭೀಮನ ವೈಯ್ಯನ್ನು ಕೇವಲ ಲಂಪಟತನದಿಂದ ಸವರಿದನು. “ಇದೇನು? ಸೈರಂಧ್ರಿಯ ವೈ ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು, “ಎಲೈ ಸೈರಂಧ್ರಿ, ನೀನೇನು ಮಾಯಾ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆಯಾ! ನಿನ್ನ ದೇಹ ಎಷ್ಟು ಕರ್ಕಶವಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ!” ಎಂದನು. ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಈ ಮಾತು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಾರುತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು “ಪರ ಸತಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಕಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುವುದು; ಅವ್ಯತ ವಿಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಮಲವಾದುದು ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿದನು. “ಭೀಷಪಲ ಹೆಣ್ಣೆ, ಹೋಗಾಚೆ” ಎಂದು ಅವನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಭೀಮನು ಅವನ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜಗ್ಗಿ

ದನು. ಇಷ್ಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕೀಚಕನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿರುವವಳು ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಈ ಕುಚೋದ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ ನೀಚನ ಕರುಳನ್ನು ಬಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಮಲ್ಲ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರು. ಆದರೂ ಭೀಮನ ಹೊಡೆತಗಳಿಗೆ ಕೀಚಕನು ತತ್ತರಿಸಿಹೋದನು. ಭೀಮನು ಒಮ್ಮೆ ತಿವಿದೊಡನೆಯೇ ಇವನ ಎದೆ ಜರ್ಝರಿತವಾಯಿತು; ಕರುಳುಗಳನ್ನು ಕಾರಿಕೊಂಡು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು. ಭೀಮಸೇನನು ಸತ್ತವನ ತಲೆಯನ್ನು ಎದೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ, ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ತುರುಕಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಯಮನ ಕೋಣ ತುಳಿದಂತೆ ಜಜ್ಜಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ಕಾಮುಕನ ಹೆಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವಳಿಂದ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವನು ತನ್ನ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಭೀಮನು ಅತ್ತಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇತ್ತ ದ್ರೌಪದಿ ಕಾವಲಿನವರನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು “ನೋಡಿ, ನಾನು ಬೇಡವೆಂದರೆ ಈ ಕೀಚಕನು ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದನು. ನನ್ನ ಪತಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಬಲಿಹಾಕಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅವರು ಕೈ ದೀವಟಿಗೆಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕೀಚಕನ ಭಯಂಕರ ಮರಣವನ್ನು ಕಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಉಪಕೀಚಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಣ್ಣನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡ ಆ ಸೋದರರು ಹೆಣದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಅಯ್ಯೋ, ಈ ಮಾರಿಗೋಸ್ಕರ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ಮಡಿದನೇ” ಎಂದು ಗೋಳಾಡಿದರು. ಆ ನಡು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ವಿರಾ

ಟನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವನೊಡನೆ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಲು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅನಂತರ ಹೆಣವನ್ನು ಮಂಚಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ, ಅದರ ಕಾಲ್ಡಿಸೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಮಂಚದ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬಿಗಿದರು. ಶ್ಮಶಾನಯಾತ್ರಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆಗ ದ್ರೌಪದಿ ತನಗೊದಗಿರುವ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒರಲಿ ದಳು.—“ ಅಯ್ಯೋ ವಾಸಿ ಗಂಧರ್ವರಿರಾ ! ನನ್ನನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತ ಬಿಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ” ಎಂದು.

ಆಗತಾನೆ ಕೇಚಕನನ್ನು ವಧಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ಭೀಮ ಸೇನನಿಗೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಆಕ್ರಂದನ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆತನು ಕಿಡಿ ಕಿಡಿಯಾಗುತ್ತಾ ಶ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರ. ಅದನ್ನು ಬುಡ ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ನೂರೈವರು ಉಪಕೇಚಕರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದನು. ಅನಂತರ ದ್ರೌಪದಿಯ ಬಂಧವಿವೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದವನೇ ಬೆಣ್ಣೆತಿಂದ ಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತ ನಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದನು.

ಬಂಧವಿಮುಕ್ತಳಾದ ದ್ರೌಪದಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಊರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಆಗಲೆ ಬೆಳಕು ಹರಿದಿತ್ತು. ಅದರೊಡನೆ ಕೇಚಕ ಉಪಕೇಚಕರ ಮರಣವೃತ್ತಾಂತವೂ ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಜನ ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ‘ ಓಹೋ ಇವಳಿಗಾಗಿಯೇ ಕೇಚಕ ಸತ್ತಿದ್ದು ’ ಎಂದು ಕೆಲವು ಜನ : ‘ ಅಯ್ಯೋ ನಮಗೇಕವು ಆ ಸುದ್ದಿ ’ ಎಂದು ಮತ್ತೆ

ಕೆಲವರು; ದ್ರೌಪದಿ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಭೀಮನನ್ನು ಕಂಡು ಕಡೆಗಣ್ಣು ನೋಟವನ್ನು ಆಕಡೆ ಬೀರುತ್ತ 'ಗಂದರ್ವಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ಅವೆಳೆಗೆ ಮಹಾ ರಾಣಿಯಿಂದ ಕರೆಬಂದಿತು. ದ್ರೌಪದಿಯು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಆಕೆಯು "ಮಹಾತಾಯೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗೆ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವುದೇ ನಮಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸುಬಂದ ಕಡೆ ಹೊರಟುಹೋಗು" ಎಂದಳು. ಆಗ ದ್ರೌಪದಿಯು "ಅನ್ಯೂ, ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನು ಮಾಡಬಾರದುದನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಳಾದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವೇನಿದೆ? ನಾನೇನೂ ಉಪ್ಪು ತಿಂದ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯುವವಳಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಹದಿಮೂರು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಅನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು.

ಕೀಚಕನ ಮರಣದ ವೃತ್ತಾಂತ ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಜನಜನಿತವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟಾತದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡವರ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಗೆಂದು ದರ್ಯೋಧನನು ಅಟ್ಟಿದ್ದ ಗೂಢಚಾರರಿಗೂ ಈ ಸುದ್ದಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ತೊಳಲಿ ಹಸ್ತಿನಾ ವತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಲ್ಲಿ "ಪ್ರಭು, ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಪಾಂಡವರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವೈರಿ ಗಳು ನಿರ್ನಾಮರಾಗಿರುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂತೋಷದ ಸಮಾಚಾರ ವೆಂದರೆ ಕೀಚಕನೂ ಅವನ ಸೊದರರೂ ನಾಶವಾದುದು. ಕುಪಿ

ತರಾದ ಗಂಧರ್ವರು ಒಂದಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದರು. ಹಿಂದೆ ರಾವಣಗಾದಗತಿ ಇಂದು ಕೇಚಕನಿಗಾಯಿತು.” ಎಂದು ಕೇಚಕವಧವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ನಿವೇದಿಸಿದರು.

ಗೂಢಾಕಾರರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌರವ ಬೆರಗಾದ. ಗಂಧರ್ವಪತ್ನಿ ಯೆಂಬುವಳು ದ್ರೌಪದಿಯೇ ಇರಬೇಕು; ಕೇಚಕ ಖಳನನ್ನು ಕೊಂದವನು ಭೀಮನೇ ಇರಬೇಕು-ಎಂದು ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಅವರೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ವಿರಾಟನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿ ಗೆಹಾಕಿ, ಆತನ ಗೋವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದೂ, ಧರ್ಮದ ಮೇರೆಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಅರಿತ ಪಾಂಡವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೇಬರುವರೆಂದೂ, ಆಗ ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹದಿಮೂರು ವರುಷ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಆಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಅವಧಿಯಾಗಲೇ ಪೂರೈಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದ ದರಿಂದ ಒಡನೆಯೇ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಿರಾಟನಗರಿಗೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ಆತನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ವಿರಾಟನಗರಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಹೊರಟ ಕೌರವನ ಸೈನ್ಯ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಯಿತು. ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಕೌರವನೇ ಅಧಿಪತಿ; ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತ್ರಿಗರ್ತರ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಸುಶರ್ಮನು ಸೇನಾಪತಿ. ಮೊದಲು ಸುಶರ್ಮನು ಧಾಳಿಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಗೋವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೆರೆಹಿಡಿದ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ ಗೊಪಾಲಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೈನಿಕರು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದರು. ಅಳಿದುಳಿದವರು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿ ವಿರಾಟನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ-

ಮಿಡುಕಿಕೊಂಡ. ಕೇಚಕನ ಮರಣದಿಂದ ಆತನ ಬಲದೊಳೆ ಬಿದ್ದುಹೋದಂತಾಗಿತ್ತು. ಅದರೂ ಕೃತ್ರಿಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳದೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ರಾಜಕಮಾರನಾದ ಉತ್ತರನನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ಆತನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸರ್ವಮುನಿಗೆ ಇವಿರಾಗಿ ನಡೆದನು. ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕೌರವನ ಗುರಿಯೇನೆಂಬುದು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದರೂ ತರಹುಯ್ಯಲನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮರಾಯನು ಜಲಪ್ರಾಶನಮಾಡುವಂರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಅವರ ಅಜ್ಞಾತವಾಸದ ಅವಧಿಯಗಲೇ ಪೂರೈಸಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನ ಹೊರತು ಉಳಿದ ನಾಲ್ವರು ಪಾಂಡವರೂ ವಿರಾಟನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಅಗತ್ಯಬಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಜುನನಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಕುರುಸೇನೆಗೂ ವಿರಾಟಸೇನೆಗೂ ಕೈಗೆ ಕೈ ಹತ್ತಿತು. ವಿರಾಟ ಸೇನೆ ಜೀವದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೌರವನ ಸೇನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುರ್ಮನ ಬಾಣಘಾತದಿಂದ ವಿರಾಟನು ಬಸವಳಿದು ಶತ್ರುವಿಗೆ ಕೈಸೆರೆಯಾದನು. ಆತನ ಸೊದರರೂ ಸೈನಿಕರೂ ಮುಂಗಾಣದಂತಾದರು. ಆಗ ಧರ್ಮರಾಯನು ಭೀಮನನ್ನು “ಅಯ್ಯಾ ವಿರಾಟನ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲಾ ಅನಾಯಕವಾಗುತ್ತಿದೆ; ಅವನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೇಡೊದಗಿದಂತಾಗಿದೆ; ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಅನುಚಿತವೊದಲು ವಿರಾಟನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆಂದನು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹುರಿಗೊಂಡ ಭೀಮಸೇನನು ಇದರಿಗಿದ್ದ ಅಲದಮರವೊಂದನ್ನು ಬುಡಸಹಿತ ರಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲು ಕೈನೀಡಿದನು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ ಪರಿಚಯ

ವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿಬಿಡುವರೆಂದು ಧರ್ಮರಾಯನು ಆತನನ್ನು ಆ ಕಾಡ್ಯದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿದನು. ಭೀಮನಿಗೇನು? ಮರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಭುಜಗಳೇ ಸಾಕು. ಆತನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಸುಶರ್ಮನ ಸೇನೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನಾ ಮವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಂಡ ಸುಶರ್ಮ ವಿರಾಟನನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋದನು. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯನೇ ಸುಶರ್ಮನನ್ನು ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಗೋಗಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಆತನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸುಶರ್ಮನಿಗೆ ಜೀವವಾನ ದೊರೆಯಿತು. ವಿಜಯಿಯಾದ ವಿರಾಟ ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೌರವನ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದ ಸೈನ್ಯ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಗೋವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಿತು. ಆಗ ಜೀವಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಾಲಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಸುಣ್ಣದ ಬೊಟ್ಟನ್ನಿಟ್ಟು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಅವನು ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಓಡಿಬಂದು ರಾಜಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತ್ರಿಗರ್ತನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ವಿರಾಟನು ಇನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಉತ್ತರನೇ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆತನು ವಿರೂಪಗೊಂಡು ಭಯದಿಂದ ಬಂದ ಗೋಪಾಲಕನನ್ನು ಕಂಡು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ “ ಎಲವೋ, ಇದೇನೋ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ? ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಳುವೇನು? ಇದೇಕೆ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಿ? ನಿನ್ನ ಅಳ್ಳಿಗಳೇಕೆ ಹೊಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ? ನಿನ್ನೆತಾನೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯವನ್ನು

ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತೀಕೆ ಈ ಭಯ ? ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯ ಪಡಬೇಡ ; ಯುದ್ಧವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅರುಹು ” ಎಂದನು. ಆಗ ಗೋಪಾಲಕನು “ ಸ್ವಾಮಿ, ಕುರುಸೇನೆ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬಂದು ನಮ್ಮ ತುರುಗಳನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿದೆ. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಕಾಲಾಲುಗಳು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಹರಿಯುವಷ್ಟು ದೂರವೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ತಾವು ಊರೊಳಗಿದ್ದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಕೋಟಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು ; ಪೂರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಮೂಲಬಲದೊಡನೆ ಒಡನೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣಬೆಳಸಬೇಕು ” ಎಂದನು.

ಚಾರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಉತ್ತರಕುಮಾರನು ತನ್ನ ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ಹುರಿಮಾಡುತ್ತಾ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮೇಳದ ಕೆಳದಿಯರ ಮೊಗ ನೋಡಿದನು. ಆತನಿಗೆ ನೀರಾವೇಶ ಬಂದದಾಯಿತು. “ ಯುದ್ಧದ ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಕುನ್ನಿಯನ್ನು ನೂಕೋ ಅತ್ತ. ನಾನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ದೇವತೆಗಳಾದವರು ಕೂಡ ನಡುಗಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೌರವ ಕುನ್ನಿಗಳು ನನಗೆ ಲೆಕ್ಕವೆ ? ” ಎಂದನು. ಆಗ ಚಾರನು ಕತ್ತಲೆಯ ಮೊತ್ತ ಸೂರ್ಯನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತೀತೆ ? ತಾವು ತಮ್ಮ ಕೈಗುಣವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು ” ಎಂದನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರನು ಸತ್ಯವೆಂದೇ ನಂಬಿದನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆತನ ಕೈ ಬೆರಳುಗಳು ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹುರಿಗೊಳಿಸಿದವು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುಂದರಿಯರನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದವು. ಪೌರುಷ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆತನ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಲಿದಾಡಿತು. “ ಸೋದರರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ

ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪರಾಭಾವಗೊಳಿಸಿ ಆ ಪಾಂಡವರ
 ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಡವಿಗಟ್ಟಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ತಾನು ಆಜೇಯನೆಂದು
 ಭಾವಿಸಿದನೋ ಆ ಕೌರವ? ತನ್ನ ಕೊಬ್ಬಿದ ಭುಜಬಲವನ್ನು
 ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟನೋ ಅವನು? ನನ್ನ
 ನ್ನೇನು ಆ ಬಡಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆಂದು ಬಗೆದನೋ? ನನಗೆ ಕೋಪ
 ಬಂದರೆ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಳಿಸಿಬಿಡುವೆನೆಂಬುದು
 ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಮನ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಎಳೆದು
 ತಮಾಷೆ ನೋಡಹೊರಟನೇನೋ! ವೃತ್ಯುವಿನ ಮೈಮೇಲಿನ
 ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ಕೆರಳಿಸುವಂತೆ ಅವನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏರಿ
 ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲೊ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು.”
 ಎಂದು ಕೂಗಾಡಿದನು. ಕೌರವನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಮಾನ
 ರಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವನ ಭಾವನೆ. “ಯಾರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ
 ಮಾಡಲಿ? ಕೆಲವರು ಹಾರುವರು; ಕೆಲವರು ಯಮನ ನೆರ
 ಮನೆಯವರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅಧಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ
 ದವರು. ಇದರ ಮೇಲೆ, ರಾಜರಾದವರು ಬಂದು ಗೋಗಳನ್ನು
 ಸೆರೆಹಿಡಿವುದು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಕೌರವನು ಅಧಮ
 ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನನಾದ.
 ಆ ನೀಚನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಣೆಯ
 ನಿಡುವೆನು. ಅವನಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೂಳೀಪಟಮಾಡಿ ಜಯಾಂಗ
 ನೆಯನ್ನು ಸೆಳೆತರುವೆನು. ಈಗ ಮಾತನಾಡಿ ಏನು ಪ್ರಯೋ
 ಜನ? ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಬಲ್ಲವನು ನಿನ್ನಿನ
 ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಹೋದ. ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊ
 ಳ್ಳುವಂತಹ ಸಾರಥಿಯೊಬ್ಬನು ದೊರೆತರೆ ಕೌರವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲಾ
 ಹೆಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇನು ” ಎಂದು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡನು.

ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು ಹೀಗೆ ತಡೆಬಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹರಟುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ರೇಗಿತು. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಕರೆದು, ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಜುನನ ಸಾರಥಿಯೆಂಬವಾಗಿ ಉತ್ತರರಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅದರಂತೆಯೇ ಆಕೆ ಉತ್ತರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಅಮ್ಮ, ಹಿಂದೆ ಬಾಂಡವ-ವನ ದಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಬೃಹನ್ನಳಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದ. ಬೇಕಾದರೆ ಈಗ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಬಲ್ಲ” ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಉತ್ತರರಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಸಂತೋಷ ಸಡಗರಗಳಿಂದ ಅಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಈ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿ “ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಈಗಲೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಯಿಸು ನಡೆ” ಎಂದಳು. ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲು, ಉತ್ತರಿಯೇ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ, ಬೃಹನ್ನಳಿಯನ್ನು ಸಾರಥಿಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಳು. ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು “ಎಲೈ ಬೃಹಂದಳೆ, ಅಗ್ಗಳರಾದವರಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಾರಥಿ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ಅರ್ಜುನನ ಸಾರಥಿಯಲ್ಲವೆ? ಮಹಾಶೂರನೇ ಇರಬೇಕು” ಎಂದು ಹೊಗಳಿದನು. ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸಮರವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಜುನನು ಹೇಳಲು, ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು “ಅಯ್ಯಾ, ನಾನಿರುವಾಗ ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು? ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಳುಕಬೇಡ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೌರವನ ಕಡೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲಾ

ಸವರಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಯಾರೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ದ್ರೋಣ, ಕರ್ಣ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಾನು ಕಾಣದವರಲ್ಲ. ನೀನು ನಿರೋಚನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗು” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ರಥವೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ರಾಣಿವಾಸದ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ರಾಜಕುಮಾರನು, ರೀವಿಯಿಂದ ನಡೆತಂದು ಆ ರಥವನ್ನೇರಿ, ಹೊಂಗೆಲಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕವಚವೊಂದನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆತನು ಆ ಕವಚವನ್ನು ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಧರಿಸಹೊರಡಲು ನೆರೆದ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ ಘೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ಆಗ ಉತ್ತರನು “ಪಾಪ, ಸಾರಥಿಗೆ ಕವಚ ಧರಿಸುವುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೇನು ತಪ್ಪು?” ಎಂದು ತಾನೇ ಅದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತೊಡಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಉತ್ತರೇ ಬೃಹದಳೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ನಮ್ಮಣ್ಣ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಶತ್ರುಗಳ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಸುಲಿದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅರ್ಜುನನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ ‘ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ರಥದ ತೇಜಿಗಳನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು. ಅವು ವಾಯುವೇಗವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ರಾಜಕುಮಾರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಳಿಯಿತು.

ಮೂರುಲೋಕದ ಗಂಡನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನೊಡನೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧರಂಗವನ್ನು ಸಮೀ

ಪಿಸಿದನು. ಶತ್ರುಮೋಹರದ ಆಯುಧಗಳು ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಧಗಧಗ ಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ
ಉತ್ತರನಿಗೆ ಜೀವ ರುಲ್ಲೆಂದಿತು. ಖಡ್ಗಗಳು ಕಿಡಿಸೂಸುವಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು; ಭಟರು ಧರಿಸಿದ್ದ ತೊಡವುಗಳು ಬೆಂಕಿಯ
ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು; ಸೈನ್ಯದ ಕಳಕಳಧ್ವನಿಯಿಂದ
ಕಿವಿ ಕಿವುಡಾಗುವಂತಾಯಿತು; ಸೈನಿಕರ ವಾದಘಾತದಿಂದೆದ
ಧೂಳು ಕಪ್ಪಾದ ಹೊಗೆಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು; ಸೈನ್ಯವೆಂಬುದು
ಆತನಿಗೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಂತೆ ತೋರಿತು. ಅಪಾರವಾಗಿದ್ದ ಆ
ಸೇನಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ತೋಚದಂತಾ
ಯಿತು. “ಇದರೊಡನೆ ಕಾಮವುದೆಂದರೆ ಅದು ಮೃಡನಿಗೆ
ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧ್ಯ. ನಾವು ಕಾದಿ ಗೆಲಿದ ಹಾಗೆ ಇದೆ. ಈ
ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನಮೋ ನಮಃ” ಎಂದು ಕೊಂಡು, ಆತನು “ಅಯ್ಯಾ
ಬೃಹಂದಳೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು ಹಸಿಯ ಮಾರಿಯ
ಮಂದೆಯೊಳಗೆ ಕುರಿಮರಿ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು
ಮುಂದಕ್ಕೆ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಡ. ಕೈಯ ಚಾವಟಿಯನ್ನು
ಅತ್ತ ಬಿಸುಟು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆ. ನಾನು ಏನೋ
ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ; ಕೌರವನ ಸೈನ್ಯವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ.
ಇನ್ನು ರಥವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸು.” ಎಂದನು.

ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತರನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಲೇ
ಇಲ್ಲ. ರಥವು ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಕೌರವಸೇನೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗು
ತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನ ದೇಹ ನಡುಗ
ಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಗಂಟಲು ತುಟೆಗಳು ಒಣಗಿಹೋದವು. ಎದು
ರಿನ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ
ಆತನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು “ಅಯ್ಯಾ ಸಾರಥಿ

ರಥವನ್ನು ಮುಂಚೆ ಓಡಿಸಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ
ನ್ನೇಕೆ ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿ? ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿನೇಕವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣು
ವುದಿಲ್ಲ. ನಿಲ್ಲಿಸು ರಥವನ್ನು” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಆದ
ರೇನು? ರಥವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು
ಕಂಡು ಉತ್ತರಕುಮಾರನಿಗೆ ಇದೇನೂ ಮಹಾವಿಪತ್ತು
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿದೆಯೆಂಬ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆತನ ಕೈಲಿದ್ದ
ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳು ಜಾರಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವು “ಅಯ್ಯಾ, ರಥವನ್ನು
ನಿಲ್ಲಿಸೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ನಾವು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳೇ? ಅನ್ನ
ವಿಟ್ಟು ಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಾ? ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ ಮಾಡಬೇಡ. ದಯ
ವಿಟ್ಟು ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು” ಎಂದು ಆತನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿ
ಕೊಂಡರೂ ಅರ್ಜುನನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ ರಥ
ವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು
ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ “ಈ ಪಾಪಿ ಸಾರಥಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು
ಕೊಂದ” ಎಂದುಕೊಂಡು, ಉಟ್ಟು ಪಂಚೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ
ಕಟ್ಟಿದವನೇ ರಥದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ, ಒಂದೇ
ಉಸರಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

ಬಿಟ್ಟು ಮಂಡೆಯಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರನನ್ನು ಕಂಡು
ಅರ್ಜುನನು ಕೆರಳಿದನು. ರಥವನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಿಸಿ
‘ಎಲವೋ, ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟರೆ ನಿನ್ನ ಶಿರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕು
ತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿದನು. ಪ್ರಾಣ
ಭಯದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರನು ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು
ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ಓಡಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು.
ಆದರೇನು? ಅರ್ಜುನನು ನೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುವುದರೊಳ
ಗಾಗಿ ಅವನು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದನು. ಆಗ ಆತನು ಆ ಹೇಡಿಯನು

ಕುರಿತು “ ಎಲವೋ ಹೆಂಗಸರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಜೋರಾಗಿ ಹೊಟ್ಟುಕುಟ್ಟಿದೆ ! ಈಗ ವೃತ್ತಿಯ ವಂಶಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಪಮಾನವಾ ಗುವಂತೆ ಓಡಿಹೋಗುವೆಯಾ ? ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆ ತಂದನು. ಉತ್ತರನು ಆತನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು “ ಅಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, ನನ ಕೈ ಬಿಡು ! ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ. ಈ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೀನೇ ಈ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇರಿದು ಹಾಕಿಬಿಡು ” ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಅಂಗಲಾಚಿಕೊಂಡನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪಕ್ಕಲಬು ಬಿರಿಯುವಷ್ಟು ನಗು ಬಂದಿತು. “ ನಾಡ ನರಿಯಂತೆ ಹಲ್ಲುಗಿರಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ; ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ನಡೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಓಡಿದರೆ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಮಹಾ ಪಾತಕ; ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಫಲ; ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬಹುದು; ದೇವ ಕನ್ಯೆಯರು ನಿನ್ನ ತೊತ್ತಾಗುವರು. ಎಂದು ಆ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಹುರುದುಂಬಿಸಲು ಅರ್ಜುನನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೇನು ? ಆ ಹೇಡಿ “ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಲಾ ಯನ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಬರುವ ಪಾತಕವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನಾದರೂ ರಾಜ ಕುಮಾರನಾದ ನಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ. ಇನ್ನು ವೀರಸ್ವರ್ಗದ ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ನನಗೇನೂ ಬೇಡ; ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯ ಸುಂದರಿಯರೇ ಸಾಕು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವದವಿಯೇ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಪದವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು. ಜೀವದೊರಸೆ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನೀನು ಮಾಡು :

ಈ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ
ಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.
ಅವನ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು;
“ ಎಲವೋ ರಾಜಬಾಹಿರ, ನೀನು ಕಾದುವುದೇನೂ ಬೇಡ.
ನಾನೆಲ್ಲ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನೆಪಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಸಾರಥಿ
ಯಾಗಿ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರು.” ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.
ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರನು “ ಎಲೋ ಹುಲುಬೃಹನ್ನಕೆ, ಕದನವೆಂ
ಬುದೇನು ನಾಟ್ಯವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ? ಹಿಂದೆ ನೀನು
ಯಾವ ರಾಜರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆ ? ” ಎಂದನು.
ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಪಿತನಾದ ಅರ್ಜುನನು “ ಎಲೋ ಹೇಳಿದಷ್ಟು
ಕೇಳದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹರಟೆಮೊರಟರೆ ನಿನ್ನ ಕಟವಾಯಿ
ಯನ್ನಸೀಳಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನ ಹೆಡತಲೆ
ಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಥಕ್ಕೆಳತಂದನು.

ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತರನನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು
ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಶರವಾಹನದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದ
ನು. ಆ ಮರದ ಮೇಲೆ ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ
ಒಂದು ಹೆಣದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚರ್ಮದ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿ
ದ್ದರು. ಆ ಮರವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದು
ಕೊಡುವಂತೆ ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಆ
ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಬರಸಿಡಿಲನ್ನು ಕಂಡವನಂತೆ
ನಡುಗುತ್ತಾ “ ಆಯ್ಯಾ ಸಾರಥಿ, ಈ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟು
ವುದಕ್ಕೇ ನನಗೆ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ.” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು.
ಆದರೆ ಬೃಹನ್ನಕೆಯ ಬುದ್ಧಿವಾದದಂತೆ “ ಅರ್ಜುನ, ಅರ್ಜುನ”
ಎಂದು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಆತನ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ದಿವ್ಯವಾದ ಬಾಣಗ

ಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಬೃಹನ್ನಳೆ ಾರಿರಬಹುದೆಂದು ಉತ್ತರನು ಸಂದೇಹಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಉರ್ವಶಿಯಿಂದ ತನಗೆ ಬಂದ ಶಾಪ ಅಂದಿಗೆ ಮುಗಿದು ಹೋದುದರಿಂದ ಆತನು ಕೈಲಿದ್ದ ಬಳೆಗಳ ನೈಲಾ ಒಡೆದು ಹಾಕಿ, ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀರೆಯನ್ನು ವೀರಗಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನು. ಆತನು ನೆನೆದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಂಜನೇಯನು ಬಂದು ಆತನ ರಥಧ್ವಜದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಅರ್ಜುನನು “ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹೆದೆಯೇರಿಸಿದ್ದ ಗಾಂಡೀವವನ್ನು ಠೇಂಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಉತ್ತರನು ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಓಡಿ ಹೊರಟು ದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅರ್ಜುನನು ಸಶಸ್ತ್ರನಾಗಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ಇದಿರಿಸುವವರೆಗೆ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕುರುಸೇನೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತಮ್ಮನ್ನು ಇದಿರಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಅರ್ಜುನನೇ ಸರಿಯೆಂದು ಕೌರವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣರು ಪರಸ್ಪರ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೌರವನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ ಅಜ್ಜ, ಪಾಂಡವರ ನೆಲೆ ಅವಧಿಗೆ ಮುನ್ನವೇ ಗೊತ್ತಾದಂತಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಹದಿಮೂರುವರುಷ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ” ಎಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಭೀಷ್ಮರು ಅವನ ಲೆಕ್ಕವು ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಅಜ್ಞಾತವಾಸದ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ತಕ್ಷಣವೇ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಧರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆಗಬಹುದಾದ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಬೆದರು ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಆ ಮಾತು ರುಚಿಸಿತೇ? ಹೌದವೆಂದಾದರೆ ಸಂಧಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನೇ ಎತ್ತುಕೂಡಬೇದು ಹೇಳಿ, ಯುದ್ಧವನ್ನೇ ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ದುರ್ಯೋಧನನ ಹಟವನ್ನು ಕಂಡು ಭೀಷ್ಮರು ಮನದ್ವೇಷದಿಂದ ಮೌನವಹಿಸಿದರು. “ಅಯ್ಯೋ, ನಾವು ಯುದ್ಧವಾದುದಕ್ಕೆ (ವೇ. ನೀನು ಮೂಲಬಲವೊಡನೆ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಹೋದಿರುಗು” ಎ. ವೇ. ಇವರು, ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕೌರವರು ಸ್ವಗೃಹವಿಹಿತನಾಗಿ ಹೂರಲಾರವರಾದ ಅರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು “ಅಜ್ಞಾನ ನಿಜೈಯ ಕೆಲವಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೂಗಿ, “ಉತ್ತರ ಕುಮಾರ, ರಥವನ್ನು ಲಗ್ನ ನಡಸಿ, ಕೌರವನನ್ನು ತಡೆ” ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು ಕುರೂರೂಪನ್ನು ಚವ್ವರಿಸಿ “ಅಯ್ಯಾ ಕೌರವ, ಕುರೂರ ರಥ ವಮಾನಲಸಂತಿರವ ಅರ್ಜುನ ಬರುತ್ತಿ ಬೃಸೆ. ದಾಂಗುರ ಶರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ಬಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಡು” ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ರತ್ನ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಹಿಸಿದನು. ಇವನ್ನು ಕಂಡ ದ್ರೋಣರು ಅರ್ಜುನನು ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ತಡೆದು, ಅರ್ಜುನನು ನಗುತ್ತಾ ಅವರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಎರಡು ಪಾಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಸವರ್ಪಿಸಿ ಮುಂದುವರಿದನು. ಆತನ ಪಾಣವರ ಪರೆಯಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಂಡು ಕೌರವನು ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕೌರವನು ಅರ್ಜುನನ ಕೈಸರೆಯಾದ

ನೆಂದು ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರುತ್ತಿರಲು ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ, ಕರ್ಣ, ಶಕುನಿ, ಜಯದ್ರಥ ಮೊದಲಾದ ಕುರುವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅರ್ಜುನನು ಕೌರವರು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದ್ದ ತುರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಂಧಮುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೌರವವೀರರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾದನು. ಆತನ ಬಾಣಘಾತದಿಂದ ಕೃಪನ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ ಸೀಳಿತು; ಭೀಷ್ಮರ ಕವಚ ಹರಿದು ಹೋಯಿತು; ದ್ರೋಣರಿಗೆ ವೈನೋವಾಯಿತು; ಕರ್ಣನಿಗೆ ವೈಯೆಲ್ಲಾ ಗಾಯವಾಯಿತು; ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಮೆ ಮರೆತ; ಉಳಿದ ಶೂರರೆಲ್ಲರೂ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಸಪ್ತಗಾದರು. ಆದರೂ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಹುರಿಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಮುಸುಕಿದರು. ಅವರು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮುಳುಗಿಹೋದನು. ಆದರೂ ಮೋಡವನ್ನು ಸೀಳಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಆತನು ಅವರ ಬಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅತಿರಥಮಹಾರಥರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಭಂಗಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟನು. ಆತನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳು ತುಂಬಿ ಹೋಗಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತಾಯಿತು. “ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತಾನು ಸರಿಯೆಂಬವನ ಬಾಯಿ ಹುಳಿತುಹೋದೀತು” ಎಂದು ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠರಾಗಿ ಹೊಗಳಿದರು. ಕರ್ಣ, ದ್ರೋಣ, ಭೀಷ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಆತನಿಂದ ಸೋತು ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೌರವನೇ ಸ್ವತಃ ಆತನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದನು. ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಆತನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಡನೇ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು

ಕೊಂಡ ಅರ್ಜುನನು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಯೇ ಗೆಲ್ಲಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಸಮ್ಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ಆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕೌರವ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿತು.

ಸಮ್ಮೋಹನಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೌರವನೂ ಅವನ ಕಡೆಯವರೂ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಲು ಅರ್ಜುನನು ರಥದಿಂದಿಳಿದು ರತ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ದ್ರೋಣರಿಗೂ ಭೀಷ್ಮರಿಗೂ ಆತನು ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು ಅನಂತರ ಕರ್ಣ, ದುರ್ಯೋಧನ, ದ್ರುಪದನ ಮೊದಲಾದವರ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಲಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉತ್ತರನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು. ಆತನು ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮರು ಎಚ್ಚತ್ತು ಅರ್ಜುನನ ಕಡೆ ಮತ್ತೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅರ್ಜುನನು ಎರಡು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಉತ್ತರನೊಡನೆ ವಿರಾಟನಗರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತರನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ, ನೀನೇ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಜಯಿಸಿದೆನೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳು. ನಾನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗಲೇ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಬೇಡ. ರಾಜನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪುರಸ್ಕರಿಸಲಿ” ಎಂದನು. ಉತ್ತರನು “ ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಊರ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ವಿಜಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ದೂತನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ವಿರಾಟರಾಯನು ತನ್ನ ಮಗನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದೆಗುದಿಗೊಳ್ಳು

ತ್ಥಿರಲು, ದೂತನಿಂದ ವಿಜಯಸಾರ್ತ ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕೇಳಿ ಆತನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಸಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ದೂತನಿಗೆ ಬಹು ಮಾನವಿತ್ತು, ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಮುಸೋತ್ಸವದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಂತೋಷದ ಉಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಜೂಜಾಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಕಂಕಭಟ್ಟನೊಡನೆ ದ್ಯೂತಕೇಳಿಗೆ ಅರಂಭಿಸಿದನು. ಅಟವಾಡುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತಾ ಆತನು “ಅಯ್ಯಾ ಕಂಕಭಟ್ಟ, ಪರಶಿವನಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯರಾದ ಕಾರವರನ್ನು ನನ್ನ ಮಗ ಗೆದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ದೇವ ಮಾನಸರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಸಮಾನರೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು” ಎಂದು ಉಬ್ಬಿ ನುಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮಜನು “ಅಹುದು, ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಸಾರಥಿಯಿರುವಾಗ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಬಂದ ಭಯವೇನು ?” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿರಾಟನಿಗೆ ರೇಗಿ ಹೋಯಿತು. ಎಲವೊ ಕಂಕ, ನನ್ನ ಮಗನ ಲಭ್ಯದಯವನ್ನು ಕಂಡು ನಿನಗೆ ಅಸೂಯೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾರಥಿಯಾದ ಬೃಹದಳ ಮಹಾಪಾತ್ರಮಿಯೇ ? ನನ್ನ ಮಗ ಶುಧ್ಧ ಹೇಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯೇನೊ !” ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಛೇಗುಟ್ಟಿದನು. ಆದರೂ ಧರ್ಮರಾಯನು ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಿ “ಅಯ್ಯಾ ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮಾಹಾಸತ್ವನಂತೆ ತೋರಿಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಂಸಾರಿಕ ಭ್ರಮೆಯೇ ಅಂತಹುದು. ಆದರೂ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ತಿಳಿದುಕೋ. ಗೆದ್ದವ ಬೃಹನ್ನಳೆ. ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಾದಿಗಳು ಉತ್ತರಕುಮಾರನಿಗೆ ಸೋಲುವಂತಹ ಹೇಡಿಗಳಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ಧರ್ಮರಾಯನ ಬಾಯಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ರೋಷಾವಿಷ್ಟನಾದ ವಿರಾಟನು ಹೊನ್ನದಾಳದಿಂದ ಆತನ ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದನು. ಒಡನೆಯೇ ಛಿಲ್ಲೆಂದು ರಕ್ತಹಾರಿತು. ಧರ್ಮಜನು ಅದನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳದಂತೆ ತಡೆದು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ದ್ರೌಪದಿಯು ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆಕೆ ಭಯದಿಂದ ಮಿಡುಕುತ್ತ ಓಡಿಬಂದು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತವನ್ನು ತನ್ನ ಸೀರೆಯಿಂದ ಒರಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವಿರಾಟನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. “ಎಲೈ ಸೈರೇಂಧ್ರಿ, ಈತನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸುರಿದರೆ ನೀನೇಕೆ ಅದನ್ನು ಒರೆಸಬೇಕು? ಎಂದನ. ಆಕೆ “ಅಯ್ಯಾ ಈತನ ರಕ್ತ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಬೃಹನ್ನಳೆಯು ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಒರಸಿಹಾಕುವನು. ಅದು ಆತನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ” ಎಂದಳು. ವಿರಾಟನಿಗೆ ಅವಳ ಮಾತುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕುಕನ ರಕ್ತವನ್ನು ಸೈರೇಂಧ್ರಿಯೇಕೆ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು? ಅವನ ರಕ್ತ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಬೃಹಂದಳೆಯೇಕೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಶಮಾಡಬೇಕು? ಕಥೆಯ ತಲೆ ಬಾಲಗಳೇ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದುಬರಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವ ದಿಬ್ಬಣ ಊರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆತನನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಇದಿರುಗೊಂಡರು; ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಆತನಿಗೆ ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸೂಸಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿದರು. ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರಿಯುತ್ತಿರಲು ಆತನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸವದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದರು. ರಾಜನು ಮಗನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಲಂಗಿಸಿದನು. “ವಂಶದ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಬಂದೆಯಾ? ಕೌರವ ಸೈನ್ಯದ ಧೂಮಕೇತುವೇ ಬಂದೆಯಾ?”

ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾ ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆ ದೊಯ್ದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿದನು. ಹೆಂಗಸರು ಆತನಿಗೆ ಉಪ್ಪಾರತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ, ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ನಿವಾಳಿ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರು ಉತ್ತರಕುಮಾರನಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಸಿವಿಸಿಯಾಯಿತು. ಆತನು “ಅಪ್ಪಾ, ಈ ಬಯಲಾಡುಬರವೆಲ್ಲಾ ಬೇವ. ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಾನೆಂದರೇನು, ಕೌರವರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂದರೇನು? ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅರ್ಜುನನ ಕೆಲಸ. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟೋಡಿ. ಅರ್ಜುನದೇವ ನನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಇತ್ತ ಪಾಂಡವರು ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಂಗಳ ಮಂಜನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಗಂಧಮಾಲಾಂಬರಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತರಾಗಿ ವಿರಾಟನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಧರ್ಮರಾಯನು ರಾಜನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಿ ಕುಳಿತನು; ಆತನ ಸೋದರರು ಆತನ ಚರಣಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ತೇಜಃಪುಂಜರಾದ ಇವರನ್ನು ಕಂಡ ಅರಮನೆಯ ಕಂಚುಕಿಗಳು ವಿರಾಟರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆತನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಓಲಗ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪಾಂಡವರನು ಕಂಡನು. ಆತನಿಗೆ ಅನರಾಧಿತವೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಆಗಲೇ ಅರಿತಿದ್ದ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಂದೆಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ವಿರಾಟನು ಭಯ

ದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ರತ್ನಬಚಿತವಾದ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನು
ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ “ಮಹಾರಾಜ, ನನ್ನ ಸರ್ವಾ
ಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು” ಎಂದು ಧರ್ಮ
ರಾಯನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ
ಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುದೇಷ್ಣಾ ಸೇವಿ ತನ್ನ ಮಗಳೊಡನೆಯೂ ಪರಿ
ವಾರದೊಡನೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ
ಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ವಿರಾಟಮಹಾರಾಜನು ಅಂದೇ ಧರ್ಮ
ರಾಜನನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ
ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಧರ್ಮರಾಜನು ಮುಗು
ಳ್ಳಗೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯಾ ನಿನ್ನ ವ-ಧೂರ ನುಡಿಗಳ
ಅಭಿಷೇಕದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಂತ್ಯಜ್ಞವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು
ಬೇರೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೇನೂ ಬೇಡ” ಎಂದು ಆತನನ್ನು
ವೃದ್ಧನುಡಿಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿದನು. ಆಗ ಉತ್ತರನು ಮುಂದೆ
ಬಂದು ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ಪ್ರಭು, ಈ ನನ್ನ
ತಂಗಿ ಉತ್ತರೆಯನ್ನು ಅರ್ಜುನದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ತಮ್ಮ
ಅನುಮತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಕೇಳಿ
ಕೊಂಡನು. ಧರ್ಮರಾಯನು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೀಯಲು
ಅರ್ಜುನನ ಮುದವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆತನು “ಮಹಾರಾಜ,
ನಾನು ಇವಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪಾಠಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವಳು ನನಗೆ
ಮಗಳಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಅವಳನ್ನು ಅಭಿಮು
ನ್ಯವಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಡಿ” ಎಂದನು. ವಿರಾಟನು
ಇದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಪಾಂಡ
ವರು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ
ಹೇಳಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳೊಡನೆ ದೂತರನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಅಟ್ಟಿದರು.

ಪಾಂಡವರ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ದೂತಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದ
 ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಒಡನೆಯೇ ಬಂಧುಬಾಂಧವರೊಡನೆ ವಿರಾಟ
 ನಗರಿಗೆ ಹೊರಟುಬಂದನು. ಆತನ ಬಳಗವಿರುವ ವಿರಾಟ
 ನಗರವೆಲ್ಲಾ ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡಿತ್ತು.
 ಅನಂತರ ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಮತದಿಂದ ಒಂದು ವೃಂದಾವನ ಶುಭ
 ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಅಭಿಮುಖ್ಯಗಿರಿ ವಿಮಾನ ಅತ್ಯಂತ
 ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ
 ರಾಜ್ಯ, ಭಂಡಾರ, ಅಸ್ಥಿ, ಕುರುಕುಲ, ಬಂಸಿ, ರು, ಇತ್ಯಾದಿ
 ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಬಳುವಳಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿ
 ದುದಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಗೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಬಂಧುಬಾಂಧವರಿಗೂ
 ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಗಳೂ ಒನೊಳ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಉಡುಗೊರೆ
 ಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶ್ರೀ
 ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ನೂತನ ವಧೂವರರನ್ನೂ ಏಕವಾಕ್ಯ
 ಬಂದಿದ್ದ ಇತರರನ್ನೂ ಬಾಯ್ತು ಬ ಹೃದಯದಿಂದ ಉಚ್ಛರಿಸಿ
 ಸಿದನು. ಆತನ ಆಗಮನದಿಂದ ಅವನು, ಶುಕ್ರರೋತ್ತರ
 ವೃದ್ಧಿಯಾದಂತಾಯಿತೆಂದು ಪಾಂಡವರು ಭಾವಿಸಿದರು.

ನಿ ಮ ಶೆ ಣ

ನಮ್ಮ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕುಮಾರ
ವ್ಯಾಸಭಾರತದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟವಾದ 'ಉದ್ಯೋಗ
ಪರ್ವಸಂಗ್ರಹ' ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು 'ಭಾರತೀ ಸಾರಮುದ್ಯೋಗೇ'
ಎಂಬ ಆರ್ಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಮುಕ್ತಾ
ಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಾತು ವಿರಾಟಪರ್ವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು
ಉಚಿತವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಕಾರಣಗ
ಳುಂಟು. ಮಹಾಭಾರತದ ತಿರುಳೆಂದರೆ ವಿರಾಟಪರ್ವ.
ಪಾಂಡವರ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಕೊನೆಗೊಂಡು ಅವರ ಅಭ್ಯುದಯ
ಮೊದಲಾಗುವುದು ಈ ಪರ್ವದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ
ಮದುವೆ ಈ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಗಾಣ್ಣೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂ
ದಲೋ ಏನೋ ನಮ್ಮವರು ದಾಮಾಯಣವನ್ನು ಸುಂದರ
ಕಾಂಡದಿಂದ ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಂತೆ, ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು
ವಿರಾಟಪರ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿರಾಟ
ಪರ್ವದ ತುಂಬ ಮೈಸಿಮಿಸುವಂತಹ ಘಟನೆಗಳಿವೆ. ಈ
ಪರ್ವದಲ್ಲಂತೂ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಉತ್ತಮನಾದ ಸಂಗ್ರಹ
ಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಂಡವರು ವಿರಾಟನ ಬಳಿ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಗೆ
ನಿಂತದ್ದು, ಕೇಚಕನು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ಭೀಮನಿಂದ
ಹತನಾದದ್ದು, ದಕ್ಷಿಣ ಗೋಗ್ರಹಣ, ಉತ್ತರನ ಪೌರುಷ,
ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಕೌರವರನ್ನು ಜಯ
ಸಿದ್ಧ, ವಿರಾಟನು ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ದಾಳದಿಂದ ಹೊಡೆ
ದದ್ದು, ಪಾಂಡವರ ಅಭ್ಯುದಯ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರಿಯ ಮದುವೆ.
ಎಷ್ಟೊಂದು ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಘಟನೆಗಳು! ಮಹಾ

ಭಾರತದ ಯಾವ ಅಧ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲಿ ಬೀಳಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನರಸ ವೀರ. ಆ ರಸದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅವಕಾಶದೊರಕಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿರಾಟಪರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವಸ್ತು ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ರಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿರಾಟಪರ್ವವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ವಿರಾಟನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸದೇಶ್ವರಿಯ ತಮ್ಮ ಕೇಚಕ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಬಲದಿಂದ ಪಾಂಡವರ ರಾಣಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕೇಣಕಿ ಭೀಮ ಸೇನನಿಂದ ನಿಪಾತ ಹೊಂದಿದ ಸಂದರ್ಭ. ಎರಡನೆಯದು ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ವಿರಾಟನ ಕುಮಾರನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದನಾದ ವೃಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವನ ಮೂಲಕ ಹಾಸ್ಯದ ಪೊಳೆಯನ್ನೇ ಹರಿಯಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕವಿ. ಈ ಮೊದಲ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವೇಚಿಸಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಮಹಾಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನರಸ ವೀರ. ವಿಶ್ವ ಮೋಹಕವಾದ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಭಾರತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕನ್ನಡ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆ ರಸದ ಸ್ಥಾನ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಗ್ರನಾದ ಕವಿ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೇ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನ ಸುಭದ್ರೆ

ಯರ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ. ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಲಕಿಗೆ “ಸನ್ಯಾಸಿ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಮನವಾಯ್ತು ವರಿಗೀಕೆಯ ಮೇಲೆ ನೆಲಸಿತು ಚಿತ್ತ ಕಾಣೆನು ಜಪಸಮಾಧಿಗಳ” ಎಂದು ಎರಡೇ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಅನುರಾಗದ ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥಾನಾಯಕಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಕವಿ ಆ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಧುರ್ಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ದುರಂತದ ಭಾಯೆ ಕವಿದಿರುತ್ತದೆ. ಕೀಚಕನದು ಇಂಥ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ.

ವಿರಾಟನಗರದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ಥಿತಿ ಬಹಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನದಾಗಿತ್ತು. ಪಾಂಡವರೊ ಕಾಲಯಮ ಕೆರಳಿದರೆ ಮುರಿವೆಚ್ಚಾಳುತನವುಳ್ಳವರು ಅಂಥ ಗಂಡಂದಿರು ತನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಕೆ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೋರುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ರೂಪ ಅವಳಿಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿತ್ತು. ಮೇಲಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸದಿಂದ ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದಂತಿತ್ತು. ಅವಳ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕೀಚಕನು ಮೋಹಗೊಂಡುದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ವಿರಾಟನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಚಕನದೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ. ಅವನು ಬಲಾಢ್ಯ. ಬಲದಲ್ಲಿ ಭೀಮಶಲ್ಯಬಲರಾಮರಿಗೆ ಸಮನಾದವನು. ದೊರೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸುದೇಷ್ಣೆಯ ತಮ್ಮ. ಇವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ನಾನಾ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟೇ?

ಎಂದು ಕೀಚಕನು ಸುದೇಷ್ಠೆಯ ಮೇಳದಬಲೆಯರ ನಡುವಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನೋ ಅಂದೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅವಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿ ನಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಕೀಚಕನಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಾಯಮವಿಲ್ಲ. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ 'ಕೀಳಲಿರಿದಾಸ್ತಾಲಿಗಳು ಬಳಿಕ' 'ಸೋತು ಪಾತಕವ ನೆನೆದ' ಅಕ್ಕ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಸೈರಂಧ್ರಿಗೆ ಗಂಧರ್ವರ ಕಾವು ಉಂಟೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಅವನು ಅವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಕೀಚಕನನ್ನು ಕಂಡು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದಳು. ಕಾಮಾಧನಿಗೆ ಧರ್ಮ ಶ್ರವಣ ಹಿಡಿಸಿತೇ? ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. ಆಕೆ 'ಪರಸತಿ ಮೇಳ ಲೇಸಲ್ಲ' ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಪೂರೈಸದಿದ್ದಾಗ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಒದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಕೆಂಡವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿದುಕೊಂಡನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾತಿ ನಿಂದ ಆಕೆ ತನ್ನನ್ನು ರವಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದಳೆ ದೇ ಹಿಗ್ಗಿ, ಗರಡಿಯ ಮನೆಕುಲ್ಲಿ ಭೀಮನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀಗಿ ತನ್ನ ಅವತಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಇದು ಕೀಚಕವಿರಹಿಯ ಶೃಂಗಾರ ಚೇಷ್ಟೆ; ಶೃಂಗಾರಾಭಾಸ. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಅನುಕಂಪವೆಲ್ಲ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರತು ಕೀಚಕನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನುಕಂಪದ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ; ಕೀಚಕನಿನಾಡ ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಆ ಕಾಮುಕನ ವಿರಹ ತಾಪದುದುರಿಯನ್ನೂ, ಅವನ

ಪಾಶವಿಕಮನೋಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿ
ದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಅನುಕಂಪೆ, ಸಹಾನುಭೂತಿ
ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ; ಕೇಚಕನ ಉಪಟಳದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ರಕ್ಷಣೆ
ಯಾರಿಂದ? ಸುದೇಷ್ಠೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಗೋಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ
ತಮ್ಮನಿಗೆ ಹೆದರಿ ತೇಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ರಾಜಸಭೆ
ಯಲ್ಲಿ ಕೇಚಕನು ಅವಳನ್ನು ಒದ್ದರೂ ದೊರೆ ಭಯದಿಂದ
ಬಾಯಿತ್ತದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಕೇಚಕನನ್ನು ಕೊಲ್ಲೋಣವೆಂದು
ಭೀಮನು ಅಲದ ಮರವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅಣ್ಣನ ಉಪ
ದೇಶದಿಂದ ಅವನು ಬಿನ್ನನಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.
ಸೂರ್ಯನು ಕೊಟ್ಟ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಅಂದಿನ ಅವಳ ಮಾನ
ಉಳಿಯಿತು ಆದರೆ ದಿನದಿನವೂ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದರೆ
ಏನುಗತಿ? ಆದಕಾರಣ ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಗಂಡಂ
ದಿರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೇನು. ಧರ್ಮರಾಜ
ನಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಗರವೊಡೆದಿವೆ. ಅರ್ಜುನನು ಅಣ್ಣನ ಅಜ್ಜಿ
ಯಿಂದ ಭ್ರಮಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಪಾಪ! ನಕುಲ ಸಹದೇವರು
ಈ ನಾಯ ಕೊಲಲಕ್ಷಮರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೊಳು ಮಿಡು
ಕುಳ್ಳ ಗಂಡನೆಂದರೆ ಭೀಮನೊಬ್ಬನೇ. ಹಾನಿಹರಿಬಕೆ ನಿಲ್ಲ
ದಾಗ್ಯೂ ಸತಕ್ಕವನು. ಹೀಗೆಂದು ದ್ರೌಪದಿ ವೃಕೋದರನನ್ನು
ಮರೆಹೊಕ್ಕಳು.

ಈ ಬಾರಿ ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಲಿಯ
ಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ದ್ರೌಪದಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ
ಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಅವನು ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಸಹಾಯ

ವೆಸಗಬೇಕೆಂದಾಗಲೆಲ್ಲ, ಅಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆ ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ದುಶ್ಯಾಸನನನ್ನು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಗ ಅಣ್ಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದನು. ಕೇಚಕ ಕುನ್ನಿಯನ್ನು ಪರಿಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಲದ ಮರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಧರ್ಮರಾಜನ ಕಣ್ಣು ಸನ್ನೆಯಿಂದ ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಮೇಲಾಗಿ ಅವಳ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಪಿಡಲು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿರುವನೇ? ಧರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ, ನಕುಲ ಸಹದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ಕೇಚಕನ ತಲೆಯ ಚೆಂಡನಾಡಿಸು ಎಂದು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ದ್ರೌಪದಿಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಗಂಡನೂ ವಿಮುಖನಾದನು. ಈಗ ಆಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಬೈದಳು, ತನ್ನ ದೈವವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡಳು, ಕೌರವನು ಪುಣ್ಯವಂತ ಎಂದಳು. ಭೀಮನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗದಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಆಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದಳು. 'ಭೀಮ ತನಗೆ ಸಾವಿನ ನೇಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ನೀನು ವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಮಿನಿಯ ಕೇಳಿಯಲಿ ನೆನೆಯದು. ನನ್ನ ಉದ್ಧಾಮತೆಯನ್ನು ಸೈರಿಸುವುದು' ಎಂದು ಅವನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿದಳು. ಕರುಳನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ಈ ಮಾತುಗಳು ಯಾವ ಗಂಡಸಿನ ಹೃದಯವನ್ನು ತಾನೆ ಕೊರಗಿಸವು? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಸಂತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅವಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಗಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಏನು ಅಶ್ಚರ್ಯ !

ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕವಿ ನಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಸಹಜವಾದದ್ದೇ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನವೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ದ್ರೌಪದಿ. ಅವಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. ಅವಳ ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ವಾಚಕರ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಅವಳ ಕಡೆ ಹರಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಸಹಜವಾದದ್ದೇ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಕೀಚಕನ ಪಾಶವೀಯ ಕಾಮದ ಪರಾಭವವನ್ನು ನಾವು ಬಯಸುವ ಕಾರಣ ಈ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇಮ್ಮಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ ಭೀಮನನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರುವುವಾದರೂ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಂಕಟವನ್ನೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ನೆನೆದಾಗ ಅವು ಕ್ಷಮಾರ್ಹವೆನಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೊನೆಯ ಮಾತಾಗಿ ಇಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ವ್ಯಾಸ ಭಾರತವನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನೇಕ ಉಪಕಥೆಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮ ನೀತಿಗಳ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೂ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಧಾನ್ಯರು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಉಪದೇಶ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರತಿಯಾದ ಕ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕಾಳಗವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಓದು ತ್ತಲೇ ಚೆಕ್ಕೆ ಎದ್ದಂತೆ ಇದ್ದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಂತು ಈ ಬರವಣಿಗೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನದಲ್ಲ. ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಮೂಲ ಭಾರತವನ್ನು ನಾರಣಪುನು

ಸುಂದರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಉತ್ತರನ ಪ್ರಸಂಗ ಮೂಲಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಕನ್ನಡ ಮಹಾಭಾರತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಚರಿತಾವೃತ್ತವಷ್ಟೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಗದುಗಿನ ಕವಿ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ತಣಿಯನು. ಈ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರಾದ ಪಾಂಡವರು ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಕವಿಗೆ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಾಡಲು ಮೂಗು ಬ್ಬುಸವುಂಟಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸಂಧಿಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ನಡು ನಡುವೆ ಸಮಯ ಬೋರಿತಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕವಿ ಹಾಡದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಮದುವೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಸಂಯಮದ ಕಟ್ಟು ಒಡೆದುಹೋಗಿ, ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಇತರ ಗುಣಗಳು ಮಿಕ್ಕ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮಿಥ್ಯಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ವಿರಾಟಪರ್ವ ಸಂಗ್ರಹ

ಕನ್ನಡ ಮಹಾಭಾರತ ವಿರಾಟವರ್ವ ಸಂಗ್ರಹ

೧. ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀವನಿತೆಯರಸನೆ ವಿಮಲ ರಾ
ಜೀವಪೀಠನ ಪಿತನೆ ಜಗಕತಿ
ಪಾವನನೆ ಸನಕಾದಿ ಸಜ್ಜನನಿಕರದಾತಾರ|
ರಾವಣಾಸುರಮಥನ ಶ್ರವಣಸು
ಧಾವಿನೂತನಕಥನಕಾರಣ
ಕಾವುದಾನತ ಜನವ ಗದುಗಿನ ವೀರನಾರಯಣ||

೧

ವೀರನಾರಾಯಣನೆ ಕವಿ ಲಿಪಿ
ಕಾರ ಕುವರವ್ಯಾಸ ಕೇಳುವ
ಸೂರಿಗಳು ಸನಕಾದಿಗಳು ಜಂಗಮಜನಾರ್ದನರು|
ಚಾರುಕವಿತೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲ ವಿ
ಚಾರಿಸುವಡಳವಲ್ಲ ಚಿತ್ತವ
ಧಾರು ಹೋ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದರು ಸಲುಗೆ ಬಿನ್ನಪವ||

೨

ತಿಣಿಕಿದನು ಫಣಿರಾಯ ರಾಮಾ
ಯಣದ ಕವಿಗಳ ಭಾರದಲಿ ತಿಂ
ಥಿಣಿಯ ರಘುವರ ಚರಿತೆಯಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ತೆಪಹಿಲ್ಲ|
ಬಣಗುಕವಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಿಪನೆ ಸಾ
ಕೆಣಿಸದಿರು ಶುಕರೂಪನಲ್ಲದೆ
ಕುಣಿಸಿ ನಗನೇ ಕವಿಕುಮಾರವ್ಯಾಸನುಳಿದವರ||

೩

ಹಲಗೆ ಬಳಪವ ಸಿಡಿಯದೊಂದ
 ಗ್ಗಲಿಕೆ ಪದವಿಟ್ಟಳುಪದೊಂದ
 ಗ್ಗಲಿಕೆ ಪರರೊಡ್ಡವದ ರೀತಿಯ ಕೊಳ್ಳದಗ್ಗಲಿಕೆ
 ಬಳಸಿ ಬರೆಯಲು ಕಂಠಪತ್ರದೊ
 ಳುಲುಹುಗೆಡದಗ್ಗಲಿಕೆಯೆಂಬೀ
 ಬಲುಹು ಗದುಗಿನ ವೀರನಾರಾಯಣನ ಕಿಂಕರಗಿ||

೪

ಆರಸುಗಳಿಗಿದು ವೀರ ದ್ವಿಜರಿಗೆ
 ಪರಮ ವೇದದ ಸಾರ ಯೋಗೀ
 ಶ್ವರರ ತತ್ವವಿಚಾರ ಮಂತ್ರೀಜನಕೆ ಬುದ್ಧಿಗುಣ
 ವಿರಹಿಗಳ ಶೃಂಗಾರ ವಿದ್ಯಾ
 ಪರಿಣತರಲಂಕಾರ ಕಾವ್ಯಕೆ
 ಗುರುವೆನಲು ರಚಿಸಿದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತವ||

೫

ವೇದಪಾರಾಯಣದ ಫಲ ಗಂ
 ಗಾದಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಫಲ ಕೃ
 ಚ್ಛಾದಿ ತಪಸಿನ ಫಲವು ಜೋತಿಷ್ಠೋಮಯಾಗಫಲ
 ಮೇದಿನಿಯನೊಲಿದಿತ್ತು ಫಲ ವ
 ಸ್ತ್ರಾದಿ ಕನ್ಯಾದಾನಫಲವಹು
 ದಾದರಿಸಿ ಭಾರತದೊಳೊಂದಕ್ಷರವ ಕೇಳ್ದರಿಗೆ||

೬

೨. ಅನಿಬರಿಗಾಯ್ತು ನಿರ್ವಾಹ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯ ಧೃತ್ರಿ
ಪಾಲ ಮುನಿಜನ ಪರಿಜನಂಗಳ
ಬೀಳುಗೊಟ್ಟನು ಭೂವಿಪತಿ ಬಲವಂದು ಹುತವಹನ|
ಮೇಲುಶಕುನದ ಚಾರುನಿನವನ
ನಾಲಿಸುತ ಸೋದರರು ಸಹಿತ ವ
ನಾಲಯವ ಹೊಲುವುಟು ಸಾರಿದನೊಂದು ವಟಕುಜವ|| ೧

ಬಂದು ವಟಕುಜದಡಿಯುಲೈವರು
ನಿಂದು ದ್ರೌಪದಿಸಹಿತ ನೆಳಲೊಳ
ಗಂದು ವಿಶ್ವಮಿಸಿದರು ಚಿಂತಿಸಿ ಧರ್ಮನಂದನನು|
ಹಿಂದೆ ಹನ್ನೆರಡಬುದ ಸವೆದವು
ಮುಂದಣನುವಿನ ಹದನು ತವಗಿ
ನ್ನೊಂದಬುದವಜ್ಞಾ ತವುತ್ಕಟಪಾಯ್ತುಲಾಯಿಂದ|| ೨

ಬಡಗಲವರದು ಮೂಡಣರಸು
ಗಳೊಡೆಗೆಳೆಯರಾಗಿಹರು ತೆಂಕಣ
ಕಡೆಯವರು ಕಂಡಿಹರು ಕೆಲಬಲದವರು ಕ್ರೋಡೆಯರು| ೩೦
ಪಡುವಣವರತಿ ಕೃಶರುಸವಗಿ
ನ್ನಡಗಿರಲು ತಿಳಿನಾವುದ್ದೆನೆ
ನುಡಿದನರ್ಜುನದೇವನವನೀಪತಿಗೆ ವಿನಯದಲಿ|| ೩

ನಳಿತನನು ಹೊಕ್ಕಿಹೊಡೆದು ಕೌರವ
 ರೊಳಗೆ ಹಗೆಯಾಗಿಹನು ಕೀಚಕ
 ಬಲ ವಿರಾಟಂಗಳನ ಪುರದಲಿ ಭಯವಿಹೀನನದೊ
 ಮುಳಿದು ಹೇಳಿಕೆಯಾದ ರವಿಸುತ
 ಕಲಿ ತ್ರಿಗರ್ತಾದಿಗಳೆನಿಸ ಮಂ
 ಡಳಿಕರನು ಬಗೆಗೊಳ್ಳದಾಳುವನವನು ಪಶ್ಚಿಮನ||

೪

ನೃಪತಿ ನಿಶ್ಚೈಸಿದನು ಮತ್ಸ್ಯ
 ಧಿಪನ ನಗರಿಯೊಳಲ್ಲಿ ಸೈರಿಸಿ
 ಕೃಪಣತನದಲಿ ನೂಕಬೇಹುದು ನುಡಿದ ವತ್ಸರವ
 ಗುಪಿತವೆಂತಳವಡುವುದಾಶ್ರಯ
 ದಪದೇಸೆಯನೆಂತಾನುವಿರಿ ನಿ
 ಪ್ಪುಪೆಯೊಳೆಂತಾನೆಂಬೆನೆಂದನು ಧರ್ಮನಂದನನು||

೫

ದೇವ ನಿಮ್ಮಯ ಮತವೆ ಮತವೆಮ
 ಗಾನ ವೇಷದ ವಿವರ ನಿವಗದ
 ನಿವು ಬೇಸಸುವುದೆಂದು ಭಿಮಾರ್ಜುನ ಬಿನ್ನೈಸೆ |
 ನಾವು ಭೂಸುರವೇಷದಲಿ ಸಂ
 ಭಾವಿತರು ಮತ್ತಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾ
 ಸಾವಲಂಬನ ಕುಕನೆಂಬಭಿಧಾನ ತನಗಿಂದ||

೬

ವಲಲನೆಂಬಭಿಧಾನದಲಿ ನೃಪ
 ನಿಳಯವನು ಸಾರುವೆನು ತಾನೆಂ
 ದುಲಿಯೆ ಮಾರುತಿ ನುಡಿದ ನಟುವಿಗರ ವೇಷವನು
 ಫಲುಗುಣನು ಹಯಗೋನಿವಾಸ
 ಸ್ಥಳ ವಿಳಾಸಿತರೆನಲು ಯಮಳರು
 ಲಲನೆ ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದಳು ಸೈರಂಧ್ರಿವೇಷವನು||

೭

ತುಷ್ಟನಾದನು ನೃಪತಿ ಕೃತಪರಿ
 ತಿಷ್ಟಪಾಲನು ಜಗದೊಳತ್ಯು
 ತ್ವಷ್ಟಚರಿತನು ತೆಂಕದಿಸೆಗೆ ಸಹೋದರರು ಸಹಿತ|
 ದುಷ್ಟವೃಗಗಳ ಬೇಂಟೆಯಾಡಿ ವ
 ಸಿಷ್ಮಮುನಿಯಾಶ್ರಮದ ಸುಜನರ
 ರಿಷ್ಟವನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿತಂದನು ಸಾಗದಲಿ||

೮

ಬಂದು ಮತ್ಸ್ಯಪುರೋಪಕಂಠದ
 ನಂದನದ ಕೆಲಕಡೆಯಲನಿಬರು
 ನಿಂದು ನಾಲುಕು ದೆಸೆಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತತುಳಭುಜಬಲರು|
 ತಂದ ಚರ್ಮದಲಖಿಳ ಕೈದುವ
 ನೊಂದು ಹೆಣನಾಕಾರವಲಿ ಬಿಗಿ
 ದೊಂದು ಬನ್ನಿಯ ಮರದ ತುದಿಯಲಿ ಕಟ್ಟಲೇಱಿದರು||

೯

ತೆಗೆಯದಿರಿ ನೀವೆಂದು ತುಱುಗಾ
 ಹಿಗಳನಂಜಿಸಿ ಧರ್ಮಸುತ ಧೃಗು
 ಯುಗವ ಮುಚ್ಚಿ ಸುರೇಂದ್ರಯಮವರುಣಾದಿಗಳಿಗೆಱಗಿ|
 ವಿಗಡನೀಕಲಿಭೀಮನೈಕ್ಕೆ
 ದುಗಳನೀತಂಗೀಯದಿರಿಕ್ಕೆ
 ಮುಗಿದು ಬೇಡಿದನೆಂದು ಸುರರಿಗೆ ನುಡಿದನವನೀಶ||

೧೦

ಈವುದಾ ಬೇಡಿದರೆ ಪಾರ್ಥಂ
 ಗೀವುದೀಯಜ್ಞಾತವಾಸದೊ
 ಳೀವಿಗಡ ಭೀಮಂಗೆ ಕೊಡದಿರಿಯೆನಲು ಖತಿಗೊಂಡು|
 (ನೀವು ಕುಂತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದಿರಿ
 ನಾವು ದುರ್ಯೋಧನನವರೆ)
 ತಪ್ಪಾವುದಿದಕೆಂದನಿಲಸುತನೊಡೊತ್ತಿ ಗರ್ಜಿಸಿದ||

೧೧

ಸುರನಿಕರ ಕಾದಿರಲಿ ಮೇಣೀ
 ಧರಣಿ ಕೊಡೆನೆಂದೆನಲಿ ಶಕ್ತನ
 ಪುರಿಗೆ ದಾಳಿಯನಿಟ್ಟು ದಿವಿಜರ ಮೋಱಿಗಳ ತಿವಿದು|
 ಉರುತರಾಸ್ತ್ರವನೊಯ್ದೆನೆಂದ
 ಬ್ಬರಿಸಿ ಮಾರುತಿ ನುಡಿಯೆ ತಮ್ಮನ
 ಭರದ ಖತಿಯನು ನಿಲಿಸಿ ತೆಗೆದಸ್ಪಿದನು ಭೂಪಾಲ|| ೧೨

ಹದುಳವಟ್ಟನು ಭೀಮನನು ನಿ
 ಮೃದನು ಮತ್ಸ್ಯನಪುರಿಗೆ ಯತಿವೇ
 ಷದಲಿ ಬಂದನು ಹೊನ್ನಸಾರಿಯ ಚೀಲ ಕಕ್ಷದಲಿ|
 ಇದಿರೊಳಾನತರಾಯ್ತು ಕಂಡವ
 ರುದಿತ ತೇಜಃಪುಂಜದಲಿ ಸೊಂ
 ಪೊದವಿ ಬರೆ ವಿರಾಟ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಸಗೊಂಡ|| ೧೩

ಇತ್ತ ಬಿಜಯಂಗೈಯಿ ಹಿರಿಯರಿ
 ದೆತ್ತಣಂದೈತಂದಿರಿಯ
 ತ್ಯುತ್ತುಮದ ವೇಷದ ಮಹಾತ್ಮರ ಕಂಡು ಬದುಕಿದೆವು|
 ಇತ್ತವೆವು ಬೇಡಿದುದ ನಾವೆನೆ
 ಸುತ್ತಬಳಸೆವು ರಾಜಸೇವೆನಿ
 ಮಿತ್ತ ಬಂದೆವು ಮುನ್ನಿನೋಲಗವಂತರಿಸಿತಾಗಿ|| ೧೪

ಕೆಟ್ಟುದಿಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ಪಾಂಡವ
 ರುಟ್ಟು ಹೋದರು ನಾರಸೀಪಿಯ
 ನಟ್ಟಡವಿ ಮನೆಯಾಯ್ತು ರಾಜಾನ್ವಯದ ರಾಯರಿಗೆ|
 ಬಿಟ್ಟರೆಮ್ಮನು ಜಠರ ಭರಣಕೆ
 ನೆಟ್ಟನಾಶ್ರಯವಿಲ್ಲದಿರೆ ಕಂ
 ಗೆಟ್ಟು ಬಂದೆವು ಕಂಕನೆಂಬಭಿಧಾನ ತನಗಿಂದ|| ೧೫

ಓಲಗಕೆ ಬಂದಖಿಳರಾಯರ
ಮೌಳಿಮೌಕ್ತಿ ಕ ಮಣಿಮಯೂಖ ನಿ
ವಾಳಿಯಲಿ ನೆಚಿ ಮೆಚಿವುದಾತನ ಪಾದಪದ್ಮಯುಗ |
ಕಾಲವಾವನನಾವಪರಿಯಲಿ
ಕೀಳು ಮಾಡದು ಧರ್ಮಪುತ್ರನ
ನಾಳುಗೊಂಡನು ಮತ್ಸ್ಯನೆಲೆ ಜನಮೇಜಯಕ್ಷಿತಿಪ || ೧೮

ಆದುದೈ ನಿರ್ವಾಹ ಕಂಕಂ
ಗಾದುದಾ ಮತ್ಸ್ಯೇಶನಿಂದ ವಿ
ವಾದವಿಲ್ಲದೆ ಸೇವೆ ನಿಜವಾದಂತಿರುತಿಲು |
ಹೋದುವಿತ್ತಲು ಕೆಲವು ದಿನ ತನ
ಗಾದ ಬಾಣಸವೇಷದಲಿ ರಿಪು
ಭೇದಿನಾರುತಿ ಬಂದು ಕಂಡನು ಮತ್ಸ್ಯಭೂಪತಿಯ || ೧೯

ಏನು ಪರಿಣತಿ ನಿನಗೆ ಬಾಣಸಿ
ಯಾನು ಭೀಮನ ಮನೆಯವನು ಮ
ತ್ತೀನು ಭುಜಬಲವಜಿವೆನಗ್ಗದ ಮಲ್ಲವಿದೈಯಲಿ |
ನೀನಧಿಕನೆಂದಾ ಸಮೀರನ
ಸೂನುವನು ಮನ್ನಿಸಿದನಿತ್ತಲು
ಮಾನನಿಧಿ ಮಜುದಿವಸ ಹೊಕ್ಕನು ಪಾರ್ಥನಾ ಹೊಳಲ || ೨೦
ಸುರಪನರಸಿಯ ಶಾಪದಲಿ ಸಿತ

ತುರಗನರೆವೆಣ್ಣಾಗಿ ಮತ್ಸ್ಯೇ
ಶ್ವರನ ಮಗಳಿಗೆ ನಾಟ್ಯವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸಂಗದಲಿ |
ಇರಲು ಯಮಳರು ತುರುಗ ಗೋವ್ರಜ
ವರಣರಾದರು ಬಳಿಕ ಪಾಂಡವ
ರರಸಿ ಸಾರಿದಳೊಲವಿನಲಿ ವೈರಾಟಪಟ್ಟಣವ || ೨೧

ಜನದ ಜಾಣಕ್ಕಾಡಲಾ ಮೋ
ಹನ ಮಹೋದಧಿ ಮತ್ಸ್ಯನೃಪನಂ
ಗನೆಯ ನಿಳಯಕೆ ಬರಲು ಬೆಜಗಾಯ್ತು ಖಿಳನಾರಿಯರು|
ವನಿತೆ ಮಾನವಿಯಲ್ಲ ಮನುಜರಿ
ಗಿನಿತು ರೂಪೆಲ್ಲಿಯದು ವಿಸ್ಮಯ
ವೆನುತ ಮನದೊಳಗಳುಕಿದರು ಮತ್ಸ್ಯೇಶನರಸಿಯರು|| ೨೦

ಬರವ ಕಂಡು ಸುದೇಷ್ಟೆ ಮನದಲಿ
ಹರುಷ ಮಿಗೆ ಹೊಂಗಿದಳು ಕರೆ ಕರೆ
ತರುಣಿಯಾರಿಂದಟ್ಟಿದಳು ಕೆಳದಿಯರನನಿಬರನು|
ಸರಸಿಜಾಯತಗಂಧವನು ಮೋ
ಹರಿಸಿ ಮುಂಚುವ ಪರಿಮಳವನಂ
ದರಸಿ ಬೀಜುತ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ರಾಜಮಂದಿರವ|| ೨೧

ಕೆಳದಿಯರು ಕಾಣಿಸಿದರಸನ
ಲಲನೆಯನು ಪರಿಯಂಕ ಪೀಠದ
ಕೆಲಕೆ ಕರೆದಳು ಕಮಲವದನೆಯನುಚಿತವಚನದಲಿ |
ನಳನಮುಖಿ ನೀನಾರು ನಿನಗಾ
ರೊಳರು ರಮಣರು ಮಾಸಿಕೊಂಡಿಹ
ಮಲಿನವೃತ್ತಿಯಿದೇಕೆನುತ ಬಿಸಗೊಂಡಳಂಗಳನೆಯ|| ೨೨

ಅತುಳಬಲ ಗಂಧರ್ವರೈವರು
ಪತಿಗಳೆನಗುಂಟೆನ್ನ ಚಿತ್ತಕೆ
ಖತಿಯ ಮಾಡಿದಡೊಂದು ವರುಷಕೆ ಬಿಡುವೆನವರುಗಳ|
ಸತತವಾ ಕುಂತೀಕುಮಾರರ
ಸತಿಯನೋಲೈಸಿದ್ದೆ ಬಳಿಕವ
ಧತಿಗಹನದಲಿ ನಿಷ್ಕರಾಗಲು ತನಗೆ ಬರವಾಯ್ತು|| ೨೩

ಎನಲು ಮೆಚ್ಚಿದಳಾ ವಿರಾಟನ
ವನಿತೆ ವೀರರ ವಧುವನಾ ಸಖಿ
ಜನದೊಳಗೆ ಮನ್ನಿಸಿದಳನಿಬರಿಗಾಯ್ತು ನಿರ್ವಾಹ |
ಮನದ ದಗೆಯಡಗಿದುದು ಮತ್ಸ್ಯೇ
ಶನ ಪುರಾಂತರದೊಳಗೆ ಮೈಗಜಿ
ದನುಪವೋನ್ನತಸತ್ವರಿದ್ದರು ಭೂಪ ಕೇಳೆಂದ||

೨೬

೩. ಕೀಚಕರಾಯ ವಂಶಾರಣ್ಯವನು ಸವರಿದನು

ಒಂದು ದಿವಸ ವಿರಾಟನರಸಿಯ
ಮಂದಿರವನೋಲೈ ಸಲೆಂದೈ
ತಂದನಾಕೆಯ ತಮ್ಮ ಕೀಚಕನತುಳಭುಜಬಲನು |
ಹಿಂದೆ ಮುಂದಿಕ್ಕಲದ ಸತಿಯರೆ
ಸಂದಣಿಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ಮೆಱಿವರ
ವಿಂದವದನೆಯ ಕಂಡು ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಪೊಡಮಟ್ಟ|| ೧

ಅನುಜನನು ತೆಗೆದಪ್ಪಿ ಸಿಂಹಾ
ಸನದ ಕೆಲದೊಳಗಿರಿಸಿ ಮುದದಲಿ
ಮನದಣಿಯೆ ಮನ್ನಿಸಿದಳಂಗನೆ ನಿಜಸಹೋದರನ|
ತನುವುಳಕ ತಲೆದೋಪಲವನು
ಬ್ಬಿನಲಿ ಸತ್ಪತನಾಗಿ ಕಮಲಾ
ನನೆಯರನು ಕಂಡನು ಸುದೇಷ್ಟೆಯ ಮೇಳದಬಲೆಯರ|| ೨

ಅವರ ಮಧ್ಯದೊಳಮಲತಾರಾ
ನಿವಹದಲಿ ರೋಹಿಣಿಯವೊಲು ಸುರ
ಯುವತಿಯರೊಳೂರ್ವಸಿಯವೊಲು ನದಿಗಳಲಿ ಜಾಹ್ನವಿಯ |
ಅವಯವದ ಪರಿಮಳದ ಪಸರಕೆ
ಕವಿವ ತುಂಬಿಯ ಸಾರಸಂಗೀ
ತವನು ಕೇಳುತ ಕಂಡನವ ಪಾಂಚಾಲನಂದನೆಯ|| ೩

ಮೊದಲಲನನವಳಂಗವಟ್ಟವ
ನೊದವಿ ನೋಡಿದಡಲ್ಲಿಯೇ ಗಾ
ಢದಲಿ ನಟ್ಟವು ಕೇಳಲರಿದಾಯ್ತಾಲಿಗಳನಲುಗಿ
ಮದನ ಮಸೆದೋಪಿದನು ಹೊಗಣೆ
ಹೃದಯವನು ತಾಗಿದುದು ಹರ ಹರ
ಹೆದಪಿದನು ಹಮ್ಮೆತ್ತಿಸಿದನು ಖಳನೊಂದು ನಿಮಿಷದಲಿ|| ೪

ಜಗವ ಕೆಡಹಲು ಜಲಜಸಂಭವ
ಬಿಗಿದ ಬಲೆ ಇವಳಲ್ಲಲೇ ಮೂ
ಜಗದ ಯತಿಗಳನೆಸಲು ಮಸೆದಲಗಲ್ಲಲೇಯೆನುತ |
ವಿಗಡನಾದನು ಮದನನಂಬುಗ
ಳುಗಿದವೆದೆಯಲಿ ನಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಯ
ತೆಗೆಯಲಪ್ಪಿಯದೆ ಸೋತು ಕೀಚಕ ಪಾತಕವ ನೆನೆದ|| ೫

ಬೀಳುಗೊಂಡುದು ಲಜ್ಜೆ ಮಹಿಮೆಯ
ಕೀಲು ಕಳಚಿತು ದ್ರುಪದತನುಜೆಯ
ನಾಲಿಯೊಳು ನುಂಗಿದನು ಮನದಲಿ ಸತಿಯ ಸೆಜಿಗೈದು|
ಕೇಳು ಬಿನ್ನಹವಕ್ಕ ನಿಮ್ಮಡಿ
ಯೋಲೆಕಾತಿಯರೊಳಗೆ ವಾಟಿನ
ಮೇಲುಗೈಯಿವಳಾವಳೆಂದಗ್ರಜೆಯ ಬೆಸಗೊಂಡ|| ೬

ಈಕೆ ಗಂಧರ್ವರ ರಮಣಿ ನ
ಮ್ನಾಕೆಯಾಗಿಯೆ ಮಾನ್ಯವೃತ್ತಿಯೊ
ಳೀಕೆಯನು ಸಲಹುವೆವು ಬಲ್ಲಿದರಿವಳ ವಲ್ಲಭರು |
ಸಾಕು ಬೀಡಾರಕ್ಕೆ ನೀ ಹೋ
(ಗ್ರೀಕೆ ನಿನಗಹಳಲ್ಲ)ನಿಂದಿರು
ಕಾಕನಾಡದಿರೆನುತ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು ನಿಜಾನುಜನ|| ೭

ತಾಪಿತಂತಃಕರಣ ಕಾಮನ
 ಕೂಷುಗಣಿಗೀಡಾಯ್ತು ಮೈ ಮನ
 ದೇಱುಮುಚ್ಚದು ದುಗುಡ ಬಲಿದುದು ಮುಸುಕು ಮೋಱಿಯಲಿ
 ಮೀಱಿ ನಿಜಮಂದಿರಕೆ ಡಗಿ ಮೈ
 ದೋಱಿ ಬಂದನು ಮುಱದಿವಸ ತಲೆ
 ದೋಱಿ ಕಂಡನು ದ್ರೌಪದಿಯನರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲಿ|| ೮

ಕಳುಹಿದನು ತನ್ನೊಡನೆ ಬಹು ಗಾ
 ವಳಿಯ ಪರಿವಾರವನು ತನ್ನಯ
 ಬಳಿಯ ಹಡಪದ ಬಾಲಕನ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ನಡೆತಂದು|
 ಒಲಿದು ಸಿಂಹದ ಸತಿಗೆ ನರಿ ಮನ
 ವಳುವುನಂತಿರೆ ಗರುಡನರಸಿಗೆ
 ನಲಿದು ಫಣಿಬಯಸುವವೊಲವನೈದಿದನು ಬಾಲಕಿಯ|| ೯

ನಿಲ್ಲಲಗೆ ಸೈರಂಧ್ರ ಕಾಮನ
 ಬಲ್ಲಿಹದ ಬಲುಗಾಯ ತಾಗಿತು
 ಬಲ್ಲಿ ನೀನವುಷಧಿಯ ಬದುಕಿಸಿಕೊಳ್ಳು ತನ್ನೊಡಲಿ|
 ಮೆಲ್ಲನಡಿಯಿಡು ಮಾತ ಮನ್ನಿಸಿ
 ಚೆಲ್ಲಿಗಂಗಳನೆನ್ನಮುಖದಲಿ
 ಚೆಲ್ಲಿಸಪ್ರಾಣಿಸಲು ಬೇಹುದು ವಿಗತಜೀವನವ|| ೧೦

ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮ ಮಹಾಪರಾಧವ
 ಬಳಸುವರೆ ಬಯಲಿಗೆ ನಿನ್ನಯ
 ಕುಲದ ಬೇಟನು ಕೊಯ್ವರೇ ಬಹುದಾವುದಿವಸಿಂದ|
 ಹಳಿವು ಹೊದ್ದದೆ ಹೆತ್ತವರು ಮ
 ಕೃಳುಗಳೆಂಬಿ ಬದುಕುಮಾಣದೆ
 ಯೆಳೆಸಿಕೊಂಬಂತಾದುದೆಂದಳು ಪಾಂಡವರ ರಾಣಿ|| ೧೧

ಎಲಗೆ ಪಾತಕಿ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೆಂ
ಬಲಗಿನಲಿ ಎನ್ನೆದೆಯ ನೋಯಿಸಿ
ತೊಲಗಬಹುದೇ ಕರುಣವಿಲ್ಲವೆ ನಿನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ|
ಒಲಿದು ಬಂದೆನು(ಕಾಮನೂಳಿಗ
ಬಲುಹು)ವೈರಿಯ ಭಯವ ತಗ್ಗಿಸಿ
ತಲೆಯ ಕಾಯಲು ಬೇಹುದೆಂದನು ನಗುತ ಕೀಚಕನು|| ೧೨

ಕಾತರಿಸದಿರು ಮಂದಿವಾಳದ
ಮಾತುಗಳು ಬೇಡಕಟ ಕೆಡದಿರು
ಸೋತರೇನದು ಮನುಜಧರ್ಮವು ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲವು)
ಈತತುಕ್ಷಣ ಜಾರು ಕೇಳಿದ
ಡಾತುಗಳು ಸೈರಿಸರು ದೇವ
ವ್ರಾತದಲಿ ಬಲ್ಲಿದರು ತನ್ನವರೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ|| ೧೩

ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಖಳನುಡಿದನೆನ್ನಾ
ಟೋಪವನು ನೀನಪ್ಪಿಯೆ ಬಡವರ
ಕೋಪವಾಡಿಗೆ ವೃತ್ಯ ನಿನ್ನವರೇನ ಮಾಡುವರು|
ಆಪೆನವರಂತಿರಲಿ ನೀನೆನ
ಗೋಪಾಳಾದರೆ ಸಾಕು ಮಲೆತ್ತಡೆ
ಯಾಪಿನಾಕಿಗೆ ತೆರಳುವೆನೆ ಬಳಿಕಲ್ಲಿ ನೋಡೆಂದ|| ೧೪

ಸಾವು ತಪ್ಪದು ತನಗೆ ಕಾಮನ
ಡಾವರವು ಘನ(ನಿನ್ನ ನೆರೆದೇ
ಸಾವೆನಲ್ಲದೆ ಮದನನಂಬಿಗೆ ಒಡಲನೊಪ್ಪಿಸೆನು|
ಭಾವೆ ನೂಕಲು ಬೇಡಕಟ ರಾ
ಜೀವಮುಖಿ ಕೃಪೆಮಾಡು ತನ್ನಯ
ಜೀವವನು ಉಳುವೆನುತ ಖಳ ನಸನಗುತ ಕೈಮುಗಿದ|| ೧೫

ಕುಲದಲೊಬ್ಬನು ಜನಿಸಿ ವಂಶವ
ಹಣಿದವಾಡಿದನೆಂಬ ದುರ್ಯಶ
ವುಳಿವುದಲ್ಲದೆ ಲೇಸಕಾಣೆನು ಬೇಜಿ ಮಾತೇನು|
ಕೊಲೆಗೆಡಿರೆಯೋ ಪಾಪಿಹೆಂಗಸು
ಹಲಬರನು ಹೊಯಿಸಿದಳು ಸುಡಲಿಂ
ದಳಲವರು ನಿನ್ನ ಖಿಳರಾಣಿಯರೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ|| ೧೬

ನೀಜಿ ನೂಕದಿರೆನ್ನ ಮನ ನೆಜಿ
ಮಾಜುವೋದುದು ನೀನುಚಿತ್ತವ
ಸೂಜಿಗೊಂಡಿನ್ನೇಕೆ ಕೊರಲಿಂಗಲಗ ಹೂಣಿಸುವೆ|
ಜಾಜಿದಿರು ಎನ್ನೆದೆಗೆ ತಾಪವ
ಬೀಜಿದಿರು ಕಾರುಣ್ಯವನು ಕೈ
ದೋಜಿನಗೆ ಕಮಲಾಕ್ಷಿ ಮರಣವ ಮಾಣಿಸೆನಗಿಂದ|| ೧೭

ನ್ಯಾಯವನು ಮಿಗೆಗೆಲುವದೀಯ
ನ್ಯಾಯವಧಿಕವು ಧರ್ಮಪರರೇ
ಸ್ಥಾಯಿಗಳು ತಿಮಿರಕೆ ಭಾಸ್ಕರಗಾವುದಂತರವು|
ಕಾಯರೆನ್ನವರೆವರ ಕೈಗುಣ
ದಾಯತವ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು)
ನಾಯಿ ಸಿಂಹಕ್ಕಿದಿರೆ ಫಡ ಹೋಗಿಂದಳಿಂದುಮುಖಿ|| ೧೮

ಹೂಣೆ ಹೊಕ್ಕುದು ವಿರಹದಾಸೆಯ
ಕಾಣೆನಾಕೆಯ ಮಾತಿನಲಿ ಮುಂ
ಗಾಣೆಕೆಯಲೇ ಸೂಜಿಯೋದುದು ಮನದ ಸರ್ವಸ್ವ|
ತ್ರಾಣ ಸಡಿಲಿತು ಬುದ್ಧಿ ಕದಡಿ ಕೈ
ಪಾಣ ಪಾಣಿ ವಿರಾಟರಾಯನ
ರಾಣಿಯರಮನೆಗೈದಿದನು ಕಡನು ನಿಜಾಗ್ರಜೆಯ|| ೧೯

ಹಣೆಯನಂಭ್ರಿಗೆ ಚಾಚಲೆತ್ತಿದ
 ಇಣಕಿಗನ ತೆಗೆದಪ್ಪಿ ಮದವಾ
 ರಣನೆ ಕುಳ್ಳಿರೆನುತ್ತ ನೋಡಿದಳಾ ಸಹೋದರನ|
 ಹೆಣಮುಸುಡು ಬಿದ್ದಿದೆ ಲತಾಂಗಿಯ
 ಕೆಣಕಿದನು ಕಡುಪಾಪಿ ವಂಶವ
 ಹಣಿದವಾಡದೆ ಮಾಣನೇಗುವೆನೆನುತ ಮುಝಗಿದಳು|| ೨೦

ಅಳಿದುದಗ್ಗದ ಮಹಿಮೆ ಮುಸುಡಿನ
 ಬೆಳಕು ಕಂದಿತು ಬಹಳಚಿಂತಾ
 ಜಲಧಿಯೊಳಗದ್ದಂತೆ ಸೊಂಪಡಗಿತು ನಿಜಾಕಾರ|
 ಕುಲಶಿರೋಮಣಿ ಪೇಳು ಚಿತ್ತದ
 ನೆಲೆಯನೆನೆ ನಸುನಾಚಿ ಮದನನ
 ಹಿಳುಕು ಸುಮತಿಯ ಸೀಳೆ ಬಳಿಕಿಂತೆಂದನವ ನಗುತ|| ೨೧

ಬೇಜಿ ಬಿನ್ನಹವೇನು ಸತಿಯರ
 ನೂಜುಮಡಿ ಚೆಲುವಿನಲಿ ಚಿತ್ತವ
 ಸೂಜಿಗೊಂಡವಳಿಹಳು ನಿನ್ನೋಲಗದ ಸತಿಯರಲಿ|
 ಮಾಪಿದಳು ಮದನಂಗೆ ಜೀವಿಸ
 ಲಾಜಿನಾಕೆಯನೊಳಗುಮಾಡಿಸಿ
 ತೋಪಿದರೆ ತನ್ನೊಡಲೊಳಸುವಿಂಗಿಹುದು ನಿರ್ವಾಹ || ೨೨

ಅವಳಗಂಡರು ಸುರರು ಸುರರಿಗೆ
 ನವಗದಾವಂತರವು ಮುನಿದರೆ
 ಏವಿಜ ಬಲಕಿಡಿಂಟೆ ನಮ್ಮನದಾರು ಕಾವವರು|
 ಅವಳ ತೊಡಕೇ ಬೇಡಸತಿಯರ
 ಏವಹದಲಿ ನೀನಾರ ಬಯಸಿದ
 ಅವಳ ನಾ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಮದುವೆಯನೊಲಿದು ಮಾಡುವೆನು|| ೨೩

ಅಕ್ಕ ಮರುಳೌ ಚಿತ್ತವನಳಲಿ
 ಸಿಕ್ಕಿ ಬೇವರ್ಯಿತ್ತು (ಬಜ್ಜಿದೇ
 ಮಿಕ್ಕ ಡಿಂಬಕೆ ಮದುವೆಯುಂಟೇ ಮನವ ಬೇಜ್ಜಿರಿಸಿ)
 ಮಕ್ಕಳಾಟಿಕೆಯಾದರಾಗಲಿ
 ತಕ್ಕರಲ್ಲಿಂದೆನಲಿ ಸಲಹುವ
 ಡಕ್ಕ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನು ಸೇರಿಸಬೇಕು ತನಗಿಂದ||

೨೪

ಸೊಗಸವಿತರರ ಮಾತು ಕಣ್ಣುಗ
 ಳೊಗಡಿಸವು ಮಿಕ್ಕವರ ರೂಹನು
 ಹೆಗೆಗಳಾಗಿಹುವುಳಿದವರ ನಾಮಗಳು ನಾಲಗೆಗೆ|
 ಸೆಗಳಿಕೆಯ ಶಶಿಯಾದೆನ್ನೆನ್ನಯ
 ಬಗೆಯ ಸಲಿಸೌ ಹರಿದ ಕರುಳಿನ
 ಮೃಗದ ಮಜಿಯನು ಕಾಯಬೇಕೆಂದೆಚ್ಚಿದನು ಪದಕೆ||

೨೫

ಆಲಿ ನೀರೇಪಿದವು ತಮ್ಮನ
 ಮೇಲೆ ತಳಿತುದು ಮೋಹ ಕಾಲನ
 ಪಾಳಯಕೆ ಕೈಗೊಟ್ಟಳಂಗನೆ ನೆಗಹಿದಳು ಖಳನ |
 ಏಳು ಭವನಕೆ ಹೋಗು ತರುಣಿಯ
 ನಾಳೆ ನಾ ಕಳುಹುವೆನು ಪರಸತಿ
 ಮೇಳ ಲೇಸಲ್ಲಿನುತ ಕಳುಹಿದಳಬಲೆ ಕೇಚಕನ ||

೨೬

ಮನದೊಳಗೆ ಗುಡಿಗಟ್ಟಿದನು ಮಾ
 ನಿನಿಯ ಕರುಣಾಪಾಂಗರಸಭಾ
 ಜನವು ಪುಣ್ಯವಲಾ ಎನುತ ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಗ್ರಜೆಯ|
 ಮನದೊಳೊದವಿದ ಮರಳುತನದು
 ಬ್ಬಿನಲಿ ಹೊಕ್ಕನು ಮನೆಯನಿತ್ತಲು
 ದಿನಕರಂಗಾಯ್ತು ಸ್ತಮಯವಸ್ತಾಚಲಾದ್ರಿಯಲಿ||

೨೭

ಸಲೆ ದಿಗಂಗಳೆನೆಯಿಟ್ಟ ಚಂದನ
ತಿಲಕವೋ ಮನುಮಥನ ರಾಣಿಯ
ಚೆಲುವಗೈಗನ್ನಡಿಯೊ ಮದನನ ಬಿರುದಿನೊಡ್ಡಣವೊ|
ತಳಿತ ವಿರಹಿಯ ಸುಡುವ ಕೆಂಡದ
ಹೊಳಹೊ ಬೆಸಗೊಳಲೇನು ರಜನೀ
ವಳಯದಲಿ ಶಶಿಯುದಯವಾದನು ಜಗವನುಜ್ವಳಿಸಿ|| ೨೮

ಖಳನ ವಿರಹದ ತಾಪದುರಿ ವೆ
ಗ್ಗಳಿಸೆ ತನ್ನರಮನೆಗೆ ಬಂದನು
ಕಳವಳಿಗ ಹಾ ಎನುತ ಕೆಡೆದನು ತಳಿರ ಹಾಸಿನಲಿ|
ನಳಿನವೈರಿಯ ಸುಳಿವು ತನ್ನಯ
ಕೊಲೆಗೆ ಬಂದುದು ಪಾಪಿ ಕಮಲಜ
ಚಲವಿಲೋಚನೆಗೆಕೆ ಮಾಡಿದನಿತ್ತು ಚೆಲುವಿಕೆಯ|| ೨೯

ಅರೆಘಳಿಗೆ ಯುಗವಾಗಿ ನೂಕಿದ
ನಿರುಳನುದಯಾಚಲದ ಶಿರದಲಿ
ತರಣಿ ತಲೆದೋಜಿದನು ತೊಡೆದನು ಭುವನದಂಧತೆಯ|
ಪರಿಮಳದ ಪಾವುಡದಿನಳಿಗಳ
ಕರಸಿದವು ತಾವರೆಗಳಿಗೆ ಕಾ
ತರಲತಾಂಗಿಯ ಸುಯುಲ್ಲ ತಾಗಿತ್ತು ಕುಮುದಿನೀಪತಿಗೆ|| ೩೦

ಬಯಸಿದಳು ವೃತ್ಯವನು ಕಡುಪಾ
ಪಿಯ ಮನೋಧರ್ಮವನು ಜನಮೇ
ಜಯಮಹೀಪತಿ ಕೇಳು ಪಾಂಚಾಲಿಯನು ಕರಸಿದಳು|
ನಯನವಿಹೀನೆ ಸುದೇಷ್ಟೆ ಬಂದಾ
ಕೆಯನು ಬೆಸಸಿದಳೆಲಗೆ ಅನುಜಾ
ಲಯದೊಳುತ್ಸಮಮಥುವ ನೀ ಝಡಿತೆಯಲಿ ತಹುದೆಂದು||೩೧

ಆಮೈನಲ್ಲಿಗೆ ದೇವಿ ನಿನ್ನಯ
ತಮ್ಮ ದುರುಳನು ಲೇಸು(ಹೊಲ್ಲೆ)ಹ
ವೆಮ್ಮ ತಾಗುವುದಾತನಳಿದರೆ ಬಳಿಕ ಹಳಿವೆಮಗೆ
ನಿಮ್ಮನಾವೋಲೈಸಿ ನಿಮಗೆ ವಿ
ಕರ್ಮವನು ಮಾಡುವುದು ನಮಗದು
ಧರ್ಮವಲ್ಲಳಿದವರ ಕಳುಹುವುದೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ|| ೩೭

ಎನಲು ಭುಗಿಲೆಂದಳು ಸುಡೇತಕೆ
ಮನದ ಗರ್ವವ ನುಡಿವೆನ್ನಿನ್ನಿಂ
ದಿನಗೆ ಮೇಣೆನ್ನವರಿಗುಂಟೇ ಹಾನಿಹಳಿವುಗಳು |
ಅನುಜನಾರಿಂದಹಿಯೆ ಸಾಕಾ
ತನ ಸವಿಾಪಕೆ ಹೋಗಿ ಬಾ ನಡೆ
ಯೆನಲು ಕೈಕೊಂಡಬಲೆ ಹೊಜವಂಟಳು ನೃಪಾಲಯವ|| ೩೮

ಮನುಮಥನ ಮದದಾನೆ ಕಂದ
ರ್ವನ ಮಹಾಮಂತ್ರಾಧಿ ದೇವತೆ
ಜನರು ಮರುಳಹ ಮದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಸುಖದ ಸಾಕಾರೆ |
ಮನಸಿಜನ ಮಸೆದಲಗು ಜನಮೋ
ಹನತಿಲಕ ಲಾವಣ್ಯಸಾಗರ
ಜನಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಲತಾಂಗಿ ಬಂದಳು ಕೀಚಕನ ಮನೆಗೆ|| ೩೯

ಕುಡಿತಿಗಂಗಳ ಚಪಳೆ ಉಂಗುರ
ವಿಡಿಯನಡುವಿನ ನೀಲಿ ಹಂಸೆಯ
ನಡೆಯ ನಲವಿನ ಮೌಳಿಕಾತಿ ಪಯೋಜಪರಿಮಳದ |
ಕಡುಗುರುವೆ ಬರಲವನು ತನು ನಡು
ನಡುಗಿ ನಿಂದನದಾವ ಹೆಂಗುಸು
ಘಡೆದಳೇ ಚಲುವಿಕೆಯನೆನುತಡಿಗಡಿಗೆ ಬಿಟಗಾದ|| ೪೦

ಆವ ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತಫಲ ನೆರೆ
ದೀವಧುವ ಸೇರಿದರೊ ಧನ್ಯರು
ತಾವಲಾ ಬಳಿಕೇನು ಪೂರ್ವದ ಸುಕೃತಸರ್ವಸ್ವ |
ಭಾವಿಸಲು ಸುಪ್ರತದ ಫಲದಿಂ
ದೀವನಿತೆಯಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲಿ
ನ್ನಾವುದತಿಶಯವೆಂದೆನುತ ಖಳರಾಯನಿದಿರೆದ್ದ ||

೩೬

ತರುಣಿ ಬಾ ಕುಳ್ಳಿರು ಮದಂತಃ
ಕರಣದಿಡರಡಗಿತ್ತು ಕಾಮನ
ದುರುಳುತನಕಾನಂಜುವೆನೆ ನೀನೆನಗೆ ಬಲವಾಗಿ |
ಬಿರುದ ಕಟ್ಟುವೆನಿಂದುವಿಗೆ ಮಧು
ಕರಗೆ ಕೋಗಿಲೆಗೆಂದು ಖಳನು
ಬ್ಬರಿಸಿ ನುಡಿಯಲು ಖಾತಿಗೊಂಡಂತೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ ||

೩೭

ಹಾಯಿ ಹುಳುವುದು ಬಯಲು ನುಡಿದರೆ
ನಾಯಿತನ ಬೇಡಲವೊ ಕೀಚಕ
ರಾಯನಂಗನೆ ಕಳುಹೆ ಬಂದೆನು ಮಧುವ ತರಲೆಂದು |
ಸಾಯಬೇಕೇ ಬಸಿದ ಶೂಲವ
ಹಾಯಿ ಹೋಗನೆ ನಿನ್ನ ಬೈಗಳು
ನೋಯಿಸುವುವೇ ತನ್ನನೆನುತವೆ ತುಡುಕಿದನು ಸತಿಯ ||

೩೮

ಕರವನೊಡೆ ಮಗುಚಿದಳು ಬಟ್ಟಲ
ಧರೆಯೊಳೆಡಾಡಿದಳು ಸತಿ ಮೊಗ
ದಿರುಹಿ ಬಾಗಿಲ ದಾಂಟಿ ಭಯದಲಿ ನಡುಗಿ ಡೆಂಡೆಣಿಸಿ |
ತರಳೆ ಹಾಯ್ವಳು ಮೊಲೆಯ ಜಘನದ
ಭರದಿ ಬಡನಡು ಮುಜಿಯದಿಹುದೇ
ವರಸಭಾಗ್ಯತೆಗೆನಲು ರಭಸದೊಳೊಡಿದಳು ಸಭೆಗೆ ||

೩೯

ಒಡನೆ ಬೆಂಬತ್ತಿದನು ತುಳುಬನು
 ಹಿಡಿದು ತೊತ್ತಿನ ಮಗಳೆ ಹಾಯ್ದಡೆ
 ಬಿಡುವೆನೇ ತಾನೆನುತ ಹೊಯ್ದನು ಕಾಲೊಳೊಡೆಮೆಟ್ಟಿ |
 ಕೆಡೆದು ರಕುತವ ಕಾಱಿ ಹುಡಿಯಲಿ
 ಮುಡಿಹೊರಳೆ ಬಿಜುಗಾಳಿಯಲಿ ಸೈ
 ಗೆಡದ ಕದಳಿಯ ಕಂಭದಂತಿರೆ ಕಾಂತೆ ಹೊರಳಿದಳು|| ೪೮

ಶಿವ ಶಿವಾ ಪಾಪಿಗಳು ಪತಿಯಾ
 ದವರ ತಾಗಲಿ ಸುಯ್ಯು ಕಟ(ನಾ
ಲುನರ ನಡುವಣ ಹಾವು ಸಾಯದು) ನಿರಪರಾಧಿಯನು |
 ಅವಗಡಿಸಿದನು ಖಳನು ಧರ್ಮದ
 ವಿವರ ಶುದ್ಧಿಯನಾಡದೀ ಜನ
 ನಿವಹ ಘೋರಾರಣ್ಯವಾಯ್ತೆನುತೊಪಲಿದಳು ತರಳೆ|| ೪೯

ನೊಂದಳಕಟಾ ಸತಿಯೆನುತ ಮನ
 ನೊಂದು ಮೋಜಿಯ ಬಿಗಿದು ಖತಿಯಲಿ
 ಕಂದಿ ನಸುವೈ ಮುರಿದು ರೋಷದಲೊಡನೊಡೆಯೊತ್ತಿ |
 ಮಂದಿಯಜಿಯದವೊಲ್ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯ
 ನೊಂದಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿ ನೋಡಿದ
 ನಂದು ರಾಜಾಲಯದ ಮುಂದಣ ಮರನನಾ ಭೀಮ|| ೫೦

ಈತನಿಂಗಿತದನುವನಜಿದು ಮ
 ಹೀತಳಾಧಿಪ ಧರ್ಮಸುತನತಿ
 ಕಾತರಿಸದಿರು ವಲಲ ಸೈರಿಸು ಸೈರಿಸಕಟಿನುತ |
 ಈ ತರುವ ಮುಜಿಯದಿರು ಸುಜನ
 ವ್ರಾತಕಾಶ್ರಯ ಊರ ಹೊಜಿಗೆ ಮ
 ಹಾತಿಶಯತರುವುಂಟು ನಿನ್ನಯ ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಗೆ|| ೫೧

ಧರ್ಮಮಯತರುವಿದನು ಮುಜಿಯದಿ
 ರೆಮ್ಮ ನುಡಿಗಳ ಕೇಳೆನಲು ಮಿಗೆ
 ಸುಮ್ಮನೋಲಗದಿಂದ ಸರಿದನು ಭೀಮ ದುಗುಡದಲಿ |
 ಕರ್ಮಫಲವಿದು ನಿನಗೆ ಕಾಮಿನಿ
 ನಿಮ್ಮ ಭವನಕೆ ಹೋಗು ಶಿಕ್ಷಿಸ
 ಲವ್ಯದೀಸಭೆ ಬಗೆಯನಾತನು ಮತ್ಸ್ಯಭೂಪತಿಯು|| ೪೪

ಕೋಪಕವಸರವಲ್ಲ ಪತಿಗಳು
 ಕಾಪುರುಷರೇ ನಿನ್ನವರು ಪರಿ
 ತಾಪವನು ಬೀಳ್ಕೊಡು ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೆ ಗುರು ನೀನು||
 ದ್ರೀಪವಲ್ಲಾ ಕ್ಷಮೆಯಖಿಲದೋ
 ಷಾಪಹಾರವು ಸರ್ವಧರ್ಮದ
 ರೂಪ ಬಗೆಯಾ ಕ್ಷಮೆಯೆನಲು ಬಳಿಕೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ|| ೪೫

ನೀರು ಹೊಜಿಗಿಕ್ಕುವುದು ಮೂಞ್ಞೀ
 ಬಾರಿ ಬಳಿಕದು ಪಾಪಿ ಝಾಡಿಸೆ
 ಸೈರಿಸದು ಅನ್ಯಾಯಬಹುಳತೆಗೇನ ಮಾಡುವುದು |
 ಸೈರಣೆಗೆ ತಾನವಧಿಯಿಲ್ಲಾ
 ಪೌರುಷದ ಪರಿ ಬಂಜೆಯಾದವ
 ರಾರಯಿಕೆಯಲಿ ಜುಣುಗಿ ಜಾಜುವಿರೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ|| ೪೬

ಅರರೆ ಹೆಂಗುಸು ದಿಟ್ಟಿ ಮೌನದೊ
 ಳಿರಲಿದಾವಂತರವು ರಾಯನ
 ಹೊರೆಯಲೀಬಾಯ್ ಬಡಿಕತನ ಗರುವಾಯಿಯಲ್ಲೆನಲು|
 ಕೆರಳಿದಳು ಲಲಿತಾಂಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ
 ಹಿರಿಯರಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ ಮಾರುತಿ
 ಷಜುಹುವೆನು ಬಳಿಕಾದುದಾಗಲಿಯೆನುತ ತಿರುಗಿದಳು|| ೪೭

ಆಸುದೇಷ್ಟೈಯ ಮನೆಗೆ ಬರಲವ
 ಳಿಸತಿಯ ನುಡಿಸಿದಳು ತಂಗಿ ವಿ
 ಳಾಸವಳಿದುದು ಮುಖದ ದುಗುಡವಿವೇನು ಹವನೆನಲು |
 ಈಸು ಮಜವೆಯಿದರಸುತನದ ಮ
 ಹಾಸಘಾಡಿಕೆ ಎನ್ನನೀವಸ
 ಹಾಸಮಾಡುವಿರೆಂದು ದ್ರೌಪದಿ ನುಡಿದಳೊಡತಿಯನು|| ೪೮

ಲಲನೆ ಕೇಳನ್ನಾಯದವರನು
 ಕೊಲಿಸುವೆನು ಭಯ ಬೇಡ ಪರಸತಿ
 ಗಳುಪಿದವನೊಡಹುಟ್ಟಿದನೆ ಕಡುಪಾಪಿ ಸುಗೆಯೆನಲು |
 ಕೊಲಿಸುವರೆ ನೀವೇಕೆ ತಪ್ಪಿನ
 ಬಳಿಯಲೆನ್ನಾತಗಳು ಕೀಚಕ
 ಕುಲವ ಸವಳುವರೆನಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಸಾಜಿದೆನು|| ೪೯

ಎಂದು ಬೀಳ್ಕೊಂಡಬಲೆ ತನ್ನಯ
 ಮಂದಿರಕೆ ಬಂದೊಳಗೊಳಗೆ ಮನ
 ನೊಂದು ಸೈವೆಜಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ನೂಕಿದಳು ಹಗಲ |
 (ಕೊಂದು ಕೊಂಬೆನೆ ಆತ್ಮಘಾತಕ)
 ನಿಂದೆ ಮುಂದಣ ಭವಕೆ ಪಾತಕ
 ಹಿಂದೆ ಹತ್ತದೆ ಮಾಣದೇಗುವೆನೆನುತ ಮಜುಗಿದಳು|| ೫೦

ಯಮಸುತಂಗಲುಹುವೆನೆ ಧರ್ಮ
 ಕ್ಷಮೆಯ ಗರ ಹೊಡೆದಿಹುದು ಪಾರ್ಥನು
 ಮಮತೆಯುಳ್ಳವನೆಂಬೆನೇ ತಮ್ಮಣ್ಣನಾಜ್ಞೆಯಲಿ |
 ಭ್ರಮಿತನಾಗಿಹನುಳಿದರಿಬ್ಬರು
 ರಮಣರುಗಳೇನಾಯ ಕೊಲಲ
 ಕ್ಷಮರು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವೆಂದಳು ತನ್ನಮನದೊಳಗೆ|| ೫೧

ಎಲ್ಲರೊಳು ಕಲಿಭೀಮನೇ ಮಿಡು
 ಕುಳ್ಳ ಗಂಡನು ಹಾನಿಹರಿಬಕೆ
 ನಿಲ್ಲದಂಗೈಸುವನು ಕಡು ಹೀಹಾಳೆಯುಳ್ಳವನು |
 ಮುಲ್ಲನಿವನು ಪಟಳವನಾತಂ
 ಗೆಲ್ಲವನು ಅಱುಹುವೆನು ಬಳ್ಳಿಕವ
 ನಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲದಡೆ ಕುಡುವೆನು ಘೋರತರವಿಷವ|| ೫೨

ನಿಳಯವನು ಹೊಜವಂಟು ಕಂಗಳ
 ಬೆಳಗು ತಿಮಿರವ ತೆಗೆಸೆ ಕಂಕಣ
 ಲಲಿತಯ್ಯುಂ ಕೃತಿಯಿಂದ ತೂಗುವ ವಾಮಭುಜಲತೆಯ|
 ಒಲಿದು ಮೇಲುದು ಜಾಜಿ ನಡುಗುವ
 ಮೊಲೆಯು ಭರದಲಿ ಅಡಿಯಿಡುತ ಕಳ
 ವಳದ ಕರಣದಲಬಲೆ ಬಂದಳು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಗೆ|| ೫೩

ಆರಲಜಿದನೊ ಭೀಮನೀಸೂ
 ವಾರವಿದ್ಯೆಯ (ಭಾಪು ವಿಧಿ ಮುನಿ
 ದಾರನಾವಂಗದಲಿ ಬರಿಸದು) ಶಿವ ಶಿವಾಯೆನುತ|
 ನಾರಿ ನಸುನಗುತೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಬ
 ಕಾರಿಮಂಚದಲಿರಲು ನಿದ್ರಾ
 ಭಾರವಿಹ್ವಲಕರಣನನು ಹೊದ್ದಿದಳು ದುಗುಡದಲಿ|| ೫೪

ಎಬ್ಬಿಸಲು ಭುಗಿಲೆಂಬನೋ ಮೇ
 ಣೊಬ್ಬಳೇತಕೆ ಬಂದೆ ಮೋಜಿಯ
 ಮಬ್ಬಿದೇನೆಂದೆನ್ನ ಸಂತೈಸುವನೊ ಸಾಮದಲಿ|
 ತುಬ್ಬುವುದೊ ತಾ ಬಂದ ಬರವಿದು
 ನಿಬ್ಬರವಲಾ ಜನದ ಮನಕಿ
 ನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿಯೆ ನೋಡುವೆನೆನುತ ಸಾಱಿದಳು ವಲ್ಲಭನ|| ೫೫

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಸುಕ ಸಡಿಲಿಸಿ
 ಗಲ್ಲವನು ಹಿಡಿದಲುಗಲಪ್ರತಿ
 ಮಲ್ಲನೆದ್ದನು ನೋಡಿದನು ಪಾಂಚಾಲನಂದನೆಯೆ |
 ವಲ್ಲಭೆಯ ಬರವೇನು ಮುಖದಲಿ
 ತಲ್ಲಣವು ತಲೆದೋಱುತ್ತಿದೆ ತಳು
 ವಿಲ್ಲದಱುಹಿರುಳೇಕೆ ಬಂದೆ ಲತಾಂಗಿ ಹೇಳೆಂದ || ೨

ನಿನ್ನೆ ಹಗಲಱಿಯೆಟ್ಟಿ ಕೇಚಕ
 ಕುನ್ನಿಯೊದೆದನು ರಾಜಸಭೆಯಲಿ
 (ನಿನ್ನ ವಂದಿಗರಿರಲು ಪರಿಭವವುಚಿತವೇ ತನಗೆ |)
 ಎನ್ನನವ ಬೆಂಬಳಿಯ ಬಿಡ ನಾ
 ನಿನ್ನ ಬದುಕುವಳಲ್ಲ ಹೊಲ್ಲೆಹ
 ನಿನ್ನನೇ ತಾಗುವುದೆನಲು ಖತಿಗೊಂಡನಾ ಭೀಮ || ೩

ಉಸುರಲಾಗದು ನಿನ್ನ ಹರಿಬಕೆ
 ಮಿಸುಕುವವರಾವಲ್ಲ ಹೆಂಡಿರ
 ಗಸಣಿ ಗೊಂಬವರಲ್ಲ ಹುದುವಿನ ಗಂಡುತನವಿದನು |
 ಶಶಿವದನೆ ಸುಡು ಕಷ್ಟವೀಯಪ
 ದೆಸೆಯವರು ನಾವಲ್ಲ ನಿನ್ನವ
 ರಸಮಸಾಹಸರುಳಿದ ನಾಲ್ವರಿಗಱುಹು ಹೋಗಿಂದ || ೪

ಹೊದ್ದುವುದು ಫಲುಗುಣನ ಪದದಲಿ
 ಬಿದ್ದು ಯಮನಂದನನ ಮತಿಯನು
 ತಿದ್ದುವುದು ಸಹದೇವನಕುಲರ ಕೈಯ್ಯೊಳೆನಿಸುವುದು |
 ಗೆದ್ದುಕೊಡುವರು ನಿನ್ನ ಪಾಲಿಸ
 ದಿಡ್ಡರಾದರೆ ದೋಷವವರನು
 ಹೊದ್ದುವುದು (ಸಾಕಿನ್ನು ನಿನ್ನಯ ತೊಡಕು ಬೇಡೆಂದ || ೫

ಅಂದು ದುಶ್ಯಾಸನನ ಕರುಳನು
ತಿಂದಡಲ್ಲದೆ ತಣಿವು ದೊರಕೊಳ
ದೆಂದು ಹಾಯ್ದಡೆ ಹಲುಗಿರಿದು ಮಾಣಸಿದ ಯಮಸೂನು|
ಇಂದು ಕೀಚಕ ನಾಯನೆಱಗುವೆ
ನೆಂದು ಮರನನು ನೋಡಿದರೆ ಬೇ
ಡೆಂದ ಹದನನು ಕಂಡೆ ಇನ್ನೆನಗುಂಟಿಯಪವಾದ||

೬೦

ಹೆಣ್ಣು ಹರಿಬಕ್ಶೋಸುಗವೆ ತ
ಮ್ಮಣ್ಣನಾಜ್ಞೆಯ ಮೀಱಿ ಕುಂತಿಯ
ಚಿಣ್ಣು ಬದುಕಿದನೆಂದು ನುಡಿವರು ಕುಜನರಾದವರು|
ಅಣ್ಣನವರಿಗೆ ದೂಱುವುದು ನಾ
ವುಣ್ಣುದುರಿಯಿವು ರಾಯನಾಜ್ಞೆಯ
ಕಣ್ಣಿಯಲಿ ಬಿಗಿವಡೆದು ಕೆಡೆದೆವು ಕಾಂತೆ ಕೇಳೆಂದ||

೬೧

ಗಂಡುಗರ್ವನ ನುಡಿಯೆವೆಮ್ಮಯ
ದಂಡಿ ತಾನದು ಬೇಱಿ ನಾವೀ
ಭಂಡತನದಲಿ ಬದುಕಲಱಿಯೆವು ಧರ್ಮಗಿರ್ಮವನು|
ಕೊಂಡು ಕೊನರುವರಲ್ಲ ರಾಯನ
ನಂಡಲೆದು ಕೀಚಕನ ತಲೆಯನು
ಸೆಂಡನಾಡಿಸು ರಮಣಿ ಮೇಣರ್ಜುನಗೆ ಹೇಳೆಂದ||

೬೨

ತರುಣಿ ದಿಟ ಕೇಳೆಂದು ಮೊದಲಾ
ಗರಸಿ ನೀ ನಾಲ್ವರಿಗೆ(ನಾವೆಡೆ
ಮುರಿದವರು ಬಿಟ್ಟವರು ನಿನ್ನಯ ಸೂಳುಪಾಳೆಯವು|
ಅರಸನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ್ಜುನ
ವರನಕುಲಸಹದೇವರಿಗೆ ವಿ
ಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವುದೆನ್ನೊಡನೆ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲೆಂದ||

೬೩

ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಕೊರಳಸೆರೆ ಗೋ
 ನಾಳಿಗೌಕಿತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ವಿ
 ಲೋಲಲೋಚನೆ ಬಳಿಕ ನನೆದಳು ಬಾಷ್ಪನಾರಿಯಲಿ!
 ಶೂಲ ಮುಟ್ಟುವೊನೆಗೊಂಡವೊಲು ಸುಳಿ
 ವಾಳೆ ಝಳತಾಗಿದವೊಲುದರ
 ಜ್ವಾಲೆ ನೆತ್ತಿಗೆ ನಿಲುಕೆ ಮಿಡುಕಿದಳಬಲೆ ಬಿಸುಸುಯ್ದು || ೬೪

ಜನನವೇ ಪಾಂಚಾಲರಾಯನ
 ಮನೆ ಮನೋವಲ್ಲಭರದಾರಿನೆ
 ಮನುಜಗಿನುಜರು ಗಣ್ಯರೇ ಗೀರ್ವಾಣರಿಂ ಮಿಗಿಲು |
 ಎನಗೆ ಬಂದೆಡಹೀವಿರಾಟನ
 ವನಿತೆಯರುಗಳ ಮುಡಿಯ ಕಟ್ಟುವ
 ತನುವ ತಿಗುರುವ ಕಾಲನೊತ್ತುವ ಕೆಲಸಮತ್ತನಾಹ || ೬೫

ಹಗೆಗಳಿಗೆ ತಂಪಾಗಿ ಬದುಕುವ
 ಮುಗುದರಿನ್ನಾರುಂಟು ಭಂಗಕೆ
 ಹೆಗಲ ಕೊಟ್ಟಾನುವ ವಿರೋಧಿಗಳುಂಟೆ ಲೋಕದಲಿ |
 ವಿಗಡ ಬಿರುದನು ಬಿಸುಟ ಬಡಿಕೋ
 ರಿಗಳು ಪಾಂಡವರಂತೆ ಮೂಗು
 ಚಿಗಗಳವಾರುಂಟೆಂದು ದ್ರೌಪದಿ ಹಿರಿದು ಹೆಲುವಿದಳು || ೬೬

ಕಾಲಯಮ ತೊಡಕಿದರೆ ಮುಟ್ಟಿವೆ
 ಚ್ಚಾಳುತನದವರೆನ್ನನೊಬ್ಬಳ
 ನಾಳಲಾರಿರಿ ಪಾಪಿಗಳಿರಪಕೀರ್ತಿಗಳುಕರಲ |
 ತೋಳಹೋಪಿ ನಿಮಗೇಕೆ ಭೂಮಿ
 ಪಾಲನಂಶದೊಳುದಿಸಲೇತಕೆ
 (ಕೊಳುಗೇಡಿಂಗೊಡಲ ಹೊಟ್ಟುವಿರಿ) ಎಂದಳೆಂದುಮುಖ || ೬೭

ಧರೆಯ ಭಂಡಾರವನು ಪುರವನು
ಕರಿತುರಗರಥಪಾಯದಳವನು
ಕುರುಕುಲಾಗ್ರಣಿ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡನು ನಿಮ್ಮ ಹೊೞವಡಿಸಿ|
ದುರುಳ ಕೀಚಕಗೆನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಿ
ಪರಿಮಿತದಲಿರವಾಯ್ತು ನಿಮ್ಮೆತ್ತ
ವರಿಗೆ ಲೇಪ್ಲಕಟೆ ಎಂದಬುಜಾಕ್ಷ ಹಲಬಿದಳು|| ೬೮

ಭೀಮ ಕೊಟ್ಟಿ ತನಗೆ ಸಾವಿನ
ನೇಮವನು ನಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಜ್ಞೆವಿ
ರಾಮವಾಗದೆ ನಡೆಯಿ ಧರ್ಮದ ಮೈಸಿರಿಯನಜಿದು|
ಕಾಮಿನಿಯ ಕೇಳಿಯಲಿ ನೆನೆವುದು
ತಾಮಸದಿ ತಾ ಮೀಜಿ ನಡೆದು
ದ್ವಾಮತೆಯ ಸೈರಿಸುವುದೆಂದಜಗಿದಳು ಚರಣದಲಿ|| ೬೯

ಎನಲು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದುದು ಕಡು
ನೆನೆದುದಂತಃಕರಣ ರೋಷದ
ಘನತೆ ಹೆಚ್ಚಿತು ಹಿಂಡಿದನು ಹಗೆಗಳನು ಮನಮೊಳಗೆ|
ತನುವುಳಕವುಬ್ಬರಿಸೆ ಮೆಲ್ಲನೆ
ವನಿತೆಯನು ತೆಗೆದಪ್ಪಿ ವರಲೋ
ಚನಪಯೋಧಾರೆಗಳ ತೊಡೆದನು ಭೀಮ ಸೆಜಗಿನಲಿ|| ೭೦

ಕುರುಳ ನೇವರಿಸಿದನು ಗಲ್ಲವ
ನೊರಸಿ ಮುಂಡಾಡಿದನು ಮಂಚದ
ಹೊರೆಯ ಗಿಂಡಿಯ ನೀರಿನಲಿ ತೊಳೆದನು ಮುಖಾಂಬುಜವ|
ಅರಸಿ ಬಿಡು ಬಿಡು ಖಾತಿಯನು ವಿ
ಸ್ತರಿಸಲೀಕಿನ್ನಣ್ಣನಾಜ್ಞೆಯ
ಗೆರೆಯ ದಾಂಟಿದೆ ದಾಂಟಿದನು ಹೋಗಿಂದನಾ ಭೀಮ|| ೭೧

ಬಸುರ ಬಗಿವೆನು ಕೀಚಕನ ನಸು
ಮಿಸುಕಿದರೆ ವೈರಾಟ ವಂಶದ
ಹೆಸರ ತೊಡೆವೆನು ನಮ್ಮನಜಿದೊಡೆ ಕೌರವವ್ರಜವ|
ಕುಸುರಿದಜಿವೆನು ಭೀಮ ಕಷ್ಟವ
ನೆಸಗಿದನು ಹಾ ಎಂದರಾದಡೆ
ಮುಸುಡನಮರಾದ್ರಿಯಲಿ ತೇವೆನು ದೇವಸಂತತಿಯ|| ೭೭

ಮುನಿದನಾದಡೆ ಅಣ್ಣ ತನವಿಂ
ದಿನಲಿ ಹಜಿದುದು ಪಾರ್ಥನಕುಲರು
ಕನಲಿದರೆ ಕೈದೋಜುವೆನು ಸಹದೇವನಿವರುಗಳ|
ಅನುಜನೆಂಬೆನೆ ಕೃಷ್ಣ ನಡಹಾ
ಯ್ದನೆ ಮುರಾರಿಯ ವಿಜಯದೇನು ಹೋ
ಗಿನಗೆ ಸಮಬಲರಾರು ತಜಿವೆನು ಕೀಚಕಾನ್ವಯವ|| ೭೮

ಈಸುದಿನವೆಮ್ಮಣ್ಣ ನಾಜ್ಞಾ
ಪಾಶದಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಸಿಂಹದ
ಕೂಸ ನರಿ ಕೆಣಕುವವೊಲೀ ಕುರುಕೀಚಕಾದಿಗಳು|
ಘಾಸಿಯಾದರು ಕೆಣಕಿ ನಾಯ್ಕಳ
ವೀಸಬಡ್ಡಿಯಲಸುವ ಕೊಂಬೆನು
ವಾಸಿಧರ್ಮದ ಮೇರೆ ತಪ್ಪಿತು ಕಾಂತೆ ಕೇಳೆಂದ|| ೭೯

ತರುಣಿ ಕೀಚಕ ಕೌರವೇಂದ್ರರ
ಹರಣಕಿದೆ ಕೋ ಸಂಚಕಾರವ
(ಕೆರಳಿದಡೆ ಈ ಭೀಮ ಬಗಿವನೆ ನೀತಿಗೀತಿಗಳ)
ಕೆರಳಿದೆ ಇನ್ನೇನು ನಿನ್ನಯ
ಹರಿಬವೆನ್ನದು ನಾಯಿ ಜಾರನ
ಕರೆದು ಸಂಕೇತದಲಿ ಸೂಚಿಸು ನಾಟ್ಯಮಂಟಪವ || ೮೦

ಅಲ್ಲಿಗಿರುಳ್ಳೆತಂದು ಮುಱಿಯಲಿ
ಮುಲ್ಲನುದರವ ಬಗಿದು ರಕುತವ
ಚೆಲ್ಲುವೆನು ಶಾಕಿನಿಯರಿಗೆ ಸಂದೇಹ ಬೇಡಿದಕೆ |
ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಬಲನಱಿದುದಾದರೆ
ಬಲ್ಲೆನದಕೌಷಧಿಯ ಕಱಿಮುಱಿ
ಯಿಲ್ಲ ಮಾನಿನಿ ಹೋಗಿನುತ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನಂಗನೆಯ || ೭೬

ಹರುಷದಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದಳು ಪುರುಷರ
ಪುರುಷನಲ್ಲಾ ಭೀಮ ತನ್ನಯ
ಪರಮಸುಕೃತೋದಯವಲಾ ನೀನೊಬ್ಬನೆಂದೆನುತ |
ಅರಸಿ ಕಾಂತನ ಬೀಳುಕೊಂಡಳು
ಮರಳಿದಳು ನಿಜಭವನಕತ್ತಲಾ
ತರಣಿ ತೆಗೆದನು ತಾವರೆಯ ಬಾಗಿಲನ ಬೀಯುಗವ || ೭೭

ಆದಿವಸವರಮನೆಗೆ ಬರುತ ವೃ
ಕೋದರನ ವಲ್ಲಭೆಯ ಕಂಡನು
ಕೈದುಡುಕಲಂಜಿದನು ಮಾತಾಡಿಸಿದನಂಗನೆಯ |
ಹೋದಿರುಳ ಯುಗವಾಗಿ ನೂಕಿದೆ
ನೀ ದಯಾಂಬುಧಿ ಕುಸುಮಶರ ಯಮ
ನಾದ ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿಯಿಂದನು ಕೀಚಕನು ನಗುತ || ೭೮

ಕುಸುಮಶರ ಯಮನಹನವೃತವೇ
ವಿಷವಹುದು ಕೇಳಾಲಿಕಲುಗಳು
ಬಿಸಿಯಹುವು ಬಾಂಧವರು ವೈರಿಗಳಹರು ನಿಮಿಷದಲಿ |
ಒಸೆದರೊಲ್ಲದರಹರು ಲೋಗರ
ಶಶಿವದನೆಗಳುಪಿದ ದುರಾತ್ಮನ
ವಸುಧೆ ಹೊಜುವುದೇ ಪಾಪೀಚಕ ಎಂದಳಿಂದುಮುಖಿ || ೭೯

೨೮ಗೆ ಕಲುಮೈಯಾದೆ ಕಡು ಕೋ
 ೨ತೆಯೆತ್ತಲು ಕರ್ಕಶಾಂಗದ
 ೨ಹಿದೆತ್ತಲು ಮಾಯವೇಷವ ಧರಿಸಿದೆಯೊ ಮೇಣು |
 ೨ಹೆನಲು ಕೇಳಿಲವೊ ಪರಸತಿ
 ೨ಪಿದಾತಂಗವೃತ ವಿಷ ಕೋ
 ೨ತೆ ಕರ್ಕಶವೆನುತಲವ ತುಡುಕಿದನು ಮುಂದಲೆಯು || ೮೮
 ಚಪಳಿ ಫಡ ಹೋಗಿನುತ ಹಾಯ್ದನು
 ಸಣಮತಿ ಮುಂಗೈಯ ಪವನಜ
 ರಭಾಗಕೆ ಹಾಯ್ದು ಹಿಡಿದನು ಕೀಚಕನ ತುಱುಬ |
 ೨ಳಬಲ ಕಳವಳಿಸಿದನು ಕಡು
 ಸಿತನಾದನು ಹೆಂಗುಸಲ್ಲಿವ
 ಸದನು ತೆಗೆ ಕರುಳನೆನುತೊಳಹೊಕ್ಕು ಹೆಣಗಿದನು || ೮೯
 ತಿರುಗಿ ಪೈಸರವೋಗಿ ಪವನಜ
 ರಳಿ ತಿವಿದನು ಕೀಚಕನ ಹೇ
 ಸವನೆದೆ ಜರ್ಝರಿತವಾಯಿತು ಕಾಱಿದನು ಕರುಳ |
 ೨ದುವಾಲಿಗಳೊಲೆದು ಕಣ್
 ೨ಗಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದು ನಿಮಿಷಕೆ
 ೨ರಳಿ ಹರಣವ ಕಳುಹಿ ಕಳೆದುದು ಕಾಯ ಕೀಚಕನ || ೯೦
 ತಲೆಯನೆದೆಯೊಳಗಿಕ್ಕಿ ಕೈಕಾ
 ಳನು ಬಸುಱೊಳಗಿಕ್ಕಿ ದೂರಕೆ
 ೨ಲಗಿದನು ತೋಱಿದನು ತರುಣಿಗೆ ಕೀಚಕನ ಹದನ |
 ಳನು ಕಾಲನ ಕೋಣ ತುಳಿದಂ
 ೨ಯೊಳೊಪಗಿರೆ ಕಂಡು ಕಾಮಿನಿ
 ಸವಳಸಿ ನಗುತಾಗ ತಕ್ಕೈಸಿದಳು ವಲ್ಲಭನ ||

ತರುಣಿ ಬಿಡು ಸಾರೆನುತ ಪವನಜ
ಸರಿದನತ್ತಲು ದ್ರುಪದನಂದನೆ
ಕರೆದು ನುಡಿದಳು ಕಾಹಿನವರಿಗೆ ಕೀಚಕನ ಹದನ |
ದುರುಳ ಬಲುಹಿಂದೆನ್ನನೆಳೆದರೆ
ಕೆರಳಿದರು ಗಂಧರ್ವರೀತಗೆ
ಹಱುವ ಕಂಡರು ನೋಡಿ ಎನೆ ಹರಿತಂದರವಳೊಡನೆ|| ೯೨

ಅಜಸಿ ಕೈದೀವಿಗೆಯಲವನಿಹ
ಪರಿಯ ಕಂಡರು ಕಾಹಿನವದಿರು
ಹರಿದು ಹೇಳಿದರಾತನನುಜಾತರಿಗೆ ಬೇಗದಲಿ |
ಕರದಿ ಬಾಯ್ಕಳ ಹೊಯ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯೊ
ಳುರಿ ಭಡಾಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಮಂಡೆಯೊ
ಳರದೆ ಬಂದರು ಕೀಚಕನ ಸೋದರರು ಬಾಯ್ಬಿಡುತೆ|| ೯೩

ಇವಳಿಗೋಸುಗವಳಿದನೇ ಸಹ
ಭವನು ತಸ್ವೇನೆನುತ ನಡುವಿರು
ಳವದಿರೈತಂದರು ವಿರಾಟಂಗಜುಹಿದರು ಹದನ |
(ವಳನಾತನ ಕೂಡೆ ಕಳುಹುವ
ಡೆವಗೆ ನೇಮವೆ) ಎಂದು ಬೀಳ್ಕೊಂ
ಡವರು ಮರಳುತೆ ಬಂದು ಹಿಡಿದರು ಕಮಲಲೋಚನೆಯ|| ೯೪

ತೆಗೆದು ಮಂಚದಲನನ ಹೆಣವನು
ಬಿಗಿದು ಆತನ ಕಾಲದೆಯಲಿ
ನಗುವುದಿನ್ನೊಮ್ಮೆನುತ ಕಟ್ಟಿದರವರು ಕೋಮಲೆಯ |
ಬೆಗಡುಗೊಂಡಂಭೋಜಮುಖಿಯು
ಬೈಗದಲೊಜಲಿದಳಕಟಕಟ ಪಾ
ಸಿಗಳಿರಾ ಗಂಧರ್ವರೊರ ಹಾ ಎನುತ ಹಲುಬಿದಳು|| ೯೫

ಕೇಳಕಟೆ ಜಯವಿಜಯಸೇನನೆ
 ಕೇಳು ವಿಜಯ ಜಯಾಬ್ಧಿ ಸೇನನೆ
 ಕೇಳು ಜಯಸೇನನೆ ದುರಾತ್ಮಕರೆನ್ನನೆಳೆದೊಯ್ದು!
 ಬೀಳಿಕುವರಗ್ನಿಯಲಿ ನೀವಿದ
 ಕೇಳಿ ತಡಮಾಡದಿರಿ ಎನಲದ
 ಕೇಳಿದನು ಕಲಿಭೀಮ ಸತಿಯಾಕ್ರಂದನಧ್ವನಿಯು|| ೯೬

ಈ ದುರಾತ್ಮರಿಗಗ್ರಜನ ಸಾ
 ವೈದದೇ ತಮ್ಮಣ್ಣನಲ್ಲಿಗೆ
 ಹೊಯ್ದು ಕಳುಹಲು ಬೇಕಲಾ ಕುನ್ನಿಗಳನೀಕ್ಷಣಕೆ |
 ಬೈದಡೇನುಹುದೆನುತ ರೋಂಪಿಸಿ
 ಹಾಯ್ದು ಮಾರುತಿ ರುದ್ರಭೂಮಿಯ
 ನೈದಿದನು ಫಡಯೆನುತ ಕೊಂಡನು ಮುಷಿಮ ಹೆಮ್ಮರನ||೯೭
 ತಿರುಹಿದನು ಹೆಮ್ಮರನನಿಬರ
 ಧರೆಯಲಿಟ್ಟೊರಸಿದನು ವೆಸೆವೆಸೆ
 ಗೊಜಲಿ ಚಿಮ್ಮಿದ ಚಪಳರನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ಬಜುಕೈದು |
 ಕುಱಿದಪಿಯ ಮಾಡಿದನು ನೂಜುಕ್ಕಿ
 ವರನು ಕೊಂದನು ಸತಿಯ ಬಿಡಿಸಿಯೆ
 ಮರಳಿ ಮಿಣ್ಣನೆ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಯ|| ೯೮
 ಸುಳಿಯಲಮ್ಮದು ಪೌರಜನವಿವ
 ರಳಿವ ವಚನಿಸಲಮ್ಮದೀಕೆಯ
 ನಲುಕಲಮ್ಮದು ನೋಡಲಮ್ಮದು ಮಂದಿ ತಮತಮಗೆ |
 ನಳಿನಮುಖಿ ನಸುನಗುತ ತಿಳಿಗೊಳ
 ನೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಳು ಮಿಂದು ಬೀದಿ
 ಗಳೊಳಗೆ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡು ಕೈಗಳ ಮುಗಿದುದವಿಳಜನ|| ೯೯

ಈಕೆಗೋಸುಗವಳಿದನಕಟವಿ
ವೇಕಿ ಕೀಚಕನೆಂದು ಕೆಲಬರಿ
ದೇಕೆ ನಮಗೀಚಂತೆ ಶಿವ ಶಿವ ಎಂದು ಕೆಲಕೆಲರು|
ನೂಕಿ ನೋಡುವ ಮಂದಿಮಧ್ಯದ
ಲೀಕೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬರುತಲಾ ಲೋ
ಕೈಕವೀರನ ಕಂಡಳಾ ಬಾಣಸಿನ ಬಾಗಿಲಲಿ|| ೧೦೦

ಮುಗುಳು ನಗೆಯಲಿ ಕಣ್ಣ ಕಡೆಯಲಿ
ವಿಗಡಭೀಮನ ನೋಡಿ ಕೈಗಳೆ
ಮುಗಿದೆವಾವ್ ಗಂಧರ್ವಸತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ ಎನುತ
ಹೊಗರಿಡುವ ಹರುಷದಲಿ ರೋಮಾ
ಳಿಗಳ ಗುಡಿಯಲಿ ತನ್ನ ನಿಲಯಕೆ
ಮುಗುದೆ ಬಂದಳು ಸೂರ್ಯನಡರಿನುವಯುಸರ್ವತವ|| ೧೦೧

ಅಳಲು ಕೈಮಿಗಲಾ ವಿರಾಟನ
ಲಲನೆ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನು ಕರಸಿದ
ಳೆಲೆ ಮಹಾತುವೆ ತಾಯೆ ಶರಣಂಜುವೆನು ನಿಮಗಿನ್ನು|
ಹೊಳಲೊಳಿದ್ದರೆ ಭೀತಿ ಘನ ನೀ
ವೊಲಿದ ತಾವಿಗೆ ಬಿಜಯಮಾಡುವು
ದುಳುಹಬೇಹುದು ನಮ್ಮನೆನಲಿಂತೆಂದಳಿದುಮುಖಿ || ೧೦೨

ಎಮ್ಮದೇನಪರಾಧ ದೇವಿಯೆ
ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನು ತಪ್ಪಿ ನಡೆದರೆ
ಎಮ್ಮ ರಮಣರು ಸೈರಿಸದೆ ಸೀಳಿದರು ದುರ್ಜನರ |
ನಿಮ್ಮ ನಾಪೋಲೈಸಿ ಮರಳಿದು
ನಿಮ್ಮ ಕೆಡಿಸುವರಲ್ಲ ಧೂರ್ತರು
ತಮ್ಮ ಕತದಲಿ ತಾವು ಕೆಟ್ಟರು ನೀತಿಬಾಹಿರರು || ೧೦೩

ಅಳುಕದಿರಿ ಹದಿನೂರುದಿನಸವ
 ಕಳೆದ ಬಳಿಕೆಮಗೆಲ್ಲ ಲೇಸಹು
 ದಳಿದುಹೋದರು ದುಷ್ಟರಾದವರಿನ್ನು ಭಯಬೇಡ |
 ಕಲಹದವರಾವಲ್ಲಿನುತ ನಿಜ
 ನಿಲಯವನು ಸಾರಿದಳು ದ್ರೌಪದಿ
 ಘಳಿಗೆಘಳಿಗೆಗೆ ಕೀಚಕನ ವೃತ್ತಾಂತ ಪಸರಿಸಿತು || ೧೦೪

೪. ದಾಳೆಯಿಟ್ಟನು ತೆಂಕದಿಕ್ಕಿನಲಿ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯ ಧರತ್ರಿ
ಪಾಲ ಕೌರವದೂತರವನಿಯ
ಮೇಲೆ ತೋಳಲಿದರಱಿಸಿಕಾಣದೆ ಪಾಂಡುನಂದನರ|
ಹೋಲುವೆಯನೊಳಗಾಗಿ ಹಿಡಿಯದೆ
ಕಾಲ ಸವೆಯಲು ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕಿನ
ಮೂಲೆಯವರೈತಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದರು ಕುರುಪತಿಗೆ|| ೧

ವಿತಳದೊಳು ಹೊಕ್ಕಿರಲಿ ಅಮರಾ
ಮತಿಯೊಳಗೆ ಮೇಣಿರಲಿ ನಮ್ಮಾ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ ನೃಪ ಕುಂತೀಕುಮಾರಕರ|
ಮತಿಯ ಹಬ್ಬಗೆಯಿಂದ ನಾನಾ
ಗತಿಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕುಱಿಸಿದೆವು ಭೂ
ಪತಿಯೆ ಕೇಳೊ (ನಿರ್ನಾಮರಾದರು ನಿನ್ನ ವೈರಿಗಳು||) ೨

ಒಂದುವಾರ್ತೆಯಲೈ ತ್ರಿಗರ್ತಾ
ನಂದಕರವಿದು ಜೀಯ ಕೇಚಕ
ವೃಂದವನು ಗಂಧರ್ವರಿರುಳ್ಳಿತಂದು ಖಾತಿಯಲಿ|
ಕೊಂದು ಹೋದರು ರಾವಣನ ವಿಧಿ
ಯೆಂದು ಕೇಚಕಗಾಯಿತೆನೆ ಕೇ
ಳ್ಳೊಂದು ನಿಮಿಷ ಮಹೀಶ ಮೌನವ ಹಿಡಿದು ಬಿಟಗಾದ|| ೩

ಹೇಳು ಹೇಳಿನ್ನೊಮ್ಮೆ (ಮತ್ಸ್ಯನ
 ತೋಳು ಮುಜುದುದೆ ಸುಭಟರೊಳು ಕ
 ಟ್ವಾಳು ಕೀಚಕನಳಿದನೇ ಗಂಧರ್ವರಿಜಿದನರೆ|
 ಮೇಲಣವರಿಗೆ ಮರ್ತ್ಯರಿಗೆ ಕೈ
 ಕಾಲುಮೆಟ್ಟಿನ ತೋಟೆಯೇತಕೆ
 ಹೋಲದಿದು ಹುಸಿ ಹೋಗಿನುತ ಮುಖದಿಋಹಿ ದನುಭೂಪ||೪

ಅಹುದು ಜೀಯವಧರಿಸು ದಿವಿಜರ
 ಮಹಿಳೆಯೋಲೈಸಿದಳು ಮತ್ಸ್ಯನ
 ಮಹಿಳೆಯನು ಬಳಿಕಾಕೆಯೋಲಗದೊಳಗೆ ಸತಿಯಿರಲು|
 ಕುಹಕಿ ಕಂಡಳುಪಿದರೆ ನಾಟ್ಯದ
 ಗೃಹಕೆ ಸೂಚನೆಗೊಟ್ಟು ನಿಮಿಷಕೆ
 ರಹವ ಮಾಡಿದರವರು ಸವರಿದರಖಿಳ ಕೀಚಕರ|| ೫

ಅವನಿಪತಿ ಮೂಗಿನಲಿ ಕರಪ
 ಲ್ಲವನನಿಟ್ಟನು ತಲೆಯ ತೂಗಿದ
 ನವಳು ದ್ರೌಪದಿ ಬಳನ ಕೊಂದವ ಭೀಮ ಗಂಧರ್ವ|
 ದಿವಿಜಸತಿಯೆತ್ತಲು ವಿರಾಟನ
 ಭವನದೋಲಗವೆತ್ತಲಿದು ಪಾಂ
 ಡವರ ಕೃತ್ರಿಮನುಂತ್ರ ಮುಜೆಯಿಜಿಗಾಞರವರೆಂದ|| ೬

ಪರಿಮಳವ ಕದ್ದೊಡುವನಿಲನ
 ಹರಿವ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಹತ್ತುವರೆ ಮಧು
 ಕರನೆ ಬಲ್ಲದು ಜೀಯ ಬಲ್ಲಿರಿ ನಿಮ್ಮವರ ಪರಿಯ|
 ಹರಿದ ಮಾತಿನ ಹದನ ತಾನಿದು
 ಚರರಿಗಿದು ಗೋಚರಿಸುವುದೆ ಎಂ
 ದರಸನನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮಂತ್ರಿಗಳುತಮತನುಗೆ|| ೭

ಅರಿವಿರಾಟನ ಪುರಕೆ ಹಾಯಿದು
ತುಜುಸೆಜಿಯ ತೆಗೆಸಿದರೆ ಪಾಂಡವ
ರಿರರು ಧರ್ಮದ ಮೇರೆ ಮರ್ಯಾದೆಗಳ ಬಲ್ಲವರು|
ಅರಿಬಲವನಂಘೈ ಸುವರು ನಾ
ವಜಿದುಕೊಂಬೆವು ಬಳಿಕ ವನದಲಿ
ವರುಷಹದಿಮೂಜಕ್ಕೆ ಕೊಡುವೆವು ಮತ್ತಿ ವೀಳಯವ|| ೮

ಒಳ್ಳೆತಿದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟನಯ ನ
ಮೈಲ್ಲರಭಿಮತವಹುದು ರಿಪುಗಳ
ಮುಲ್ಲವಿದೈಯನಜಿವುಪಾಯಕೆ ಬೇಜಿ ಮತವಿಲ್ಲ |
ಅಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರಿಹರು ಸಂಶಯ
ವಿಲ್ಲ ದೇಶದ ಸೊಂಪು ಸಿರಿ ಮ
ತ್ತಿಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿದಿಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದನಾ ಕರ್ಣ|| ೯

ಗುರುವಿಗಭಿಮತವಹರೆ ಕೃಪ ಮುಖ
ದಿರುಹದಿದ್ದರೆ ಭೀಷ್ಮಮನದಲಿ
ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ಗುರುಕುಮಾರನ ಮತಿಗೆ ಸೇರುವರೆ |
ವರಶಕುನಿಯಹುದೆಂದರೀ ಸೋ
ದರರು ತಪ್ಪಲ್ಲೆಂದರಾದರೆ
ಅರಸ ನೆಗಳ್ಳದೆ ಮಂತ್ರವೆಂದು ಸುಶರ್ಮ ಹೊಗಳಿದನು|| ೧೦

ಮತವಹುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ ಪಾಂಡವ
ಗತಿಯನಜಿವಡೆ ಮಾರ್ಗವಿದು ಸ
ನ್ಮತವು) ನಿರ್ಮಲನೀತಿಕಾಜರ ಮತಿಗೆ ಮನೆಯಹುದು |
ಅತಿಗಳಿತನಾಯ್ತವಧಿ ದಿವಸ
ಸ್ಥಿತಿಗಳೈದಾಜಾಗೆ ಬಳಿಕೇ
ಸ್ವಿತಿಗೆ ಪಾಂಡವರುತ್ತರಾಯಿಗಳೆಂದನಾ ಭೀಷ್ಮ|| ೧೧

ಬಿಡು ನಡೆಯಲಿ ಮುಂದೆ ಮತ್ಸ್ಯನ
 ನಾಡೊಳಗೆ ಕಟಕದಲಿ ದೂತರು
 ಕೂಡೆ ಸಾಜಲಿ ಕರೆಯಲಕ್ಷೋಹಿಣಿಯ ನಾಯಕರ |
 ಜೋಡಿಸಲಿ ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ ಪೆಂಡೆಯ
 ಗೂಡಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಂಡಿ ನಡೆಯಲಿ
 ನಾಡಬಿಟ್ಟಿಗಳೆಂದು ಕೌರವರಾಯ ನೇಮಿಸಿದ || ೧೨

ಹರಿದುದೋಲಗ ಮಜುದಿವಸ ಗುಡಿ
 ಹೊಜಿಗೆ ಹೊಯ್ದವು ಸನ್ಮಹೂರ್ತದ
 ಲರಸ ಹೊಜವಂಟನು ಸುಶರ್ಮಾದಿಗಳ ಗಡಣದಲಿ |
 ಸುರನದೀಸುತಕರ್ಣಕೃಪಗುರು
 ಗುರುಸುತಾದಿಮಹಾಪ್ರಧಾನರು
 ಕರಿತುರಗರಥಪತ್ತಿಯಲಿ ಹೊಜವಂಟರೊಗ್ಗಿನಲಿ || ೧೩

ಆರತಿಯನೆತ್ತಿದರು ಬಳಿಕು
 ಪ್ವಾರತಿಯ ಸೂಸಿದರು ಘನಮದ
 ವಾರಣದ ಗದ್ದುಗೆಯೊಳಗೆ ಕುರುರಾಯ ಕುಳ್ಳಿರಲು |
 ಸಾರಿದರು ಭಟ್ಟರು ಕುರುಕ್ಷಿತಿ
 ಧಾರುಣೀಶನ ಬಿರುದ ಮಿಗೆ ಕೈ
 ವಾರಿಸುವ ಜಯರವದೊಡನೆ ನಿಸ್ಸಾಳ ಸೂಳವಿಸೆ || ೧೪

ಹೊಗೆದುದಂಬರವವನಿ ನಡುಗಿತು
 ಗಗನಮಂಡಲ ಪರಿವಿಡಿಯ ತಾ
 ರಿಗಳು ಸೂಸಿತು ಸುರಿದವರುಣಾಂಬುವಿನ ಧಾರೆಗಳು |
 ದಿಗುವಳಯದಲಿ ಧೂಮಕೇತುಗ
 ಳೊಗೆದವದುಭುತಭೂತಕೋಟಿಗ
 ಳಗಲದಲಿ ಕಾಣಿಸಲು ಹಸ್ತಿನಪುರವ ಹೊಜವಂಟ || ೧೫

ಎರಡು ಮೋಹರವಾಗಿ ತೆಂಕಲು

ಹರಿದು ತುಲುಗಳ ತಡೆಯಿ ನಾವು

ತ್ತರದಲಾನುವೆನುತ ನೃಪತಿ ತ್ರಿಗರ್ತರನು ಕಳುಹೆ |

ಹುರಿಯೊಡೆದು ಹದಿನಾಳುಸಾವಿರ

ವರ ಮಹಾರಥರೊಗ್ಗಿನಲಿ ದು

ರ್ಧರಸುಶರ್ಮನು ಧಾಳಿಯಿಟ್ಟನು ತೆಂಕದಿಕ್ಕಿನಲಿ || ೧೬

ಅಸಿತಪಕ್ಷಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಸಂ

ಧಿಸಿದಡಾಳೆದ್ದುದು ವಿರಾಟನ

ಸಶುಸಮೂಹವ ಮುತ್ತಿದರು ಗೋಪಾಲಕರ ಕೆಡಹಿ |

ಹೊಸಮುಖಕೆ ಸೀವರಿಸಿದವು ದೆಸೆ

ದೆಸೆಗೆ ಹಿಂಡುಗಳೊಡೆದು ಹಾಯ್ದವು

ಮಸಗಿತಂಬಾರವದ ಕಳವಳವಾಯ್ತು ನಿಮಿಷದಲಿ || ೧೭

ಆಳು ಸುತ್ತಲು ಕಟ್ಟಿ ತುಲುಗಳ

ಕೋಳವಿಡಿದರು ಬೊಬ್ಬಿಱಿದು ಗೋ

ಪಾಲರಾಂತರೆ ಕಾದಿದರು ಕಡಿಖಂಡಮಯವಾಗೆ |

ಮೇಲೆ ಮೇಲೈತವ್ವ ಹೆಬ್ಬಲ

ದಾಳು ಕುದುರೆಯ ಕಂಡು ನೂಕದು

ಕಾಳಗವು ತಮಗೆನುತ ತಿರುಗಿತು ಗೋವರುಳಿದವರು || ೧೮

ಮುಸುಕು ಕಂಬಳಿಗೋಲ ಕಲ್ಲಿಯು

ಬಿಸುಟು ಗಾಯದ ಗೋವರರು ಹೊ

ತ್ತಸುವ ಕೊರಳಲಿ ಹಿಡಿದು ನಾಲಗೆಯೊಣಗಿ ಡಗಹೊಯ್ದು |

ವಿಷಮರಣಭೀತಿಯಲಿ ಕಂದಿದ

ಮುಸುಡ ತೊದಲಿನ ನುಡಿಯ ಮರಣದ

ದೆಸೆಯ ಕೈಸನ್ನೆಗಳ ಕಾತರರೈದಿದರು ಪುರವ || ೧೯

ಬಸಿವ ನೆತ್ತರ ಗೋವರರಸಂ
 ಗುಸುರಲಾಱದೆ ಧೊಪ್ಪನಡೆಗೆಡೆ
 ದಸುವ ಕಳೆದರು ಕೆಲರು ಕೆಲಬರು ತನುವ ಸಂತ್ಯೆಸಿ |
 ಅಸಮದಳವದು ಜೀಯ ಗೋವರ
 ಕುಸುರಿದಪ್ಪಿದರು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ
 ಪಶುಸಮೂಹವ ಹಿಡಿದರೆಂದರು ಮತ್ಸ್ಯ ಭೂಪತಿಗೆ || ೨೦

ಕೇಳಿ ಬಿಸುಸುಯ್ದನು ವಿರಾಟನು
 ಪಾಲನಿಂದಿನಲಳಿದನೇ ಕ
 ಟ್ಟಾಳು ಕೀಚಕನೆಂದು ನೋಡಿದನಂದು ಕೆಲಬಲನ |
 ಆಳು ಗಜಬಜಿಸಿತ್ತು ಹಾಯಿಕು
 ವೀಳೆಯವನಿಂದೆನಗೆ ತನಗಿಂ
 ದೋಲಗದೊಳಬ್ಬರಣೆ ಮುಸಗಿತು ಕದಡಿತಾಸ್ಥಾನ || ೨೧

ಕೇಳಿ ಸಿಡಿಲೇಳಿಗೆಯಲೆದ್ದು ನೃ
 ಪಾಲಕರು ಗಜಬಜಿಸೆ ರಭಸದೊ
 ಳೋಲಗವ ಹೊಜವಂಟು ನಡೆದರು ಭಾಷೆಗಳಕೊಡುತ |
 ಆಳು ಕೈದುವ ಕೊಂಡು ಕರಿಘಟಿ
 ಮೇಳವಿಸಿ ಹಲ್ಲಣಿಸಿ ತೇಜಿಗ
 ಳೋಳಿಯಲಿ ರಥ ಹೂಡಿ ಕವಿದುದು ಮತ್ಸ್ಯಪರಿನಾರ || ೨೨

ಹೊಳಲ ಕಾಹಿಂಗುತ್ತರನ ಬೆಂ
 ಬಳಿಗೆ ಕೆಲಬರನಿರಿಸಿ ಚಾತು
 ಬಲಸಹಿತ ಹೊಜವಂಟು ನಡೆದನು ರಾಯನೊಗ್ಗಿಯಲಿ |
 ನೆಲೆಯನಪ್ಪಿವ ವಿಕರ್ಮದಲಿ ನ
 ಮ್ಮಳವ ನೋಡಲು ಕೌರವರು ತುಱು
 ಗಳನು ಹಿಡಿದರೆನುತ್ತ ಧರ್ಮಜನನುಜರಿಗೆ ನುಡಿದ || ೨೩

ಇವರು ತನ್ನೊಳಗಿಂದರಿದು ನ
 ಮೈವರ ಬಲ ತುಲುಗೊಂಡವರು ಕೌ
 ರವರು ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಗೋಸುಗ ಬಂದ ಹದನಹುದು |
 ಅವಧಿ ತೀರದ ಮುನ್ನ ಕಾಣಿಸಿ
 ನಮಗೆ ಮಗುಳಾರಣ್ಯವಾಸವ
 ನವರು ಕರುಣಿಸ ಬಂದರೆಂದರು ಧರ್ಮಜಾನುಜರು|| ೨೪

ಅವಧಿ ತೀರಲಿ ಮೇಣು ಮಾಣಲಿ
 ನಮಗೆ ತುಲುಹುಯ್ಯಲನು ಕೇಳಿದ
 ಕಿವಿಯೊಳುದಕವ ಕುಡಿದಡಾಸಾತಕವನೆಣಿಸುವಡೆ|
 ಎವಗೆ ನೂಕದು ಸಾಕದಂತಿರ
 ಲವರ ಬೆಂಬಳಿವಿಡಿದು ವರಗೋ
 ನಿವಹವನು ಮರಳಿಚುವೆನೆಂದನು ಧರ್ಮನಂದನನು|| ೨೫

ಬೀಳುಕೊಂಡುದು ನುಡಿದವಧಿಯಿ
 ನ್ನುಳುತನವನು ತೋಪಿಬೇಹುದು
 ಕಾಲವನು ನೂಕಿದೆವು ಮುಟ್ಟಿದಿಹುದುಚಿತವಲ್ಲೆನುತ |
 ಕಾಳಗಕ್ಕನುವಾಗಿ ಪಾರ್ಥನ
 ಮೇಲಣಾಹವಕಿರಿಸಿ ತಮ್ಮಯ
 ನಾಲುವರು ನಡೆದರು ವಿರಾಟನ ಕೂಡೆ ಬಲವಾಗಿ|| ೨೬

ತೂಳುವಟಿಗಳ ಲಗ್ನಿಯಲಿ ಕೆಂ
 ಧೂಳಿ ಮಸಗಿ ವಿರಾಟಭೂಪತಿ
 ಯಾಳು ಕವಿದರೆ ಕೊಂಡು ಸೈರಿಸಿ ತುಲುನ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ|
 ಕಾಳಗವ ಕೊಟ್ಟರು ಭಡಾಳಿಸಿ
 ಸೂಳವಿಸೆ ನಿಸ್ಸಾಳ ದಿಕ್ಕಿನ
 ಮೂಲೆ ಬಿರಿಯೆ ವಿರಾಟಬಲ ಹೆಳಚಿದುದು ಪರಬಲವ|| ೨೭

ಫಡ ವಿರಾಟನ ಚುಕ್ಕಿಗಳಿರವ
 ಗಡಿಸದಿರಿ ಸಾಯದಿರ್ಬಿರುದರ
 ಹೆಡತಲೆಯ ಹಾವಾದ ಕೀಚಕನಳಿದನಿನ್ನೇನು|
 ಮಿಡುಕಿ ಕಟಕವ ಹೊಕ್ಕು ನರಿ ಹಲು
 ಬಿಡುವವೊಲು ವಿರಾಟ ಕೆಟ್ಟನು
 ಕಡೆಗೆನುತ ಕೈಹೊಯ್ದು ನಕ್ಕದು ಕೂಡೆ ಕುರುಸೇನೆ|| ೨೮
 ಕುದುರೆ ಹೊಕ್ಕವು ದಂತಿಘಟಿ ತೂ
 ಳಿದವು ರಥವಾಜಿಗಳು ಸೇನೆಯ
 ಹೊದಲಿ ಹೊಯ್ದವು ಕೂಡೆ ಕಾಲಾಳಿಱಿದು ಕಾದಿದರು|
 ಎದೆಯ ನಟ್ಟವು ಬಾಣ ಕೆಲಬರ
 ಬಿದಿಯೊಡೆದು ಕರುಳೊಕ್ಕು ನೆತ್ತಿಯ
 ಮಿದುಳು ಸುರಿದುದು ನೆತ್ತರುಬ್ಬರಿಸಿತ್ತು ನೊರೆ ಮಸಗಿ|| ೨೯
 ಚೂಣಿ ಮುಱಿದುದು ಕಲಿವಿರಾಟನು
 ಕೇಣವಿಲ್ಲದೆ ಕಾದಿದನು ಕೈ
 ಗೋಣು ಕುಣಿದಾಡಿದವು ರಕುತದ ಕಡಲ ತೆರೆಯೊಳಗೆ|
 ಹೂಣಿಗರು ಕಡಿವಡೆಯ ಕದನದ
 ಜಾಣರನು ಮೂದಲಿಸಿ ಬಿರುಬಿನ
 ಕೇಣದಲಿ ನಗುತಾಸುಶರ್ಮಕ ಮತ್ತೆ ಕೋಪದಲಿ|| ೩೦
 ಬಲ ಮುಱಿದು ಬರುತಿರಲು ಖಾತಿಯ
 ತಳೆದು ವೀರಸುಶರ್ಮನಂಬಿನ
 ಮಳೆಯ ಕಱಿಯುತ ರಿಪುವಿರಾಟನ ರಥವ ತಲುಬಿದನು|
 ಎಲವೊ ಫಡ ಫಡ ಮತ್ಸ್ಯ ಹುಲುಮಂ
 ಡಳಿಕ ನಿನಗೇಕಾಳುತನವೆಂ
 ದುಲಿದು ಕೈಕೊಂಡೆಚ್ಚು ಕಾದಿದನಾ ವಿರಾಟನಲಿ|| ೩೧

ಸರಳು ತೀರಲು ಕಿತ್ತು ಸುರಗಿಯ
ತಿರುಹಿ ತಿವಿದಾಡಿದರು ಮುಱಿದರೆ
ಸರಿಘದಲಿ ಕಾದಿದರು ಹೊಕ್ಕರು ಹಲಗೆ ಖಡುಗದಲಿ
ಬೆರಸಿ ಹೊಯಿದಾಡಿದರು ಮತ್ಸ್ಯನ
ಭರವ ಹೊಗಳುತ ಕಲಿಸುಶರ್ಮಕ
ನುರುವಣಿಸಿವನು ಗಾಯವಡೆದು ವಿರಾಟನನು ಹಿಡಿದ|| ೨೨

ಸಿಕ್ಕಿದನು ದೊರೆಯೊಪ್ಪುಗೊಟ್ಟರು
ಚ ಕ್ಕಿಗಳು ಕೀಚಕನ ನೆಳಲಿರೆ
ಸಿಕ್ಕಲೀಸುವನೇ ವಿರಾಟನನೆನುತ ಬಲ ಬೆದಲಿ
ಉಕ್ಕಿದಾತನ ಹೆಗಲು ಬೇವುದು
ಮಕ್ಕಳಾಟಿಕೆಯಾಯ್ತು ತಾವ್ ಕೈ
ಯಿಕ್ಕಬೇಕೆಂದೊಡಲಿದರು ಮತ್ಸ್ಯನ ಸಹೋದರರು|| ೨೩

ಹೂಣಿ ಹೊಕ್ಕು ವಿರಾಟ ಕಾಳಗ
ದಾಣಿ ಕೇಣವನಲಿಯದೊಬ್ಬನೆ
ಚೂಣಿಯಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದನು ದೊರೆ ಹಿಡಿದಡೆದನೆನೆ ಸೇನೆ|
ಪ್ರಾಣ ಕೊರಳಲಿ ನಿಲಲು ರಣಬಿ
ನ್ನಾಣಿಗರು ಜವಗುಂದೆ ಭಂಗವ
ಕಾಣಲಾಡಿದೆ ಧರ್ಮಸುತ ಭೀಮಂಗಿ ತೋಪಿಸಿದ|| ೨೪

ಬಲವನಾಯಕವಾಯ್ತು ಮತ್ಸ್ಯನ
ಕುಲಕೆ ಬಂದುದು ಕೇಡು ಸುಮ್ಮನೆ
ನಿಲುವುದನುಚಿತ ಭೀಮ ಬಿಡಿಸು ವಿರಾಟಭೂಪತಿಯ|
ಗೆಲವು ಪರಬಲಕಾದುದೆನೆ ರಿಪು
ಬಲದವಾನಲನಣ್ಣ ನಾಜ್ಞೆಯ
ತಲೆಯೊಳಾಂತನು ಮುದ್ದಣಾಲದ ಮರನ ನೋಡಿದನು|| ೨೫

ಹೆಮ್ಮರನನಿದ ಕಿತ್ತು ವೈರಿಸು
 ಶರ್ಮಕನ ನೊರಸುವೆನು ಹರಿಬದೊ
 ಳೊಮ್ಮಿದರೆ ಮೋಹರವನರೆವೆನು ಜೀಯ ನೋಡೆನಲು |
 ತಮ್ಮ ಸೈರಿಸು ಮರನ ಮುಱಿಯದಿ
 ರೆಮ್ಮ ಮಾತನು ಕೇಳು ಹೊಲ್ಲೆಹ
 ವೆಮ್ಮ ತಾಗದೆ ಮಾಣದೆಂದನು ಧರ್ಮನಂದನನು || ೩೬

ಮರನ ಮುಱಿದರೆ ನಮ್ಮನಱಿವನು
 ಕುರುಕುಲಾಗ್ರಣಿ ಈಯಮಾನುಷ
 ಪರಮಸಾಹಸ ಭೀಮಸೇನಂಗಲ್ಲದಿಲ್ಲೆಂದು |
 ಅಱಿಕೆಯಹುದನೆ ಭೀಮನೆಂದನು
 ಕುರುಕುಲಾಗ್ರಣಿ ಸಹಿತಿದೆಲ್ಲವ
 ನೊರಸಿ ಕಳೆದರೆ ಬಳಿಕ ನಮಗಾರುಂಟು ಮುನಿವವರು || ೩೭

ಉಗ್ರಕರ್ಮವ ನೆನೆಯಬೇಡ ಮ
 ಹೋಗ್ರದಲಿ ಸಾಧಿಸಿದೆವವಧಿಸ
 ಮಗ್ರವನು ಸಾಕಿನ್ನು ಬಿಡಿಸು ವಿರಾಟಭೂಪತಿಯ |
 ವಿಗ್ರಹವ ಜಯಿಸೆನಲು ರಿಪುಕುಲ
 ದಗ್ರಿಯನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ವಿಲಯಮ
 ಹೋಗ್ರಸನ್ನಿಭನರೆದನಿಭಹಯರಥಪದಾತಿಗಳ || ೩೮

ಸರಳ ಸಾವಿರದೆಂಟುಸಾವಿರ
 ತುರಗವನು ಸೀಳಿದನು ಕರಿಗಳ
 ನೆರವಿಯೈನೂಱಾಂತು ಮುಱಿದನು ತೇರುಸಾವಿರವ |
 ಅರಿಪದಾತಿಯ ಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯ
 ನೊರಸಿದನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ಬಿಡುಬಿಡು
 ದೊರೆವಿರಾಟನನೆನುತ ಹಿಡಿದನು ಕಲಿಸುಶರ್ಮಕನ || ೩೯

ಎಲವೆಲವೊ ಕಲಿ ವಲಲ ನಮ್ಮನು
 ಸಲಹಿದವನಲ್ಲಾ ವಿರಾಟನು
 ಸಿಲುಕಿದನು ದಾತಾರನವಸರಕೊದಗಬೇಹುದೆನೆ |
 ಉಲಿದು ಕೈಕೊಂಡಟ್ಟಿದುದು ರಿಪು
 ಬಲವ ತತ್ತಳದುಳಿಯೆ ಕವಡಿಕೆ
 ಯೊಳಗೆ ಕಲುಬಿದ್ದಂತೆ ಕೆದಕಿತು ವೈರಿಸಾಯಿದಳ|| ೪೦
 ಪಶುವ ಬಿಡು ಬಿಡು ಮಾರಿ ಕೆರಳಿದ
 ಮಸಕವಾಯಿತು ವಿರಾಟಭೂಪನ
 ಗಸಣಿ ಬೇಡಿನುತಾ ಸುಶರ್ಮಕ ರಥವ ತಿರುಹಿದನು |
 ಅಸಮರಣದಲಿ ಭಟರು ಕೈದುನ
 ಬಿಸುಟು ಬದುಕಿದೆವೆಂದು ತಲೆಯನು
 ಹೊಸೆವ ತವಕದಿ ಜುಣುಗೆ ತೆಗೆದನು ಭೀಮನಾಹವನ|| ೪೧
 ವಲಲ ಮೆಚ್ಚಿದೆನ್ನೈ ಮಹಾದೇ
 ವಲಘು ಭುಜಬಲ ನನ್ನ ಬಿಡಿಸಿದೆ
 ಸಿಲುಕಿದನು ಹಗೆಗೆಂದು ಬೋಳೈಸಿದನು ಮತ್ಸ್ಯನೃಪ|
 ಬಳಿಕ ಯಮನಂದನನು ಬಿಡಿಸಿದ
 ಕಲಿಸುಶರ್ಮನನಿರುಳು ಕಾಳಗ
 ದೊಳಗೆ ತುಳು ಮರಳಿದವು ಗೆಲಿದರ ಪಾಂಡುನಂದನರು ||೪೨
 ಮಾನಭಂಗದ ಮೇಲೆ ಕೌರವ
 ಸೇನೆ ಸರಿಯೆ ಸುಶರ್ಮ ಕಡು ದು
 ಮ್ಮಾನದಲಿ ತಲೆಮುಸುಕಿನಲಿ ತಿರುಗಿದನು ಪಾಳಯಕೆ|
 ಭಾನು ಭುವನದ ನಯನಮುದ್ರಾ
 ಮೌನಮುದ್ರೆಯ ಮುಱಿಯಲುತ್ತರ
 ಕ್ಷೋಣಿಯಲಿ ಗೋಗ್ರಹಣವನು ಮಾಡಿದನು ಕುರುರಾಯ||೪೩

೫. ಪಾರ್ಥ ವೈದೋರಿದನು ಪರಬಲಕೆ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯ ಸುಯೋಧನ
ನಾಳು ಮುತ್ತಿತು ತುಳುಗಳನು ಮೇ
ಲಾಳು ಕವಿದುದು ಭೀಷ್ಮಕರ್ಣ ದ್ರೋಣ ಮೊದಲಾಗಿ |
ಕೋಲ ಸೂಟಿಯ ಸರಿವಳೆಗೆ ಗೋ
ಪಾಲ ಪಡೆ ಮುಗ್ಗಿದುದು ಗೋವರ
ಸಾಲ ಹೊಯ್ದರು ಕರ್ಣ ದುಶ್ಯಾಸನ ಜಯದ್ರಥರು || ೧

ಮೇಲುದಳಕಿದಿರಾಗಿ ತುಳುವರಿ
ಗಾಳಗದೊಳೊಡೆಮುಗ್ಗಿ ಗೋವರು
ಧೂಳಿಗೋಟೆಯ ಕೊಂಡರಮರರ ರಾಜಧಾನಿಯನು |
ಸಾಲೊಡೆದು ಥಟ್ಟೊಡ್ಡಿದರು ಗೋ
ಪಾಲನೊಬ್ಬನ ಹಿಡಿದು ಮೂಗಿನ
ಮೇಲೆ ಸುಣ್ಣವ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟರು ಹಗೆಯ ಪಟ್ಟಣಕೆ || ೨

ಬೆಗಡು ಮುಸುಕಿದ ಭೀತಿ ಹೆಚ್ಚಿದ
ಥಗೆಯ ಹೊಯ್ದುಳ್ಳೆಗಳ ತುದಿನಾ
ಲಗೆಯ ತೊದಲಿನ ನುಡಿಯ ಬಿಜುಬಿನ ಬಜಿತ ತಾಳಿಗೆಯ |
ಅಗವ ಹುಯ್ಯಲುಗಾಜನೊಡ್ಡೋ
ಲಗಕೆ ಬಂದನು ನೃಪವಿರಾಟನ
ಮಗನ ಕಾಲಿಂಗೇಷಗಿದನು ದೂಷಿದನು ಕಳಕಳವ|| ೩

ಏಳು ಮನ್ನೆಯಗಂಡನಾಗು ನೃ
ಪಾಲ (ಕೌರವರಾಯ ತುಳುಗಳ
ಕೋಳುವಿಡಿದನು ಸೇನೆ ಬಂದುದು ಧರಣಿಯಗಲದಲಿ |)
ಧಾಳಿ ಬರುತಿದೆ ಕರಸಿಕೊಳು ನಿ
ನ್ನಾಳು ಕುದುರೆಯ ರಾಣಿವಾಸದ
ಗೂಳಿಯವ ತೆಗೆಸೆಂದು ನುಡಿದನು ಬಿನ್ನಹದ ಬಿಲುಬ|| ೪

ಏನೆಲವೊ ತುದಿಮೂಗಿನಲಿ ಬಿಳು
ವೇನು ಢಗೆ ಹೊಯ್ದೀಕೆ ಬಂದೆ ಇ
ದೇನು ಸ್ತನ್ನಿನ ರಣವನಯ್ಯನು ಗೆಲಿದುದೇನಾಯ್ತು |
ಏನು ಭಯ ಬೇಡಿದ್ದು ಕಲಹ ನಿ
ಧಾನವಾರ್ತೆಯದೇನೆನಲು ಕುರು
ಸೇನೆ ಬಂದುದು ತುಳುವ ಹಿಡಿದರು ಬಡಗದಿಕ್ಕಿನಲಿ|| ೫

ಎತ್ತ ದೂವಾಳಿಸುವಡಾಲಿಗ
ಳತ್ತಲಾನೆಯ ಧಟ್ಟು ಕಾಲಾ
ಳೊತ್ತರದ ರಥವಾಜಿ ರೂಢಿಯ ರಾಯರಾವುತರು |
ಸುತ್ತಬಳಸಿಹುದೆತ್ತ ಮನ ಹರಿ
ವತ್ತ ಮೋಹರವಲ್ಲದನ್ಯವ
ಮತ್ತೆ ಕಾಣೆನು ಜೀಯ ಹದನಿದು ವೈರಿವಾಹಿನಿಯ|| ೬

ಒಳಗೆ ನೀ ಕಾದುವಡೆ ದುರ್ಗವ
ಬಲಿಸು ಹರಿಬಕೆ ಹಿಂದುಗಳೆಯದೆ
ಮಲೆವ ಮನ ನಿನಗೀಗಳುಂಟೇ ನಡೆಯಬೇಕೆನಲು |
ಕೆಲಬಲನ ನೋಡಿದನು ಮೀಸೆಯ
ನಲುಗಿದನು ತನ್ನಿದಿರ ಮೇಳದ
ಲಲನೆಯರ ಮೊಗ ನೋಡುತುತ್ತರ ಬಿರುದ ಕೆದಕಿದನು|| ೭

ನೂಕು ಕುನ್ನಿಯನಾಹವದ ಭೀ
ತಾಕುಲನ ತಾನೀಗ ಹೆಂಡಿರ
ಸಾಕಿ ಬದುಕುವ ಲವಲವಿಕೆಯಲಿ ಜಾಜಿ ಬಂದೀಗ |
ಕಾಕ ಬಳಸುವನಿವನು ನಾನು
ದ್ರೇಕಿಸಲು ಸಮರಲಿ ನಿಲುವರೆ
ನಾಕದವರಿಗೆ ನೂಕದೆಂದನು ಸತಿಯರಿದಿನಲಿ || ೮

ಎನಿತು ಬಲ ಘನವಾದಡೇನದು
ನಿನಗೆ ಗಹನವೆ ಜೀಯ (ಜಗದಲಿ
ದಿನಪನಿದಿರಲಿ ದಿಟ್ಟ ತನವೇ ತಮದ ಗಾವಳಿಗೆ |
ಬಿಡುಗುರಾಯರ ಬಿಂಕ ಗೋವರ
ಮೊನೆಗೆ ಮೆಲೆದಡೆ ಸಾಕು ನಿಂದಿರು
ಜನಪ ತೋಟಿಸು ಕೈಗುಣವ ಕೌರವನ ಧಟ್ಟಿನಲಿ || ೯

ಎಂದಡುಬ್ಬರಿಸಿದನು ತಾ ಕಲಿ
ಯೆಂದು ಬಗೆದನು ಮೊಸೆಯನು ಬೆರ
ಳಿಂದ ತಿರುಹುತ ಮೊಳೆನಗೆಯ ಮೌಳಿಯಲಿ ಮೈಮುರಿದು |
ಸಂದಣಿಸೆ ರೋಮಾಂಚ ಕೆಲಬಲ
ದಿಂದುಮುಖಿಯರ ನೋಡಿದನು ನಲ
ವಿಂದ ನುಡಿದನು ತನ್ನ ಪೌರುಷತನದ ಪರಿಣತಿಯ || ೧೦

ಹಿಡಿದು ರಾಜ್ಯವ ಕೊಂಡು ಹೆಂಗುಸ
ಬಡಿದು ಪಾಂಡವರಾಯರನು ಹೊಜಿ
ನಡಿಸಿ ಕೊಬ್ಬಿದ ಭುಜಬಲವನೆನ್ನೊಡನೆ ತೋಟಿದನೆ |
ಬಡಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆಂದು ಬಗೆದನೆ
ಕಡುಗದಡೆ ಕೌರವನ ಕೀರ್ತಿಯ
ಹೀಡೆನೆನಟಿಯನಲಾ)ಎನುತ ಸುಕುಮಾರ ಖತಿಗೊಂಡ || ೧೧

(ಜವನ ಮಿಸೆಯ ಮುರಿದನೋ) ಭೈ
 ರವನ ದಾಡೆಯನಲುಗಿದನೊ ವೃ
 ತ್ಯವಿನ ಮೇಲುದ ಸೆಳೆದನೋ ಕೇಸರಿಯ ಕೆಣಕಿದನೋ |
 ಬವರವನು ತೊಡಗಿದನಲಾ ಕೌ
 ರವನಕಟ ಮರುಳಾದನೆಂದಾ
 ಯುವತಿಯರ ಮೊಗನೋಡುತ್ತರ ಬಿರುವ ಕೆಡಪ್ಪಿದನು || ೧೨
 ಆರೊಡನೆ ಕಾದುವೆನು ಕೆಲಬರು
 ಹಾರುವರು ಕೆಲರಂತಕನ ನೆರೆ
 ಯೂರವರು ಕೆಲರಧಮಕುಲದಲಿ ಸಂದು ಬಂದವರು |
 ವೀರರೆಂಬವರಿವರು ಮೇಲಿ
 ನ್ನಾರ ಹೆಸರುಂಟವರೊಳೆಂದು ಕು
 ಮಾರ ನೆಣಗೊಬ್ಬಿನಲಿ ನುಡಿದನು ಹೆಂಗಳಿದಿರಿನಲಿ || ೧೩
 ಪೊಡವಿಪತಿಗಳು ಬಂದು ತುಲುಗಳ
 ಹಿಡಿದರೇ ಲೋಕದಲಿ ಅಧಮರ
 ಬಡಮನದ ಮನ್ನೆಯರ ವೈಸಿರಿ ಕೌರವನೊಳಾಯ್ತು |
 ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಮೃಶವುಳಿವುದಲ್ಲದೆ
 ಬಿಡುವೆನೇ ಗೋಧನವನೆನ್ನೊಳು
 ತುಡುಕಿ ಬದುಕುವನಾವನೆಂದನು ಖಂಡೆಯವ ಜಡಿದು || ೧೪
 ಖಳರ ಮುಱುವೆನು ಹಸ್ತಿನಾವುರ
 ದೊಳಗೆ ತಾಣಾಂತರವನಿಕ್ಕುವೆ
 ತೊಲಗಿಸುವೆ ಕೌರವನ ಸೇನೆಯ ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡಿ |
 ಗೆಲವ ತಹನೆಂದುತ್ತರನು ಕೋ
 ಮಲೆಯರಿದಿರಲಿ ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದುದ
 ಗಳಹುತಿದನು ಬೇಕುಬೇಡೆಂಬವರ ನಾ ಕಾಣೆ || ೧೫

ನುಡಿದು ಫಲವೇನಿನ್ನು (ಸಾರಥಿ
 ಮಡಿದ ನಿನ್ನಿನ ಬವರದಲಿ) ನಾ
 ಮುಡುಹನಾದೆನು ಶಿವಶಿವಾ ಇಂದೆನ್ನ ಕೈಮನಕೆ |
 ಗಡಣಿಸುವ ಸಾರಥಿಯನೊಬ್ಬನ
 ಪಡೆದನಾದರೆ ಕೌರವೇಂದ್ರನ
 ಪಡೆಗೆ ಹಬ್ಬುವ ಮಾಡುವೆನು ತೋಟುವೆನು ಕೈಗುಣವ|| ೧೧
 ಕೇಳಿದನು ಕಲಿ ಪಾರ್ಥನೀತನ

ಬಾಲಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲವನು ಪಾಂ
 ಚಾಲೆಗೆಕ್ಕಟೆ ನುಡಿದನಾವಿನ್ನಿಹುದು ಮತವಲ್ಲ |
 ಕಾಲ ಸವೆದುದು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ
 ಮೇಲೆ ನಿಲುಕಲು ಬೇಕು (ಕೌರವ
 ರಾಳು ನಮಗೋಸುಗವೆ ಬಂದುದು) ಕಾಂತೆ ಕೇಳಿಂದ|| ೧೨

ನರನ ಸಾರಥಿಯೆಂದು ನೀನು
 ತ್ತರೆಗೆ ಸೂಚಿಸಿ ನನ್ನನೀಗಳೆ
 ಕರಸಿನಲು ಕೈಕೊಂಡು ದುರುಪದಿ ಬಂದಳೊಲವಿನಲಿ !
 (ತರುಣಿ ಕೇಳರ್ಜುನನ ಸಾರಥಿ

ವರ ಬೃಹದಳೆ ಖಾಂಡವಾಗ್ನಿಯ
 ಹೊರಿದ ಗಡ ತಾನೆಂದು) ಸತಿಯು ತ್ತರೆಗೆ ಹೇಳಿದಳು|| ೧೩

ಕೇಳಿ ಹರುಷಿತೆಯಾದಳು ತ್ತರೆ
 ಯೋಲಗಕೆ ಬಂದಣ್ಣ ನಂಫ್ರಿಗೆ
 ಲೋಲಲೋಚನೆಯೆಳಗಿ ಕೈಮುಗಿದೆಂದಳೇ ಹದನ |
 ಕೇಳಿದನು ಸಾರಥಿಯ ನೆಲೆಯನು

ಕಾಳಗಕೆ ನಡೆಯಣ್ಣ ದೇವ ನೃ
 ಪಾಲಕರ ಜಯಿಸೆಂದಡುತ್ತರ ನಗುತ ಬೆಸಗೊಂಡ|| ೧೪

ತಂಗಿ ಹೇಳೌ ತಾಯೆ ನಿನಗೀ
 ಸಂಗತಿಯನಾರಱುಹಿದರು ಬಳಿ
 ಕಂಗವಣಿಯುಳ್ಳವನೆ ಸಾರಥಿತನದ ಕೈಮೆಯಲಿ|
 ಮಂಗಳವಲಾ ಬಳಿಕ ರಣದೊಳ
 ಭಂಗನಹೆ ನಿನ್ನಾಣೆ ತನ್ನಯ
 ತುಂಗವಿಕ್ರಮತನವನುಳುಹಿದೆ ಲೇಸು ಲೇಸೆಂದ|| ೨೦

ಎಂದಳೀ ಸೈರಂಧ್ರಿ ಸುರಪನ
 ನಂದನವ ಸುಡುವೆಂದು ಪಾರ್ಥನ
 ಮುಂದೆ ಸಾರಥಿಯಾದ ಗಡ ನಾವಜಿಯಿವೀ ಹವನ|
 ಹಿಂದುಗಳೆಯದೆ ಕರಸು ನಮ್ಮ ಬೃ
 ಹಂದಳೆಯನೆನೆ ನಗುತ ಲೇಸಾ
 ಯ್ತೆಂದು ಪರಮೋತ್ಸಾಹದಲಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಗಿಂತೆಂದ|| ೨೧

ಸಾರಥಿಯ ಕೊಟ್ಟೆನ್ನನುಳುಹಿದೆ
 ವಾರಿಜಾನನೆ ಲೇಸ ಮಾಡಿದೆ
 ಕೌರವನ ತನಿಗರುಳ ತೆಗೆವೆನು ತಡವ ಮಾಡಿಸದೆ|
 ನಾರಿ ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಪಾರ್ಥನ
 ಸಾರಥಿಯ ತಾಯೆನಲು ನಮ್ಮನು
 ವೀರ ಬಗೆಯನು ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಯ ಕಳುಹಿ ಕರಸುವುದು|| ೨೨

ತಾಯೆ ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಸೂತನ
 ತಾಯೆನಲು ಕೈಕೊಂಡು ಕಮಲದ
 ಳಾಯತಾಕ್ಷಿ ಮನೋಭವನ ಮಜಿಯಾನೆಯೆಂದದಲಿ|
 ರಾಯಕುವರಿ ನವಾಯಿಗತಿಗರು
 ವಾಯಿಯಲಿ ಬರೆ ಜನರ ಕರಣದ
 ಲಾಯ ತೊಡಕಿತು ತೆಗೆಡಳಂಗನೆ ಜನರ ಕಣ್ಣನವ|| ೨೩

ಬರವ ಕಂಡನು ಪಾರ್ಥನೇನು
 ತ್ತರೆ ಕುಮಾರಿ ಕಠೋರಗತಿಯಲಿ
 ಬರವು ಭಾರಿಯ ರಾಜಕಾರ್ಯವ ಸೂಚಿಸುವುವೆನಗೆ|
 ಬರವು ಬೇಱಿಲ್ಲೆನ್ನ ಮಾತನು
 ಹುರುಳುಗೆಡಿಸದೆ ಸಲಿಸುವರೆ ನಿಮ
 ಗಱುಹಿದವೆನೆನೆ ಮೀಱಬಲ್ಲನೆ ಮಗಳೆ ಹೇಳೆಂದ|| ೨೪

ನೆರೆದು ಬಂದರು ಹಸ್ತಿನಾವುರ
 ದರಸುಗಳು ಹೊಲನೊಳಗೆ ಶತಸಾ
 ವಿರದ ತುಱುಗಳ ಹಿಡಿದರಳಿದುದು ಗೋಪಪಡೆ ಕಾದಿ|
 ಮರಳಿಚುವರೆಮ್ಮಣ್ಣದೇವಗೆ
 ಧುರಕೆ ಸಾರಥಿಯಿಲ್ಲ ನೀವಾ
 ನರನ ಸಾರಥಿಯೆಂದು ಕೇಳಿದೆನೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ|| ೨೫

ಇನ್ನು ನೀವೇ ಬಲ್ಲಿರೆನೆ ನಾ
 ನಿನ್ನ ಮಾತನು ಮೀಱಬಲ್ಲೆನೆ
 ಮುನ್ನ ಸಾರಥಿಯಹೆನು ನೋಡುವೆನೆನುತ ವಹಿಲದಲಿ|
 ಬೆನ್ನಲಬಲೆಯನ್ನೈದಿ ಬರೆ ಸಂ
 ಪನ್ನಬಲನೋಲಗಕೆ ನಿಜ ಹರು
 ಷೋನ್ನತಿಯಲತ್ತರಕುಮಾರಕ ಕರೆದು ಮನ್ನಿಸಿದ|| ೨೬

ಎಲೆ ಬೃಹದಳೆ ತತ್ತದೆನಗ
 ಗ್ಗಳಯರೊಳು ವಿಗ್ರಹವು ಸಾರಥಿ
 ಯಳಿದನೆನ್ನವ ನೀನು ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಸಮರದಲಿ|
 ಉಳುಹಬೇಹುದು ನೀ ಸಮರ್ಥನು
 ಫಲುಗುಣನ ಸಾರಥಿಯಲೇ ನೀ
 ನೊಲಿದು ಮೆಚ್ಚಲು ಕಾದಿ ತೋಱುವೆನಹಿತಸೇನೆಯಲಿ|| ೨೭

ಭರತವಿದ್ಯಾವಿಷಯದಲಿ ಸಲೆ
ಪರಿಚರಿಯ ನಮಗಲ್ಲದೀ ಸಂ
ಗರದ ಸಾರಥಿತನನ ಮುಱಿದೆವು ಹಲವು ಕಾಲದಲಿ
ಅರಿಭಟರು ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ನಿಲ
ಲರಿದು ಸಾರಥಿತನದ ಕೈನುನ
ಬಟದರಿಗೆ ದೊರೆಕೊಂಬುದೇ ರಣ ಸೂಱಿಯಲ್ಲಿದೆ|| ೨೮

ಅನಿರಲು ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ನಿನ
ಗೇನ ಮಾಡಲು ಬಲ್ಲರಳುಕದೆ
ನೀನು ನಿಲು ಸಾಕೊಂದು ನಿಮಿಷಕೆ ಗೆಲುವೆನಿಬರನು|
ತಾನದಾರೆಂದಱಿಯಲಾ ಗುರು
ಸೂನು ಕರ್ಣ ದ್ರೋಣರೆಂಬವ
ರಾನಱಿಯದವರಲ್ಲ ಸಾರಥಿಯಾಗು ಸಾಕೆಂದ|| ೨೯

ವೀರನಹೆ ಬಳಿಕೇನು ರಾಜಕು
ಮಾರನೊಪ್ಪಿವಡೆ ಹರಿಯವಲ್ಲಾ
ಸಾರಥಿತ್ವವ ಮಾಡಿ ನೋಡುವ ರಥವ ತರಿಸೆಂದು|
ವಾರುವದ ಮಂದಿರದೊಳಾಯಿದು
ಚಾರುತುರಗಾವಳಿಯ ಬಿಗಿದನು
ತೇರ ಸಂವರಿಸಿದನು ರಥವೇಱಿದನು ಕಲಿಪಾರ್ಥ|| ೩೦

ಮಂಗಳಾರತಿಯೆತ್ತಿದರು ನಿಖಿ
ಳಾಂಗನೆಯರುತ್ತರಗೆ ನಿಜಸ
ವಾಂಗ ಶೃಂಗಾರದಲಿ ಹೊಳೆಯುತ ಬಂದು ರಥವೇಱಿ|
ಹೊಂಗೆಲ ಸಮಯ ಕವಚವನು ಪಾ
ರ್ಥಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಜೋಡು ಸೀಸಕ
ವಂಗದೊಳಗಳವಡಲು ರಾಜಕುಮಾರನನುವಾದ|| ೩೧

ನರನು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಕವಚವ
 ಸರಿಯುತಿರೆ ಘೊಳ್ಳೆಂದು ಕೈಯೊ
 ಯ್ದರಸಿಯರು ನಗೆ ನಾಚಿದಂತಿರೆ ಪಾರ್ಥ ತಲೆವಾಗಿ|
 ತಿರುಗಿ ಮೇಲ್ಮೊಗವಾಗಿ ತೊಡಲು
 ತ್ತರೆ ಬಳಿಕ ನಸುನಗಲು ಸಾರಥಿ
 ಯುಷಿಯ ತಪ್ಪೇನೆನುತಲುತ್ತರ ತಾನೆ ತೊಡಿಸಿದನು|| ೨೨

ಕವಚವನು ತೊಡಲಯಿದವನಾ
 ಹವಕೆ ಸಾರಥಿತನವ ಮಾಡುವ
 ಹವಣು ತಾನೆಂತೆನುತಲಿದ್ದರು ನಿಖಿಳನಾರಿಯರು|
 (ಬವರವನು ನಮ್ಮಣ್ಣ ಗೆಲಿದವ
 ನವರ ಮಣಿಪರಿಧಾನವಾಭರ
 ಣವನು ಸಾರಥಿ ಕೊಂಡು ಬಾ) ಎಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ|| ೨೩

ನಸುನಗುತ ಕೈಕೊಂಡನರ್ಜುನ
 ನೆಸಗಿದನು ರಥವನು ಸಮಾರನ
 ಮಿಸುಕಲೀಯದೆ ಮುಂದೆ ಮಿಕ್ಕವು ವಿಗಡವಾಜಿಗಳು|
 ಹೊಸ ಪರಿಯ ಸಾರಥಿಯಲಾ ನಮ
 ಗಸದಳವು ಸಂಗಾತ ಬರಲೆಂ
 ದುಸುರದುಳಿದುದು ಹಿಂದೆ ಪುರದಲಿ ಚಾತುರಂಗಬಲ|| ೨೪

ಎಲೆ ಪರೀಕ್ಷಿತತನಯ ಕೇಳಾ ನೃಪ
 ತಿಲಕನತಿವೇಗದಲಿ ರಥವನು
 ಕೊಳ್ಳುಗುಳಕೆ ತರೆ ಕಂಡನು ತ್ತರ ಮುಂದೆ ದೂರದಲಿ|
 ತಳಿತ ಕುಂತದ ಬಾಯಿಧಾರೆಯ
 ಹೊಳಹುಗಳ ಹೊದಜಿಡ್ಡ ಸಿಂಧದ
 ಸೆಳೆಯ ಸೀಗುರಿಗಳ ಸುರಂಭದ ಸಕಲಮೋಹರವ|| ೨೫

ಜಡಿನ ಬಡ್ಗದ ಕಿಡಿಯ ಸೇನೆಯ
ತೊಡವುಗಳ ಕೇಸುರಿಯ ಬಲದು
ಗ್ಗಡವ ರಭಸದ ರೌದ್ರರವ ಭಟಭಟಿತನಿಷ್ಟನದ|
ಇಡಿದ ಧೂಳಿಯ ಧೂಮರಾತಿಯ
ಪಡೆ ವಿರಾಟನ ಸುತನ ಕಂಗಳಿ
ಗೊಡನೊಡನೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಂತಿರೆ ತೋಪಿತಿಮಿನಲಿ| ೩೬

ಪ್ರಳಯ ಮೇಘದ ಮಾತೃಕೆಯೊ ಕಂ
ಕುಳವೊ ಸಿಡಿಲಿನ ಗರುಡಿಯೋ ಕಳ
ಕಳವೊ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷನ ಧೂಮಾವಳಿಯೊ ಕೈದುಗಳೋ|
ನೆಲನ ದಡ್ಡಿಯ ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯೊ
ತಳಿತ ಟಿಕ್ಕೆಯವೋ ಜಗಂಗಳ
ನಳಿವ ಜಲಧಿಯೊ ಸೇನೆಯೋ ನಾನಪಿಯೆನಿದನೆಂದ|| ೩೭

ಕಡೆಗೆ ಹಾಯುವು ಕಂಗಳೀ ಬಲ
ಗಡಲ ಮನವೀಸಾಡಲಾಡದು
ಬಡಲುನಿಡಿದಿರಲೇನ ಕಾಣಲುಬಾರದದ್ಭುತವ|)
ಪೊಡವಿಯಾದುಮೊ ಮೋಹರವನಿದ
ಱೊಡನೆ ಕಾದುವನಾವನಾತನೆ
ವೃಡನು ಶಿವಶಿವ ಕಾದಿ ಗೆಲಿದೆನು ಬಲಕೆ ನಮೊ ಎಂದ|| ೩೮

(ಹಸಿದ ಮಾರಿಯ ಮಂದೆಯಲಿ ಕುಳಿ
ನುಸುಳಿದಂತಾದೆನು; ಬೃಹಂದಳೆ
ಎಸಗದಿರು ತೇಜಗಳ ತಡೆ ಚಮ್ಮಟಿಗೆಯನು ಬಿಸುಡು|
ಮಿಸುಕಬಾರದು(ಪ್ರಳಯಕಾಲನ
ಮುಸುಕನುಗಿವವರಾರು) ಕೌರವ
ನಸಮಬಲನೈ ರಥವ ಮರಳಿಚು ಜಾಳಿಸುವೆನೆಂದ|| ೩೯

ಸಾರೆ ಬರಬರಲವನ ತನು ಮಿಗೆ
 ಭಾರಿಸಿತು ಮೈಮುರಿದು ರೋಮವಿ
 ಕಾರದಲಿ ಕಾಹೇಳಿತವಯವ ನಡುಗಿತಡಿಗಡಿಗಿ|
 ಭೂರಿ ಭಯತಾಪದಲಿ ತಾಳಿಗೆ
 ನೀರುದೆಗೆದುದು ತುಟಿಯೊಣಗಿ ಸುಕು
 ಮಾರ ಕಣ್ಣೆವೆ ಸೀಯೆ ಕರದಲಿ ಮುಚ್ಚಿದನು ಮುಖವ|| ೪೦
 ಏಕೆ ಸಾರಥಿ ರಥವ ಮುಂದಕೆ
 ನೂಕಿ ಗಂಟಲ ಕೊಯ್ಪು ಸುಡು ಸುಡು
 ಕಾಕಲಾ ಕಣ್ಣೊಡೆಯುತಿದೆ ಕಾಣಾ ಮಹಾಬಲವ|
 (ನಾಕನಿಳಯರಿಗರಿದು ನಿನಗೆ ವಿ
 ವೇಕವೆಳ್ಳನಿತಿಲ್ಲಲಾ)ತೆಗೆ
 ಸಾಕು ವಾಘೆಯ ಮರಳಿ ಸೆಳೆ ತೇಜಿಗಳ ತಿರುಹೆಂದ|| ೪೧
 ನುಡಿಯ ಕೇಳದೆ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೆಂ
 ಟಡಿಯನರ್ಜುನ ರಥವ ಹರಿಸಲು
 ಹಿಡಿದ ಬಿಲ್ಲಂಬುಗಳು ಬಿದ್ದವು ಕೈಯ ನರ ತೆಗೆದು|
 ಹಿಡಿ ಹಯವನಿಱಿಗಾಜ ಸಾರಥಿ
 (ನುಡಿವವರು ನಾವ್ ಹಗೆಗಳೆ) ನಿ
 ನ್ನೊಡೆಯರಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿದುರುಹಿಕೆ ಲೇಸು ಲೇಸೆಂದ|| ೪೨
 ಎಂದಡರ್ಜುನ ನಗುತ ರಥವನು
 ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೆಂಟಡಿಯ ನೂಕಲು
 ಕೊಂದನೀ ಸಾರಥಿಯನುತ ಸಂವರಿಸಿ ಮುಂಜೆಱಗ|
 ನಿಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ರಥದ ಮೊದಲಿಗೆ
 ಬಂದು ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದನು ಬದುಕಿದೆ
 ನೆಂದು ನಿಟ್ಟುಣೆದಲಿ ಹಾಯ್ದನು ಬಿಟ ಮಂಡೆಯಲಿ|| ೪೩

ನೋಡಿದನು ಕಲಿಸಾರ್ಥನೀ ಕೇ
 ಡಾಡಿ ಕೆದಕಿದ ಕೇಶದಲಿ ಕೆ
 ಟ್ಟೋಡುತಿರಲೆಲೆ ಪಾಪಿ ಹಾಯ್ದನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆನುತ|
 ಕೂಡೆ ಸೂಟಿಯೊಳಟ್ಟಲಿಳೆಯ
 ಲ್ಲಾಡಿತಹಿಸತಿ ಕುಸಿದನತ್ತಲು
 ನೋಡಿ ಕೌರವಸೇನೆ ಕೆಡೆದುದು ನಗೆಯ ಕಡಲೊಳಗೆ|| ೪೪

ಎಲೆಲೆ ಕಾದಲು ಬಂದ ವೀರನ
 ಬಲುಹ ನೋಡಾ ಶಿವ ಶಿವಾ ಬೆಂ
 ಬಳಿಯಲಟ್ಟುವ ವೀರನಾರೋ ದಿಟ್ಟನವನಹನು|
 ತಿಳಿಯಲರಿದಿನನಾವನೋ ವೆ
 ಗ್ಗಲೆಯನಹನಾಕಾರದಲಿ ನೆಹಿ
 ಫಲುಗುಣನ ಹೋಲುವನೆನುತ ಗಜಬಜಿಸಿತರಿಸೇನೆ|| ೪೫

ಇತ್ತಲರ್ಜುನನುತ್ತರನ ಬೆಂ
 ಬತ್ತಿದನು ನಿಲು ಹೋದೆಯಾದರೆ
 ಕೆತ್ತುಬಿಸುಡುವೆ ನಿನ್ನ ಶಿರವನು ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲಿನುತ|
 ಮಿತ್ತುವೋ ಸಾರಥಿಯೊ ಪಾಪಿಯ
 ನೆತ್ತಣೆಂದವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನೆ
 ನುತ್ತ ಮರಳಿದು ನೋಡಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಸೈವರಿದ|| ೪೬

ಇಟ್ಟಣಿಸಿ ನರ ನೂಲು ಹಜ್ಜೆಯೊ
 ಳಟ್ಟ ಹಿಡಿದನಿದೇನ ಮಾಡಿದೆ
 ಹುಟ್ಟಿದೆಯ ನೀಕ್ಷತ್ರವಂಶದೆ ಹಾ ಮಹಾದೇವ|
 ದಿಟ್ಟತನದಲಿ ಹೆಂಗಳಿದಿರಲಿ
 ಹೊಟ್ಟುಗುಟ್ಟಿದೆ ಹಗೆಗಳಿದಿರಲಿ
 ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ ದುರಾತ್ಮ ಮುಱಿದೆ ವಿರಾಟನನ್ವಯವ|| ೪೭

ಹಲುಗಿಹಿದು ಬಾಯೊಳಗೆ ಬೆರಳಿ
 ಟ್ಟಳುಕಿ ತಲೆನಾಗಿದನು ಸಾರಥಿ
 ಕಳುಹಿಕಳೆಯೈ ನಿನ್ನ ಬಸಿಪಲಿ ಮರಳಿ ಬಂದವನು|
 ಕೊಳುಗುಳದೊಳೊಯೊಡ್ಡ ಮುಖವ
 ಗ್ಗಳಿಕೆಯುಂಟೇ ಲೋಗರಿಂದವೆ
 ಕೊಲಿಸದರು ನೀ ಕುತ್ತಿ ಕೆಡಹು ಕಠಾರಿಯಿದೆಯಿಂದ|| ೪೨

ಮನದೊಳೊಡಲೊಡೆಪಂತೆ ನಗುತ
 ಜುನನು ಗಜಹಿದನೆಲವೊ ಸಭೆಯಲಿ
 ವನಜಮುಖಿಯರ ಮುಂದೆ ಸೊರಹಿದ ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದಂತಿ|
 ಅನುವರದೊಳೇನಾಯ್ತು ರಿಪುಸಾ
 ಹಿನಿಯನಿಹಿಯದೆ ನಾಡನರಿಯವೊ
 ಲೆನಗೆ ನೀ ಹಲುಗಿಹಿಯೆ ಬಿಡುವೆನೆ ಕಾದು ನಡೆಯಿಂದ|| ೪೩

ಕೊಳುಗುಳದೊಳೊಡಿದಡೆ ಹಜ್ಜೆಗೆ
 ಫಲ ಮಹಾಪಾತಕವು ಮುಂದಣಿ
 ಗೊಲಿದು ಹಜ್ಜೆಯನಿಡಲು ಹಜ್ಜೆಯೊಳಶ್ವಮೇಧಫಲ|
 ಅಳಿದನಾದಡೆ ದೇವಲೋಕದ
 ಲಲನೆಯರು ತೊತ್ತಿರು ಸುರೇಂದ್ರನು
 ನೆಲನನುಗ್ಗುಡಿಸುವನು ವೀರಸ್ವರ್ಗವಹುದೆಂದ|| ೪೦

ಧುರದೊಳೊಡಿದ ಪಾತಕವ ಭೂ
 ಸುರರು ಕಳೆದಪರಶ್ವಮೇಧವ
 ಧರಣಿಯಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೆ ಮಾಡಬಹುದೆನುಗೆ|
 ಸುರರ ಸತಿಯರನೊಲ್ಲೆವೆನುಗೆ
 ಮ್ಮರಮನೆಯ ನಾರಿಯರೆ ಸಾಕೆ
 ಮ್ಮರಸುತನವೆನುಗಿಂದ್ರಪದ ನೀ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹೆಂದ|| ೪೧

ವಳಿತವನು ವಾರುವವ ಮುಕ್ತಾ
ವಳಿಯಲಂಕಾರವನು ಗಜವನು
ಲಲನೆಯರ ನಾನೀಸಿಕೊಡುವೆನು ರಾಜಭವನದಲಿ |
ಎಲೆ ಬೃಹಂದಳೆ ನಮ್ಮ ಬೊಟ್ಟನು
ಸಲಹಿದಡೆ ಕೈಯೊಡನೆ ತೋಪಿದೆ
ಕಲುಮನವಲಾ ನಿನ್ನದೆಂದರೆ ಪಾರ್ಥನಂತೆಂದ ||

೫೨

ಪೊಡವಿಸತಿಗಳ ಬಸುಕ ಬಂದೀ
ಯೊಡಲ ಕಕ್ಕುಲಿತಿಯಲಿ ಕಾಳಗ
ದೆಡೆಗೆ ಬಾರದರಿಲ್ಲ ಭೂತಭವಿಷ್ಯವಾನದಲಿ |
ನುಡಿಯಲಹುದೇ ಬಂಜೆನುಡಿಯನು
ಸುಡುಸುಡೆಲವೋ ರಾಜಬಾಹಿರ
ನಡೆ ವರೂಢದ ಹೊರೆಗೆ ಕಾದಲುಬೇಡ ಬಾ ಎಂದ ||

೫೩

ಕಾದುವೆನು ಮಾತೊಡ್ಡಿನಲಿ ನೀ
ಜೋದಿಸೆನ್ನಯ ರಥವನಕುಬಾ
ಹ್ರೇದಿತನವನು ಮಾದು ಸಾರಥಿಯಾಗು ಸಾಕೆನಲು |
ಆದಿಯಲಿ ನೀನಾವ ರಾಯರ
ಕಾದಿ ಗೆಲಿದೈ ಹುಲು ಬೃಹಂದಳೆ
ಯಾದ ನಿನಗೀ ಕದನ ನಾಟಕವಿದೈಯಲ್ಲೆಂದ ||

೫೪

ಎಲವೊ ಸಾರಥಿಯಾಗು ಬಾ ಬಿಡೆ
ಗಳಹಿದರೆ ಕಟವಾಯ ಕೊಯ್ವೆನು
ಗೆಲುವೆನೀ ಪ್ರತಿಭಟನಿಕಾಯನ ನಿನ್ನ ಸಾಕ್ಷಿಯಲಿ |
ಬಳಿಕ ನೀ ನಗು ನಡೆಯೆನುತ ವರ
ಬಲಭಯಂಕರನುತ್ತರನ ಹೆಡ
ತಲೆಯ ಹಗರಿನೊಳೊಕಿ ತಂದನು ರಥವನೇಜಿಸಿದ ||

೫೫

ವೇಡತನ ಬೇಡಲವೊ ರಣದಲಿ
 ಗೂಡಿಡುವೆನಹಿತರನು ಹರಣವ
 ಹೂಡಿಸುವೆನಂತಕನ ನಗರಿಗೆ ಥಟ್ಟನೊಡೆಹೊಯ್ದು |
 ಕೋಡದಿರು ಕೊಂಕದಿರು ಧೈರ್ಯವ
 ಮಾಡಿ ಸಾರಥಿಯಾಗೆನುತ ಕಲಿ
 ಮಾಡಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದನು ಸವಿಾಪದ ಶಮಿಯ ಹೊರೆಗಾಗಿ || ೫೬

(ಮರನನೇಷಿದಪ್ಪೊಳೆಗೆ ಪಾಂಡವ
 ರಿರಿಸಿ ಹೋದರು ಕೈದುಗಳ) ನೀ
 ಹರಣ ಭರಣಕ್ಷಮೆಗಳಲಿ ತೆಗೆದೆನೆಗೆ ನೀಡೆನಲು |
 ಅರಸುಮಕ್ಕಳು ಮುಟ್ಟಲನುಚಿತ
 ಮರದ ಮೇಲಣ ಹೆಣನಿದೇನೈ
 ವರ ಬೃಹಂದಳೆ ಮತ್ತಿ ಕೆಲಸವ ನನಗೆ ಹೇಳೆಂದ || ೫೭

ಹೊಜಿಗೆ ತೊಗಲೊಳು ಬಿಗಿದು ಕೆಲಬಲ
 ನಟಿಯದಂತಿರೆ ಪಾಂಡುನಂದನ
 ರು ಉವಕೈದುವನಿರಿಸಿದರು ಹೆಣನಲ್ಲ ತೆಗೆಯೆನಲು |
 ಸೆಜಗನಳವಡೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಭೀತಿಯ
 ತೊಪ್ಪಿದು ತುದಿಮರನೇಷಿನೇಣ್ಣಳ
 ಹಜ್ಜಿದುಕೈದುವ ಕಂಡು ಮಿಗೆಯಂಜಿದನುಭಯಹೊಯ್ದು || ೫೮

ಕಾಳಭುಜಗನೊ ಬಡ್ಕವೋ ಶರ
 ಜಾಲವೋ ಕಲ್ಪಾಂತವಟ್ಟು
 ಜ್ವಾಲೆಯೋ ಕೈದುಗಳೊ ಕಾಲಾಂತಕದ ದಾಡೆಗಳೊ |
 ತೋಳುಧರಿಸುವಡರಿದು ನೋಡಿದ
 ಡಾಲಿಯುರೆ ಬೆ ದವು ಬೃಹಂದಳ
 ಕಾಳುಮಾಡಿದೆ ಕೊಂದೆಯೆನುತೋರಂತೆ ನಡುಗಿದನು || ೫೯

ತುಡಕಬಹುದೇ ದೋಷಿ ಹಾವಿನ
ಕೊಡನನೆನಗಿದು ಕೈದುವೇ ಬಟ
ಸಿಡಿಲ ಪಾವಣಿಯಾಗಿಯಿದೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಲಂಜುವೆನು |
ಬಿಡಿಸು ಸಾರಥಿಯೆನ್ನನೆನೆ ಫಡ
ನಡುಗದಿರು ಫಲುಗುಣನ ನೆನೆ ಕೈ
ದುಡುಕು ಕೈವಶವಹುದು ತೆಗೆ ಸಾಕೆಂದನಾ ಪಾರ್ಥ || ೬೦

ಉಲಿದು ಸತ್ತ್ವದೊಳಾಕಿ ಕಾಯವ
ಬಲಿದು ತೆಕ್ಕೆಯೊಳೊತ್ತಿ ಬೆಮರುತೆ
ಬಳಲಿ ನೀಡಿದನರ್ಜುನನ ಕರತಳಕೆ ಗಾಂಡೀವ |
ಬಲುಹಿನಿಂದೊಡೊತ್ತಿ ತೆಗೆತೆಗೆ
ದುಳಿದ ಬಿಲ್ಲುಳ ನೀಡಿ ಮರನನು
ಮಲಗಿ ಧಗೆಯಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ದು ಕುಮಾರನಂತೆಂದ || ೬೧

ಹೇಳು ಸಾರಥಿ ಬಿಲ್ಲಿದಾವನ
ತೋಳಿಗಳವಡುವುದು ಮಹಾಶರ
ಜಾಲ ಬೆಸಕೈದಪವಿದಾರಿಗೆ ಮಿಕ್ಕ ಬಿಲ್ಲುಗಳು |
ಕಾಳಗದೊಳಿವನಾರು ತೆಗೆವರು
ಮೇಲುಗೈದುಗಳಾರಿಗಿವು ಕೈ
ಮೇಳವಿಸುವವು ಮನದ ಸಂಶಯ ಹಿಂಗೆ ಹೇಳೆಂದ || ೬೨

ಇದು ಕಣಾ ಗಾಂಡೀವ ತಾನೆಂ
ಬುದು ಮಹಾಧನು ಪಾರ್ಥನದು ಬಳಿ
ಕಿದು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಚಾಪವೀಧನು ಭೀಮಸೇನನದು |
ಇದು ನಕುಲಕೋದಂಡ ಬಿಲು ತಾ
ನಿದುವೆ ಸಹದೇವನದು ಭಾರಿಯು
ಗದೆಯಿದನಿಲಜನದು ಕಿರೀಟೆಯ ಬಾಣವಿವು ಎಂದ || ೬೩

ಆರು ನೀನರ್ಜುನನೊ ನಕುಲನೊ
ಮಾರುತನ ಮಗನೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ
ವೀರನೋ ಸಹದೇವನೋ ಮೇಣವರ ಬಾಂಧವನೋ |
ಧೀರ ಹೇಳ್ವೆ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆನು
ಕಾರುಣಿಕ ವಿಸ್ತರಿಸು ಪಾಂಡುಕು
ಮಾರಕರಾಯುಧತತಿಯ ನೀನೆಂತಹಿಯಬಹುದೆಂದ || ೬೧

ಆದಡಾನರ್ಜುನನು ಬಾಣನಿ
ಯಾದ ವಲಲನು ಭೀಮ ವರಯತಿ
ಯಾದ ಕಂಕನು ಧರ್ಮಪುತ್ರನು ನಿಮ್ಮ ಗೋಕುಲವ |
ಕಾದವನು ಸಹದೇವ ರಾವುತ
ನಾದವನು ನಕುಲನು ವಿಳಾಸಿನಿ
ಯಾದವಳು ಸೈರಂಧ್ರಿಯೈವರ ರಾಣಿ ಕೇಳೆಂದ || ೬೨

ಇದು ಕಣಾ ಧರ್ಮಜನ ಸತ್ಯಾ
ಭ್ಯುದಯಕೋಸುಗ ಉರ್ವಶಿಯ
ಶಾಪದಲಿ ಬಂದುದು ಹೊತ್ತು ನೂಕಿದೆನೊಂದು ವತ್ಸರವ |
ಇದಕೆ ನಲ್ಲೋಡಾಯ್ತು ನಿರ್ವಿ
ಘ್ನದಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವವಧಿಯನು ನ
ವ್ಮದಟುತನವನು ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನೋಡು ನೀನೆಂದ || ೬೩

ಬಳೆಯ ನೆಗ್ಗೊತ್ತಿದನು ಕೌರವ
ಬಲದ ಗಂಟಲ ಬಳೆಯ ಮುಖವಪೊ
ಲಲಘುಸಾಹಸಿ ಘಳಿಯನುಟ್ಟನು ಮಲ್ಲಗಂಟಿನಲಿ |
ತಲೆನವಿರ ಹಿಣಿಲಿಪಿದು ತಿಲಕವ
ಗೆಲಿದು ಕಿಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಕಠಾರಿಯ
ಹೊಳೆವ ಗೊಂಡೆಯ ಮೆಱಿಯೆ ಗಂಡಂದನನು ಕೈಕೊಂಡ || ೬೪

ತೇರ ತೆಗೆದನು ತನ್ನ ಮುನ್ನಿನ
 ವಾರುವಂಗಳ ಹೂಡಿದನು ಕಪಿ
 ವೀರ ನೆನೆಯಲು ಬಂದು ಮಂಡಿಸಿದನು ರಥಾಗ್ರದಲಿ |
 ಬಾರುಸೀಸಕ ಜೋಡು ಕುಲಿಸದ
 ಸಾರಕವಚವ ಬಿಗಿದು ಬೊಬ್ಬೆಯ
 ಭಾರಣೆಯು ಮಿಗೆ ಧನುವ ಕೊಂಡನು ತಿರುವನೇಜಿಸಿದ || ೬೮
 ರಾಯಧರ್ಮ ಜಬಾಳಗೊಂದು ನಿ
 ಜಾಯುಧಂಗಳಿಗೊಗಿದನು ಸುರ
 ರಾಯನಂದನ ನಲವಿನಲಿ ಗಾಂಡಿವವ ಜೇವಡೆದು |
 ರಾಯಗುರುವರನ ಸೂತತನದ ವಿ
 ಡಾಯಿಯಜಿಯಲುಬಹುದೆನುತೆ ಸಮ
 ರಾಯತಾಪ್ತನು ಪಾರ್ಥ ವೈದೋಜಿದನು ಪರಬಲಕೆ || ೬೯

---

೬. ಕೌರವರಾಯ ದಳವನು ಜಯಿಸಿದನು

ಭಯವು ಭಾರವಿಸಿತ್ತು ಜನಮೇ
ಜಯ ಮಹಿಮತಿ ಕೇಳು ಕುರುಸೇ
ನೆಯಲಿ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣರಸಿದರು ವಾರ್ಧನಂಬುದನು |
ಜಯವು ಜೋಡಿಸಲಾಯಿದಿದು ಸಂ
ಶಯವೆ ಸುಳಿವುತ್ಪಾತಶತವಿದು
ಲಯದ ಬೀಜವು ಭೀಷ್ಮ ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನಾ ದ್ರೋಣ || ೧

ಬಿರಿಯಲಬುಜಭವಾಂಡವಿವೆ ಕಪಿ
ವರನ ಕಳಕಳ ದೇವದತ್ತದ
ಧರಧುರದ ದೆಖ್ವಾಳವಿದೆ ಗಾಂಡಿವದ ಬುಬ್ಬುಯು |
ನರನ ನಿಷ್ಕುರ ಸಿಂಹರವವದೆ
ತುರಗದಳ್ಳುರಿ ಸಾಲುತಿವೆ ಸಂ
ಗರಕೆ ಸಾಹಸಮಲ್ಲ ಮೊಳಗಿದನೆಂದನಾ ದ್ರೋಣ || ೨

ಬಂದು ಭೀಷ್ಮಂಗೆಲಗಿ ಕೈಮುಗಿ
ದೆಂದನೀತನು ಪಾರ್ಥನಾದಡೆ
ಹಿಂದಣಂತಿರೆ ನವೆಯಬೇಹುದು ವರುಷ ಹದಿಮೂರು |
ಸಂದುದಿಲ್ಲಜ್ಞಾತವಾಸಕೆ
ಮುಂದೆ ದಿನವಿಹುದೆನ್ನ ಲೆಕ್ಕಮೊ
ಳೆಂದು ಕುರುಪತಿ ನುಡಿಯೆ ನಗುತಿಂತೆಂದನಾ ಭೀಷ್ಮ || ೩

ಮಗನೆ ಕೇಳೀರೈ ದುವರುಷಕೆ
 ಮಿಗುವವೆರಡೇ ಮಾಸ ಮಾಸಾ
 ದಿಗಳನವರನುಭವಿಸಿದರು ಹದಿಮೂರುವತ್ನರ ವ |
 ಮಿಗುವವಧಿ ಬುಧರಱಿಯೆ/ನಿನ್ನಿನ
 ಹಗಲು ನಿನ್ನದು/ಪಾಂಡುತನಯರು
 ಹುಗುವಡಿಂದಿನ ದಿವಸವವರದು ಕಂದ ಕೇಳಿಂದ ||

೪

ಜಲಧಿ ಮೇರೆಯನೊಡೆದು ಹಾಯಲಿ
 ನೆಲನನಿಳುಹಲಿ ದಿಗಿಭವನಮಂ
 ಡಲಕೆ ಕಾಳಿಕೆಯಿಡಲಿ ನಡೆವಾಡಲಿ ಕುಲಾದ್ರಿಗಳು |
 ಅಳುಪಲಱಿವನೆ ಸತ್ಯಭಾಷೆಗೆ
 ಕಲಿಯುಧಿಷ್ಠಿರನೃಪತಿಯನ್ವಯ
 ತಿಲಕನಱಿಯಾ ತಂದೆ ಕೌರವರಾಯ ನೀನೆಂದ ||

೫

ಸಾಕದಂತಿರಲಿನ್ನು ಕಾಳಗ
 ನೂಕಲಱಿಯದು ಪಾರ್ಥ ಕೊಲುವಡೆ
 ಬೇಕು ಬೇಡೆಂಬವರ ಕಾಣೆನು ಹಲವು ಮಾತೇನು |
 ಆಕುಮಾರರ ಕರೆಸಿ ಸಂಧಿಯ
 ನಾಕೆವಾಳರ ಮುಂದೆ ಮಾಡಲು
 ಲೋಕದೊಳು ಸರಿಯಿಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಮಹೀಶ ಕೇಳಿಂದ ||

೬

ಕಂಡುದಳವಿ ವಿರೋಧಿಗೆಮಗೆಯು
 ಕೊಂಡುದೇ ಬಲುಗೈದು ಮನಮುಂ
 ಕೊಂಡು ಹೊಕ್ಕುದು ಕಳನದಲ್ಲದೆ ಪಾಂಡುಸುತರೊಡನೆ |
 ಉಂಡು ಮೇಣುಟ್ಟೊಲಿದು ಬದುಕುವ
 ಭಂಡತನದವರಲ್ಲ ವೈರವ
 ಕೊಂಡೆಸಗಬೇಕೆಂದು ನುಡಿದನು ಕೌರವರರಾಯ ||

೭

ಮೇಲೆ ನೆಗಳು ವ ಹದನನಲ್ಲಿಂ
 ಮೇಲೆ ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿಯೆನುತೆ ವಿ
 ಶಾಲಮತಿ ಬಿಸುಸುಯ್ದು ಕೌರವ ಕೆಟ್ಟನಕಟೆನುತೆ |
 ಕಾಳಗವ ನಾವಾನುವೆವು ಪಶು
 ಜಾಲಸಹಿತಭವುರಿಗೆ ನೀ ರಿಪಿ
 ದಾಳೊಡನೆ ನಡೆಯಿಂದು ಸೇನೆಯನೆರಡು ಮಾಡಿಸಿದ || ೮

ಕೌರವೇಂದ್ರನ ಕೂಡೆ ಸೇನಾ
 ಭಾರವನು ಪರುಠವಿಸಿ ಕಳುಹಿದ
 ನಾರುಭಟೆಯೊಳು ಭೀಷ್ಮ ನಿಂದನು ಥಟ್ಟಿ ಮೇಳೈಸಿ |
 ವೀರಕರ್ಣದ್ರೋಣಗೌತಮ
 ಭೂರಿಬಲಗುರುಸೂನು ಶಕುನಿ ಮ
 ಹಾರಥಾದಿಯ ಕೂಡಿಕೊಂಡನು ನರನ ಕಾಳಗಕೆ || ೯

ಇತ್ತಲಖಿಳಮಹಾರಥಾದಿಯ
 ನೊತ್ತಲಿಕ್ಕಿ ಸುಯೋಧನನು ಪುರ
 ದತ್ತ ಗೋಕುಲಸಹಿತ ಹಾಯ್ದನು ಪೂತುಮಯ್ಯ ಎನುತ |
 (ಮುತ್ತಯನು ಮಾಡಿದ ನಿಯೋಗದ
 ತತ್ತವಣೆ ಲೇಸಾಯ್ತು) ಬೇಗದ
 ಲುತ್ತರನೆ ಕೊಳ್ಳೆಡದ ವಾಘೆಯನಿಂದನಾ ಪಾರ್ಥ || ೧೦

ಎನಲು ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು ತೇಜಿಗ
 ಳನಿಲಜವದಲಿ ತೂಳಿದವು ಮುಂ
 ಮೊನೆಯವರ ಮನ್ನಿಸದೆ ಬಿಂಬತ್ತಿದನು ಕೌರವನ |
 ಜನಪ ಬಿಡು ಬಿಡು ತುಳುಗಳನು ಫಲು
 ಗುಣಕಣಾ ಬಂದವನು ಕುರುಕುಲ
 ವನದವಾನಲನಪಿಯೆ ಎನುತುತ್ತರನು ಬೊಬ್ಬಿಡಿದ || ೧೧

ಎಲೆಲೆ ನರ ಜಾಣಿದನು ರಾಯನ
 ಬಳಿಯ ಹತ್ತಿದನಡ್ಡ ಹಾಯ್ದತಿ
 ಬಳನ ತಿಗಿ ನಮ್ಮತ್ತಲೆನುತಾ ದ್ರೋಣಗೌತಮರು |
 ಹಿಳುಕ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಸೇದಿ ಬೊಬ್ಬೆಯ
 ಕಳಕಳದಿ ನಡುಗಟ್ಟಿದರು ನಿ
 ಲ್ಲೆಲಪೊ ಫಲುಗುಣ ಕಾದಿ ನೀನೊಟ್ಟಿಸಿ ಹೋಗಿನ್ನುತ || ೧೨
 ನಗುತ ಫಲುಗುಣನೆರಡೆರಡು ಕೋ
 ಲುಗಳನವನಂಘ್ರಿಗಿಚ್ಚನು
 ತಿಗಿದು ಹಾಯ್ದನು ಮತ್ತಿ ಕೌರವರಾಯಮೋಹರಕೆ |
 ಹೊಗರುಗುವ ಹೊಸಕಣೆಯ ದಡ್ಡಿಯ
 ಬಿಗಿದನೆಡದಲಿ ಬಲದಲಿದಿರಲಿ
 ಸೆಗಳಿಕೆಯ ಸಸಿಯಾಯ್ತು ಕೌರವನೇನೆ ನಿಮಿಷಮೊಳು || ೧೩
 ಬೊಬ್ಬಿಡಿದು ನರನೆಸಲು ಕಣೆಗಳು
 ಹಬ್ಬಿದವು ಹುರಿಗೊಂಡು ಹೂಣಿಗ
 ರೊಬ್ಬಳಿಯ ಹರೆಗಡಿದು ಕರಿಗಳ ಮೊದಲ ಮಡೆಗಡಹಿ |
 ತಿಬ್ಬನೊದೆದಣುಕೆದ್ದು ಗಸಿಮೊರೆ
 ದಬ್ಬರಿಸಿ ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಗಗನವ
 ಮಬ್ಬಿಡುವಮೊಲು ಮುಸುಕಿದವು ಫಲುಗುಣನ ಶರಣಾಲ || ೧೪
 ತುಡುಕಿ ಖಂಡನ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಟುವ
 ಗಿಡುಗನಂತಿರೆ ಭಟರ ಗಂಟಲ
 ಕಡಿದು ಹಾಯ್ದಂಬುಗಳು ಬಿದ್ದವು ತೋರತಲೆಗಳಲಿ |
 ಅಡಸಿದವು ನಿಜು ನಿಟಿಲುಗರದಲು
 ಮೊಡೆದು ಥಟ್ಟುಗಿದಾನೆಗಳ ನಡೆ
 ಗೆಡಹಿದವು ಗಣಿಸಹಿತ ಹಾಯ್ದವು ಹಯದ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳು || ೧೫

ಚಲ್ಲಿಹೋಯಿತು ಕೆಲರು ಕೆಲಬರು
 ಬಿಲ್ಲ ಬಿಸುಟರು ಕೋಲುಕಟ್ಟಿತು
 ಗೆಲ್ಲಗೆಟ್ಟರು ಕೆಲರು ಪಾರ್ಥನ ಕೋಲ ಕೋಹಿನೊಳು |
 ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸರಿವ ಕೌರವ
 ಮಲ್ಲನನು ಕಂಡಡ್ಡವಿಸಿ ತುಲು
 ಗಳ್ಳ ಹೋಗದಿರೆನುತ ಮೂದಲಿಸಿದನು ಕಲಿಪಾರ್ಥ || ೧೬
 ಕಾಯಲಾಪಡೆ ಕರೆಯಿರೈ ಕ
 ಣಾಯತಾಸ್ತ್ರರನಕಟ ಕೌರವ
 ರಾಯ ಸಿಲುಕಿದನೆಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣ ಕೃಪರೆನುತ |
 ಬಾಯಬಿಡೆ ಕುರುಸೇನೆ ಗುರುಗಾಂ
 ಗೇಯ ಶಕುನಿ ವಿಕರ್ಣಕೃಪರಾ
 ಧೇಯಸೈಂಧವ ಚಿತ್ರಸೇನಾದಿಗಳು ಕೂಡಿದರು || ೧೭
 ಇತ್ತ ತುಲುಗಳ ಬಿಸುಟು ರಾಯನ
 ತೆತ್ತಿಗರು ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಹರಿದರು
 ಹೊತ್ತಿದರು ಹೊಗೆನೆಗೆಹಿದಾಹವಗಹನಗರ್ವಿತರ |
 ಸುತ್ತ ಗೋವರ ಸನ್ನೆಯಲಿ ಪುರ
 ದತ್ತ ಮುಂತಾದುದು ಪಶುವುಜ
 ವುತ್ತರನು ಮುಳುಗಿದನು ಪರಿತೋಷಪ್ರವಾಹದೊಳು || ೧೮
 ಬಿಗಿದ ಕೆಚ್ಚಲ ತೊರೆದುಗುವ ಹಾ
 ಲುಗಳ ಮಿಗೆ ಸೂಳೆದ್ದ ಬಾಲದ
 ಮೊಗ ನೆಗಹಿ ದೆಸೆದೆಸೆಯ ನೋಡುವ ಬೆಚ್ಚಿಬಿಟುವರಿವ |
 ಅಗಿದು ಸರಳಿಸಿ ನಿಲುವ ಹೊಸಬರ
 ಸೊಗಡಿಗವ್ವಳಿಸುತ್ತೆ ಗೋವರು
 ತೆಗೆದ ಪಥದಲಿ ತೆಕ್ಕೆವಂದೆವು ಹಿಂಡು ಸಂದಣಿಸಿ || ೧೯

ತಿರುಗಿ ಕೆಂದೂಳಿಡುತೆ ತುಲುಗಳು
 ಪುರಕೆ ಹಾಯ್ದವು ನಲವು ಮಿಗಲು
 ತ್ತರಕಿರೀಟಿಗಳಾಂತು ನಿಂದರು ಮತ್ತೆ ಕಾಳಗಕೆ |
 ಅರಸು ಮೋಹರ ಮುಱಿದ ಹರಿಬವ
 ಮರಳಿಚುವ ಮಿಡುಕುಳ್ಳ ವೀರರು
 ಬರಲಿಯೆಂದಡಿಗಡಿಗಿ ಬಿಲ್ಲನು ತೂಗಿದನು ಪಾರ್ಥ || ೨೦

ಮರಳಿದವು ತುಲು ಮಾರಿಗೌತಣ
 ಮರಳಿ ಹೇಳಿತು ಹೊಸಿದ ಹೆಬ್ಬುಲಿ
 ಮೊಱಿಯೆ ಮೈದೋಱಿದವು ಹುಲುವು ಗವೇನನುಸಿರುವೆನು |
 ಧರಣಿಪನ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ಸೌಬಲ
 ದುರುಳ ದುಸ್ಸಹ ಸೈಂಧವಾದಿಗ
 ಳುಱುಬಿದರು ತುಱುಬಿದರು ಪರಬಲಕಾಲಭೈರವನ || ೨೧

ಮರಳಿದವು ತುಲುಮೆಂಬ ಗರ್ವದ
 ಗಿರಿಗೆ ಕೋ ಕುಲಿಶವನು ಸೇನೆಯ
 ನೊರಸಿದುತ್ತವಜಲಧಿಗಿದೆ ಕೋ ಬಾಡಬಾನಲನ |
 ಅರಸನಳುಕಿದನೆಂಬ ಜಯದು
 ಬ್ಬರದ ಬೆಳಸಿಗೆ ಕಡುನಿದಾಘದ
 ಬಿಱುಬಿಸಿಲ ಕೊಳ್ಳೆಂದು ಕೈಕೊಂಡೆಚ್ಚುರತಿರಥರು || ೨೨

ಭಂಡರುಲಿದಡೆ ಗರುವರದ ಮಾ
 ಕೊಂಡು ನುಡಿದರೆ ಸಾಕಿದೇತಕೆ
 ದಿಂಡುದಱುವೆನು ನಿಮಿಷ ಸೈರಿಸಿ ನಿಂದು ಕಾದುವಡೆ |
 ಕೊಂಡಹಣ್ಣೆಯ ಹಂಗಿಗರು ಮಿಗೆ
 ದಿಂಡುಗಿಡುವಿರಿ ನಿಮ್ಮ ನುಡಿ ತಾ
 ಕಂಡುಬಲ್ಲೆನೆನುತ್ತ ಫಲುಗುಣನೆಚ್ಚುನತಿರಥರ || ೨೩

ಸವಗ ಸೀಳಿತು ಕೃಪನ ಭೀಷ್ಮನ
 ಕವಚ ಹಱಿದುದು ದ್ರೋಣ ನೊಂದನು
 ರವಿಯ ಮಗ ಮಸೆಗಂಡನಶ್ವತ್ಥಾಮ ವೈಮುಱಿದ |
 ಅವನಿಪತಿಗೇಱಾಯ್ತು ಸಲೆ ಸೈಂ
 ಧನ ಶಕುನಿ ದುಶ್ಯಾಸನಾದಿಗ
 ಳವಯವದೊಳಂಬುಗಳನಾಯ್ವರು ತೋದ ರಕುತದೊಳು || ೨೪

ಕಡಿದಡಿದುದಕ್ಷೋಣಿ ಬಲ ಬೆಂ
 ಗೊಡದೆ ನೊಂದರು ಹಲಬರಿನ್ನೇ
 ನೊಡಲುಗಳ ಮೇಲಾಸೆಯೆಂದಬ್ಬರಣೆ ಮಿಗೆ ಮಸಗಿ |
 ಸೆಡೆದು ಸೊಪ್ಪಾದಖಿಳರಾಯರ
 ಗಡಣವನು ಬೋಳೈಸಿ ಮಗುಳವ
 ಗಡಿಸಿ ನೂಕಿತು ಸೇನೆ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣರಾಜ್ಞೆಯಲಿ || ೨೫

ಇತ್ತಲಿತ್ತಲು ಪಾರ್ಥ ನಿಲು ನಿಲು
 ಮುತ್ತಯನ ಹಾರುವರನಂಜಿಸಿ
 ಹೊತ್ತುಗಳೆದರೆ ಹೋಹುದೇ ವೈದೋಱು ಕೈದೋಱು |
 ತೆತ್ತಿಗರ ಕರೆ ನಿನ್ನ ಬೇರನು
 ಕಿತ್ತು ನೀರೊಳು ತೊಳೆವ ರಿಪುಭಟ
 ಮಿತ್ತುವಜ್ರಿಯಾ ಕರ್ಣನೆನುತಿದಿರಾಗಿ ನಡೆತಂದ || ೨೬

ಉಂಟು ನೀನಾಹವದೊಳಗೆ ಗೆಲ
 ಲಿಂಟಿದೆಯಲಾ ನಿನ್ನ ಹೋಲುವ
 ರುಂಟಿ ವೀರರು ಕೌರವೇಂದ್ರನ ಬಹುಳ ಕಟಕದಲಿ |
 ಟಿಂಟಣಿಸದಿದಿರಾಗು ನಿನ್ನಯ
 ಸುಂಟಿಗೆಯನಿತ್ತಖಿಳಭೂತದ
 ನಂಟನರ್ಜುನನೆನಿಸಿ ತೋಱುವೆ ಕರ್ಣ ಕೇಳೆಂದ || ೨೭

ಚಕಿತಚಾಪರು ಗಾಢಬದ್ಧ
 ಭೃಕುಟಿಭೀಷಣಮುಖರು ರೋಷ
 ಪ್ರಕಟಪಾವಕವಿಸ್ಫುಲಿಂಗರು ಕೂಡೆ ಸಮತಳಿಸಿ |
 ವಿಕಟತರವೇಲ್ಲಿತಮಹಾಸಾ
 ಯಕರು ನಿಷ್ಕುರಸಿಂಹಗರ್ಜನ
 ವಿಕಲಿತಾಚಲಸಂಧಿಬದ್ಧರು ಹೊಕ್ಕು ಹೆಣಗಿದರು || ೨೮
 ಬಲುಗಡಿಯನಹೆ ಬೇಟೆಗಾಳರ
 ದಳದ ಮೊದಲಿಗನಹೆ ವಿರೋಧಿಯ
 ದಳಕೆ ನೀನೊಡ್ಡುಳ್ಳ ಭಟನಹೆ ಸ್ವಾಮಿಕಾರಿಯಕೆ |
 ತಲೆಯ ತೆಲುವನನಹೆ ಕುಭಾಷೆಗೆ
 ಮಲೆವನರು ನಾವಲ್ಲ ಸೈರಿಸು
 ಬಳಿಕೆನುತ ಕಲಿಪಾರ್ಥ ಸುರಿದನು ಸರಳ ಸರಿವಳೆಯ || ೨೯
 ಇಡಿದ ಮೋಡದ ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇ
 ಲೊಡೆದು ಮೂಡುವ ರವಿಯವೊಲು ನೆಜ್ಜಿ
 ಕಡಿದು ಶರಪಂಜರವ ಹೂಡಿದನರ್ಜುನನ ಮುಸುಕೆ |
 ನಡುಗಿದನು ವೈರಾಟ ಹಯವಡಿ
 ಗಡಿಗೆ ನೊಂದವು ಹನುಮನಂಬರ
 ವೊಡೆಯೆ ಬೊಬ್ಬಿಲಿದನು ಮಹಾದ್ಭುತವಾಯ್ತು ನಿಮಿಷದಲಿ ||
 ಅರಿಭಟನ ಶರಜಾಲವನು ಸಂ
 ಹರಿಸಿದನು ನಿಮಿಷದಲಿ ಫಲಗುಣ
 ನೆರಡುಶರದಲಿ ಸಾರಥಿಯನೈದೆಂಬಿನಲಿ ರಥವ |
 ಶರಚತುಷ್ಟಯದಿಂದ ಕರ್ಣನ
 ಕರದ ಬಿಲ್ಲನು ಕಡಿಯೆ ಭಗ್ನೋ
 ತ್ಯರುಷಭಂಗಿತನಾಗಿ ಸರಿದನು ಮೌನದಲಿ ಕರ್ಣ || ೩೦

ಓಟವೇ ಅಪಜಯದ ಬೊಡ್ಡಿಯ
 ಬೇಟವೇ ಬೆಸಗೊಳ್ಳಿರೈ ಒಳ
 ತೋಟಗೊತ್ತೋಳಹುದು ನಾಲಗೆಯಿಗಳೇನಾಯ್ತು |
 ಅಟವಿಕ ಭೂಪತಿಯ ಕೀರ್ತಿಯ
 ಕೂಟಣಿಗಳೊಗ್ಗಾಯ್ತು ತೆಗೆ ಮರು
 ಳಾಟವೆನುಗೇಕೆನುತೆ ಪಾರ್ಥನ ತಾಗಿದನು: ದ್ರೋಣ || ೩೨

ಇದಿರುಗೊಳ್ಳೈ ಪಾರ್ಥ ವಿಪ್ರ
 ಗದಟುತನವೆಲ್ಲಿಯದು ಕರ್ಣನ
 ಸದೆಬಡಿದ ಸಾಹಸಕೆ ಹಿಗ್ಗದಿರೆಮ್ಮೆ ಕೈಗುಣವ |
 ಕವನದಲಿ ನೀ ನೋಡು(ಕೈಸಾ
 ರಿದವು ಗಡ ಕಾಮಾರಿ ಹಿಡಿದ
 ಗ್ಗದ ಶರಾವಳಿಯವಳು ಪರಿಯಂತೆನುಗೆ ತೋಪ್ಪಿಂದ || ೩೩

ಇದಿರುಗೊಂಡೆನು ವಂದಿಸಿದೆನೆ
 ಮ್ಮದಯ ನಿಮ್ಮದು ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಲಿ
 ವಿದಿತವೆನಗೀವಿದೈ ನೀ ಕಾಮಾರಿ ಮುರವೈರಿ |
 ಹೃದಯ ನಿಮ್ಮದು(ಕಾಳಗಕೆ ನಿ
 ಮ್ಮದಿರೊಳಾಳೇ ತಾನು)ಕರುಣಾ
 ಸ್ಪದರು ನೀನೆಂದೆಚ್ಚನಜ್ಞಾನನವರ ಸಿರಿಪದಕೆ || ೩೪

ವಿನಯವುಚಿತವೆ ತತ್ತ ಸಮಯದೆ
 ಮೊನೆಯೊಳಾರಿದಿರಾದಡಿಱುವುದು
 ಜನಪರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವದು ಸಾಕುಳಿದ ಮಾತೇಕೆ |
 ತನುಜ ಸೈರಿಸು ಸೈರಿಸೆನುತೆ
 ಚ್ಚನು ನಿರಂತರ ಬಾಣವರ್ಷವ
 ನನಿಮಿಷಾವಳಿ ಪೂತುರೆನೆ ಕೈದೋಪಿದನು ದ್ರೋಣ || ೩೫

ಭಾವಿಸಲು ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲಿ ಬೇ
 ಷಾವುದತಿಶಯವುಂಟು ನೀವೆನ
 ಗಾವಪರಿಯಲಿ ಕಲಿಸಿದಿರಿ ನಿಮಗೊಪ್ಪಿ ಸುವೆನದನು |
 ನೀವು ನೋಡುವುದೆನುತ ನರನಿಸ
 ಲಾವುದಂಬರನಾವುದವನಿಯ
 ದಾವುದರಿಬಲವೆನಲು ಹಬ್ಬಿತು ಪಾರ್ಥಶರಜಾಲ || ೩೬
 ಹಿಳುಕನೀದುದೊ ಗಗನವಂಬಿನ
 ಜಲಧಿ ಜರಿದುದೊ ಪಾರ್ಥನೆಂಬ
 ಗ್ಗಳವಿರಿಂಚನ ಬಾಣಸೃಷ್ಟಿಯೊ ಬಲ್ಲರಾರಿದನು |
 ಇಳೆಯ ಮರ್ತ್ಯರು ಶಿವ ಶಿವಾ ತೆಗೆ
 ಫಲಗುಣಗೆ ಸರಿಯೆಂಬವರ ಬಾಯ್
 ಹುಳಿವುದೊ ಗುಣಕೆ ಮತ್ಸರವೆನುತಿದ್ದು ದರಿಸೇನೆ || ೩೭
 ಬಳಿಕ ಪಾರ್ಥನ ಬಾಣದಲಿ ಬಸ
 ವಳಿಯೆ ಸಾರಥಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ
 ತೊಲಗಬಗಿದನು ದ್ರೋಣನಿತ್ತಲು ಕರ್ಣನೀಕ್ಷಿಸುತ |
 ಎಲೆಲೆ ಶಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯ ಗೆಲಿದನು
 ಫಲಗುಣನನ್ನೇನು ಕೌರವ
 ಬಲದ ಹಗೆ ಹಜಿವಾಯ್ತು ರಾಜಾಭ್ಯುದಯವಾಯ್ತೆಂದ || ೩೮
 ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟುದು ನಿಖಿಳ ಕೌರವ
 ರಾಯದಳ ವಡ ಮುಖದಲದಟರು
 ಹಾಯಿದರು ತಮತಮಗೆ ತಿರುದಿಹಸಾಯ್ತು ಕುರುಸೇನೆ |
 ಕಾಯಬೇಕೆಂದೆನುತ ವರಗಾಂ
 ಗೇಯ ಚಾಪವ ತುಡುಕಿ ಬೆರಳಲಿ
 ಸಾಯಕವ ತೂಗುತ್ತ ತಡೆದನು ಪಾರ್ಥನುರವಣಿಯ || ೩೯

ಪೂತುರೇ ಕಲಿಸಾರ್ಥ ಭುವನ
 ಖ್ಯಾತನಾದೈ ತಂದೆ ದ್ರೋಣನ
 ಸೂತಸುತಕೃಪಗುರುತನೂಜರ ಗೆಲಿದೆ ಬಳಿಕೇನು |
 ಬೀತುದೇ ನಿಮ್ಮವಧಿ ಕುರುಬಲ
 ಜಾತವನು ಗೆಲಿದಿನ್ನು ನಿಮ್ಮಯ
 ಭೂತಳವ ಬಯಸುವಿರೆ ನೀವೆನುತೆಚ್ಚನಾ ಭೀಷ್ಮ || ೪೦

ನಿಮ್ಮ ಕಾರುಣ್ಯವಲೋಕನ
 ವೆಮ್ಮ ಸಿರಿ ಬೇಜಿಲ್ಲ ಕಾಳಗ
 ದಮ್ಮಗೆಯ ವಿಕ್ರಮದ ವಿವರಣ ವಿಧೈ ಫಲಿಸುವುದೆ |
 ಬಿಮ್ಮ ಬೀಸರವಹುದೆ ನಿಮ್ಮಯ
 ಸೊಮ್ಮಿನವರಿಗೆ ಬೇಜಿ ರಾಜ್ಯದ
 ಹೆಮ್ಮೆ ತಮಗೇಕೆನುತ ಕೈಯೊಡನೆಚ್ಚನಾಪಾರ್ಥ || ೪೧

ಎಸಲು ಪಾರ್ಥನ ಬಾಣವನು ಖಂ
 ಡಿಸುತ ಸೂತನನೆರಡಲಿ ಕೇ
 ಲಿಸಿದನೈದಂಬಿನಲಿ ಹನುಮನ ಹಣೆಯನೊಡೆಯೆಚ್ಚ |
 ನಿಶಿತಶರವೆಂಟಲಿ ಕವಚವ
 ಕುಸುರಿದಲಿದನು ನರನ ವಕ್ಷದ
 ಬೆಸುಗೆ ಬಿಡೆ ಮೂಱಂಬಿನಲಿ ಮುಱಿಯೆಚ್ಚ ಬೊಬ್ಬಿಲಿದ ||

ಮತ್ತೆ ಗಂಗಾಸೂನು ಪಾರ್ಥನ
 ತೆತ್ತಿಸಿದನೈದಂಬಿನಲಿ ರಥ
 ಕಿತ್ತು ಮರಳಲು ಮೂಱು ವಜ್ರಾಸ್ತ್ರದಲಿ ಕೇಲಿಸಿದ |
 ಹುತ್ತನುರಗನು ಬಗಿದು ಹೊಗುವವೊ
 ಲುತ್ತರಿಸಿದವು ಶರವಿಸರ ಧೃತಿ
 ವೆತ್ತು ಫಲುಗುಣನವರನೆಚ್ಚನು ಹತ್ತು ಬಾಣದಲಿ || ೪೨

ನರನ ಶರದಲಿ ಭೀಷ್ಮನೆದೆ ತನು
ಬಿರಿದು ಮೈ ರೈಂಪಿಸುತ ಸಲೆ ತರ
ಹರಿಸಲಣಿಯದೆ ಮಲಗಿ ನಿಂವನು ರಥದ ಕಂಬುಗೆಯ ||
ಅರರೆ ಸೋತನು ಭೀಷ್ಮನಿನ್ನೇ
ನುರಿದುದೋ ಕುರುಸೇನೆ ಸಿಲುಕಿದ
ದೊರೆಯೆನುತ ಬಾಯ್ವಿಡಲು ಕೌರವರಾಯ ಹೊಜವಂಟ || ೪೪

ಬಾಲವೃದ್ಧರ ವಿಪ್ರರನು ನೀ
ಕಾಳಗದೊಳೋಡಿಸಿದನೆಂದೀ
ಮೇಲು ಮೂಗಿನೊಳರಲಿದೇನೈ ಪಾರ್ಥ ಮರುಳಾದೈ |
ಆಳಿದಡವಿಯ ರಾಜ್ಯವಲ್ಲದೆ
ಮೇಲೆ ಧರಣಿಯ ಬಯಸಿದಡೆ ನಿಮ
ಗಾಳಲೀವೆನೆ ಹೋಗು ಹೋಗಾರಣ್ಯಕೆನುತೆಚ್ಚ || ೪೫

ಗಾಜುಗೆಡೆಯದಿರೆಲವೊ ಸತ್ಯವ
ಮೀಟಲಮ್ಮದೆ ಲೋಕ ನಿನ್ನನು
ದೂಜಬೇಕೆಂದಡವಿಯೊಕ್ಕೈವು ಹೊಲ್ಲೆಹೇನಿದಕೆ |
ಹಾಜಿ ಹೋಯಿತ್ತವಧಿಯಿನ್ನೀ
ಮೀಟಿ ಗಳಹುವ ನಿನ್ನ ಗಂಟಲ
ನೂಜಿ ರಾಜ್ಯವ ಕೊಳುವೆ ಸೈರಿಸೆನುತ್ತ ನರನೆಚ್ಚ || ೪೬

ಆಜಿಯೆ ನೀನೆಲೆ ಮರುಳೆ ಗರುಡನ
ತಟವಟಿಕೆಯಲಿ ಹಾವು ಕನ್ನವ
ಕೊಜಿದು ಬದುಕುವುದೇ ವೃಥಾ ಕಕ್ಕಲಿತೆಯೇಕಿನ್ನು |
ತಟಿದು ತಿಜಿಕಲ್ಲಾಡುವೆನು ನಿ
ಮ್ಮುಟುವರೈವರ ಶಿರವನರ್ಜುನ
ಬಟಿದೆ ಗಳಹದಿರೆನುತ ಕೌರವರಾಯ ತೆಗೆದೆಚ್ಚ || ೪೭

ಗರುಡ ನೀನಹೆ ನಿನ್ನ ಪಕ್ಕವ
 ನೊರಸಿ ಹೆಡತಲೆಗಡರಿ ಬೆನ್ನೆಲು
 ಮುಱಿಯೆ ದುವ್ವಾಳಿಸುವ ಮುರರಿಪು ಎನ್ನ ನೀನಱಿಯಾ |
 ತರಹರಿಸು ಕಲಿಯಾಗುಯೆಂದ
 ಬ್ಬರಿಸಿ ಕೌರವನೆದೆಯನಗುಳಿದ
 ನೆರೆಡುಬಾಣದಲರುಣಜಲದೊಪ್ಪಿತೆಗಳ ಕಾಣಿಸಿದ || ೪೮

ಅವನ ಭಾರಿಯ ವಲ್ಲಿ ಸೀರೆಗ
 ಳವಯವದ ರಕುತದಲಿ ತೋದವು
 ಜವವಳಿದು ಸಾರಥಿಗೆ ಸೂಚಿಸೆ ರಥವ ಮರಳಿಚಿದ |
 ಕವಿದನರ್ಜುನನೋಡದಿರು ಕೌ
 ರವ ಪಲಾಯನವಕಟಕಟ ಪಾ
 ಥಿವರ ಪಂಥವೆ ಮರಳಿ ನಿಂದಿರು ಕೊಲುವುದಿಲ್ಲೆಂದು || ೪೯

ಹುರುಳುಗೆಟ್ಟಿದು ಗರುವತನವೆಂ
 ದರಸ ನಾಚಿದನಧಿಕ ಧೈರ್ಯೋ
 ತ್ಕರುಷದಲಿ ಕಲಿಯಾಗಿ ನಿಂದನು ಮತ್ತಿ ಕಾಳಗಕೆ |
 ದೊರೆಯ ದುಗುಡವ ಕಂಡು ತನುತನು
 ಗುರವಣಿಸಿದರು ಸಕಲ ಸುಭಟರು
 ಹೊರಳಿಗಟ್ಟಿತು ಸೇನೆ ನಿಜ್ಜಟರಳವ ನಿಶ್ಚೈಸಿ || ೫೦

ಅಂಗವಿಸಿತರಿಸೇನೆ ಲೋಕವ
 ನುಂಗಿ ಕುಣಿಯಲು ಬಗೆವ ಭಗ್ನನ
 ರಂಗಭೂಮಿಯ ತೊಳೆವ ಜಲಧಿಯ ಜೋಕೆಯೆಂದದಲಿ |
 ಭಂಗಿತರು ಮಜುವಲಗೆಯಲಿ ಸ
 ರ್ವಾಂಗ ದಳ ಜೋಡಿಸಿತು ನಮ್ಮಳಿ
 ವಿಂಗೆ ಹದನೇನೆನುತ ಮತ್ಸ್ಯನ ಸೂನು ಚಿಂತಿಸಿದ || ೫೧

ನೆರೆದ ತಿಮಿರದ ಥಟ್ಟು ಸೂರ್ಯನ
 ತೆರಳಿಚುವವೊಲು ಮೇಘ ಘಟಿಗಳ
 ಮುರಿದ ಮೋಹರವವುಕೆ ಪವನನ ಸೆಟಗ ಹಿಡಿನಂತೆ |
 ತೆರಳದೊತ್ತಂಬರಿಸಿ ತನ್ನಯ
 ಶರದೊಳಗ್ಗದ ಹೆಣನ ತುಳಿದ
 ಬ್ಬರಿಸಿ ಬರೆ ಸಮ್ಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವ ಹೂಡಿದನು ಪಾರ್ಥ || ೫೭
 ಎಸಲು ಸಮ್ಮೋಹದ ಶರ ಪಸ
 ರಿಸಿತು ಬಲದಲಿ ಬಹುಲ ನಿದ್ರಾ
 ವ್ಯಸನ ವಿಹ್ವಲಿತಾಂತರಂಗರು ಮೈಯ್ಯನೊಲೆದೊಲೆದು |
 ಉಸಿರು ಸಂಚದ ನಾಡಿಯವಗಾ
 ಹಿಸಲು ತೊಪ್ಪಿದರು ಮೈಮುಪ್ಪಿದು ತಲೆ
 ಮುಸುಕಿನಲಿ ಬಲ ತೆಕ್ಕೆಗೆಡೆದದ್ದು ಕೂಡೆ ಕಳವಳಿಸಿ || ೫೮
 ಸರಳ ಸೊಕ್ಕವಗಡಿಸೆ ಕೃಪ ಮೈ
 ಮುಪ್ಪಿದನತ್ತಲು ದ್ರೋಣನಿತ್ತಲು
 ಪರಮನಿದ್ರಾಸಕ್ತನಾದನು ತನ್ನ ಮಗನೊಡನೆ |
 ಕರದ ಬಿಲು ನಸು ಸಡಿಲೆ ಕರ್ಣನು
 ಮುಪ್ಪಿದನತ್ತಲು ರಥದೊಳಿತ್ತಲು
 ದುರುಳ ದುರ್ಯೋಧನನೊಡನೆ ಮೈಮುಪ್ಪಿದುದಾ ಸೇನೆ || ೫೯
 ಇಳಿದು ದ್ರೋಣನ ಚರಣಕಮಲಂ
 ಗಳಿಗೆ ತನ್ನಯ ನೊಸಲ ಚಾಚಿದ
 ನಳವಿಯಲಿ ಭೀಷ್ಮಂಗೆ ಮೈಯ್ಯಿಕ್ಕಿದನು ರಥದೊಳಗೆ |
 ಸುಳಿದು ಕರ್ಣನ ಮಕ್ಕುಟ್ಟಪಟ್ಟಿಯ
 ಸೆಳೆದು ದುರ್ಯೋಧನನ ವಸ್ತ್ರವ
 ಸುಲಲಿತಾಭರಣವನು ನೀ ತೆಗೆಯೆಂದನು ತ್ವರಗೆ || ೬೦

ಧರಣಿಪಾಲನ ಮಕುಟವನು ಕ
 ತ್ತರಿಸಿ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಘನಮಣಿ
 ಸರದ ರತ್ನವನುಡಿದು ಭೂರಿಶ್ರವ ಜಯದ್ರಧರ |
 ಹೊರಳಿಚಿದನು ವಿಶೋಕಕುವರರ
 ಹುರುಳುಗೆಡಿಸಿದನಖಿಳರಾಜರ
 ಶಿರಕೆ ಭಂಗವ ಹೊಪ್ಪಿಸಿ ಫಲುಗುಣನಡರಿದನು ರಥವ || ೫೬

ಫಲುಗುಣನ ನೇಮದಲಿ ರಥದಿಂ
 ದಿಳಿದನುತ್ತರನವನಿಪನ ಕೋ
 ಮಲ ಸುವಸ್ತ್ರಾಭರಣವನು ಕರ್ಣಕೃಪಗುರುಸುತರ |
 ಸುಲಲಿತಾಂಬರ ರತ್ನಭೂಷಂ
 ಗಳನು ಕೊಂಡಡರಿದನು ರಥವನು
 ಬಿಲುದುಡುಕಿ ಗಾಂಗೇಯನಡಹಾಯ್ದನು ಧನಂಜಯನ || ೫೭

ಎರಡು ಶರದಲಿ ಚಾಪವನು ಕ
 ತ್ತರಿಸಿ ಭೀಷ್ಮನ ಕಡುಹ ನಿಲ್ಲಿಸಿ
 ಧರಣಿಪಾಲನ ಮಕುಟವನು ಮೂಞ್ಞಿಬಿನಲಿ ಕಡಿದು |
 ತಿರುಗಿದನು ಕಲಿಪಾರ್ಥ ನಗುತು
 ತ್ತರಸಹಿತ ಬನ್ನಿಯಲಿ ಕೈದುವ
 ನಿರಿಸಿ ಮುನ್ನಿನ ರಥವ ಜೋಡಿಸಿ ನಗರಿಗೈತಂದ || ೫೮

—————

೨. ಪರಮಯತಿ ಕಾಯಿದನು ಕೈಯಲಿ ತುಂಬಿ ರಕುತವನು

ಬಳಿಕ ಫಲುಗುಣನಿತ್ತಲಾಮರ
ದೊಳಗೆ ಕೈ ದುವನಿರಿಸಿ ಮುನ್ನಿನ
ಹುಲರಥವ ಮೇಳೈಸಿ ಸಾರಥಿತನವನಳವಡಿಸೆ |
ಇಳಿದು ಪಾರ್ಥನ ವೈದಡವಿ ಕಪಿ
ಕುಲಲಲಾಮನು ಬೀಳುಕೊಂಡನು
ಹೊಳಲ ಹೊರೆಯಲಿ ನಿಂದು ನರನುತ್ತರನೊಳಂತೆಂದ || ೧

ಕರೆದು ದೂತರಿಗಲುಹು ನೀನೇ
ಧರವ ಜಯಸಿದನೆಂದು ನಾವಿ
ದ್ವಿರವನಿಂದಲುಹದಿರು ಪಸರಿಸು ನಿನ್ನ ವಿಕ್ರಮವ |
ಅರಸ ನಿನ್ನನೆ ಮನ್ನಿಸಲಿ ಪುರ
ಪರಿಜನಗಳು ನಿನ್ನ ವಿಜಯದ
ಹರುಷದಲಿ ಹೆಚ್ಚಿರಲಿ ನೀಮಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡೆಂದ || ೨

ಎನಲು ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ ಸರಿ ಲೇ
ಸೆನುತ ದೂತರ ಕರೆದು ಮತ್ಸ್ಯನ
ತನಯ ಕೌರವದಳವ ಜೈಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವುದು |
ಜನಪನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಯೆಂದೀ
ತನು ನಿಯಾಮಿಸುತಿದ್ದನತ್ತಲು
ಜನಪ ಕುಂತೀಸುತರುಸಹಿತ್ಯೆತಂದನರಮನೆಗೆ || ೩

ಅರವಃನೆಯ ಹೊಕ್ಕವನಿಪತಿಯು
 ತ್ತರನ ಕಾಣದೆ ಕಂದನೆತ್ತಲು
 ಸರಿದನೆನೆ ರಾಣಿಯರು ಬಿನ್ನೈಸಿದರು ಭೂಪತಿಗೆ |
 ಕುರುಬಲವನಂಗೈಸಿದನು ಉ
 ತ್ತರೆಯ ಗುರು ಸಾರಥಿತನವನನು
 ಕರಿಸಿದನು ಕೆಲಬಲನ ಹಾರದೆ ಕದನಕ್ಕೆದಿದನು || ೪
 ಎಂದಡೊಡಲೊಳು ಕೂರಲಗು ಮುಱಿ
 ದಂದದಲಿ ಕಳವಳಿಸಿದನು ಮನ
 ನೊಂದನಕಟ ಕುಮಾರನೆತ್ತಲು ರಾಯದಳವೆತ್ತ |
 ಬಂದವರು ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು(ಮಿಗೆ
 ನಿಂದು ತರಹರಿಸುವಡೆ ತಾನೇ
 ನಿಂದುಧರನೇ ಮರುಳಲಾ ಮಗನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದ || ೫
 ಮಗಗೆ ಪಡಿಬಲವಾಗಿ ಬಲುಮಂ
 ತ್ರಿಗಳನವನಿಪ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನು
 ದುಗುಡದಿಂದಿರೆ ಹೊಳಲ ಕೈ ಸೂಱಿಗಳ ಕಳಕಳದ |
 ಮೊಗದ ಹರುಷದಲಿಖಿದೂತಾ
 ದಿಗಳು ಬಂದರು ಗುಡಿಯ ಕಟ್ಟಿಸು
 ನಗರಿಯಲಿ ಕಳುಹಿದಿರುಗೊಳಿಸು ಕುಮಾರಕನನೆನುತ || ೬
 ರಾಯಕುವರ ಸಿತಾಮಹನು ರಿಪು
 ರಾಯಕುವರನುರಾರಿ ಕೌರವ
 ರಾಯಧಟ್ಟಿವಿಭಾಡನರಿರಾಜಗಜಪಂಚಮುಖ |
 ಜೀಯ ಬಿನ್ನಹ ಕರ್ಣ ಗುರು ಗಾಂ
 ಗೇಯ ಮೊದಲಾದಖಿಳಕೌರವ
 ರಾಯದಳವನು ಗೆಲಿದನುತ್ತರ ತುಱುವ ಮರಳಿಚಿದ || ೭

ಕೇಳಿ ಮಿಗೆ ಹಿಗ್ಗಿದನು ತನುರೋ
ನಾಳಿ ತಳಿತುದು ಬಹುಳ ಹರುಷದ
ದಾಳಿಯಲಿ ಮನಮುಂದುಗೆಟ್ಟುದು ಕಂಗಳರಳಿದವು |
ಲಾಲಿಸುತ ಸರ್ವಾಂಗ ಹರುಷದೊ
ಳಾಳಿ ಜನಪ ಪಸಾಯತವ ದೂ

ತಾಳಿಗಿತ್ತನು ಸುಲಿದರವದಿರು ರಾಯನೋಲಗವ || ೮

ಕವಿದು ನೂಕುವ ಹರುಷವನು ಸಂ
ತವಿಸಲಪ್ಪಿಯದೆ ಕಂಕ ನಿನ್ನೊಡ
ನೆವಗೆ ವಿಮಲದ್ಯೂತಕೇಳಿಗೆ ಚಿತ್ತವಾಯ್ತೆನಲು |
ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳಿ ಜೂಜಿನಲಿ ಪಾಂ
ಡವರು ಸಿಲುಕಿದರವರ ವಿಧಿಯನು
ಭುವನದಲಿ ನವೆದವರದಾರಿಂದನು ವಿರಾಟಂಗೆ || ೯

ಅವರು ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಡ್ಡಿ ಸೋತವೊ
ಲೆವಗೆ ಪಣ ಬೇಟ್ಟಿಲ್ಲ ಹರುಷೋ
ತ್ಸವ ಕುಮಾರಾಭ್ಯುದಯ ವಿಜಯಶ್ರವಣ ಸುಖ ಮಿಗಲು |
ಎವಗೆ ಮನವಾಯ್ತೊಡ್ಡು ಸಾರಿಯ
ನಿವಹವನು ತೆಗೆಯೆನಲು ಹೂಡಿದ
ನವನಿಪತಿ ನಸುನಗುತೆ ಹಾಸಂಗಿಗಳ ಪ್ರಾಯ್ಕಿದನು || ೧೦

ಕೇಳಿ ಸಮತಳಿಸಿತ್ತು ಮತ್ಸ್ಯ ನೈ
ಪಾಲನೆಂದನು ಕಂಕ ನೊಡ್ಡಿ
ಕಾಳಗವನುತ್ತರನು ಗೆಲಿದನು ರಾಯಭಟ್ಟಿನಲಿ |
ಶೂಲಪಾಣಿಗೆ ಸೆಡೆಯದಹಿತ ಭ
ಟಾಳಿ ಸೋತುದು ದಿವಿಜನರರೊಳು
ಹೋಲುವವರುಂಟೇ ಕುಮಾರನ ಹೇಳು ಹೇಳೆಂದು || ೧೧

ಸೋತುದುಂಟರಿಸೇನೆ ಸುರಭಿ
 ವ್ರಾತ ಮರಳಿದುದುಂಟು ಗೆಲವಿದು
 ಕೌತುಕವಲೇ ಬಗೆಯಲದುಭುತವೆನ್ನ ಚಿತ್ತದಲಿ |
 ಮಾತು ಹೋಲುವೆಯಹುದುಜಗವಿ
 ಖ್ಯಾತ ಸಾರಥಿಯಿರಲು ಕುವರಗೆ
 ಭೀತಿ ತಾನೆಲ್ಲಿಯದು ತಪ್ಪೇನೆಂದನಾ ಕಂಕ ||

೧೨

ಎಲೆ ಮರುಳೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ಸರ
 ದೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದ ಚಿತ್ತ ನಿನ್ನದು
 ಗೆಲುವಿನಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಹೇಳಾವುದದುಭುತವು |

(ಅಳುಕುವವನೆ ಕುಮಾರ ಸಾರಥಿ

ಬಲುಹನುಳ್ಳವನೇ ಬೃಹಂದಳೆ

ಯಲಿ ನಿರಂತರಪಕ್ಷವೆಂದು ವಿರಾಟ ಖತಿಗೊಂಡ ||

೧೩

ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ಕಂಗಳಿಗೆ ಸುತ

ನುನ್ನತೋನ್ನತಸತ್ವನೆಂದೇ

ಮುನ್ನ ತೋಱಿತು ಹೊಲ್ಲೆಹವೆ ಸಾಂಸಾರಿಕಭ್ರಮೆಗೆ |

ಇನ್ನು ಬಗೆ ಗೆಲಿದವ ಬೃಹಂದಳೆ

ನಿನ್ನ ಮಗಗಳುಕುವರೆ ಭೀಷ್ಮರು

ಕರ್ಣ ಗುರುಕೃಪ ಗುರುತನೂಭವರೆಂದನಾ ಕಂಕ ||

೧೪

ಎನಲು ಖತಿಯೇಱಿದನು ಹಲು ಹಲು

ದಿನುತೆ ಕಂಗಳೊಳುರಿಯನುಗುಳುತ

ಕನಲಿ ಬಿಗಿದೊಡ್ಡೊತ್ತಿ ಕನಕದ ಸಾರಿಯನು ನೆಗಹಿ |

ಜನಪತಿಯ ಹಣೆಯೊಡೆಯಲಿಡೆ ಜಾ

ಜಿನ ಗಿರಿಯ ನಿರ್ಜರದವೊಲು ಭೋಂ

ಕೆನಲು ರುಧಿರದ ಧಾರೆ ಚಿಮ್ಮಿತು ಸಿರದ ಸೆರೆಯೊಡೆದು || ೧೫

ಪರಮಯತಿ ಕಾಯಿದನು ಕೈಯಲಿ ತುಂಬಿ ರಕುತವನು ೮೫

ಸೈರಿಸುತ ಯಮಸೂನು ರಕ್ತದ
ಧಾರೆಯನು ಕೈದುಂಬಿ ಹಿಡಿದತಿ
ಧೀರನೋರೆಯ ನೋಟದಲಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಯನು ಕರೆಯಿ |
ನಾರಿ ಹರಿತಂದಕಟಿ ನೊಂದನು
ಕಾರಣಿಕ ಸನ್ಯಾಸಿಯೆನುತ ನಿ
ಕಾರಿಸುತ ಸೆಜಗಿನಲಿ ತೊಡೆದಳು ಬಹುಳಶೋಣಿತವ || ೧೬

ಮಡದಿ ಕರಪಲ್ಲವದೊಳೊರಸಿದ
ಳಡಿಗಡಿಗೆ ಹಣೆಯನು ಕಪೋಲವ
ತೊಡೆದು ತೊಳೆದಳು ಮುಖವನಿದನವ ಕಂಡು ಬಿಚ್ಚಿಗಾಗಿ |
(ಹಿಡಿದೆ ರಕ್ತವನೇಕೆ ಕಾಮಿನಿ
ನುಡಿ ನಿವಾಸವನೀತ)ನೊಂದರೆ
ಮಿಡುಕಲೇತಕೆ ನೀನೆನುತ ದ್ರೌಪದಿಯ ಬೆಸಗೊಂಡ || ೧೭

ಉರಿದು ಹೋಹುದು ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದ
ಸಿರಿಯು ಬದುಕಿತ್ತಿದೊಂದು ಬೋಳದೆ
ಪರಮಯತಿ ಕಾಯಿದನು ಕೈಯಲಿ ತುಂಬಿ ರಕುತವನು |
ಅರಸ ಕೇಳಿ ಮುನಿಯ ನೆತ್ತರು
ಧರೆಯೊಳೊಕ್ಕಡೆ ಯಾಪ್ರದೇಶವ
ನೊರಸಿ ಕಳೆವುದು ಕಲಿಬೃಹಂದಳೆಗೇಷಿಸಿದ ಬಿರುದು || ೧೮

ಈಕೆ ಯಾರಿವರಾರು ನಾಟ್ಯ
ವ್ಯಾಕರಣ ಪಂಡಿತ ಬೃಹಂದಳೆ
ಯೇಕೆ ಇವರೇಕೆಯಬಾರದು ಕಾಲುಕೇಲುಗಳ |
ಎಕೆ ನಮಗೀಚಿಂತೆಯೆಂದವಿ
ವೇಕೆಯಿರೆ ಬಳಿಕಿತ್ತ ಪುರದಲಿ
ನೂಕುನೂಕಾಯಿತ್ತು ನೋಡುವ ನೆರವಿಯುತ್ತರನ || ೧೯

ಇದಿರುವೆಂದರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ವರ
 ಸುದತಿಯರು ಸೂಸಿದರು ಸೇಸೆಯ
 ನುದಿತಮಂಗಳಘೋಷವಾದ್ಯನಿನಾದರಭಸದಲಿ |
 ವದನವಿದೆ ಕಳೆಗುಂದಿ ಜಯದ
 ಭೃದಯ ತಾನೆಂತೆನುತ ವರ ಕೋ
 ವಿದರು ತಮ್ಮೊಳಗಾಡುತಿದುಡು ಕೂಡೆ ಗುಜುಗುಜುಸಿ || ೨೦

ಲೀಲೆ ಮಿಗಲುತ್ತುರನ ಪರಿಜನ
 ಜಾಲ ಜೀಯೆನಲಿದಿರುವೆಂದ ನಿ
 ವಾಳಿಗಳ ನೂಕಿದನು ಕೈವಾರಿಗಳ ಕೋಪಿಸುತ |
 ಆಲಿಯವನಿಯ ಬರೆಯೆ ಮುಸುಕಿನ
 ಮೇಲುದುಗುಡದ ಭಾರದಲಿ ರಾ
 ಜಾಲಯಕೆ ಬರಲಿದಿರುವೆಂದಪ್ಪಿದನು ನಂದನನ || ೨೧

ಬಾ ಮಗನೆ ವಸುಕುಲದ ಚಿಂ
 ತಾಮಣಿಯೆ ಕುರುರಾಯಮೋಹರ
 ಧೂಮಕೇತುವೆ ಕಂದ ಬಾಯೆಂದಪ್ಪಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸೆ |
 ಕಾಮಿನಿಯರುಪ್ಪಾರತಿಗಳಭಿ
 ರಾಮ ವಸ್ತ್ರನಿವಾಳಿ ರತ್ನ
 ಸ್ತೋಮ ಬಣ್ಣದ ಸುಳಿವುಗಳೆದುಮೊಗ್ಗಿನಲಿ || ೨೨

ಬೊಪ್ಪ ಸಾಕೀ ಬಯಲ ಡೊಂಬಿನ
 ಗೊಪ್ಪುವುದೇ (ವೀರೋಪಚಾರವಿ
 ದೊಪ್ಪುವರಿಗೊಪ್ಪುವುದು ತೆಗೆಸೆನ್ನರಸ ನಸುನಗುತ |
 ದರ್ಪವುಳ್ಳರಿಗೀಸು ಮಂಗಳ
 ಮೊಪ್ಪದಿಹುದೇ ಜಗದೊಳಾವಂ
 ಗೊಪ್ಪುವುದು ಬಲವೀ ನಿಗರ್ವತೆ ಎಂದನಾಮತ್ಸ್ಯ || ೨೩

ಅದಟತನವೆನುಗುಂಟೆ ಬೆಂದುದ
 ಬೆದಕಬೇಡೆಲೆ ತಂದೆ ಹಗಲಿನ
 ಕದನವನು ಹರಿತನುಜ ಗೆಲಿದನು ಬೊಪ್ಪ ನುಡಿಸದಿರು |
 ಉದಯದಲಿ ಗೆಲಿದಾತನನು ನಿ
 ಮ್ಮಿದಿರಿನಲಿ ತೋರುವೆನು ಬೀಳ್ಕೊಡಿ
 ಸದನಕೆಂದು ಕುಮಾರ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡನರಮನೆಗೆ || ೨೪

ಇತ್ತಲರ್ಜುನದೇವ ಸಾರಿದ
 ನುತ್ತರೆಯ ಭವನವನು ತಾ ತಂ
 ದುತ್ತಮಾಂಬರ ವಿವಿಧ ರತ್ನಭರಣ ವಸ್ತುಗಳ |
 ಇತ್ತನಾ ಕನ್ನಿಕೆಗೆ ಮುದಮಿಗ
 ಲುತ್ತರೆಯ ಮನೆಯಿಂದ ಶಶಿಕುಲ
 ಮತ್ತವಾರಣ ಬಂದನಾ ಭೀಮಾಗ್ರಜನ ಬಳಿಗೆ || ೨೫

ಬಳಿಕ ಸಂಕೇತದಲಿ ಭೂಪನ
 ನಿಳಯವನು ಕಲಿಭೀಮ ಹೊಕ್ಕನು
 ನಳಿನಮುಖಿ ಸಹದೇವನಕುಲರು ಬಂದರಾಕ್ಷಣಕೆ |
 ಫಲುಗುಣನು ಪೊಡಮಟ್ಟನಿಬ್ಬರಿ
 ಗುಳಿದವರು ಪಾರ್ಥಂಗೆ ವಂದಿಸ
 ಲೊಲಿದು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದರು ಸೋದರರೆಲ್ಲ ಹರುಷದೊಳು || ೨೬

ಉಳಿದ ನಾಲ್ವರು ಕಲಿತ್ರಿಗರ್ತರ
 ಗೆಲಿದ ಪರಿಯನು ಪಾರ್ಥ ಕೌರವ
 ಬಲವ ಭಂಗಕೆ ತಂದ ಪರಿಯನು ಹೇಳುತಿರುತಿರಲು |
 ನಿಲುಕಿ ರಾಯನ ಹಣೆಯ ಗಾಯವ
 ಬಳಿಕ ಕಂಡನಿದೇನು ನೊಸಲಿಂ
 ದಿಳಿಯುತಿದೆ ತನಿರಕುತ ಬಿಂದುಗಳಿಂದನಾ ಪಾರ್ಥ || ೨೭

ಅನವಧಾನದಲಾಯ್ತು ಸಾಕದ
ನೆನೆಯಲೇತಕೆ ಮಾಣೆನಲು ಮಿಗೆ
ಕನಲುತರ್ಜುನನಱಿದನಾ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸೂರುಳಿಸಿ |
ಮನದೊಳುರಿದೆದ್ದನು ವಿರಾಟನ
ತನುವ ಹೊಳ್ಳಿಸಿ ರಕುತವನು ಶಾ
ಕಿನಿಯರಿಗೆ ಹೊಯ್ದುವೆನು ಹೊಲ್ಲೆ ಹವೇನು ಹೇಳೆಂದ || ೨೮
ಕಳುಹಬೇಕೇ ಕೇಚಕೇಂದ್ರನ

ಬಳಗವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ವಿರಾಟನ
ನೆಲೆ ದುರಾತ್ಮಕ ಸಾರಿಯಲಿ: ಹಣೆಯೊಡೆಯಲಿಟ್ಟನಲಾ |
ನೆಲದೊಳೊಕ್ಕುದೆ ರಕುತವನದಿರ
ಕುಲವನೊರಸುವೆನಿವನ ಸೀಳಿದು
ಬಲಿಯ ಕೊಡುವೆನು ಭೂತಗಣಕೆನುತೆದ್ದನಾ ಭೀಮ || ೨೯

ಕಾಕಬಳಸಲು ಬೇಡ ಹೋ ಹೋ
ಸಾಕು ಸಾಕೈ ತಮ್ಮ ಮಾಣು
ದ್ರೇಕವನು (ನೆಲ ರಕುತಗಂಡಡಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲಾಣೆ |)
ಈ ಕಮಲಲೋಚನೆಯ ಸೆಜಿಗೆಗೆ
ಸೇಕವಾದುದು ರಕುತದಲಿ ಸು
ವ್ಯಾಕುಲತೆ ಬೇಡೆಂದು ಭೀಮನ ಹಿಡಿದನಾ ಭೂಪ || ೩೦

ಬಜಿಯ ಧರ್ಮದ ಜಾಡ್ಯದಲಿ ಮೈ
ಮೆಳಿದು ಬನದಲಿ ಬೇರು ಬಿಕ್ಕೆಯ
ನಟಿಸಿ ತೊಳಲಿದು ಸಾಲದೇ ಹದಿಮೂರು ವತ್ಸರವ |
ಉಜುಕಗೊಂಡಡಿ ರಾಜತೇಜವ
ಮೆಳುವ ದಿನವೆಂತಹುದು ನೀವಿ
ನ್ನಱಿಯಿರಿಮ್ಮನು ಹರಿಯಬಿಡಿ ಸಾಕೆಂದನಾ ಭೀಮ || ೩೧

ಪರಮಯತಿ ಕಾಯಿದನು ಕೈಯಲಿ ತುಂಬಿ ರಕುತವನು ೮೯

ಉದಯದಲಿ ನಾವಿನಿಬರಾತನ
ಸದನದಲಿ ನೃಪಪೀಠವನು ಗ
ವಾದೊಳು ನೆಮ್ಮವೆನಾತ ನಿಮ್ಮೊಳು ಖಾತಿಯನು ಹಿಡಿಯೆ |
ಮದಮುಖನನೊರಸುವೆವು ಹರುಷದ
ಲಿದಿರುಗೊಂಡಡೆ ಮನ್ನಿಸುವೆವಿಂ
ತಿದುವೆ ಸಮ್ಮತವೆಂದು ಸಂತ್ಯೆಸಿದನು ಸಹಭವನ || ೩೨

---

೮. ರಂಜಿಸಿದುದಭಿಮನ್ಯುವಿನ ವೈವಾಹ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯ ಧರಿತ್ರಿ
ಪಾಲ ಚರಿತಾಜ್ಞಾತವಾಸವ
ಬೀಳುಕೊಟ್ಟರು ಬಹುಳ ಹರುಷದೊಳಿರುಳ ನೂಕಿದರು |
ಮೇಲಣವರಭ್ಯುದಯವನು ಕೈ
ಮೇಳವಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಮೂಡಣ
ಶೈಲ ಮುಖದಲಿ ಕೆಂಪು ಸುಳಿದುದು ಭಾನುಮಂಡಲದ || ೧
ಏಳು ಕುದುರೆಯ ಖುರಪುಟದ ಕೆಂ
ದೂಳಿಯೋ ಕುಂತೀಕುಮಾರಕ
ರೇಳಿಗೆಯ ತನಿರಾಗರಸವುಬ್ಬರಿಸಿ ಪಸರಿಸಿತೋ |
ಹೇಳಲರಿದೆನಲಮರವರದಿಗು
ಬಾಲಕಿಯ ಬೈತಲೆಯ ಕುಂಕುಮ
ಜಾಲವೋ ಮೇಣಿನಲು ದಿನಪನ ಚೂಣಿ ರಂಜಿಸಿತು || ೨
ಸರಸಿಜದ ಪರಿಮಳಕೆ ತುಂಬಿಯ
ವರವನಿತ್ತನು ಚಂದ್ರಕಾಂತಕೆ
ಬಿಜಗನಿತ್ತನು ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಯ ಸೆಜಿಯ ಬಿಡಿಸಿದನು |
ಕೆರಳಿ ನೈದಿಲ ಸಿರಿಯ ಸೂಷಿಯ
ತರಿಸಿದನು ರಿಪುರಾಯ ರಾಜ್ಯವ
ನೊರಸಿದನು ರವಿ ಮೂಡಣದ್ರಿಯಲಿತ್ತನೋಲಗವ || ೩

ಹರ ಹರ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಎನುತೈ
 ವರು ಕುಮಾರಕರುಪ್ಪವಡಿಸಿ
 ರರಿವಿನಾಶರು ಮಾಡಿದರು ಮಾಂಗಲ್ಯಮುಜ್ಜನವ |
 ವರವಿಭೂಷಣ ಗಂಧ ಮಾಲ್ಯಾಂ
 ಬರಪರಿಷ್ಕೃತರಾದರವನೀ
 ಸುರರಿಗಿತ್ತರು ಸುರಭಿಮಣಿ ಕನಕಾದಿವಸ್ತುಗಳ || ೪
 ತಮದ ಗಂಟಲನೊದೆದು ಮೂಡುವ
 ದ್ಯುಮಣಿಮಂಡಲದಂತೆ ಜೀವ
 ಭ್ರಮೆಯ ಕವಚವ ಕಳೆದು ಹೊಳೆ ಹೊಳೆವಾತ್ಮನಂದದಲಿ |
 ವಿಮಳ ಬಹುಳ ಕ್ಷತ್ರರಶ್ಮಿಗ
 ಳಮನು ದೆಸೆಗಳ ಬೆಳಗೆ ರಾಜೋ
 ತ್ತನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರದೇವನೆಸೆದನು ರಾಜತೇಜದಲಿ || ೫
 ಪರಮಸತ್ಯವ್ರತಮಹಾಕ್ರತು
 ವರದಲವಭೃತಮುಜ್ಜನವ ವಿ
 ಸ್ತರಿಸಿ ಭೀಮಾದಿಗಳು ಸಹಿತ ವಿರಾಟನರಮನೆಗೆ |
 ಅರಸ ಬಂದನು ಮಣಿಖಚಿತ ಕೇ
 ಸರಿಯ ಪೀಠವನಡರಿದನು ನಿಜ
 ಚರಣ ಸೀಮೆಯೊಳಸೆದರೊಡಹುಟ್ಟಿದರು ಪರುಠವಿಸಿ || ೬
 ಅವನಿಪನ ಸಿಂಹಾಸನವನೇ
 ಉವ ಸುಗರ್ವಿತರಾರು ನೋಡಿದ
 ಡೆವೆಗಳುರಿಯವೆ ನೂಕೆನುತ ಕಂಚುಕಿಗಳೈತಂದು |
 ಇವರ ವಿಮಲಕ್ಷತ್ರತೇಜವ
 ನವಗಡಿಸಲಂಜಿದರು ಹರಿತಂ
 ದಿವದಿರಿಬ್ಬಿಸಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು ಮತ್ಸ್ಯಭೂಪತಿಗೆ || ೭

ಕರಸಿದನು ಪೌರೋಹಿತರನು
 ತ್ತರನನಖಿಳಮಹಾಪ್ರಧಾನರ
 ನರಮನೆಯ ಹೊಪವಂಟನೋಲಗಶಾಲಿಗೈತಂದು |
 ತಪ್ಪಿದು ಕೀಸಿದ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದ
 ಕಿರಣಲಹರಿಗಳೆನಲು ವಿಮಳಾ
 ಭರಣ ರತ್ನಪ್ರಭೆಯ ಕಂಡನು ನೃಪತಿ ದೂರದಲಿ || ೮

ಹರನ ನಾಲಕುಮುಖದ ಮಧ್ಯ
 ಸ್ಫುರಿತದೀಶಾನನಮೊಲಾಸೋ
 ದರ ಚತುಷ್ಟಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ಕಂಡನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ |
 ಅರಸಿಯನು ವಾಮದಲಿ ವಿವಿಧಾ
 ಭರಣ ಮಣಿ ರಶ್ಮಿಗಳ ಹೊದಪ್ಪಿನ
 ಹೊರಳಿಯಲಿ ಕಣ್ಣಾಲಿ ಕೋರೈಸಿದವು ಪರಿಜನಕೆ || ೯

ವಲಲ ಕಂಕ ಬೃಹಂದಳೆಯ ಮೈ
 ಸುಳಿವ ಹೋಲುವರೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ಕೆಲರಿದೆತ್ತಣ ನರರು ತೆಗೆ ಸುರಲೋಕಪಾಲಕರು |
 ತಿಳಿಯಲರಿದಿದನೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ತಳವೆಳಗುಗೊಳುತಿರಲು ಮಂದಿಯ
 ತೊಲಗ ನೂಕಿಸಿ ತಂದೆಗುತ್ತರ ನಗುತಲಿಂತೆಂದ || ೧೦

ತಾತ ಬಿನ್ನಹನ್ನಿನ್ನೆ ವೈರಿ
 ವ್ರಾತವನು ಗೆಲಿದಾತನಾತೋ
 ಪಾತನಾತನ)ಮುಂದೆ ಮೆಪ್ಪಿವನ ಕೀಚಕಾಂತಕನು |
 ಈತ ನಕುಲನು ಕೆಲದಲೀತೋ
 ಪಾತ ಸಹದೇವಾಂಕನಿಬರಿ
 ಗಾತ ಹಿರಿಯನು ಧರ್ಮನಂದನನೆಂದು ತೋಪ್ಪಿಸಿದ || ೧೧

ರಮಣಿಯೈವರಿಗೀಕೆ ಕೆಲದಲಿ
ಕಮಲಮುಖಿ ಪಾಂಚಾಲಿ ತಾವೀ
ವಿಮಲಗುಣರಾವಾಭಿರಾಮರು ಸಾಡುನಂದನರು |
ಮಮಗೆ ಭಾರಿಯು ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
ಮಮತೆ ಕೈಸಾರಿದುದು ಸ್ವಪದ
ಕಮಲದಲಿ ಬೀಳುವೆವು ನಡೆ ನಡೆ ಧನ್ಯರಾವೆಂದ || ೧೨

ಈತನೇ ಧರ್ಮಜನು ದಿಟ ತಾ
ನೀತನೇ ಪವನಜನು ನಿಶ್ಚಯ
ವೀತನೇ ಫಲುಗುಣನು ಮಾದ್ರೀತನಯರೇ ಇವರು |
ಈ ತಳೋದರಿ ದ್ರುಪದ ಸುತೆಯೇ
ಕೌತುಕವಲಾ ಭುವನಜನವಿ
ಖ್ಯಾತರೆಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದರೆಂದು ಬಿಟಗಾದ || ೧೩

ದರುಶನಕೆ ಮಣಿಕನಕ ವಸ್ತುವ
ತರಿಸಿ ಮುದದಲಿ ಮುಳುಗಿ ನಿಜಪರಿ
ಕರಸಹಿತ ವೈಯ್ಯಕ್ಕಿದನು ಕಾಣಿಕೆಯನೊಪ್ಪಿಸುತ |
ವರನೃಪಾಲ ತ್ರಾಹಿ ಭುವನೇ
ಶ್ವರ ಪರಿತ್ರಾ ಯಸ್ವ ಕರುಣಿಸು
ಕರುಣಿಸೆಂದಂಫ್ರಿಗಳ ಹಿಡಿದನು ಮತ್ಸ್ಯಭೂಪಾಲ || ೧೪

ಬಗೆದಿನಪರಾಧವನು ಕರುಣಾ
ಳುಗಳ ಬಲ್ಲಹ ನೀನು ನಿನ್ನಂ
ಫ್ರಿಗಳಿಗೀತಲೆ ನಂಟು ನೀನಿದ ಕಾಯಬೇಕೆಸುತ |
ಮಿಗೆ ಭಕುತಿ ಭಾವದಲಿ ನಿಜಮಂ
ತ್ರಿಗಳು ಮಕ್ಕಳು ಸಹಿತ ಮನ ನಂ
ಬುಗೆಯ ಮೆಳೆದನು ಮತ್ಸ್ಯನೃಪತಿ ಮಹೀಶನಿದಿನಲಿ || ೧೫

ಆ ಸುಧೇಷ್ಟೆ ಕುಮಾರಿಯೊಡನೆ ವಿ
 ಲಾಸಿನೀಜನವೆರಸಿ ರಾಣೀ
 ವಾಸದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ವೈಯ್ಯಕ್ಕೆ |
 ಆಸಕಲ ಪರಿವಾರ ಪುರಜನ
 ದೇಶಜನ ದರುಶನವನಿತ್ತು ಮ
 ಹೀಶನನು ಕೈಮುಗಿದು ಕಂಡುದು ಬಹುಳ ಹರ್ಷದಲಿ || ೧೬

ಶಿರವನೆತ್ತಿ ವಿರಾಟಭೂಪನ
 ಕರೆದು ಹತ್ತಿರ ಪೀಠದಲಿ ಕು
 ಳ್ಳಿಸಲೊಡೆಮುರಿಚಿದನು ಕೆಲದಲಿ ಗದ್ದುಗೆಗೆ ಸರಿದು |
 ಪರಮಸುಕೃತವಲಾ ಧರಾಧೀ
 ಶ್ವರನ ದರುಶನವಾಯ್ತು ಧನ್ಯರು
 ಧರೆಯೊಳಿಮ್ಮಿಂದಾರು ಭಾವಿಪಡೆಂದನಾ ಮತ್ಸ್ಯ || ೧೭

ದೇಶ ನಿಮ್ಮದು ಸರ್ವರಾಜ್ಯದ
 ಕೋಶ ನಿಮ್ಮದು ತನ್ನ ಜೀವವಿ
 ಲಾಸ ನಿಮ್ಮದು ಸಲಿಸಬೇಹುದು ಬಿನ್ನಹದ ಹದನ |
 ಈ ಸಮಂಜಸ ದಿವಸದಲಿ ಸಿಂ
 ಹಾಸನದಲಭಿಷೇಕವನು ಭೂ
 ಮಿಾಶ ವಿಪ್ರರಿಸುವೆನು ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನಾ ಮತ್ಸ್ಯ || ೧೮

ಎನಲು ನಗುತೆಂದನು ಮಹೀಪತಿ
 ವಿನಯ ಮಧುರರಸಾಭಿಷೇಕವ
 ನೆನಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಸಾಕು ಪುನರುಕ್ತಾಭಿಷೇಚನವೆ
 ಜನವಿದೆಮ್ಮದು ನೀನದೆಮ್ಮಯ
 ತನು ಧರಿತ್ರಿಯಿದೆಮ್ಮದೆಂಬೀ
 ನೆನಹು ತಾನುಪಚಾರವಾಕ್ಯವಿದೆಂದನಾ ಭೂಪ || ೧೯

ಎಂದಡುತ್ತ ರನರಸನಂಭ್ರಿಯೊ
 ಳಂದು ಮಕುಟವ ಚಾಚಿ ಬಿನ್ನಹ
 ವಿಂದು ನೇಮವ ಕೊಡಿ ಕುಮಾರಿಯನೀವೆನರ್ಜುನಗೆ |
 ಎಂದಡೇಳೇಳೆಂದು ನಸುನಗೆ
 ಯಿಂದ ಪಾರ್ಥನ ನೋಡೆ ಕೈಮುಗಿ
 ದೊಂದನಾತನು ಮನದ ನಿಶ್ಚಯವನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಗೆ || ೨೦
 ವರುಷವಿವಳಿಗೆ ನಾಟ್ಯವಿದ್ಯೆಯ
 ಪರುಠವಿಸಿದನು ತಂದೆಯಂತಿರೆ
 ತರುಣಿ ಭಜಿಸಿದಳಾಪ್ರಕಾರದ ಶಿಷ್ಯನಿಷ್ಠೆಯಲಿ |
 ಗುರುತನದ ಗರುವಾಯಿಗೆಟ್ಟ
 ನ್ನರಸಿಯಾಗಲಿಯೆಂಬುದನುಚಿತ
 ಪೊರಕುಮಾರಿಯ ನೀವಡಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಕೊಡಿಬಿಂದು || ೨೧
 ಎವಗೆ ನೀವೇನಾತನೇನು
 ತ್ನವದೊಳಗಲಿಯೆನೆ ವಿರಾಟನ
 ನವನಿಪತಿ ಮನ್ನಿಸಿದನಿತ್ತನು ನಗುತ ವೀಳೆಯವ |
 ಎವಗೆ ಪರಮಸ್ವಾಮಿ ಎಮ್ಮು
 ತ್ನವದ ನೆಲೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ವರಸು ಯಾ
 ದವ ಶಿರೋಮಣಿ ಕೃಷ್ಣನಭಿಮತವೆಮ್ಮ ಮತವೆಂದ || ೨೨
 ಪೊಡವಿಯೊಡೆತನನೆವಗೆ ಮಿಗೆ ಕ
 ಟ್ಟೊಡೆಯ ಕೃಷ್ಣನು ಕೃಷ್ಣನೊಡಬ
 ಟ್ಟಡೆ ವಿನಾಹ ನಿರಂತರಾಯವು ಚಿಂತೆ ಬೇಡಿನಲು |
 ಒಡಬಡಲಿ ಮೇಣರಲಿ ಗುರು ನಿ
 ಮ್ಮಡಿ ಮುರಾರಿಯ ತೋಪಿಸುವಿರಾ
 ದಡ ಕೃತಾರ್ಥನು ತಾನೆನುತ ಹಿಗ್ಗಿದನು ಮತ್ಸ್ಯನೃಪ || ೨೩

ಪರಿಪರಿಯ ಪಾವುಡವ ಕಟ್ಟಿಸಿ
ಹರುಷದಲಿ ಬಿನ್ನಹದಲೋಲೆಯ
ಬರಸಿದನು ವೇಗಾಯ್ಲ ದೂತರನಟ್ಟಿದನು ನೃಪತಿ |
ಚರರು ಪಯಣದ ಮೇಲೆ ಪಯಣದ
ಭರದೆ ಬಂದರು ಕೃಷ್ಣರಾಯನ
ಪುರಕೆ ಪರಿತೋಷದಲಿ ಕಂಡರು ರಾಜಮಂದಿರವ || ೨೪

ಬರವ ಬಿನ್ನಹಮಾಡೆ ಪಡೆಹಾ
ಅರು ಮುರಾರಿಯು ನೇಮದಲಿ ಚಾ
ರರನು ಹೊಗಿಸಲು ಬಂದು ಹೊಕ್ಕರು ಕೃಷ್ಣನೋಲಗವ |
ದರುಶನವ ಮಾಡಿದರು ಚರಣಾಂ
ಬುರುಹದಲಿ ವೈಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ದೇವನ
ಹೊರೆಯಲಿರಿಸಿದರಿವರು ಕಳುಹಿದ ಬಿನ್ನವತ್ತಳೆಯ || ೨೫

ನಸುನಗುತ ಮುರವೈರಿ ಮಿಗೆ ಮ
ನ್ನಿಸಿದನವರನು ಪಾಂಡುತನಯರ
ಕುಶಲವನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸುಕ್ಷೇಮವನು ಬೆಸಗೊಳಲು |
ಕುಶಲರನಿಬರು ಜೀಯ ಭಕ್ತ
ವ್ಯಸನ ನಿಮ್ಮದು ಸುಖದಲುಜ್ಜೀ
ವಿಸಿದರನಿಬರು ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದಲಿ || ೨೬

ಕೇಳಿದನು ಹರುಷದಲಿ ಕಡುಕರು
ಣಾಳು ಹೊಂಪುಳಿಯೋಗಿ ಬಕುತರ
ಮೇಲಿನೊಲವಿನ ಬಹಳ ಪರಮಸ್ನೇಹ ಪಸರಿಸಿತು |
ಕೇಳಿದೆನೆ ಹರಹರ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ
ನೇಳಿಗೆಯ ನಾ ಕೌರವೇಶ್ವರ
ನೂಳಿಗವನೆನುತಸುರರಿಪು ತೂಗಿದನು ನಿಜಶಿರವ || ೨೭

(ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೂಡಿದಡೆ ಲೇಸಿನ
ಮೇಲೆ ಲೇಸುಗಳೊದಗುವವು) ಭೂ
ಪಾಲ ಕುಂತೀಸುತರ ಕಾಣಿಕೆ ನೊದಲ ಮಂಗಳವು ||
ಮೇಲೆ ತಂಗಿಯ ಮಗನ ಮದುವೆ ವಿ
ಶಾಲಶುಭವಿದು ನಿಖಿಳಯಾದವ
ಜಾಲ ಪಯಣವ ಮಾಡಲೆಂದಸುರಾರಿ ನೇಮಿಸಿದ ||

೨೮

ಚರರಿಗುಡುಗೊಪ್ಪಿ ಗಂಧವಿಳಾ
ಭರಣ ಕಪ್ಪುರ ವೀಳಯವನಿ
ತ್ತರಿದಿಶಾಪಟ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನು ರಾಯಸವ ಬರಸಿ |
ಮರಳಿ ದೂತರು ಬಂದು ಮತ್ಸ್ಯನ
ಪುರವ ಹೊಕ್ಕರು ಕೃಷ್ಣರಾಯನ
ಕರುಣದಳತೆಯ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು ಪಾಂಡುತನಯರಿಗೆ ||

೨೯

ಬಳಿಕ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲಿ ಮತ್ಸ್ಯನ
ಹೊಳಲ ಹೊಜನಂಟುತ್ತರಾರಾ
ವಳಯದಲಿ ರಚಿಸಿದರು ಪಲ್ಲವ್ಯಾಖ್ಯಾಪುರವರವ |
ನೆಲನಗಲದಲಿ ಝಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಯ
ನಳವಡಿಸಿದರು ನಿಖಿಳನೃಪರಿಗೆ
ಬಳಿಯಲಟ್ಟಿದರುತ್ತರೋತ್ತರನಾದುದವರುದಯ ||

೩೦

ಕಟ್ಟಿದವು ಗುಡಿ ಮನೆಗಳೊಳು ಮೇ
ಲ್ಕಟ್ಟು ಬಿಗಿದವು ಪುರದ ನಾರಿಯ
ರಿಟ್ಟುತೊಟ್ಟರು ಕಳಸಕನ್ನಡಿಸಹಿತ ದೇಸಿಯಲಿ |
ಇಟ್ಟಣಿಸಿ ಗಜ ವಾಜಿ ರಥ ಸಾ
ಲಿಟ್ಟು ಹೊಜವಡೆ ದನುಜರಾಯಘ
ರಟ್ಟನನು ನಡೆದಿದಿರುಗೊಂಡರು ಪಾಂಡುನಂದನರು ||

೩೧

ಹೊಳಹ ಮಿಗೆ ದೂರದಲಿ ಗರುಡನ
 ಹಳವಿಗೆಯ ಕಂಡಂದಣಂಗಳ
 ನಿಳಿದು ವೈಯ್ಯಕ್ಕಿದರು ದ್ರುಪದವಿರಾಟಪಾಂಡವರು |
 ಬಳಿಕ ಭೂಷರು ಕಾಲುನಡೆಯಲಿ
 ನಲಿದು ಬರುತಿರಲಾನೆಯಿಂದಿಳಿ
 ಗಿಳಿದು ಬಿಜಯಂಗೈದನಸುರಾರಾತಿ ನಸುನಗುತ || ೩೨
 ಇತ್ತನಿವರಿಗೆ ಸಮಯವನು ಸುರ
 ರುತ್ತಮನು ನಿಗಮೌಘವಪ್ಪಿಸಿದ
 ಡತ್ತಲತ್ತಲೆ ಸರಿವ ಮುನಿಗಳ ಮನಕೆ ವೈಗೊಡದ |
 ಹೆತ್ತಮಕ್ಕಳು ನಿಲಲಿ ಭಕ್ತರ
 ನಿತ್ತ ಕರೆ ನೆನೆವರಿಗೆ ತನ್ನನು
 ತೆತ್ತ ಬದುಕುವೆನೆಂಬ ಬೋಳೆಯರರಸ ನಡೆತಂದ || ೩೩
 ಎರಡು ಸೆರೆಯಲಿ ತುಂಬಿ ರತುನವ
 ಸುರಿದು ವೈಯ್ಯಕ್ಕಿದನು ಭೂಪತಿ
 ಚರಣದಲಿ ಚತುರಾಸ್ಯವಂದ್ಯನ ವಿಮಲಭಕ್ತಿಯಲಿ |
 ನರ ನೃಕೋದರ ನಕುಲ ಸಹದೇ
 ವರು ವಿರಾಟ ದ್ರುಪದ ಮೊದಲಾ
 ಗಿರೆ ಸಮಸ್ತ ನೃಪಾಲ ಜನ ವೈಯ್ಯಕ್ಕಿತೊಲವಿನಲಿ || ೩೪
 ಶಿರವ ನೆಗಹಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ವೈ
 ಮುರಿಚಲೀಯದೆ ಕೃಷ್ಣನಪ್ಪಿದ
 ನುರುತರ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ಯಮಳರನು |
 ಹರುಷದಲಿ ತೆಗೆದಪ್ಪಿ ಭೂಮೀ
 ಶ್ವರರ ಮನ್ನಿಸಿದನು ವಿಳಾಸಿನಿ
 ಯರ ವಿಡಾಯಿಯೊಳರಸಿ ಬಂದಳು ಕಂಡಳಚ್ಯುತನ || ೩೫

ಕಾಣಿಕೆಯ ಕೈಕೊಂಡು ರಾಯನ
ರಾಣಿಯನು ಮನ್ನಿಸಿದ ತನ್ನಯ
ರಾಣಿವಾಸದ ಹೊರಗೆ ನೇಮವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದನು |
ರಾಣಿರುಕುಮಿಣಿಯಾದಿ ಯಾದವ
ಕ್ಷೋಣಿಧರನರಸಿಯರನನಿಬರ
ಕಾಣಿಕೆಯ ಕೊಟ್ಟಿಟ್ಟಿ ದ್ರೌಪದಿ ಕಂಡಳೊಲವಿನಲಿ ||

೩೬

ದರುಶನವನೊಲಿದಿತ್ತು ವಸುದೇ
ವರನು ದೇವಕಿದೇವಿಯರ ಸಂ
ಕರುಷಣನನು ಮಹೋಗ್ರಸೇನನ ಕಂಡನವನೀಶ |
ವರಸುಭದ್ರಾದೇವಿ ಭಾವಂ
ದಿರಿಗೆ ವಂದಿಸಿದಳು ಕುಮಾರನು
ಹರುಷದಿಂದಪ್ಪಿದನು ಬಂದಭಿಮನ್ಯು ಪಾಂಡವರ ||

೩೭

ಹೊಕ್ಕನಸುರಾರಾತಿ ಪಾಂಡವ
ರಿಕ್ಕಲಿಸಿ ಬರೆ ನಗರಿಯಲಿ ವೈ
ಯಿಕ್ಕಿ ಬೀದಿಯ ಧೂಳಿ ಕವಿದುದು ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ |
ಹೊಕ್ಕು ಹೊಗಳುವ ಶ್ರುತಿತತಿಯ ಕೈ
ಮಿಕ್ಕು ಕಳೆದನು ಪಾಂಡುಸುತರಿಗೆ
ಸಿಕ್ಕಿದನು ಹರಿಯನುತಲಿದ್ದುದು ಸೂರಿಸಂದೋಹ ||

೩೮

ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಮಂದಿಯನು ಕೈ
ಗೋಲಿನವರಪ್ಪಳಿಸೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಲೋಲನವದಿರ ಜಙ್ಗಮ ಕಾಣಿಕೆಕೊಳುತ ಪುರಜನರ |
ಮೇಲೆನೆಲೆಯುಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ವರ
ಬಾಲೆಯರ ಕಡೆಗಣ್ಣು ಧಾಳನಿ
ವಾಳಿಗಳ ಕೈಕೊಳುತ ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜಮಂದಿರವ ||

೩೯

ಹಿಡಿದರಾರತಿಗಳನು ಬಣ್ಣದ
 ಸೊಡರು ತಳಿತವು ಮುಂದೆ ನೆಲನು
 ಘೃಡಿಸ ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಕೈಗೊಡೆ ಧರ್ಮನಂದನನು |
 ಹಿಡಿದ ಕೈದೀವಿಗಳನು ಕೈ
 ದುಡುಕಿ ತಿವಿಸಾಡುವ ಸುಕಾಂತಿಯು
 ಕಡಲ ಮಣಿಮಯ ಪೀಠದಲಿ ಕುಳ್ಳಿರ್ಪನಸುರಾರಿ || ೪೦

ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನು ಬೇಹ ಭೂಮಿ
 ಪಾಲರನು ಕುಂತೀಕುಮಾರರ
 ಮೇಳದಲಿ ಪರಿಮಿತದೊಳಸುರಾರಾತಿ ನಸುನಗುತ |
 ಸೋಲದಲಿ ಮೈದಣಿದು ಕುರುಭೂ
 ಪಾಲನುಚಿತವ ಮಾಡೆ ರಾಜ್ಯವ
 ನಾಳಿಸುವ ಹದನುಂಟೆ ನಿಮ್ಮಾಳಾಪವೇನೆಂದ || ೪೧

ಮರಳಿದವು ತುಳುವಿತ್ತಲಹಿತರು
 ಸರಿದರತ್ತಲು ಮತ್ಸ್ಯನೆಮ್ಮೈ
 ವರನು ನಾನೆಂದಜ್ಞಿದು ಕೊಂಡಾಡಿದನು ವಿನಯದಲಿ |
 ವರಸುಭದ್ರಾನಂದನಂಗು
 ತ್ತರೆಯನೀವರ್ಥಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮನು
 ಕರೆಯಲಟ್ಟಿದೆವೆಂದು ಬಿನ್ನಹಮಾಡಿದನು ನೃಪತಿ || ೪೨

ಕೊಳುಕೊಡೆಗೆ ತಪ್ಪೇನು ವಸುಕುಲ
 ದೊಳು ವಿರಾಟನು ಚಂದ್ರವಂಶಾ
 ವಳಿಯೊಳಧಿಕರು ನೀವು(ಕುಲದೊಳಗಿಲ್ಲ ಹಳಿವುಗಳು)
 ಒಳುನುಡಿಗಳಲಿ ದೈವಶಕುನಾ
 ವಳಿಗಳಾದಡೆ ಹರುಷದಲಿ ಮಂ
 ಗಳಮುಹೂರ್ತವ ಮಾಡಿಯೆಂದನು ಕೃಷ್ಣ ನಸುನಗುತ || ೪೩

ಒಸಗೆಯಲಿ ನಿಸ್ಸಾಳತತಿ ಗ
 ಜೀಸಿದುದಖಿಳನರೌಘ ಉತ್ಸಾ
 ಹಿಸಲು ಕನ್ಯಾವರಣವಾಗಲು ವೈದಿಕೋಕ್ತಿಯಲಿ |
 ಹಸೆಯಲಭಿಮನ್ಯುವನು ಸಿಂಗಾ
 ರಿಸಿತು ಯದುಪಾಂಚಾಲರಾಜ
 ಪ್ರಸರ ಮಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಕ್ಕಿ ಜೀರಿಗೆ ಬೆಲ್ಲವನುವಾಯ್ತು || ೪೪
 ವರಮುಹೂರ್ತದ ಗಳಿಗೆವಟ್ಟಲ
 ಚರಿತದೊಳು ಪುಣ್ಯಾಹವನು ವಿ
 ಸ್ತರಿಸಿದಕ್ಷತಿ ತುಂಬಿ ತಂದರು ವಿಮಳಮಂಟಪಕೆ |
 ಪರಮ ಋಷಿಗಳು ಹೋಮದಲಿ ಶಿಖಿ
 ವರನ ಬಲಗೊಳಿಸುತ ಕುಮಾರಿಯ
 ಬರಿಸೆ ಸಪ್ತಪದಿಯಲಿ ಬಂದಳು ವರನ ವಾಮದಲಿ || ೪೫
 ವಿಭವದಲಿ ಗುರುವೈವ ಸದ್ವಿಜ
 ಸಭೆಯನಾರಾಧಿಸಿದರವನೀ
 ವಿಭುಗಳಿತ್ತರು ವಸ್ತುಪುಡುಗೊಪ್ಪಿ ರತ್ನ ಭೂಷಣವ |
 ಅಭವಸನ್ನಿಭ ವೀರನಾಗೆಂ
 ದಿಭಗಮನೆಯರು ಕೃಷ್ಣನರಸಿಯ
 ರಭಿಜನಾಮಲತೀಲಕನನು ಹರಸಿದರು ಹರುಷದಲಿ || ೪೬
 ಇದು ಸುಭೋಗದ ಗರುಡಿ ಬಹು ಸಂ
 ಪದದ ನೆಲೆವನೆ ಸೊಂಪಿನಾಗರ
 ವಿದು ಪರಾನಂದಪ್ರವಾಹದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಿದು |
 ಮುದದ ಕೇಳಿಸ್ಥಾನ ವಿಮಲಾ
 ಭೃದಯದೋಲಗಶಾಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ಸದನವೆನೆ ರಂಜಿಸಿದುದಭಿಮನ್ಯುವಿನ ವೈವಾಹ || ೪೭

ವರಚತುರ್ಥಿಯೊಳಿರುಳು ಮೆಱಿದರು
 ಪುರದೊಳುತ್ತಾಹದಲಿ ದಂಪತಿ
 ವರರು ಭೂಪಕದಂಬದದ್ಭುತ ಚಾತುರಂಗದಲಿ |
 ಮುಱಿದಿವಸವವಭೃತವನತಿವಿ
 ಸ್ತರಿಸಿದರು ಪನ್ನೀರ ಹೊಂಗೊ
 ಸ್ವರಿಗೆಗಳ ಕುಂಕುಮದ ನವಪರಿಮಳದ ರಚನೆಯಲಿ || ೪೮

ಬಳುವಳಿಯನಖಿಳಾವನೀಮಂ
 ಡಲವನನುಪಮಕೋಶವನು ವರ
 ಲಲನೆಯರ ಗಜವಾಜಿರಥವ ಪದಾತಿಗೋವ್ರಜವ |
 ಅಳಿಯಗಿತ್ತು ವಿರಾಟನೃಪ ಯದು
 ಕುಲವ ಪಾಂಚಾಲಕರ ಚೈದ್ಯ
 ವಳಿಯನುತ್ತಮವಸ್ತುವಾಹನದಿಂದ ಮುನ್ನಿಸಿದ || ೪೯

ಆದುದಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಮದುವೆ ಮ
 ಹಾದಯಾಂಬುಧಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ
 ಪಾದದರುಶನವಾಗಲಿಮ್ಮಡಿಸಿತ್ತು ಇವರುದಯ |
 ಮೇದಿನಿಯ ನಾವೊತ್ತೆಯಿಟ್ಟಿವು
 ಕಾದುಕೊಂಡಿವು ಸತ್ಯವನು ಮೇ
 ಲಾದ ಹದನನು ಕರುಣಿಸೆಂದನು ಭೂಪ ನರಯಣಗೆ || ೫೦
 ಶ್ರೀಮದಚಿಂತ್ಯ ಗದುಗಿನ ವೀರನಾರಾಯಣನ ಚರಣಾರವಿಂದ
 ಮಕರಂದ ಮಧುಸಾನ ಪರಿಪುಷ್ಪವಚಸ್ಪಟ್ಟಿದೀನಿಕಾಯ
 ಶ್ರೀಮತ್ಪಮಾರವ್ಯಾಸ ಯೋಗೀಂದ್ರ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ
 ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿಯೊಳ್
 ವಿರಾಟಪರ್ವ ಸಂಗ್ರಹಂ ಸಮಾಪ್ತಂ.

ಶಬ್ದ ಕೋಶ

[ಸೂಚನೆ - ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಂಧಿಯನ್ನೂ, ಎರಡನೆಯದು ಪದ್ಯ ವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂ. ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೆಂದರ್ಥ]

ಅ

ಅಕ್ಕಾಡು	೨	೨೦	ಕ್ಷಯಿಸು
ಅಗಿ	೬	೧೯	ಹೆದರು
ಅಗ್ಗಲಿಕೆ	೧	೪	ಅತಿಶಯ
ಅಗ್ರಿ	೪	೩೮	ಮುಖ್ಯ
ಅದಟು	೫	೬೬	ಪರಾಕ್ರಮ
ಅನ್ವಯ	೨	೧೫	ವಂಶ
ಅನಿಮಿಷ	೬	೩೫	ದೇವತೆ
ಅನಿಲ	೪	೭	ವಾಯು
ಅಪದೇಸೆ	೨	೫	ಕೀಳಾದ ಸ್ಥಿತಿ
ಅಪರಭಾಗ	೩	೮೯	ಹಿಂಭಾಗ
ಅಪಸದ	೩	೮೯	ಕೀಳು ಮನುಷ್ಯ
ಅಬುದ	೨	೨	ಅಬ್ಬ (ಸಂ) ವರ್ಷ
ಅಭವ	೮	೪೬	ಈಶ್ವರ
ಅಭಿಧಾನ	೨	೬	ಹೆಸರು
ಅಭಿರಾಮ	೮	೧೨	ಮನೋಹರ
ಅಮೃತ	೩	೩	ಸಮರ್ಥಳಾಗು
ಅರವಿಂದ	೩	೧	ಕಮಲ
ಅರಿದು	೩	೪	ಅಸಾಧ್ಯ
ಅಪ್ರಿಯಟ್ಟು	೩	೫೭	ಹಿಂಬಾಲಿಸು, ಅಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗು
ಅಲಗು	೩	೫	ಕತ್ತಿ

ಅವಗಡಿಸು	೩ ೪೧	ಕೈಮಾಡು
ಅವನೀಸುರ	೮ ೪	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ಅವಭೃತ	೨ ೬	ಯಾಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಮಂಗಳಸ್ನಾನ
ಅವಸರ	೩ ೪೫	ಸಮಯ
ಅಸಿತಪಕ್ಷ	೪ ೧೭	ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ
ಅಳವಡಿಸು	೭ ೧	ಕೈಕೊಳ್ಳು; ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳು
ಅಳವು	೪ ೨೩	ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ಅಳಲು	೩ ೧೦	ದುಃಖ
ಅಳುವು	೩ ೪೯	ಅಸೆಪಡು
ಅಳ್ಳೆ	೫ ೩	ಪಕ್ಕೆ
ಅಂಕ	೮ ೧೧	ಹೆಸರು
ಅಂಗವಟ್ಟು	೩ ೪	ದೇಹ ಸೌಂದರ್ಯ
ಅಂಗೈಸು	೩ ೫೨	ಒಟ್ಟಾಗಿಸು
ಅಂಡಲೆ	೩ ೬೨	ಪೀಡಿಸು
ಅಂತಕ	೮ ೧೧	ಯಮ
ಅಂತರ	೩ ೧೮	ಭೇದ
ಅಂತರಿಸು	೨ ೧೪	ಚೆದುರು
ಅಂದಣ	೮ ೩೨	ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ
ಅಂಧತೆ	೩ ೩೦	ಕತ್ತಲೆ
ಅಂಬರ	೪ ೧೫	ಅಕಾಶ
ಅಂಬು	೩ ೧೫	ಬಾಣ

ಆ

ಆಕೆವಾಳ	೬ ೬	ಶೂರ
ಆಮ್ನಿ	೮ ೩೦	ಹೆಸರಿನ

ಅಟವಿಕ	೬ ೩೨	ಸಾಮಾನ್ಯ
ಅನ್	೪ ೩೫	ಅತುಕೊ, ಸಹಾಯಕ ನಾಗು
ಅನತ	೧ ೧	ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ
ಅಪು	೩ ೧೪	ಶಕ್ತಿ
ಅಯತ	೩ ೧೮	ವಿಸ್ತಾರವಾದ
ಅಲಿ	೩	ಕಣ್ಣು
ಅಹವ	೪ ೨೬	ಯುದ್ಧ

ಇ

ಇಕ್ಕಲ	೩ ೧	ಎರಡು+ಕೆಲ; ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವ
ಇಟ್ಟಣಸು	೫ ೪	ದಟ್ಟನಾಗು
ಇರುಳು	೩೭ ೬	ರಾತ್ರಿ
ಇಂದು	೩ ೩೭	ಚಂದ್ರ
ಇಂದುಧರ	೭ ೫	ಈಶ್ವರ

ಈ

ಈಡಾಡು	೩ ೯	ಎರಡಾಡು
-------	-----	--------

ಉ

ಉಗ್ಗಡಿಸು	೫ ೫೦	ಘೋಷಿಸು
ಉತ್ತರಾಯಿ	೪ ೧೧	ಅಧಿಕಾರಿ
ಉತ್ಪಾತ	೬ ೧	ಅಪಶಕುನ
ಉದಧಿ	೨ ೨೦	ಸಮುದ್ರ
ಉಕಂಠ	೨ ೯	ಸಮೀಪ

ಉಪ್ಪವಡಿಸು	ಅ	೧೧	ಏಳು
ಉಬ್ಬೆಗ	೩	೯೫	ಉದ್ಯೇಗ(ಸಂ)
ಉರಗ	೬	೪೫	ಹಾವು
ಉರವಣಿಸು	೪	೩೧	ಉತ್ಸಾಹಿಸು
ಉರುತರ	೨	೧೨	ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ಉಪ್ಪುವ	೩	೮೪	ಸಮೀಪಿಸಿದ

ಊ

ಊಳಿಗ	೩	೧೨	ಕೆಲಸ
------	---	----	------

ಎ

ಎಕ್ಕಟೆ	೫	೧೭	ಏಕಾಂತ
ಎಡರು	೩	೩೭	ತೊಂದರೆ, ಕಷ್ಟ
ಎಪ್ಪಿಗು	೨	೧೦	ನಮಸ್ಕರಿಸು

ಏ

ಏಪ್ಪು	೬	೨೪	ಗಾಯ
-------	---	----	-----

ಒ

ಒಗ್ಗು	೪	೧೩	ಸಮೂಹ
ಒಡ್ಡಣ	೩	೨೮	ರಾಶಿ
ಒಡ್ಡವ	೧	೪	ರೀತಿ
ಒಡ್ಡು	೫	೪೮	ಸಮೂಹ
ಒಬ್ಬಳಿ	೬	೧೪	ಸಮೂಹ

ಪಿ

ಪಿಪಳು	೩ ೧೪	ಪ್ರಿಯಳು
ಪಿಳಿ	೪ ೨೨	ಸಾಲು

ಕ

ಕಕ್ಕುಲಿತೆ	೫ ೫೩	ಆಸೆ, ಪ್ರೇಮ
ಕಟಿಕ	೪ ೧೨	ರಾಜಧಾನಿ
ಕಟ್ಟಾಳು	೪ ೪	ಶೂರ
ಕಡಲು	೪ ೩೦	ಸಮುದ್ರ
ಕಡುಗು	೫ ೧೧	ಉತ್ಪಾದಕಗೊಳ್ಳು
ಕಡುಹು	೬ ೫೮	ಗರ್ವ
ಕಣ	೬ ೧೩	ಯುದ್ಧರಂಗ
ಕಣ್ಣಿ	೩ ೬೧	ಹಗ್ಗ
ಕತ	೩ ೧೦೩	ಕಾರಣ
ಕದಂಬ	೮ ೪೮	ಸಮೂಹ
ಕನಕ	೭ ೧೫	ಚಿನ್ನ
ಕನಲು	೩ ೭೩	ಕೋಪಗೊಳ್ಳು
ಕಬರಿ	೩ ೮೩	ಮುಡಿ
ಕವಡಿಕೆ	೪ ೪೦	ಕಪರ್ದಿಕ (ಸಂ) ಕವಡೆ
ಕಕ್ಷ	೨ ೧೩	ಕಂಕಳು
ಕ್ರತು	೮ ೬	ಯಾಗ
ಕಾಕನಾಡು	೩ ೭	ಹೀನವಾಗಿ ನುಡಿ
ಕಾಯ	೩ ೬೧	ದೇಹ
ಕಾಲ	೩ ೨೬	ಯಮ

ಕೀಸು	ಲ ಲ	ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆರೆ
ಕುಜನ	೩ ೧೬	ಕೆಟ್ಟವರು; ಅಲ್ಪರು
ಕುರುಳು	೩ ೭೧	ಕೂದಲು
ಕುಲಿಶ	೬ ೨೨	ವಜ್ರಾಯುಧ
ಕುವರ	೧ ೨	ಕುಮಾರ(ಸಂ)ಮಗ
ಕುಸುಮಶರ	೩ ೭೮	ಮನ್ಮಥ
ಕುಸುರಿದಪ್ಪಿ	೩ ೭೨	ಕೊಚ್ಚು
ಕುಹಕಿ	೪ ೫	ಮೋಸಗಾರ
ಕೂರಲಗು	೭ ೫	ಹರಿತವಾದ ಕತ್ತಿ
ಕೂರುಗಣೆ	೩ ೮	ಹರಿತವಾದ ಬಾಣ
ಕೃಚ್ಛ್ರ	೧ ೬	ಒಂದು ರೀತಿಯ ತಪಸ್ಸು
ಕೃತಾಂತ	೩ ೮೫	ಯಮ
ಕೃಪಾಣು	೩ ೧೯	ಕತ್ತಿ
ಕೇಣಿ	೪ ೩೦	ಮತ್ಸರ
ಕೈದು	೨ ೯	ಆಯುಧ
ಕೈವಾರಿ	೮ ೬	ಹೊಗಳುಭಟ್ಟ
ಕೊನರು	೩ ೬೨	ಚಿಗುರು
ಕೊಳುಗುಳ	೫ ೩೫	ಯುದ್ಧರಂಗ
ಕೋಲು	೫ ೧	ಬಾಣ
ಕೋವಿದ	೭ ೨೦	ಬಲ್ಲವನು; ವಿದ್ವಾಂಸ
ಕೋಳುವಿಡಿ	೪ ೧೪	ಸೆರೆಹಿಡಿ
ಕ್ಷೋಣಿ	೪ ೪೩	ಭೂಮಿ,ಕ್ಷೇತ್ರ
ಕಂದರ್ಪ	೩ ೩೪	ಮನ್ಮಥ
ಕಿಂಕರ	೧ ೪	ಸೇವಕ
ಕೊಂಡೆಯ	೨ ೭	ಚಾಡಿ

ಖ

ಖತಿ	೨ ೨೩	ಕೋಪ
ಖುರಪುಟ	ಲ ೨	ಕುದುರೆಯು
		ಕಾಲಿನ ಗೊರಸು
ಖುಲ್ಲ	೩ ೭೬	ದುಷ್ಟ, ನೀಚ
ಖಂಡೆಯು	೫	೧೪ ಕತ್ತಿ

ಗ

ಗಸಣ	೩ ೫೮	ಯೋಚನೆ, ತೊಂದರೆ
ಗಳಹು	೫ ೫೫	ಹರಟು
ಗಾವಳಿ	೩ ೯	ಅಬ್ಬರ, ಅತಿಶಯ
ಗೀರ್ವಾಣ	೩ ೬೫	ದೇವತೆ
ಗೂಳೆಯು	೫ ೪	ಗುಂಪು

ಚ

ಚತುರಾಸ್ಯ	ಲ ೩೪	ಬ್ರಹ್ಮ
ಚರ	೪ ೭	ಸೇವಕ
ಚಾರು	೧ ೨	ರವ್ಯ, ಮನೋಹರ
ಚಿತ್ರ	೩ ೨೧	ಮನಸ್ಸು
ಚುಕ್ಕಿ	೪ ೨೮	ಹಿಂಬಾಲಕರು, ಅಲ್ಪರು
ಚೂಣ	೪ ೩೦	ಸೈನ್ಯದ ಮುಂಭಾಗ

ಜ

ಜಕ್ಕವಕ್ಕ	ಲ ೫	ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿ
ಜಠರ	೨ ೧೫	ಹೊಟ್ಟೆ
ಜಲಧಿ	೩ ೭೧	ಸಮುದ್ರ

ಜವ	೫ ೧೨	ಯಮು
ಜಾಹ್ನವಿ	೩ ೩	ಗಂಗೆ
ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮು	೧ ೬	ಒಂದುಯಾಗ
ಜಂಗಮು	೧ ೨	ಚಲಿಸುವ

ಝ

ಝಡತೆ	೩ ೩೧	ಜಾಗ್ರತೆ
------	------	---------

ಟ

ಟೆಕ್ಕೆಯು	೫ ೩೭	ಧ್ವಜ, ಬಾವುಟ
----------	------	-------------

ಡ

ಡಾನರ	೩ ೧೫	ಕಾಟಿ, ತೊಂದರೆ
ಡಿಂಬ	೩ ೨೪	ದೇಹ

ಢ

ಢತ್ತವಣಿ	೬ ೧೦	ನರ್ಪಾಟು
ತಳೋದರಿ	೮ ೧೦	ಹೆಂಗಸು
ತಿಗುರು	೩ ೬೫	ಲೇಸುಸು
ತಿಬ್ಬು	೪ ೧೭	ಹಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗ
ತಿಮಿರ	೩ ೧೮	ಕತ್ತಲೆ
ತಿಂಥಿಣಿ	೧ ೩	ಸಮೂಹ
ತುಟ್ಟುಗಾಹಿ	೨ ೧೦	ಹಸು ಕಾಯುವವನು
ತೆತ್ತಿಗ	೮ ೧೭	ಸೆವಕ
ತೇಜಿ	೪ ೨೨	ಕುಸುರೆ

ತೋಟಿ

೪ ೪ ಹೋರಾಟ, ಕಾಳಗ

ಢ

ಢಟ್ಟು

೫ ೨ ಸೈನ್ಯ, ಸಮೂಹ

ಢ

ಢಡ್ಡಿ

೫ ೩೭ ಜನಸಂಕೇತ, ಪರದೆ

ಢಂಡಿ

೩ ೬೨ ಲೀತಿ, ಕ್ರಮ

ಢಾಡೆ

೫ ೧೨ ದಂಷ್ಟಾ (ಸಂ)

ಢಾತಾರ

೧ ೧ ದಾಸ

ಢ್ವಿಜ

೧ ೫ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಢಿವಿಜ

೨ ೧೨ ದೇವತೆ

ಢಿಂಡುವಟ್ಟಿ

೬ ೨೩ ಕೊಚ್ಚು

ಢುರ್ಗ

೫ ೭ ಕೋಟಿ

ಢುವ್ವಾಳಿಸು

೬ ೪೮ ಹರಿಸು, ತಿರುಗಿಸು

ಢ

ಢುರ

೫ ೨೫ ಯುದ್ಧ

ಢ

ಢಟುವಿಗ

೨ ೭ ನರ್ತಕ

ಢಾಕದವರು

೫ ೮ ದೇವತೆಗಳು

ಢಿಕರ

೧ ೧ ಸಮೂಹ

ಢಿದಾಘ

೬ ೨ ಬೇಸಿಗೆ

ನಿನದ	೨ ೧	ಧ್ವನಿ
ನಿವಹ	೩ ೩	ಸಮೂಹ
ನಿವಾಳಿ	೮ ೩೯	ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆ
ನಿಸ್ಸಾಳ	೪ ೨೭	ವಾಷ್ಯ
ನಿಸ್ವನ	೫ ೩೬	ಶಬ್ದ
ನಿಳಯ	೨ ೭	ಮನೆ
ನೀಡುತಿ	೩ ೩೫	ಸುಂದರಿ
ನೆಗಹು	೩ ೩೬	ಎತ್ತು
ನೆಗಳ್	೪ ೧೦	ಮಾಡು
ನೆರವಿ	೭ ೯	ಸಮೂಹ
ನೇಮ	೮ ೨೦	ಅವ್ವಣೆ
ನೇಮಿಸು	೪ ೧	ಅಸ್ಪೃಣೆ ಮಾಡು
ನೇವರಿಸು	೩ ೭೧	ಸರಿವಡಿಸು, ತಿದ್ದು
ನಂದನ	೭ ೨೨	ಮಗ

ಪ

ಪಡಿಹಾಡು	೮ ೨೫	ದ್ವಾರಪಾಲಕ
ಪಡೆ	೫ ೧೬	ಸೈನ್ಯ
ಪಥ	೬ ೧೯	ದಾರಿ
ಪಯೋಜ	೩ ೩೫	ಕಮಲ
ಪರಿಭವ	೩ ೫೭	ಸೋಲು, ಅವಮಾನ
ಪರುತವಿಸು	೮ ೨೧	ಜಿನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಡು
ಪಲ್ಲವ	೪ ೯	ಚಿಗುರು
ಪವಡಿಸು	೩ ೮೩	ಮಲಗು
ಪ್ರಸರ	೮ ೪೪	ಸಮೂಹ
ಪಸಾಯತ	೭ ೮	ಬಹುಮಾನ

ಪಾನಿ	೩ ೯	ಕೈ
ಪಾತಕ	೩ ೫	ಪಾಪ
ಪಾಯದಳ	೩ ೬೮	ಸೈನ್ಯ
ಪಾನಕ	೬ ೨೮	ಅಗ್ನಿ
ಪಾವುಡ	೩ ೩೦	ಪ್ರಾಭೃತ (ಸಂ) ಬಟ್ಟೆ
ಪಾಶ	೩ ೮೫	ಹಗ್ಗ
ಪಾಸಟಿ	೩ ೮೬	ಸಮಾನ
ಪುಳಕ	೩ ೨	ರೋಮಾಂಚ
ಪೂಸು	೩ ೮೪	ಲೇವಿಸಿಕೊಳ್ಳು
ಪೊಡಮುಡು	೭ ೨೬	ನಮಸ್ಕರಿಸು
ಪೈಸರವೋಗು	೩ ೯೦	?
ಪೆಂಡೆಯ	೪ ೧೨	ಬಿರುದಿನಾಭರಣ

ಫ

ಫಣಿ	೩ ೯	ಸರ್ಪ, ಹಾವು
-----	-----	------------

ಬ

ಬಟ್ಟೆ	೩ ೮೩	ವರ್ತಮಾನ (ಸಂ) ದಾರಿ
ಬಣಗು	೩	ಸಾಮಾನ್ಯ
ಬರಡ	೫ ೨೮	ಹೇಡಿ
ಬಟ್ಟುಕೈದು	೩ ೯೮	ನಾಶಮಾಡಿ
ಬಲ್ಲಹ	೮ ೪	ವಲ್ಲಭ (ಸಂ) ಸ್ವಾಮಿ
ಬಲ್ಲಿದ	೩ ೭	ಶೂರ
ಬಲ್ಲೆಹ	೩ ೦	ಆಯುಧ
ಬವರ	೫ ೧೨	ಯುದ್ಧ
ಬೋಳೆಯ	೮ ೩೩	ದೇವತೆ
ಬೋಳ್ಳೆಸು	೪ ೪೨	ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು

ಭ

ಭವನ	೩ ೬	ಮನೆ
ಭಾಸ್ಕರ	೩ ೧೮	ಸೂರ್ಯ
ಭುವನ	೭ ೯	ಲೋಕ
ಭೂಸುರ	೨ ೬	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಮ

ಮಕುಟ	೬ ೫೫	ಕಿರೀಟ
ಮಗುಳ್	೪ ೨೪	ಹಿಂದಿರುಗು
ಮಜ್ಜನ	೮ ೬	ಸ್ನಾನ
ಮತ್ಸರ	೧ ೩೭	ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ
ಮತ್ತವಾರಣ	೭ ೨೨	ಮದ್ದಾನೆ
ಮದನ	೩ ೧೫	ಮನ್ಮಥ
ಮದ್ದು	೩ ೩೪	ಔಷಧ
ಮಧು	೩ ೩೧	ಜೇನು
ಮಧುಕರ	೩ ೩೭	ದುಂಬಿ
ಮನ್ನೆಯ	೫ ೪	ಮಾನ್ಯ (ಸಂ)
ಮಯೂಖ	೨ ೧೬	ಕಿರಣ
ಮಸಕ	೪ ೪೧	ಕೋಪ
ಮಾತೃಕೆ	೫ ೩೬	ಮೂಲ
ಮಿತ್ತು	೫ ೪೬	ವೃತ್ತ (ಸಂ)
ಮಿಾಟು	೩ ೬	ಸೌಂದರ್ಯ
ಮುಸುಡು	೩ ೭೨	ಮುಖ
ಮುಂಚು	೨ ೨೧	ಬೀರು
ಮೂಗುರ್ಚಿ	೩ ೬೬	ಮೂಕ
ಮೃಡ	೫ ೩೮	ಈಶ್ವರ

ಮೇಲುದು	೫ ೧೨	ಸೆರಗು
ಮೇಳ	೨ ೨	ಜೊತೆ
ಮೇಳೈಸು	೬ ೯	ಜೊತೆಗೂಡಿಸು
ಮೈಗಪ್ಪಿ	೨ ೨೪	ಮೈಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳು
ಮೊನೆ	೬ ೧೧	ಯುದ್ಧ
ಮೋಹರ	೪ ೧೬	ಸೈನ್ಯ
ಮೌಕ್ತಿಕ	೨ ೧೯	ಮುತ್ತಿನ
ಮೌಳಿ	೨ ೬	ತಲೆ
ಮೌಳಿಕಾತಿ	೨ ೫	ಶ್ರೇಷ್ಠಳು

ರ

ರಹ	೫ ೪	ದಾರಿ
ರಾಜೀವಪೀಠ	೧ ೧	ಬ್ರಹ್ಮ
ರುಧಿರ	೬ ೫	ರಕ್ತ
ರೂಹು	೨ ೫	ರೂಪು

ಲ

ಲಲಾಮ	೬ ೧	ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಲಹರಿ	೮	ಅಲೆ
ಲೋಗ	೫ ೪೮	ಸಾಮಾನ್ಯ

ವ

ವ್ರಜ	೨ ೭	ಸಮೂಹ
ವಟಕುಜ	೨ ೨	ಅಲದ ಮರ
ವತ್ಸರ	೬ ೪	ವರುಷ
ವಧು	೨ ೧೪	ಹೆಂಗಸು
ವಲ್ಲಭ	೩ ೬	ಗಂಡ
ವಸುಧೆ	೨ ೭೯	ಭೂಮಿ
ವಳಿತ	೨ ೪	ಪ್ರದೇಶ

ವಾಘೆ	೬ ೦	ಕಡಿವಾಣ
ಪ್ರಾತ	೨ ೧೨	ಸಮೂಹ
ವಾರಣ	೨ ೨೦	ಆನೆ
ವಾರುನ	೫ ೦	ಕುದುರೆ
ವಾಹಿನಿ	೫ ೬	ಸೈನ್ಯ
ವಿಗಡ	೨ ೨೦	ಶೂರ
ವಿಗ್ರಹ	೪ ೩೮	ಸೈನ್ಯ
ವಿರಹಿ	೧ ೫	ಅಗಲಿದವನು
ವಿರಿಂಚಿನ	೬ ೩೭	ಬ್ರಹ್ಮ
ವಿಸರ	೬ ೪೩	ಸಮೂಹ
ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗ	೬ ೪೮	ಕಿಡಿ
ವೃಕೋದರ	೩ ೭೮	ಭೀಮ
ವೆಗ್ಗಳಿಸು	೩ ೯	ಅತಿಶಯವಾಗು
ವೇಗಾಯ್ಲ	೮ ೨	ಕಡುವೇಗ

ಶ

ಶಕ್ರ	೨ ೧	ಇಂದ್ರ
ಶಮಿ	೩ ೨೫	ಬನ್ನಿ [ಮರ]
ಶಶಿ	೩ ೨೫	ಚಂದ್ರ
ಶೂಲಪಾಣಿ	೭ ೧೧	ಈಶ್ವರ
ಶೋಣಿತ	೭ ೧೬	ರಕ್ತ

ಸ

ಸದನ	೭ ೩೨	ಮನೆ
ಸನ್ನಿಭ	೪ ೩೮	ಸಮೂಹ
ಸಮೀರ	೨ ೧೮	ವಾಯು

ಸರಳು	೪ ೩೨	ಬಾಣ
ಸಾರಿ	೨ ೧೦	ಪಗಡೆಕಾಯಿ
ಸಿತತುರಗ	೨ ೧೯	ಅರ್ಜುನ
ಸೀಗುರಿ	೫ ೩೫	ಚಾಮರ
ಸೀವರಿಸು	೪ ೧೭	ಅಸಹ್ಯಪಡು
ಸುಕೃತ	೩ ೩೬	ಪುಣ್ಯ
ಸುದತಿ	೭ ೨೦	ಹೆಂಗಸು
ಸುಧಾ	೧ ೧	ಅಮೃತ
ಸುಮ್ಮಾನ	೩ ೮೫	ಸಂತೋಷ
ಸುರಗಿ	೪ ೩೨	ಕತ್ತಿ
ಸೂಟಿ	೫ ೧	ವೇಗ
ಸೂನು	೨ ೧೮	ಮಗ
ಸೂರುಳ್	೭ ೨೮	ಆಜಿ
ಸೂವಾರ	೩ ೫೪	ಅಡಿಗೆ
ಸೆಗಳಿಕೆ	೩ ೨೫	ಶಾಯಿ
ಸೆರೆ	೭ ೧೫	ರಕ್ತನಾಳ
ಸೇಸೆ	೭ ೨೦	ಶೀರ್ಷಾ (ಸಂ) ಅಕ್ಷತೆ
ಸೈವೆಪ್ರಗಾಗು	೩ ೫೦	ಆಶ್ವರ್ಯಪಡು
ಸಂವರಿಸು	೫ ೪೩	ಸಿದ್ಧಪಡಿಸು
ಸಂಸ್ಕೃತಿ	೩ ೩೪	ಸಂಸಾರ
ಸಿಂಧ	೫ ೩೫	ಬಾವುಟ
ಸುಂಟಿಗೆ	೬ ೨೭	ಬೆಂದಮಾಂಸ

ಹ

ಹಗರು	೫ ೫೫	ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಬೆರಳವಿನ್ಯಾಸ
ಹಗ್ಗದವಾಡು	೩ ೧೬	ನಾಶಮಾಡು
ಹರಣ	೩ ೭೫	ಪ್ರಾಣ [ಸಂ]

ಹರಿಬ	೩	೫೨	ಕರ್ತವ್ಯ
ಹಲ್ಲಣಿಸು	೪	೨೨	ಜೀನುಹಾಕು
ಹಳವಿಗೆ	೮	೩೨	ಬಾವುಟ
ಹಳಿವು	೩	೧೧	ನಿಂದೆ
ಹಿಣೆಲು	೨	೮೩	ಜಡೆ
ಹಿಳುಕು	೩	೨೧	ಬಾಣದ ಗತಿ
ಹೀಹಾಳಿ	೩	೫೨	ಮನುತೆ
ಹುತವಹ	೨	೧	ಅಗ್ನಿ
ಹುಯ್ಯಲು	೪	೨೫	ಬೊಬ್ಬೆ, ಕಿರಿಚಾಟ
ಹೊಲ್ಲೆಹ	೩	೫೮	ಕೆಟ್ಟ
ಹೊಳಲು	೨	೧೮	ಪಟ್ಟಣ
ಹೊಂಗು	೨	೨೧	ಹಿಗ್ಗು
ಹೊಂಪುಳಿ	೮	೨೭	ರೋಮಾಂಚ

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು.

೧ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ವಿಜಯ (ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

ಲೇಖಕರು; ಎಚ್.ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ರಾವ್, ಎಂ.ಎ.

ಪುಟಗಳು viii+೧೫೪. ಬೆಲೆ. ೧ ೮ ೦

ನಂದನರನ್ನು ಕೊಂದು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನನ್ನು ಪಾಟಲೀಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಜಾಣಕ್ಕನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೈಕೊಂಡ ರಾಜತಂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪುರಾತನವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥೆ.

It is an old story, but it is retold here in current kannada, and in a manner which makes its many intricacies quite plain. The style is simple and straight forward: the dialogues are lively and the descriptions, where they occur, show a clear touch of imagination.

— Prof. M. Hiriyanna.

೨ ಕಥಾವಲ್ಲರಿ: ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಎಂ.ಎ. (ಪ್ರತಿಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ) ಕೆಲವು ಜೈನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ.

೩ ರೋಮಿಯೋ ಮತ್ತು ಜೂಲಿಯೆಟ್: ಎಚ್. ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ರಾವ್, ಎಂ. ಎ., ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿಯ ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಸಂಗ್ರಹ. ಬೆಲೆ ೦ ೧೨ ೦

೪ ವೈಧಿಲಿ: ಎಸ್. ಅನಂತನಾರಾಯಣ.
(ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ) ಬೆಲೆ ೧ ೮ ೦

೫ ಎರಡನೆಯ ಕಾಣಿಕೆ: ಅಶ್ವತ್ಥ (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೬ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯ ಪುಟಗಳಿಂದ: ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ
ಸಂಗ್ರಹ ಎಚ್. ಕೆ. ರಾಜಾರಾವ್, ಎಂ.ಎ. (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೭ ಪ್ರಸಾರ ನಾಟಕಗಳು: ಎಚ್. ಕೆ. ರಂಗನಾಥ್, ಎಂ.ಎ.
ಬೆಲೆ ೧ ೮ ೦

೮ ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆ: ಕ್ಷೀರಸಾಗರ (ಪ್ರತಿಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ)
ಬೆಲೆ ೦ ೧೨ ೦

೯ ಲಕೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣ್: ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಬೆಲೆ ೦ ೧೦ ೦

೧೦ ರುಪಾಯಿ ಗಿಡ: ಕ್ಷೀರಸಾಗರ (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೧೧ ಕ್ಯಾನ್‌ಡೈಡ್ (ಕಥೆ) ಟಿ. ಎಸ್. ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯ
(ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೧೨ ಸೆರೆಯಾಳು (ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು) ಎಚ್. ಎಂ. ಶಂಕರ
ನಾರಾಯಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ. (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೧೩ ಉಂಗುರ (ಕವಿತೆಗಳು) ಕೆ. ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ

೧೪ ಕರ್ಣ (ಕವಿತೆ) ಎಮ್. ಎಸ್. ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭರಾವ್

೦ ೦

೧೫ ಸಾಮಗ್ರಾನ (ಕವಿತೆ) ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ೧ ೦ ೦

೧೬ ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಗ್ರಹದ ವಿವರಣೆ

೦ ೦ ೦

೧೭ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೈಕನ್ನಡಿ

೨ ೦ ೦

೧೮ ಕನ್ನಡ ಧ್ವನ್ಯಾಲೋಕ ಡಾ|| ಕೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪೂರ್ತಿ

ಎಂ.ಎ.ಬಿ.ಟಿ. ಪಿ ಎಚ್.ಡಿ. (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೧೯ ರೋಮನ್ ಚಕ್ರಾಧಿಸತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆ

ಡಾ|| ಎಸ್ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಂ.ಎ. ಡಿ. ಲಿಟ್. ೧ ೮ ೦

೨೦ ವರ್ಧಾಶಿಕ್ಷಣ ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಎಂ.ಎ.,

ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್, ಬಿ.ಎ.ಬಿ.ಟಿ ೨ ೮ ೦

೨೧ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ : ಲೇಖಕರು. ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ

ಎಂ. ಎ ಪುಟಗಳು ೭೨. ಬೆಲೆ: ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ ೦ ೮ ೦

ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ ೧ ೦ ೦

ಕನ್ನಡ ಸಾಂಗತ್ಯಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ರತ್ನಾಕರ ವರ್ಣಿಯ 'ಭರತೇಶವೈಭವ' ದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವ ಗಿಯೂ ಸಾರವತ್ತಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ.

೨೨ ದರ್ಶನಗಳು : ಲೇಖಕರು. ವಿ. ಬಿ. ತಿರುನಾರಾಯಣ

ಐಯಂಗಾರ್, ಎಂ. ಎ. ಪುಟಗಳು ೯೨

ಬೆಲೆ: ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ

೦ ೧೦ ೦

ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ಪ್ರತಿ

೧ ೪ ೦

It gives in simple kannada the essence of Indian Philosophy, and ... will serve as a very good first Introduction to the study of this important subject.

— Prof. M. Hiriyanna

೨೩ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ಪ್ರಕರಣ : ಲೇಖಕರು. ಎಚ್. ಎಂ.

ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್, ಎಂ. ಎ., ಪುಟಗಳು ೧೪೪

ಬೆಲೆ: ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ

೧ ೦ ೦

ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ

೨ ೦ ೦

ಶೂದ್ರಕವಿಯ ಪ್ರಕರಣದ ಸಮಗ್ರಪರಿಚಯ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

೨೪ ಅಮರನಾಥಯಾತ್ರೆ : ಲೇಖಕರು: ಸ್ವಾಮಿ ಸೋಮ

ನಾಥಾನಂದ ಪುಟಗಳು ೭೮.

ಬೆಲೆ ೧ ೦ ೦

ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಅತ್ಯಂತ ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ.

೨೫ ಬಸವ ದೇವರಾಜ ರಗಳೆ : ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ

ಬೆಲೆ ೨ ೦ ೦

೨೬ ಪ್ರಾಚೀನಸಾಹಿತ್ಯ : ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ

ಕವಿವರ್ಯ ರವೀಂದ್ರನಾಥತಾಕೂರರ ವಿಮರ್ಶೆಗಲ ಕನ್ನಡ
ಭಾಷಾಂತರ ಬೆಲೆ: ೧ ೮ ೦

೨೭ ಮುರಿದ ಮದುನೆ : ಜಿ. ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಬೆಲೆ ೧ ೦ ೦

ವಿವರಗಲಿಗೆ ಬರೆಯಿರಿ—

ಎಚ್.ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ.

೧೪೦೬ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಂ, ವೈಸೂರು.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೃತಿಗಳು

ವಚನ ಭಾರತ

ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮಹಾಭಾರತವ ಹದಿನೆಂಟು ಪರ್ವಗಳ ಕಥೆ, ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೊಗಸು, ಧರ್ಮ, ನೀತಿ ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಸರಳ ಸುಂದರವಾದ ತಿಳಿಗನ್ನಡ ಗವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ವಿದ್ವತ್ ಪೂರ್ಣವಾದ ಮುನ್ನಡಿ, ದಪ್ಪರಟ್ಟು, ರಕ್ಷಾಕವಚ, ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಮುದ್ರಣದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ.

....not merely very instructive but also deeply interesting to kannada readers, particularly to women and children.

Prof M Hiriyanna

It is in one word, the Golden Book of
— Sri M. Govimda Pai

ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ ೫-೦-೦ ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ೦-೦-೦ ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ ೬-೮-೦

ಭಾಸಕವಿ

ಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟಕಕಾರನಾದ ಭಾಸನ ಹದಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಗ್ರಂಥ

..... ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ, ಪ್ರತಿಮಾನಾಟಕ, ಪಂಚರಾತ್ರ
ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ ಮೂರು ರತ್ನಗಳಿದ್ದಂತೆ.

—ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ

ಸಾಧಾರಣಪ್ರತಿ ೨.೮.೦ ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ೦.೮.೦ ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ೪.೦.೦

ಭಾಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಪ್ರೀಯುತರ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷಭಾಷಣ, ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ
ಅರಂಭಭಾಷಣ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ(ಮುಖ್ಯವಾಗಿ)ದಲ್ಲಿಯೂ
ಮತ್ತು ಇತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದಿರುವ ಲೇಖನಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ
ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

ಭಾಗ ೧ ೩-೦-೦ ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ೦-೧೦-೦ ಭಾಗ ೨ ೦-೦

ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ

ಎಚ್.ಎಂ, ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ರಾವ್ ಎಂ.ಎ.,

೧೪೦೯, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಂ, ಮೈಸೂರು.

